Speculū hūane vite.

283

£100

6445

V t faueas illi quicquid agatur amans
C um surget surges donec sedet illa sedeto
A rbitrio domine tempora perde tue
S ed tibi nec ferro placeat torq̄re capillos
N ec tua mordaci pumice crura tere
I sta iube faciant quoꝝ cebeleia mater
C oncinitur phrigijs exululata modis
F orma viros neglecta decꝫ minoida theseus
A bstulit a nulla tempora comptus acu
I ppolitū fedra nec erat bene cōptus amauit
C ura dee siluis aptus adonis erat
M undicie placeant fuscentur corpora campo
S it bene conueniens et sine labe toga
L inguaqꝫ ne rigeat careant rubigine dentes
N ec vagus in laxa pes tibi pelle natet
N ec male deformet rigidos tonsura capillos
S it coma sit docta barba resecta manu
E t nihil emineāt et sint sine sordibꝫ vngues
I nqꝫ caua nullus stet tibi nare pilus
N ec male odorati sit tristis anhelitus oris
N ec ledant nates virqꝫ pater gregis
C etera lasciue faciant concede puelle
E t si quis male vir querit habere virum
E cce suū vatē liber vocat hic quoqꝫ amātes
A diuuat et flamme qua calet ipse fauet
G nosis in ignotis amens errabat harenis
Q ua breuis equoreis india fertur aquis
V tqꝫ erat a sompno tunica velata recincta

Speculum vite humane [illegible]
1471.

Ad sanctissimū et .B. dn̄m. dn̄m Paulum secūdum pontificem maximū. liber incipit dictus speculū vite humane. Quia ī eo cuncti mortales in quouis fuerint statu vel officio spūali aut tpāli speculabunt̄ eius artis et vite prospera et aduersa: ac recte viuendi documēta: editus a Roderico zamorensi et postea calagaritano hispāo eiusdē sctitatis ī castro suo scti angli castellāo

Sanctissimo ac clemētissimo ī xpo pr̄i dn̄o: dn̄o paulo scdo sacrosancte romane et vniūsalis ecclie summo pastori et pontifici maximo. Eiusdē .S. obsequentissimus seruulus et familiaris. Rodericus. Epūs zamorēn hispanus ac castri sui sancti angeli de vrbe fidelissimus castellanus et referendarius: seipm cū vtriusqz hoīs humilia inclinacōe Cogitanti mihi hanc munitissimam romane tue vrbis: imo totius orbis amplissimā sancti angeli arcē tue .S. iussu tua autate et dignacōe custodienti: vbi aliqd ocij supest: qd dignū tue .S. in his tui felicissimi pōtificatus beatis inicijs offerre valerē Video nil omnino mihi ceterisqz moralibus superesse: qd aut ad laudē: aut ad amonicōez ptinē possit. Tecum enī habes ea omnia virtutū ornamēta quibus omis laus recte apatur. Tecū deniqz tanta insidet sapiā qn potius a natura innata ingenij vis. tantaqz prudentia: rerūqz oīm expientia: ut nullis egeas exterioribus adiumētis. Verū ego glīe et noīs tue .S. auidissimus extiaui paululū aliqd vtinā dignū tue .S. offerre in quo dum ingēs occupationū sarcina paulisper tuam .S. respirare pmiserit: habeas in hoc opusculo tue .S. dicato: aliqs puitatis intellectus mei ineptias: vt in eis recreacōis gra: nō tam delecteris: qz tui acutissimi ingenij calamo atqz censura emēdes et corrigas. Dignum nāqz existimaui: ut cuius corpusculi mei membra

tuis obtines obseq̄is ꝑpetuo deuincta: ei⁹ etiā si que sunt ani vires possideas: ⁊ dum exterioris hoīs ptes sese ad tua deuouent obsequia: debilis quoqꝫ ⁊ rudis interior intellectus: ad tue · S · glām nō dormitet: quo fiet: ut eidem tue · B · seruiat uterqꝫ me⁹ ꝓmo tuus homo. Venit igitur sepe in mētem · B · pater et pontifex maxime: q̄ uaria: q̄qꝫ diuersa sunt cūctorum hominū studia: varie artes: uaria officia: varia deniqꝫ viuēdi genera: adeo ut anxi⁹ dubiusqꝫ sit: plerūqꝫ hoīibus vite sue modus: dubia in hoc seclo viuendi sors: nec satis eligere possint: qd̄ tandē vite studiū · q̄ viuēdi formulā secuti⁹ asseq̄ntur. Cum enī hūan⁹ anim⁹ nō modo bonū simplicit̄: ꝫ teste aristotele: summū bonū natali cōamie appetere videat̄: nihil certe deesse videt̄: nisi recte eligendi racō. In ea igitur nonnunq̄ error ꝯtingit illa potissimū ratione: q̄ cū iuxta philosophi sententiam: electio nōnisi de ꝑcognitis existat: ꝓ eo q̄ nemo que ignorat eligit: ut ille in rēte eligendo deficiat necesse est: qui diuersorum statuum viuendiqꝫ gener̄ dulcia ⁊ amara: ꝯmoda et incōmoda nō satis agnoscit. Vt igit̄ noscam⁹ · q̄les a nobis artes: q̄lia studia: qualia ve ꝯūsandi aut viuēdi gn̄a: dū in hoc fallaci seculo vagamur: et quo ordine diligenda sectādaqꝫ sint: decreui pro modulo ingenij: quid in ea re sentio tue · S · dedicare: tuoqꝫ nomini ꝯsecrare nec abre q̄dem: cū · n · ad te vnū oīs vite mod⁹: omnis mortalium stat⁹: ⁊ hūana ꝯūsatio: atqꝫ cōditio referat̄: tuqꝫ cūctorꝝ mortaliū sis norma: moderatio et speculum: tu deniqꝫ cunctorꝝ viuendi generꝝ nō solum distributor: ꝫ emēdator existas. Recte tibi vni huiusmodi opusculū dirigendū atꝫ dicandū fuit: eritqꝫ ei⁹ libri titul⁹ specl̄m vite hūane. Nam veluti in materiali speculo vnusq̄sqꝫ nō modo sua: ꝫ ⁊ aliorū intuet̄ aut pulcra: aut deformia: ⁊ q̄d cōmendandū: q̄d ve emēdandum sit. Sic i h° opusclo tanq̄ i limpidissimo speclo liq̄ do

ɔspiciet dulcia ⁊ amara: recta aut deformia cuiusuis statꝰ: et artis totiꝰ hūane vite· quo fiet ut aptissime agnoscat: qđ in seipso: ac vita et sorte sua: et demum ceterorū mortaliū: laudandū: sequendū: siue rephendendū et corrigendū sit. Quēadmodū igitur teste. Gelasio papa· duo sunt vite gnā qb᷒ orbis pn̄cipalit̄ regit̄: et oīm mortaliū ɔūsatiō pendet. Aliud videlicȝ eoꝝ q̄ tpa= liter: aliud illorū q̄ spūalit̄ viuūt: ita duos sub breui cōpendio tractatꝰ attingam. In pmo qđē de cūctis tpalib᷒ statib᷒ siue seclarib᷒ artib᷒: ⁊ viuēdi formulis breui agemꝰ· incipiētes a summo tpali culmīe videlȝ Cesaꝝ. Regū et pn̄cipū: usqȝ ad bubulcos: et infime vite hoīes. Et ī ea pte diuersos hoīm viuēdi modos in tpali statu degētiū: variaqȝ artium: ⁊ occupationū secularū genera: quib᷒ hoīes sese ut plurimū cōferre aut implicari solēt: breui pstringaȝ. Et qđ in eis anīe pfectꝰ: aut tpalis honoris: ul' ɔmodi aut incōmodi: laboris ul' picli lateat: succīctius atqȝ exquisitiꝰ q̄ po= tero explicabo. Tandē de cunctis fere mal': supplicijs: penis: mortib᷒: ac dānis corpalib᷒: necnō de cetis intrī= secis ⁊ inuisibilib᷒ erumnis ac mentis afflictiōib᷒: que ab origīe mūdi hoīes tam boni et innocētes: q̄ mali et peccatores magis excellentes: et noīati in oīi statu existentes perpessi sunt: et indies mortales oēs pa= tiuntur et de causis eoꝝ ad vtramqȝ ptem breuissime subijtiam. In scđo li° de spūalis vite statu ⁊ viuendi gnē hmo erit· q̄ cū binariꝰ sit: quoꝝ alt̄ ecctiasticꝰ: alter regularis siue monasticꝰ existat· de vtriusqȝ pn̄cipijs: natura et origine: autoritate: institutione ⁊ differētia necnō necessitate ⁊ vtilitate: excellentia et pꝛogatiuis: sed ⁊ de eorū aculeis: laborib᷒ et periculis agendū erit Incipiendo a summo pontifice· q̄ oīm statuū vertex est: atqȝ totiꝰ vite hūane exemplare speculum existit. Deinde ceteros oēs ecclesie status et ordines: particu= larius discutiaȝ. Vt tandem discat hūanꝰ animꝰ: etsi

vbiq; sit labor et dolor: vbiq; ad virtutes et vicia via sit: cui potius vacare et se accomodare debeat: ut tandem dulcorem sil' et amaritudinem cuiusq; status consideras: illam viuendi formulam eligat: que et fragilitati natureq; sue potius conveniat minusq; periculi: sed pluris habeat ad bene beateq; viuendum: in quibus quicquid a me differendum erit tue. S. que fidei integra est: correctioni et emendacioni remitto quam altissimus diutine et feliciter protegat ac conseruet.

Prefatio vtil' in qua autoris huius libri vita: eiusq; studia recolunt' et tandem admonet ad studia legis diuine potius quam humane: et de effectum legum humanarum: et de ordine procedendi in hoc libro.

Verum. S. pat' ut aptior dulciorq; sit: circa premissa dicendi ordo: expertam a me in ea re luctam: atq; in me ipso exercitatam dissensionem inseram: tenebroq; typum dialogo sileq: dum honestum quendam atq; modestum altercacionis modum inter piam matrem ac nonnullos contribules: et amore mihi coniunctos dudum habitam: circa vitam eligendam meam breui perstrixero Quo fiet ut dum rem gestam fidelit' enarro: pollicitum persoluam ordinem Attingo iam breuem: sed iocundam palestram Patre itaq; vita functo infantulum me pia mater ad literarum studia destinauit: vbi post prima illa literarum rudimenta dyaletice et philosophie laudatis studiis: non quidem ut debui: sed ut valui parumper operam dedi Rursus post aliquod temporis interstitia: in eis consumata varie diuerseq; int' piam matrem et contribules ac consanguineos opiniones fuere Mater siquidem ut erat tocius sanctimonie et honestatis sectatrix: ac eximie deuocionis et virtutis cupida optabat quam maxime: ad spiritualis me scientias conferre deberem Illi econtra Quis. n. inquiunt patris nomen aut tenebit aut suscitabit Nam cum pater inter illius castri conciues precipuus et ipsi quoddam caput fuerit elaborandum est ut filius patrem

imitet̃ deinde quis gn̄is atq̃ familie honorem tenebit
Quis rursus mr̄i vidue: fratꝝ sororꝝq̃ pupilloꝝ neci=
tatibus cōpatiet̃ Quis deniq̃ totiꝰ familie ⁊ domus
onera supportabit Quare suadebāt illi ut ad seclares
me scias cōferrē: q̄ suis sectatoribus honores ꝯpant:
summas amplasq̃ afferunt dicias Clamabat tn̄ pia
mat̃ cū hieronimo ad demetriadē v̓gīez dicēs Instru=
endā in teneris annis debere eē aīam dīnis eloq̄is: ut
corruscante v̓bo dei: diaboli astucie ẽpellant̃ ut adoles=
cens resistē sciat: q̄ hostē ꝓ residuo vite habitus est
Addebat rursꝰ mesto aīo ī dīna lege paucos admod̓
ꝗ in ꝓfanis studijs hūanisq̃ legibꝫ plimos laborasse.
Secularibꝫ deniq̃ artibꝫ: q̄s recte secli luctiuas vocāt
ginnasia plena esse: q̄re dolebat apprime: ꝙ oēs fere
legem dei aspernarent̃: in q̄ cū rege ⁊ ꝓpha iubent̃ me=
ditari die ac nocte Quippe veluti ceci atq̃ ignaui: ita
passim derelinquerēt fontem aque viue: ⁊ foderent in
cisternis dissipatis secularibꝫ videlicet disciplinis: que
nec dulces: nec viuas aquas continere pn̄t Rursus
illi: ut iuridicas sapiētias sectari deberem summope
suadebāt canonicā videlicet ⁊ ciuilem: qm̄ habitꝰ ille
iuridicus eius gn̄is erat Qui votis pie mr̄is faciebat
satis: vtpote que si ad sensum legislatoris leges ipse
ferunt̃: normā bene recteq̃ viuendi tribuūt Docentq̃
quo v̓tutis ac ratiōis tramite: quo discipline vigore:
eccl̄ia atq̃ mūdus ipe regat̃ Sed ⁊ prebent documēta
atq̃ veras explicacōnes illiꝰ iuris natal̄ nō scripti: qd̓
cū Aplo insitū est ī cordibꝫ nr̄is: ⁊ tanq̃ lumē vultus
dn̄i signatū ē sup nos: alterū videꝫ nō ledē ⁊ ius suū
vnicuiq̃ tribuere Cui siqͥdem iuri natali nō distinctū:
q̄nimo idē videt̃ eē ius dīnū cūctos mortales ꝯmonēs:
ut q̄cūq̃ volumꝰ ut faciant nobꝭ hoīes: ea eisdē et nos
faciamꝰ Tandē victa est mr̄ pia: at si vici pietas nō
potuit ꝓpinq̄ꝝ suasiōibꝫ timida satis acqeuit Decre=
tum est ergo: ut eis ipsis studijs vacarē Cōmonebat

tñ matern⁹ amoꝛ:ut int̃ humani iuris regl'as diuini
neq̄q̄ꝫ esse immēoꝛ. Et licet ut dicebat pulcꝛ admod̄
sit:d' iustitia hūana agē:nc̄cm tñ sibi videbat':dĩnam
nō obliuisci. Addebat deniqꝫ ꝙ cū contra ius iniuria
fiat:tūc me rcꝰm veꝝqꝫ iuristā credēt:si nll'aꝫ deo iniu-
riam inferrē. Quippe tūc optim⁹ legista euaderē atqꝫ
ꝓclarus:si sua immoꝛtli deo iura:suasqꝫ leges imma-
culato calle seruassem. Tandē ꝑ q̄dam ut ita dicebat
iocali sꝑ mēoꝛabili illud ꝓpheticū mihi sūmopꝑe reli-
quebat:meditandū die ac nocte ꝙ beati immaculati
ĩ via:⁊ q̄ ambulāt ĩ lege dñi. Subijciebat tñ postrēo:
ut ab ill' penit⁹ studijs aĩm abstraherē q̄ nō v'itate:ꝫ
fabuloꝫ fictmētis hoĩes ⁊ ꝓserti iuuenes oblectant'·ut
recte cū eodē ꝓpheta dicē possē:narrauerūt mihi iniq̄
fabulacōes:ꝫ ñ ut lex tua. Accepta igit' mr̄na bñdcōe
aptatisqꝫ ad studia nc̄cijs rebꝫ:salamātine me cōtuli
vniũsitati·vbi ꝑ decē ānos eisdē iuridicis legislacōibꝫ
vocaui. Memoꝛ tñ sapiētis ꝓcepti:ne dimittas legem
mr̄is tue. Nonnunq̄ꝫ int̃ sedula iuris exercitia:veluti
cuiusdā solatij grā:sacraꝝ lraꝝ lcōni me rapti ꝯferebā.
Sed ⁊ pħie ꝓsertim moꝛalis dulcedĩeꝫ tanto ardenti⁹
ꝓgustabā:q̄nto vltra ea oblectamēta q̄ doctrina ipsa
ad moꝛū informatiōem adducit:pleni⁹ tñ atqꝫ vberi⁹
cunctoꝝ iuriū legūqꝫ hūanarū verū intellectū elicere
vident'. Adde ꝙ ut semꝑ mihi visum est:idqꝫ ⁊ Cicero
in liº de legibꝫ ait. Postergatis moꝛalis pħie doctrinis
atqꝫ pꝛĩcipijs:nemĩeꝫ ꝯtigit ĩ iure ip̄o eruditū ꝓclaꝝqꝫ
euadere. Tandē vero expletis studioꝝ cursibꝫ:assuetis
doctoꝛatus insignijs extiti:vtinam digne togat⁹. Sed
ilico grandis admodū ĩ mr̄em piā:⁊ ꝯsanguineos ac
attinentes concertacio suboꝛta est:ꝫ longe maioꝛ int̃
vtrūqꝫ meū hoĩeꝫ ꝯflict⁹ inualuit. Instabat·n·tp̄us:
petebat etas:ip̄a q̄ꝫ racō:⁊ affiniū expectacō poscebat:
ut tandem aliquē futē vite modū eligerē. Et ꝙ teste
Gelasio ut ꝓmisim⁹:duo sᷓ viuēdi gn̄a:q̄bꝫ hic tot⁹

orbis regit᷑ ꝛ sustentat᷑. Alteꝝ eoꝝ q̄ se spūalit᷑ in sortē dei dedicāt. Alteꝝ eoꝝ q̄ se secularibꝫ prebēt negocijs: alij ecc̄iastici: alij vō laici. Ea de re illi ut secularē vite formulā captarē. qꝛ eam ꝓgenitores ipsi honestissime seruarūt. Mat᷑ vero veluti q̄ nedū corpusculū meū int᷑ eius viscera duxerat: sꝫ ꝛ educauerat: atqꝫ ad eum vsqꝫ statū ꝑduxerat: ōs ob eā rem plus diligebat: suadebat nō stati a me eligendā fore vite formulā: sꝫ hortabat᷑ ut ꝑus mr̄em ipā ex acie vna: certos vō ꝯsanguineos et aīcos ex altera audirē: altercātes super cūctas vite hūane artes ꝛ viuēdi modos: incipiētes a statu tp̄ali qui primo mortalibꝫ occurrit: ut illi⁹ fl̄is ꝓsperitatibꝫ et veris calamitatibꝫ plene ꝯspectis: tandē ad spūalē statū q̄ optimi finis ratiōē hr̄e videt᷑: me ut optabat transferrē. Acquieuerūt affines discutioni: acquieui ꝛ ego: Illi ergo ut aio tenero dulciorē stat⁹ ꝛ vite tp̄al᷑ facilius impꝛimerent: decreuerūt a sūmo terreni status culmīe: imꝑiali videlicet et regali inchoare: ut ex illi⁹ sublimitate ꝛ felicitate: q̄ multos in dies facit felices: ad aliquē tp̄alē viuendi modū alicerēt. Tandē vero certos alios terrenos viuendi modos tangē ꝛ discutere menti erat: vsqꝫ ad infimos bubulcos: necnō ad rusticanos hoīes. His igit᷑ ꝑ quadā prefacōe introductis: accedendū est ad rē ipā. In duos igit᷑ libellos ut ꝑmisim⁹ h̄ liber diuidit᷑: in quibꝫ discutiunt᷑ ꝛ examīant᷑ maťie infra scripte ut ī tabula sequēti apti⁹ declarat᷑.

De materijs pertractandis ī primo libro · ꝛ de tabula capitulorum eius.

Primꝰ liber agit d̄ cūctis statibꝫ ꝛ exercitijs siue viuēdi modis tp̄alibꝫ: incipiēs a cesarea ꝑtate ꝛ regali dignitate: q̄ culmē ht̄ oīm tp̄aliū statuū vsqꝫ ad bubulcos: ac infimas artes exercētes. In q̄ discutiunt᷑ et examīant᷑ ꝯmoda ꝛ incōmoda: dulcia ꝛ amara: fauores

et labores:solacia ⁊ miserie:facilitates ⁊ difficultates ꝓspera ⁊ aduersa:quietudines ⁊ picula vniuscuiusqꝫ status.⁊ vite h9 tꝑalis seu forme viuēdi in h' seclo.

Cap'm ꝑmū de ꝑmo ac sublimiori statu tꝑali videlꝫ impiali ⁊ regali:ac alioꝝ principū· ⁊ de huius status culmīe ⁊ excellentia:ac de illius felicitate et ꝓsperitate: necnon de eius ꝯmoditatibus:ꝑrogatiuis:laudibus et preconijs.

Cap'm scd'm de infelicitate status impialis ⁊ regalis et plīmis curis:oneribus:miserijs:calamitatib9:atqꝫ incōmodis isti9 stat9 ⁊ q̄ reges et pn̄cipes comitant'· et tandē de innumeris piculis principantium.

Cap'm terciū de alio viuēdi modo in h' seclo· videlꝫ de exercitio ⁊ vita curialiū:⁊ eorum q̄ pn̄cipū fauores et officia sequunt' ⁊ de laudib9 ⁊ ꝯmendacōe h9 stat9.

Cap'm q̄rtum de laborib9:oneribus:⁊ incōmodis ac picul' stat9 ⁊ vite curialiū ⁊ fauores:curias:seu officia principū sequentiū. In q̄ cap'lo ⁊ in tribus rubricellis sequentib9:specialit' agit' de septē vitijs que officiales Regū ⁊ curiales comitant'. Agit' etiā de calamitatib9 pcuratoꝝ:Regum:⁊ alia officia exercentium· ⁊ an in curijs Regum acquiratur verus honor.

Cap'm quintū de nobilitate gn̄is scientie et morum· et quid sit ⁊ quō ortum habuit· ⁊ an a Regum sola voluntate ⁊ concessione acquiratur.

Cap'm sextū de multiplici nobilitate· et an sola gn̄is nobilitas in deferendis honorib9 ꝑferat' strennuitati: aut scie:vel virtuti hoīs ignobilis genere.

Cap'm septimū de laudib9:ꝑconijs:et ꝯmendatione nobilitatis gn̄is· ⁊ de illi9 virtutib9 ⁊ vtilitate.

Cap'm octauū de vanitate nobilitatis humane· ⁊ de eius vitijs ⁊ nobiliū excessib9· ⁊ de falsa noīacōe nobilitatis· ⁊ de illi9 incōmodis:laborib9 ⁊ piculis.

Cap'm nonū de armata militia ⁊ exercitio armoꝝ et de laudib9 ⁊ ꝯmendatione h9 exercitij· ⁊ an vocantes

HB.

laudis·et de ptib9 eis subalternatis et de diuersitate oim lutoꝝ et de illoꝝ vtilitate damnis et interesse.
Ca·xxxij·de septima arte mechanica: videl3 medicina· et de eius necessitate ꝛ vtilitate et laudibus·demum de illius abusu: laboribus et periculis.
Ca·xxxiij·de arte mercādi ꝛ vendēdi q̄ ipa mechanica est: ꝛ sb nauigatoria ꝯtinet̄·ꝛ ď eiꝰ nc̄itate ꝛ vtilitate demū de illiꝰ infelicitate: fraudib9: dolis atq3 piculis.
Ca·xxxiiij·de artibus liberalib9 ī genere·et de illarum laudibus ꝛ vtilitate·et quare vocantur liberales·ꝛ de illarum incommoditate et abusu.
Ca·xxxv·de duabus liberalib9 artib9: videl3 ḡmatica ꝛ dyaletica·ꝛ ď ortu eaꝝ ꝛ causis q̄re inuēte sᷓt·ꝛ ď illaꝝ laudibus·ac demū de eaꝝ abusu et incōmoditate.
Ca·xxxvi·de rhetorica ꝛ eloquentia q̄ tercia ē liberalis ars·ꝛ de illiꝰ ortu: vtilitate et laudib9. Rursus de eiꝰ abusu·et qualᷓ debet esse orator·et quid valet eloquē-tia sine sapientia·et q͛ aliquando est mortifera.
Ca·xxxvij·de mathematicis scientijs in genere: et de earum ortu et fine.
Ca·xxxviij·pticulariť ď p̄ma scia mathematice: videl3 de astronomia et de eiꝰ laudib9 et vtilitate·demū de illiꝰ incōmoditate ac incertitudine laborib9 ꝛ dānis.
Ca·xxxix·de secunda mathematica: videl3 de musica ꝛ de eius laudib9 et vtilitate·ac de illiꝰ incōmoditate: miserijs et laboribus.
Ca·xl·de t̄cia ꝛ q̄rta mathematicis: videl3 arismetrica et geometria·ꝛ de eaꝝ laudib9 ꝛ vtilitate·et de illarū incōmoditate ac inutilitate et laboribus.
Ca·xli·in q̄ sub breui epilogo recolligit autor cūctas alias artes ꝛ gn̄a viuēdi in h̄ sc̄lo: ī q̄ ōndit mi͛ias: labores ꝛ picl'a oīm statuū: ꝛ ōndit eas oēs plures hr̄e aculeos ꝛ miserias q̄͛ gaudiū: quietē: ꝛ securitatē: discurrens per omnes modos viuendi in hoc seculo.
Ca·xlij·ī q̄ inquirit̄ causa: q̄re a p̄ma mōi origie boni

et mali in quouis statu existentes: diuersas miserias penas: cruciatus: plurimaq mala & incomoda corpaliter passi sunt. et breuiter enarrantur calamitates in specie: omnium fere magis excellentium personarum vtriusq testamenti.

Capitulum xliij. in quo ostendit homines in quouis statu viuentes: nō solū penas exilij: cruciatꝰ: et mortes et cetera corporalia incōmoda assidue pati: sꝫ et alias diuersas intrinsecas mentis afflictiōes: ut nusq̄ vita aut sorte sua cōtenti sint: et breuiter tangit pticularit omnes fere huiusmodi mentis querelas & molestias ad vtranq partem.

De materijs pertractandis in secūdo libro et de tabula capitulorum eius.

Secundus liber de statu vite spūalis: qui i duos subdiuidit status seu viuendi modos: videꝫ in statū ecclasticī ordinis. hoc est papas: cardinales: arciepiscopos: clericos et ecclesie ministros. Item i statum monasticū siue religiosoꝝ: in quo sꝫ capla sequētia.

Caplm primū de sublimitate & excellentia dignitatis summi pontificatus. & de in comprehensibili eius autoritate et potestate. et de illius necessitate & vtilitate et de altissimis eius misterijs.

Caplm scdm de spūalibꝫ incōmodis amaritudinibꝫ: miserijs: aculeis: necnō mētis afflictionibus: periculis et laboribus summi pontificatꝰ: vbi plurime sūmoꝝ pontificū calamitates et spūs pturbacōes narrant.

Caplm terciū de plurimis tpalibꝫ incōmodis amaritudinibus & miserijs ac calamitatibꝫ romanoꝝ pontificum. & de illoꝝ pmptis & ei coniunctis laboribus et periculis: anxietatibus & inseparabilibus erumnis.

Capitulum quartū de alia infelicitate et calamitate romanū pontificū: videꝫ q pauci viuāt in pontificatu.

et de causis et racoibus huius breuitatis vite: potius in eisdem summis pontificibus: quam in aliis monarchis et principibus.
Capitulum v. an sit verum vniformiter: quod romani pontifices parum viuant in papatu. Agitur etiam de verissimis causis breuitatis vite summorum pontificum. et an in viuendi prioro. Ro. ponti. differant a ceteris mortalibus.
Ca. vi. in quo assignantur cause et rationes: quare illorum opinio non sit tenenda: qui dixerit summis pontificibus bonis et reprobis: vniformiter insitum et proprium esse: ut in pontificatu parum viuant.
Ca. vii. in quo tractatur motiuis illorum qui dixerunt papam parum viuere in papatu. et quo sensu sit intelligenda predicta opinio. et quomodo cum veritate posset saluari.
Capitulum. viii. de excellentia et prerogatiua status et dignitatis cardinalatus. et de perfectione huius status et de laudibus et preconiis eius.
Ca. viiii. de plurimis anxietatibus et aculeis: laboribus et periculis status et dignitatis cardinalatus. et de oneribus que incumbunt huic dignitati.
Capitulum. x. de sublimitate: excellentia status: et dignitate patriarcharum. archiepiscoporum: episcoporum: prelatorum et presbiterorum: ministrorum ecclesie. et de perfectione status eorum in genere et in communi.
Ca. xi. de differentia et comparacione ecclesiasticorum: videlicet episcoporum et aliorum inferiorum prelatorum: et clericorum inter se adinuicem. et quis gradus altero sit dignior et perfectior.
Capitulum xii. de plurimis difficultatibus et aculeis: laboribus et periculis status episcoporum ac clericorum. et de malis ministris ecclesie. et de multis abusibus: vitiis et inordinationibus illorum in communi.
C. xiii. de dignitate et prerogatiua officii decanatus in ecclesia. et de illius honore et venacione. et de eis que ei competunt. demum de plurimis oneribus et afflictionibus: ac defectibus et periculis decanorum.
Ca. xiiii. de dignitate et prerogatiua officii archidiaconorum. et de honore et venacione eius debitis. et de his que ad eum spectant. demum de plurimis oneribus et afflicionibus: defectibus et periculis illorum

Caplm xv· de dignitate et ꝑrogatiua officij cãtoris et primicerij· et de honore ⁊ veneracõe ei debitis· ⁊ de his que ad eũ ꝑtinẽt: demũ de ꝑlimis oneribꝰ ⁊ calamitatibus: defectibus et ꝑiculis eorundẽ cantorum.

Caplm xvi· de dignitate et honore officij thesaurarij vel custodis ecclie· ⁊ de his q̃ ad eum pertinẽt· demũ de ꝑlimis oneribꝰ et calamitatibꝰ: afflictiõibꝰ defectibꝰ et periculis illoꝝ qui talia officia habent.

Caplm xvij· de dignitate et ꝑrogatia officij scolastici in ecclesia· et de his q̃ ad hoc officiũ spectant· demũ de plurimis oneribus: afflictionibꝰ et calamitatibus: ac defectibus et periculis scolasticorum.

Capitulũ xviij· de ꝑeminentia ac vtilitate officij arcipresbiteri: ⁊ q̃nte sit veneracõis· ac de his q̃ ei ꝯpetunt. Demũ de ꝑlimis oneribꝰ ⁊ afflictionibꝰ: defectibus et promptis ꝑiculis arcipresbiterorum.

Caplm xix· de ꝑrogatiua et magna vtilitate officij et gradus canonicoꝝ· ⁊ q̃nti sit honoris ⁊ reputacõis· ⁊ quid ei ꝯgruat· demũ de innũis huius status oneribꝰ et afflictionibꝰ: defectibus ac periculis.

Ca· xx· d ꝑeminẽtia nccitate ⁊ vtilitate officij sacdotũ: curatoꝝ: rectoꝝ curã aĩaꝝ hñtiũ· demũ de ꝑlimis hꝰ status laboribꝰ ⁊ calamitatibꝰ: defectibꝰ ⁊ ꝑiculis.

Caplm xxi· de scdo statu spũali· videlicet religiosoꝝ ⁊ de motiuis ac auctoritatibꝰ: q̃ adducunt ad ꝓbandũ statũ ecclastici ordinis ꝑferendũ esse statui religiõis ⁊ ꝑ ꝯsequẽs ecclasticũ ordinẽ esse ꝑeligendum.

Ca· xxij· de ꝑma ꝯꝑacõe hoꝝ duoꝝ statuũ· videlꝫ q̃liter hij duo status clericorũ et monachoꝝ se habent alter ad alteꝝ ꝯꝑatus· ⁊ q̃s eoꝝ sit eligibilior q̃ntũ ad eminentiã ⁊ ꝑfectiõem statꝰ: ⁊ etiã vite ac sanctitatis.

Ca· xxiij· de alia ꝯꝑacõe horũ duoꝝ statuũ clericoꝝ et religiosorũ int se adinuicẽ: videlicet q̃s sit eligibilior tanq̃ simpliciter humanior et tollerabilior.

Ca· xxiiij· assignant respõsiões ad obiecta ꝯ religiosos

pro tuenda opinione illorum: q̄ sentiūt religiosos esse in pfectiori statu q̄ decani: arcidiaconi ⁊ alij inferiores clerici post episcopū: vbi discutitur q̄ sit pfectior vita actiua vel otemplatiua. ⁊ de eorū adinuicem ɔparatione.

Capl'm xxv. de excellentia ⁊ laudibꝫ vite monastice ac religiose: ac de pluribꝫ causis ꝓpter quas eligenda sit: q̄ alius viuendi modus.

Capl'm xxvi. de difficultatibꝫ vite religiose. ⁊ de laboribus et aculeis religiosorum in genere.

Ca. xxvij. pticularis ⁊ latis d' ꝓmptitudie pictoꝝ hꝰmodi statꝰ i specie ⁊ de mal' religiosis ⁊ abusibꝫ illoꝝ

Capl'm xxviij. de inclinacōne ⁊ dispositione naturali et diuersitate complexionum hominum quātum ad religionem ⁊ de consilio in talibus.

Capl'm xxix. de comparacōe religiosoꝝ int' se adinuicē: et p̄mo de comparatione solitariorum ad sociale vitā agentes. ⁊ q̄ vita sit perfectior altera.

Capl'm xxx. de ɔparacōe religiosoꝝ vitā sociale agētiū int' se. ⁊ q̄ religio social' alti sociali sit pfectior. ⁊ vtrū religio eo q̄ artior sit pfectior.

Incipit capl'm p̄mū p̄mi libri: videlicet de p̄mo ⁊ sublimiori statu tpali: q̄ ē statꝰ et gdꝰ impial' et regal' ac alioꝝ pncipū secularium. ⁊ de supmo hꝰ statꝰ ⁊ dignitatis culmie ⁊ excellentia: ac de illiꝰ gloria ⁊ felicitate: necnō de eiꝰ p̄rogatiuis: cōmoditatibus: laudibus et preconijs super alias temporales dignitates.

Super cunctas humanas tpalesq̄ dignitates et sublimitatis eminētias: impialis ⁊ regal' statꝰ culmen et excellentiam obtinent. Huius itaq̄ fastigij splendor: et laus tanta est: ut satis exprimi nō possit. Sed ut paucis agamus: sicut nomē eius ita et laus eius. Imperatoris quidem nomen ab imperando dictum est. Regis deniq̄ a regendo: aut grece basis a sustinendo. Quid eni gloriosius. Quid feliciꝰ: q̄ vnum

intueri mortalem hoīem ceteris hominib⁹ imperantē: cunctos regentē: et ad libitū ferentē: Isti sᷣt q̄ teste iob portant orbem Huiꝰ ēte eminentissimi status honor: laus: glīa ꝛ excellentia ex eo etiā maxīe patet: qm̄ teste scriptura: illꝭ tanq̄ sublimiorib⁹ potestatib⁹: oīs anīa subdita est Quare ꝛ iuxta xp̄i preceptū Cesarib⁹ atq̄ regib⁹ a cūctis fidelib⁹ honor exhibēdus est: subsidia p̄stāda: ꝛ q̄b⁹ vectigal vectigal: ꝛ q̄b⁹ tributū tributū Illis deniq̄ tanq̄ p̄cellētib⁹ ꝛ a deo missis teste Apl̄o parēdum est. q2 nō sine causa supeminentē terrentēq̄ gladiū portāt ad cohercōem maloꝝ: laudē v̄o bonoꝝ Illoꝝ quidem sᷣt q̄s incolimus vrbes: illoꝝ castra atq̄ possessiones ac cūcta terrena dicēte Augustino q̄ iure defendis villas: nisi imperatorū Regūq̄ iussu Quis igitᷣ nō felicē: nō cunctis prelatū hūc excellentem statū dixerit: Qui omīb⁹ subueit: omīb⁹ p̄est: ꝛ oīm saluti et comoditati p̄uidet In q̄ re Reges ipsos deo assimi- lari: approximariq̄ plꝭimū cernimus Quia solus ipe vite necisq̄ hoīm dn̄s est. salutē mortalib⁹ cōfert: vel dando si eguerint: vel parcendo si deliq̄rint: vel indul- gēdo si supplicauint Qui nō sibi ꝫ reipublice nati sᷣt. dū discordias pacificāt: oppressos a potētib⁹ eripuit: p̄uitias pace gaudē faciūt: violētias cohibent: Insti- ciā seruāt: malos dissipāt: ꝛ q̄cq̄d agendū est siue ad bene beateq̄ viuēdū: siue ad res ip̄as pollíticas felicitᷣ gubernādū: fineq̄ debitū dirigendū: legib⁹: p̄ceptis ac iustis lacōnib⁹ disponūt Rex. n. silitudo siue imago q̄dā diuitatis ē in t̄ris: dū idip̄m agit i limitato ⁊cū- scriptoq̄ regno: qd̄ deꝰ i vniūso Hinc Reges i exodo dij vocantᷣ In his ē p̄uiciaꝝ q̄s regūt summa potes- tas. Taceo de impatore cꝰ auctas nl̄lis ē ⁊cunscripta limitib⁹. q̄ p̄nceps ē maximꝰ atq̄ optimꝰ: qui celeste habet arbitriū ꝛ iura: p̄ceptaq̄ ab eo ēdita diuitꝰ ema nari credūtur. cui ē p lege volūtas: p libito sanctio: p arbitrio racō Est deniq̄ Rex pr̄ patrie: amās q̄s regit

protegens q̄s gubernat Rursus huius sublimissimi
status excellentia: ex illi9 nc̄citate ac vtilitate facile ag=
noscit͂ Nā veluti cūctis hoīb9 natale ē ī societate viuē
sic aliquē esse oportet p q̄ multitudo regat͂ Naꝫ iuxta
ph̄m: multis existētib9 hoīb9: et vnoquoq3 id qđ sibi
ꝯgruū est: ꝓuidente: multitudo ipa facile ī diuīsa disp=
gitur: si mō aliq̄s nō sit q̄ curā multitudīs obtineat
Nec illud sapiēs Salomō ignorabat inq̄ens: vbi nō
ē gubernator dissipabit͂ pp̄ls Deniq3 illa hoīb9 a nat̄a
innata societas rumperet: si nō foret aliq̄s p̄sidēs. cui9
ope p̄uoꝝ audacia arceret͂ Quia teste Augustino: A
dīna dispositōe t̄gna s̄t ꝯdita: reges instituti: vt ma=
loꝝ puīsitas castiget͂: ⁊ bonoꝝ vita ⁊ innocētia ꝯfueret͂.
Et alibi Regale fastigiū locus est supior: sine q̄ pp̄ls
regi nō p̄t Impatoria ergo vox ⁊ Regalis autoritas
iniq̄s fugat insolētes castigat: obtrectatores despicit
bonos p̄miat atq3 fouet: ⁊ cūctis influit vite ⁊ hono=
ris alimēta Est. n. Rex ī regno veluti in natali corpe
caput Constat quidē caput ipm membris vigorē in=
fluere Quia teste nr̄o Seneca: q̄d valꝫ corporis robur:
Quid validitas lacertorū: Quid velocitas pedū: nisi
capitis velut p̄ncipis sui imperial' q̄daꝫ amminiculet͂
potestas: a quo vel destituūtur vniuersa: aut omnia
fulciunt͂: Sine capite inq̄t iacet trūcus ignobilis: sine
honore: sine noīe: Sed nec ī hūanis tantū eius sum=
ma ꝯsistit felicitas Nā p̄ter eā exteriorē quā p̄diximꝰ
sup cūctos mortales excellentiaꝫ: si bene Rex optimeq3
regit immortali deo tanto ꝓpinquior: tantoq3 acceptior
est: quāto liberior Sed ꝯ castigatior fuit: in eo peccādi
licētia: q̄ potuit transgredi ⁊ nō est transgressus: in q̄
peccare noluit voluntas: etiā si immineret peccādi im=
punitas Grandis ē te glā: grāde p̄miū Nam q̄tquot
supat potestate t̄rena: supat ⁊ felicitate et̄na Scriptū
est enim: quia dom9 Dauid erat sicut domus dei Ve=
luti enim fidelit̄ regendo dei officium gessit in pp̄lo: sic

ad premiū ꝓpinquꝰ ei debebat ī celum. Quippe apud antiq̄s boni rectiq̃ pn̄cipes: ī deos transformari putabant. Et ut grandi negacō breuē finē imponamus Quāta sit hꝰ sublimis statꝰ felicitas: nō minꝰ ex his que tetigimꝰ ꝙ ex eo ꝯgnoscemꝰ: quoniam si nlla ut aiūt: maior est felicitas: ꝙ multos facere posse felices Id ēe felicitatis genꝰ: nulli magis Regibꝰ conuenit Quāobrē ut ego arbitror illa sapiens regina Saba: nō mō Salomonē Regē felicissimū dixit: sed et eos qui ei seruiebāt ac ministrabāt: seruosq̃ seruoꝝ suoꝝ per beatos asseruit Que res agit· ut omnis humanus animꝰ si suiipiꝰ immemor: si ꝯtētor: si deniq̃ sui puipensor fieri non velit: ad eandem ipsam sublimitatis dignitatem decurrat. Atq̃ si natūa suffert: si prudentia sufficit: si fortuna arridet: si potētia iuuat ad illū oīm felicissimū statū totis ēspiret conatibꝰ Quoq̃ si minꝰ tā excelse cedri culmen ascendē neq̄t: ramusculis saltē illiꝰ insideat: quoniā aut vberrimū felicitatis fructū· aut saltē ꝓtecōis illiꝰ vmbra suauissima nō frustrabit. Ceteꝝ augēt excellentiā regal' ⁊ imperial' pn̄cipatꝰ agē de eiꝰ origie ⁊ dr̄a· ⁊ q̄s illoꝝ sit antiq̄or et iustior pn̄cipatus· de quibꝰ latius diximus in liͦ ꝙ nup edidimus de monarchia ⁊ origie ⁊ dr̄a pn̄cipatꝰ· ⁊ iteꝝ in liͦ defensorij status ecclesiastici q̄rto tractatu.

Capl'm scd̄m de infelicitate status impial' et regal': et plurimis curis: oneribꝰ et miserijs: calamitatibꝰ atq̃ incommodis illius· ⁊ q̄ reges ⁊ pn̄cipes comitant: et tandem de innumeris piculis pn̄cipantiū.

Uera semꝑ illa sapiētis sententia fuit· q̄a maiore studio miseriaꝝ causas: ⁊ doloꝝ alimēta ꝙ vitā ꝯq̄rimus Atq̃ auidius ea inuestigamus ⁊ ꝑelegimꝰ q̄bꝰ more pile huc atq̃ illuc iactam: ꝙ ea q̄ plenissimā securitatē et verā felicitatē tribuūt· qd̄ ēe nlli aīantiū

pter homi accidit. Illa eni nō iudicō racōis: ꝫ nature instictu utilia eligūt. Nos vero ingenio ꝛ ani acumie vigētes: blāda quadā atqꝫ fallaci aura videte falso iu dicamꝰ· putantes id esse beatum: id ꝑpetuū: qđ facile ruit. Nec mouem̄ qꝫ assiduo cōspicimꝰ q̄sdā: qs sicut leuis fortune risus attollit: sic leuis ilico fletꝰ deicit vt recte de eis dicē possimꝰ cum ꝓpha· deiecisti eos dum alleuarent̄. Nec nos vincit qđ ēnamꝰ nemieꝫ tā secu- rū tāqꝫ mane quietū: ut nō ante crepuscl'm a merore: a casu: a lapsu supet̄. Cuiꝰ ēte rei culpa in nob̄ est· q facile ab his que cupimꝰ: trahim̄ et supam̄. Qui eni aiōs ad hos vanos secl'i faustꝰ accōmo dat: ut pro fru ctu folia: p grano paleas: p vera felicitate vmbram capiat nēce est. Audita ēte atqꝫ cū tota mētis atten- cōe auscultata est: summa Regū ac Cesarū felicitas: illorūqꝫ digtas· maiestas: celsitudo atqꝫ vtilitas: ad celos usqꝫ pducta. Sed nisi fallor fallit̄· q illa ffa non iudicat: q apto ocl'o vera esse nō ɔspicit. Dicā ergo nō pari eloqntia ꝫ ut puto viore sentēcia regal' hꝰ statꝰ calamitates: mis̄ias atqꝫ picl'a. In p̄mis itaqꝫ fateor clarissimū regis nomen fore: ꝫ durissimū offitiū· cla- ra noīa res obscure: ꝫ et difficillimū oīm misterium magis ēte huare difficile: q̄ noīe delcabile. Quid eni vtilitatis affert nudū digtatis nomē: vbi res ipa de- est. Quid eni Cesar. Quid rex aliđ suscipit nisi fulgi- das ɔpedes· darā mis̄iā. Que si hōibꝫ nota essent: nō hoīes tantope de vno solio litigarēt. Quimo mirā- dū est· qꝫ non plura sint regna q̄ reges. Suscipit ēte Rex collapsa erigē· spsa colligē· recupare pdita· defor mia reformare. Sed etsi illa qđ rarꝫ est exprobauerit: reliquā laudē illius successor metet. Putasne Reges his tpibꝫ ad id puehi: qđ nomē ratioqꝫ regis expos- tulet: ut sit reip· autor: eccl'ie cultor: refugiū pauperū: tutor pupillorum: defensor viduaꝝ: ocl'i cecorum: ligua mutorū baculus senum: vltor scelerꝝ: metus malorū:

gloria bonoꝝ: malleꝰ tirannoꝝ: pater regū: moderator
legū: ⁊ erarij publici dispēsator: Falleris ꝯte. Mutatꝰ
est. n. illoꝝ color optimꝰ. atq; ꝓ illis operibꝫ: alia sibi
ineq̄lia vendicāt q̄ ilico audies. Alienant q̄ppe reges
aut dissipāt. imꝑij ⁊ regni bona: cꝰ sꝫ admīstratores
nō dn̄i. Eccias quas tuendā susceperūt: eiꝰq; ministros
ꝑsequunt̄. a q̄bꝫ tributa: penas ⁊ banna exigūt. Cū tn̄
eoꝝ dotibꝫ longe plꝰ regnū augeāt q̄ illorū armis.
Pplm demū affligūt talijs et exactiōibꝫ corpa iniuri-
ant̄. Quos ꝓpħa sig̃t inq̄ens: q̄re attritis ꝓplm meū:
et facies pauperꝝ cōmolitis: Hij ut alibi scribit̄ quod
crassū ē ꝯmedūt: qḋ fractū ē nō alligāt: qḋ infirmū est
nō ꝯsolidāt: qḋ abiectū ē nō reducūt: qḋ perijt nō q̄rūt
Eos itaq; alīꝰ ꝓpħa nō Reges: ꝫ infideles pn̄cipes et
socios furꝝ appellat. Taceo q̄ aliena dominia occupāt:
vicinos hr̄e nllos vellēt: limites ꝯfundūt: iusticiā non
faciūt q̄ dei sꝫ negligūt. Quid igit̄ felicitatis est. solo
noīe Rex cēseri: ⁊ q̄ regi digna sꝫ respuere: q̄ qḋ hōis
est tutores reip. appellari: ⁊ illiꝰ euersores effici: Cogor
illud Adriani hispana faīlia nati verbū optio pn̄cipe
dignū: ad memoriā reuocare: q̄ illum sepiꝰ in senatu
dixisse fert̄. Dicebat. n. ita se rēp. gesturū: ut sciret ꝓpli
rem ēe: nō ꝓpriā. Rursus reges nō tā ad gl'as ⁊ hōris
fastigiū: q̄ ad curā: solicitudies: ac indicibiles mīsias
et ꝑicl'a assumunt̄: adeo. ut vix aliq̄s regnare optaēt
si recte attendēt: q̄ grauis regis sarcina sit: ḡuior finis
Assumunt̄ q̄dē pn̄cipes nō ad q̄etes: nō ad securitatē:
q̄nimo ad ꝯuitutē et quandā carceris speciē. Que eni
maior ē captiuitas: q̄ iugit̄ circūcingi ꝓpli ml'titudīe:
et q̄si circūligari: Nā ut nr̄ inq̄t Seneca: possū ī q̄libet
ꝑte vrbis solꝰ sine timore incedē: q̄uis nullꝰ sequat̄
comes: nullus ad latus gladius: Rex vō armatꝰ: et
armatis munitus in publicū ꝓdeat necesse est. Quē
multitudo gladiorū obsidet: et quocunq; descendat:
magnꝰ illū apparatꝰ sequat̄. assidue. n. dīm q̄s regit

timore ↄstringit᷑. Vnde seneca· regnantibꝫ multo peiꝰ
piculũ est: q̃ꝫ his qui iudicant᷑. Hi enĩ singl'os timent
illi vniu̓sos itaqꝫ illud labentij eq̄tis romani verꝫ est:
q̄a necesse est ut m̄l'tos timeat: quẽ m̄l'ti timent. Cuiꝰ
illa ut putamꝰ racõ erit: q̄a quẽ q̄s metuit pire cupit
Et iuxta Enniũ: quẽ metuũt oderũt: ⁊ quẽ q̄s oderit:
perisse expetit.
Huiꝰ ẽte regal' fastigij onera: curasq̧ g̃uissimas atq̧
prompta picula: nõnulli sensati principes pero ptime
cognouẽ: illaqꝫ expti sunt Nam augustus ⁊ diocleci-
anus alter de dimittendo imperio cogitabat: alter iã
dimisit: nec reuocatꝰ assensum dedit Deinde Marcꝰ
Aurelius· ⁊ ptinax: quoꝝ alter ad impium euocatꝰ:
tristior effectus: multa de miserijs imperij amicis di-
seruit: alter semp imperiũ exhorruit Ad de q̧ regnum
nõ semper iuste principes acq̄runt: ꝫ plerũqꝫ ferro: q̃re
ferro etiã seruat᷑: ac ferro pleꝝqꝫ amittit᷑ O quot legi-
mꝰ: q̄t audiuimꝰ: q̄t vidimꝰ in eculeo fortũe motos·
q̄t magno impetu rotatos: alios ex alcõre fastigio p-
lapsos: q̄t Cesares· q̄t Reges: aut hostiũ ã suoꝝ mani
bꝫ: a summo solio pulsos: vitã siml' ⁊ ȓgna amisisse:
q̄t Reges a regno in captiuitatẽ· a sceptro in carcẽs
trãsire: alios exules: pl'imos ĩ acie cesos: ⁊ domi capite
trũcatos: ⁊ alios q̄d durissimũ est: laq̄o a se suspensos
Et ut paucis agamꝰ· vbicũqꝫ reges s̄t· picl'a eos comi
tant᷑: ⁊ sp ĩ medio existũt hostiũ· nõ solũ cũ in bello: ꝫ
cũ ĩ vrbe se recipiũt Rursum int᷑ ceteros hoĩes amicitia
q̃ꝫ maxĩe nc̃ca: atq̧ vtilis et delectabil' est: ꝫ hãc reges
minime habẽt Nam cũ int᷑ parentes ⁊ liberos ac frẽs
adinuicẽ: virosqꝫ et vxores firmissime oĩm atq̧ artis-
sime sint amicitie: apud reges vero et sepe videmꝰ: fi-
liꝰ a p̃re: os pat᷑ a filio: ⁊ ↄiũx a cõiuge: et frat᷑ a fratre
capit᷑ atq̧ necat᷑· ut q̄s ip̄a nata ad amandũ cõpellit:
regnãdi auiditas cogit Ita odio esse: ut pleꝝq̧ ď sua
nece cogitent Demũ pl'ima facit Rex: q̄ nedũ amorẽ

B

suoꝝ impediūt: sed eos reddūt sibi inimicos Exigēte
ſł enī pecuīe a subditis ad nēcios sumptus· puniēdi
sunt facinorosi· ꝓhibende iniurie ·confiscanda bona
multorū· cogēdi ſł bella agē domus agrosqꝫ deserere
Que vna res subditis molestissima est: et omnem
amorē repellit Deniqꝫ cui fides deest: magno bono eū
carere nullus hesitat Que·n· familiaritas: q̄ vsus: qui
ↄgressus iocūdꝰ esse pt absqꝫ fide: Quis·n· familiarē
Quis huū aspicē pt: si ille infidel' existat: Reges vero
de nll'o aut raro fidē hn̄t: qꝺ ex eo licꝫ ↄgnoscē: qꝛ nō
facile cibis ad se delatis credūt: nisi a huitoribꝰ ꝑgus-
tentur: ne qꝺ male edāt formidātes. Ceteꝝ regibus
nunq̄ꝫ fit satis optādo: ꝛ minus ↄsequendo Ceteri·n·
homīes aut edes cupiūt: aut agros: reges vero vrbes:
ꝓuincias: regiōes: arces: q̄s adipisci difficilius ꝑicu-
losiusqꝫ est: q̄ꝫ eas res· q̄ ab alijs cupiunt᷑: Et qꝺ oīm
infelicissimū est· reges ipi tā bonos q̄ꝫ malos: tā sapiē-
tes q̄ꝫ insipiētes formidāt Fortes q̄ꝫ timent: ne aliqꝺ
audeāt gr̄a libertatis. Prudētes: ne qꝺ aduersus eos
machinent᷑. Iustos: ne dedignentur ab eis gubernari.
Potētes et diuites verētur: ne subditorū potētia et
diuicie eis nociua reddant᷑ De q̄bꝰ iob pulcre ait: so-
nitus terroris sꝑ in auribus eiꝰ. Adde qꝺ reges nūq̄ꝫ
naturaliū reꝝ abūdātiā exoptāt. Vbtatē agroꝝ odiūt
ne fertilitate reꝝ subditi difficilius iugū huiēdi pati-
ant᷑ Demū nll'm regibꝰ gaudiū cū securitate est: timēt
celebritates hoīm: timēt festa: timēt solitudines non
custoditas: timēt ipos custodes: nec inermes illos hr̄e
volunt: nec de armatis pl'imū ↄfidūt· q̄ fit ut qꝺ ipsi
velint: ignorēt Nōne ista infelicitatis signa ſł: Qꝺ si
forte magnū q̄s putet in regibus: ꝛ ꝓptea beatos eos:
qꝛ facile mł'tis ꝓdesse et inimicis obeē pn̄t: nimiū in
ea re fallit᷑ Qua·n· racōe Rex bn̄facē aīcis pt: cū apte
sciat: qꝛ quanto pl'a q̄s ab eo cepit: tanto citius cupit
eū fugē· nll'usqꝫ sit q̄ eaꝝ reꝝ q̄s sibi pn̄cipes largiunt᷑:

suas esse putat:q̄ꝫ si eo loco sint:aut ipsi tā potentes
fuerint: ut etiāsi Rex cupiat:nllo mō possit auferre:
Inimicis vero nec obesse nͦ ꝓdesse audent. Accidit·n·
illis veluti habentibꝰ extrennuos equos·ſ; feroces:qͥbꝰ
nec illi uti possunt ꝓpͭ timorē:nec alienāt ꝓpͭ ṽtutē.
Sed ⁊ intͭ alias hꝰ regal statꝰ infelicitates illa nō
parua est:qm̄ etsi reges nō ignorāt statū eoꝝ multis
miserijs:calamitatibus ⁊ picul plenū: tm̄ nec se ab eo
ꝓuide eximi:nec tute liberari sciūt:nec spōte cedē pn̄t:
qui semel regnū assecuti sūt In q̄ re cunctoꝝ principū·
illa oīm miserrima ꝯdicō est:ut miseriā ipā relinqͥre
nō valeant Quo·n·pacto pͥncipes tot pecunias resti-
tuere:qͦt ipi diripuerunt·aut tot vincula pati:qͦt ipsi
ingesserūt·aut tot mortibus mori:qͦt ipsi necauerunt
Ceteꝝ qꝫ gl͞a:laude ac honore·reges cunctos mortales
supent:hoc vnū est ut mihi satis videt᷑:qͦ reges oīm
hoīm miseriores existāt Nā nͦ obseruātia:nec honoris
reuerentia·illoꝝ ꝓserti:q̄ nos aut nō iuuāt aut inuiti
huiunt:grata nobis esse pͭt Quinimo quāq̄ꝫ hoc sepe
fieri intelligamꝰ:ut q̄ maxie pͥncipes suos timēt:hi eos
oderūt:hi maxie eos obhuēt:colant:venerent᷑:munera
mittāt:assurgāt·ad ea tm̄ nō amor:ſ; timor ꝯpellit licꝫ
hec oīa huitutis sint sigͣ:veri·n·honores alijs ex cauſ
gignunt᷑. Et ut finē miserijs hꝰ status imponā:in eo
rapinas:depdatiōes repiri libet· ut de eis ꝓpheta dicē Nota
videat᷑: In medio ꝓpl͞i pͥncipes eius q̄si lupi rapiētes
predā:in eo iniurias:ī eo vindictas:in eo spes anxias:
in eo honores vanos:cupiditates:furores:ī eo nulla ē
qͥes:nulla anī tranquillitas:ī eo paucoꝝ ē subuencō :
multoꝝ obpressio:paucis gaudiū : mltis opprobriū:
quibusdā p̄mium:plimis suppliciū:oībꝰ labor:sibi
pena ⁊ crux·atq̄ꝫ ut cūcta vno claudā ṽbo:Rex ī r̄gno
sentina est in naui:in quā vnā oīm officinaꝝ sordes :
miserie:calamitates ⁊ spurcitie decoquunt᷑:ac infelicitͭ
reducuntur Demum illorum infelicissimas miserias

agnosces: si de successoribus cogitabis Nã3 qdã3 inquit sapiẽs. Quis potentior fuit Alexãdro: et tñ successisse legit' nõ sui: ß alterius filius: Successorẽ iulio Cesari nõ fecit natura ß adoptio. Imperialis domus totũ relege atq3 reuolue pgressum: repies qr periijt memoria eorũ: cũ sonitu transis. et ecce non sit: nec inuentus est locus eorũ: et ad inferos descẽdentes: eius q3 heredes aut ignoti: aut extranei: ne dixerim hostes successerũt. Rursus si celesti ac eterna felicitate reges dignos putas: recte intelligis: si q̃ premio digna agãt. Felix ille. sed quis est et laudabimus eum: Rarus ut fenix est. Nec ab re sapiens Salomon et Rex tanta regũ expertus picula dicebat. pret paucos oĩes reges ɔmiserunt pecatũ: et reliquerũt legem potentis. et gloriã pdiderunt. Unde ysidorus: difficile ẽ pncipem regredi ad melius: si vicijs fuerit implicatus. qr p abruptũ licentie in oĩe facinus viciorũ labit': et qnto excelsior tanto pecatũ grauius: qr potentes potent' tormenta patient'. Omnes nãq3 pecatores quos sub se in vita habuit: in futo seculo sup se plagali pena habebit. Unde ex sctis rectatoribus dicebat: miror si q̃s ɔtingat saluari ex his: q̃ pncipant' in tãtis ruinis et tãta pigritia. Video tñ eos currentes: et spõte se in apta picula iactãtes. Hinc in euangelio scribit': emi villã quã multo labore acqsiui id est precio anĩe cõpaui. Hec sunt igit' premia status regalis: hec gloria: hec excellentia. Ascẽde igit' qcunq3 es. si placet ascendere. sed ea lege: ut leges natamq3 sedis patiaris.

Caplm tercium de curialibus et de exercitio et vita et moribus illorum et aliorum potẽtum: ducum: comitum et baronum: ceterorum q3 qui principum fauores et offitia sequunt'. et de laudibus et commendacõne huius status.

GLoriosa plimũ cesaꝝ atq; regũ amicitia sꝑ fuit.
Vbi·n·eminẽs ẽ atq; exellẽs totiꝰ hũani hõris
et glorie mũdane culmẽ:ibi ingens gl'a:ibi sempit'na
nois ⁊ hõris fama:ut ꝯpet̃ nc̃ce ẽ. Si itaq; regis ami=
cicia à fauor arridet:plerũq; breui laboris ⁊ tp̃is ꝯpen=
dio:immẽsa p̃mia hoĩes ꝯsequent̃. Et si cꝰq; ea sors
est ut pñcipi carꝰ existat:et̃nũ sibi ac tandẽ sue pt̃ati:
familie:gñiq; nomẽ:deinde hõris ⁊ gl'e ꝑpetuũ monu=
mentũ relinq̃t. Nam ut aiũt alibi·negotiari·fortunã
ferre ẽ:cũ regibꝫ v̓o amicari supra fortunã ascendẽ est.
Pro igit̃ hac ꝯsequẽda ois hũanꝰ animꝰ impendẽdꝰ
est:veluti q̃ digtates sũmas:q̃ opes:q̃ hõres:q̃ deniq;
famã ⁊ ꝑpetui nois gl'am:laudẽ et p̃coniũ suis secta=
toribꝫ p̃stat:q̃d·n·dignitate:gl'a ⁊ honore p̃stantius:
Quid gñoso ⁊ aĩo nobili·auidius exoptari pt̃:Hinc
Seneca nr̃ cordubum:ꝓ immenso munere habituꝝ·
se gr̃aꝫ ⁊ famã apud posteros p̃cabat̃. Et statiꝰ:pñteꝫ
honoris ⁊ fame gl'aꝫ:benignũ iter opibꝫ suis ad fut̃os
statuisse dicebat. Et ouidiꝰ naso sibi nomẽ indelibile
futuꝝ:seq; ore ꝑp'li legendũ:p̃dicandũq; letabat̃·dice=
bat deniq;:Non paruas aĩo dat gl'a vires·⁊ fecunda
facit pectora ad alta hõris amor. Ad quam vtiq; tem
nos vehement̃ nat̃a ip̃a inuitat. Nã ut Policratꝰ ait
et añ vnꝰ ex pħis dixerat:nõ caret misterio q̃ honor
cũ h·litera describit̃·q̃ nõ nisi quadaꝫ vehemẽti cordis
nr̃i aspiratiõe ꝓnuntiari valet. Quo apte monstrat̃:
nat̃ali quodã impetu atq; desiderio hõibus insitũ ẽe·
ad honorẽ et gl'am aspirare. Deniq; aristotilẽ nõ paꝝ
hõris ⁊ laudis p̃coniũ assecutũ legimꝰ:ex eiꝰ ad alex=
andrũ aĩcitia. Et Senecã nõ mediocrẽ amplitudis et
decoris laudẽ adeptũ nouimꝰ:ex claudij Neronis ad
eũ affectu. Sed et virgiliꝰ ex ea apud Cesarẽ familia=
ritate:ꝑ oĩa secl'a se victuꝝ p̃sagit·ꝫ q̃d hec ꝯmẽoras:
Cunctos certe · quos sublimes : quos exellentes quos
hõre:laude ⁊ fama viros prestantes aspicimꝰ:nõ nisi

apud reges tales incepisse. q reges tales effecisse liq̄do compperiemus. Nec. n. ab re laudata illa in sacris literis regina Saba: beatos et felices dicebat. nō mō eos qui Salomoni regi assistebant: sed et qui ei obsequebant̄. Ex quibus liquido constat: qm̄ honorabilis sit vite formula in regum curijs versari. Hec et similia amici suadebant: ut hoc viuendi genus diligerem.

Caplm̄ quartū de laboribus: oneribus ac incōmodis: ac periculis potentū curialiū: ac fauores curias seu offitia pricipum sequentium. in q caplo et tribus rubricellis sequentibus specialit̄ agit de septē vitijs: que officiales regū et curiales comitant̄. Agit etiam de calamitatibus procuratorum regum: ac alia officia exercētium. et an in curijs regum acquiratur verus honor.

Tremebat stupida bona mr̄ hec audiens: clamabat alta voce latē sub herba anguē: nec ut dicebat venena dant̄ nisi melle circūlinita. Et q̄q̄ potentū ac curialiū vita a plocutoribus plurimū laudata existat: sub eius tn̄ fronte: plurima latē incōmoda atq̄ pericula afferebat. Verum in primis id suetonij sepe a sapiētibus audisse dicebat: qm̄ q carus ē regibus: vil' est sibi aīa: vilis qes: vilis securitas: ociū atq̄ vita. Junge his cōmune periculm̄ oīm q pricipibus hūiūt. De q Crispus ait. Nā regibus tam boni q̄ mali suspitiores sūt. Semp. n. ut aiūt pricipibus aliena vita formidolosa ē. Jd aūt qd de aicitijs priscorum principū ad quosdā cōmemoratū ē: ppositū aptissime pbare videt̄. Quis. n. carior apud Alexādrū aristotile Quis apud Cesarē Claudiū Nerone Lucio Seneca: Quis apud Tiberiū seiano: Quorum ruinā nouimus. ut enī sapiēs qdam dicebat: melius q̄sq̄ regibus incognitus foret: q̄ amatus. Et iterum. In regibus par malū est si quē oderit aut diligant: nisi q odiū fugat: amor detinet. Quod si laboribus: si sudore: si periculis plurimis regi carū

se quis futurum putat: cogitet longe tuti⁹ erit: longeqꝫ facili⁹ regis supni ⁊ cōditoris oīm amicitiā tantope quesisse. Rursus si ꝓ hodierna tēpis malitia: q̄ rara amicitia est: q̄s tā imprudens est: atqꝫ insulsus: q̄ sibi regū duraturas firmasqꝫ amicitias putet: aut potius fingat: Cogitet quid inter ad eos quos diligē simulat quos certe fortune splendor tumorqꝫ animi omnium inequaliū facit ꝯtētores. Adde qꝫ ut fortuna instabil': sic pn̄cipū voluntas varia ⁊ inconstās est: q̄qꝫ stante perseuerātia: res ipsa boni modicū: mali vo atqꝫ picl'i multū habet Deniqꝫ bonā sibi spem ꝓmittūt: q̄ regib⁹ famulant᷑. Quis. n. tā imprudens videri cupit: q̄ sibi spem ponit in tāta tēpestate: Sed verū est qꝫ ut noster Quintilian⁹ ait: veluti multa timent᷑ q̄ optāda sūt: sic multa sperant᷑ q̄ timēda essent. Qui ergo principū fauores desiderat: q̄d nisi libertate: ocio: vite securitate: aīcitia ꝓuari desiderat: Forte in talē q̄s pn̄cipē sperat. a q̄ facile falli aut dānari pt. Mobil' est eni cuiuslibet pn̄cipis aīm⁹: ⁊ tāto mobilior q̄nto a plurib⁹ ꝯcutit᷑. Nec. n. ꝑpt᷑ rerū varietates cūcta rome ponderat: et qꝫ cunctos mortales a regū amicitijs auertē iuste deberet. Illud eis ꝯmune ē. qꝫ pleruqꝫ nō q̄ pl⁹ hn̄t sapie aut v̄tutis: ſ q̄ pl⁹ ab ea alieni sꝫ. g̃tiores ill' existūt Nec q̄ pl⁹ ingenio aut artib⁹ modulat᷑: ſ q̄ pl⁹ adulat᷑: Ille g̃re fauoriqꝫ ꝓxim⁹ habet᷑. Sed si cetra sileā: q̄s nisi demēs ā rerū expers: regū fauores tātope desiderat: i q̄b⁹ nō nisi varios rerū motus: vrbiū mutacōes: pestiferas nouitates: famē: bella: discordias: indies ꝯspicim⁹: Si igit᷑ hec tibi placent ad regū amicitias aspira.

De picul'o ⁊ laboribus officialium: regum: specialit᷑ de eorundem principum procuratoribus.

Fortasse dices videm⁹ passim ad hōranda regis officia: ā rerū suarū vtiliora ministeria: oīmꝫ fere

hoīem etiā podagra et quis articulari morbo ligatū: velocissime atq auidissime currē. Ex quibus honor: vtilitas: nobilitas: libertas: stat9: securitas: mortalib9 indubie pueniunt. Sed nisi fallor: erras grauissime Quid .n. si regis pcurator: aut rerū ei9 gestor existas: nunquid putas ideo ei carior: tibi vtilior eris: Volo psidēs: q illi9 gerē negocia laboriosū est: cui placuisse ppetua seruit9 est: displicuisse discrimē: supercilium ḡue: et qd grauius est: paratū est p leui offensiōe suppliciū. Adde q q̄ regis pcuratione suscipit: necesse ē multis displiceat. 7 tandē dño. Rursus piculosi9 deo displiceat necesse est. Nāq regis iussu: aut eius emolimēti grā: enormia regno mala: 7 ingētia multo damna: vel ppetrare. vel dissilare eū oportet. Sed nec id puto tacendū: q qui regis gerit negocia: qua die id infelix officiū suscepit: ea die sibi viuē desijt: omisq libertas: omnis q̄es: omis iocūditas abiecūt: p quib9 innūas labores: afflictiōes ac mordaces liguas: et vltra vires curas sibi ḡtis permutauit. Infelix ēte exercitiū: nā q̄ vni9 est pcurator: multo hostis ē: et dū regi placet: regno infest9 est: Quippe quē explere oportet q̄cquid sibi iniungat a rege: etiā si in alio pnitiē tendat. Et ut paucā agam: regis pcuratio honorabile exiliū est. honorabil certe titul9: ß difficilis ratio. Et sub iudice ventilāda: corā q̄ habebis accusatores ml'tos: excusatores nullos. Et qd pnitiosius ē: implebis domū tuam vento: et fama falsatum diuitia: alienas aūt veris.

De periculo 7 labore officialium 7 dilectorum regū et principum.

Alia pterea discute: pquire regū officia: administrationes: curas omēs. Ibidē repies: q̄ etsi nō ignorem9 ea omia piculis plena esse. Cernimus tñ a ml'tis sepe esse optata: sepeq magnis empta pecunijs

quesitaqꝫ periculis. Sicqꝫ tam ceca est mens hoim: ut
pericul'· emat̃ ꝑiculũ: ꝑcib9 atqꝫ laborib9 ꝯpet̃ discrimẽ
Nec·n·ĩ illis deest pecuĩa: ꝫ deest virt9· nõ deest fast9: ꝫ
deest castus: nõ deest sublimis: ꝫ deest humil'· nõ deest
adulator: ꝫ deest veritatis amator: nõ deest seu9 frau-
dator: ꝫ deest rect9 ꝯsiliator. Taceo septẽ illa funestis-
sima vitia: q̃ palatinos· regũqꝫ officiales infallibiliter
comitant̃. Primũ quidẽ honoꝝ dignitatũqꝫ ambicõ
est. Naꝫ teste cicerone: difficile ẽ ꝑtatẽ cupienti ſuare
equitatẽ. Et sequit̃· facillĩe impellit̃ ad res iniussas:
qui fauoris ⁊ glie cupid9 est/ loc9·n· aule lubric9 est.
Scd'o· regios fauores sequentib9: mẽdosa ⁊ seductoria
adulatio· familiarissima ẽ. Habet·n· ut inq̃t policrat9·
curialiũ adulatio comites· dolum: fraudẽ: ꝑdicionẽ:
mendaciũ. Hic ẽ ille liquor olei fedissim9: q̊ curiales
vngunt caput regis· ut eũ decipiãt. Qui ad eos cum
scto rege Dauid dicẽ debet: oleũ pctõris nõ impĩguet
caput meũ. Ab his iniquissimis adulatorib9: laudat̃
peccator ĩ desiderijs suis. Terciũ vitiũ regis domesticos
comitat̃: videlicet feda atqꝫ improba muneꝝ recepcõ.
Que ut scriptura ait: excecãt sapiẽtes: et subuertant
verba iustoꝝ. Sine his certe q̃tidianis distribucõib9·
qui pñcipi assistunt: q̃ reꝝ suaꝝ curã gerunt: vix viuẽ
pñt. Nam teste Seneca: velut canes acerrimi: nõ nisi
oblato cibo mãsuescũt: nec alit̃ palatini q̃q̃ audire:
minus exaudire volunt. Q̃nimo teste Plinio veluti
quidã sũt hoĩes fascinãtes voce· alij q̃ videndo intimũt
maxĩe q̊s irati ꝯspitiũt: sic palatini fasciant̃ pestilẽti9
quos intuentur. Hij enim ad se venientes non modo
loquendo: sed vacuos videndo interimunt. Vnde po-
licratus ait: qꝫ curiales et medici in eo conueniunt: qꝫ
vendunt verba sua prope aliquando preciũ recipiũt·
ut taceant. Mirum ꝑdigiosumqꝫ hoim gen9: in ceťis
vite modis q̃daꝫ opas: nunq̃ꝫ vero verba ipa vendũt
Hij etiam silentium: alij vendunt qd' est in reꝝ natã

Dij qđ nihil ē:magno distrahūt p̃cio. Et ut paucis
agā:palatini libera illa atq; gratuita sensuū corꝑaliū
officia:aliqñ etiā ut illa nō exerceāt vendunt· ut si te-
lete vident:ꝙ grate audiūt vel loquunt᷑:euestigio v̓o
si te toruo gestu ꝯspitiūt vel audiūt:aut nō loquant᷑:
cogeris miser vtroq; euētu ꝓpinare· ut vel augeas fa-
uoris affectū:vel tollas amoris defectū. Adde quartū
palatini vitiū:videlꝫ improbā officioꝝ vēdicōēꝫ. De q̃
Policrat⁹ ait:improbitas curialiū eo vsq; innotuit:
ut de testimonio conscie:de vᷓnustate moꝝ:de odore
opionis:de sinceritate cause:de torrēte eloquētie:nisi
p̃cio intueniēte q̓s frustra ꝯfidat:Scđm illud ouidij:
Ip̃e licet venias musis comitat⁹ homere Si nihil at-
tuleris ibis homere foras. Q̇ntū aulistaꝝ vitiū nō ē
ceteris funesti⁹:simulata videlꝫ aīcitie fictio. Fingūt se
palatini mł̃tos amare:q̇ oīes odiūt:q꜡ cū facto op⁹
est:facile ꝯpies. Nā ut ait iuuenal̓. Quantū q̇sq; sua
nūmoꝝ ꝭuat i arca:tm̄ hƀ ⁊ fidei:Hinc Tullius:vere
aīcitie difficillie repiunt᷑ in his:q̇ i hōribꝫ versant᷑. Et
Seneca:Errat q̇ i aula q̃rit amicū. Sextū palatinoꝝ
vitiū his ꝓmū ē:videlꝫ versuta machīatio ad extor-
quendū:⁊ paupes expoliādū. Inueniūt nāq; q̇ p̓ncí-
pibꝫ assistūt:ꝑlimas extorquēdi vias. Quos Hiero·
asserit crudeliores ēe leonibꝫ ⁊ lincibꝫ:q̇ licꝫ ore rabido
deuorāt:tādiu tm̄ memoriā dep̄dandi nō ꝑdūt:q̃ꝫ diu
vent̓ ē vacu⁹:vbi v̓o pasta ē sangne seuitas:cū satitate
succedit obliuio. Septimū palatinoꝝ vitiū ē ꝯmessa-
tionū:libidinū ⁊ voluptatū vacacō· q̓s sig̃t ysaias:q̇
ꝯsurgūt mane ad ebrietatē sectandā:⁊ potētes sł̓ ad
bibendū vinū:⁊ fortes ad miscēdū ebrietatē:de nocte
diē faciūt:⁊ nocte vigilāt. Hos dicit Seneca:vomē ut
edāt:quoꝝ palat⁹ nō nisi ad p̃ciosas escas excitat᷑·⁊
tandē vent̓ vino estuās:vacet libidini. Agā g° finē:⁊
dicā cū Bernardo· ad eos q̇ regū aīcitias sequunt᷑. Tu
i curia p̓ncipū sedes:cū diuitibꝫ i occultis:ut interficias

innocentē. Denią insidiaris ut rapias pauperem: ibi dextra tua repleta ē muneribꝰ. Ibi res pauperū violent rapiunt. Ibi laudat peccator in desiderijs anime sue: et iniquus benedicit. Ibi laudas qđ nō debes. operaris qđ nō licet: loqris qđ nō decz. Hec igit studia hūi mores: hec artes officialiū regū: hec exercitia palatinorū: et eorū qui regum fauores et aīcitias sequunt. Hac igit lege ascēde si placet. ad tantā potētiā: ꝗ ad tantā demētiā.

An verus honor acquiratur
in curijs regum et principum.

RVrsus auiditas forte. ꝯsequēdi hōres: te trahet ad regū aīcitias appetēdas. Disces. n. hōrem ēe de glīa bonorū. et teste tuo phō: p se. ab honestis viris expetendū fore: q nō nisi ex pn̄cipū amicitijs ꝓuenire solet: veluti in qbꝰ et ex qbꝰ. cūctarū digtatū: et honorū cumulus resideet. atą dependet: ꝫ et ad ceteros diriuat. Ad q ego paucis respōdebo. Crede itaą mihi fili mi. ą teste tuo Cicerone. homo q sūma vanitate versat: nullā effigiē vere vtutis: ꝫ vmbrā sectat. Est. n. honor ipse et glīa. solida qdaz res: et expressa. nō obumbrata Ille. n. verꝰ est honor. Illa vera laudis et fame glīa: q ex meritis ac virtute ꝯstat. Pleruą i his. qui auram fauoris principū sectant: familiaris est glīe vanitas. Quimo nōnunꝗ vitiorū laudatrix est fama ꝑplaris. Vnde socrates ut inqt Valeriꝰ: eos hōrem verū cōseq posse ait. q id agūt: ut quales videri cupiūt: tales ipi essent. Prudens. n. vir ut inqt Bernardꝰ. Laboris sui fructum. nō in honore: nō in fama: ꝗ multi sepe falso acquirūt: ꝫ in ꝯsciētia ponit. Hinc Augustinꝰ ꝯsciaz attendere nos iubet: nō qdem honoris famā. Hic enī falli pt: ꝯscia nunꝗ. Rursus nec dignitatū maximarū culmīe letari recte pn̄t: q regum amicitias et fauores queritāt. Dignitas enī ut inqt Tulliꝰ honesta: cultu

ac virtute ⁊ honore digna: est autoritas. q̄ cum laude puenit: nō dignitas: ꝫ digtatis vsurpatio. appellāda est. Hinc boecius. nōnūq̄ vtutibus ex digtatibus. honor accedit: ꝫ potius ex vtute digtati honor accrescit. Nā collata improbis digtas nō mō efficit indignos: ꝫ pdit potius ⁊ ondit. Accedit qꝫ regiaꝫ vmbrā sequētes pleruq̄ nō vtute: ꝫ vitio: nō merito. ꝫ pcio. nō electōe. ꝫ adulacōe digtates assequunt᷑. Quare ex eis hōrem verum eos consequi non posse: perlucidum est.

Capitulum quintum de nobilitate gn̄is ⁊ scientie ac moꝝ: et quō ortū habuit. ⁊ an a regū ⁊ principū sola voluntate ⁊ concessione recte acquirat᷑ nobilitas.

Plurimū fallunt᷑. q̄ gn̄is claritatē quā nobilitatē vocam⁹ ex sola pn̄cipū aīcitia: fauoē ꝗ largitate querūt. Pro eꝰ rei aptiori cognicōe aliq̄ de nobilitate nō satis a modernis tacta: breuius q̄ꝫ rei magnitudo exposcit disseremꝰ. In pmis igit᷑ pretmittemꝰ de illa nobilitate dicē: quā theologicā ꝗ supnatalē vocāt: q̄ q̄s dei gr̄a acceptꝰ ē illi: ꝫ n̄ d̄ nāli nobilitate tāgemꝰ. q̄ ꝗ liber. ꝗ ingenio vel intellectu callēs. nobil᷑ appellat᷑ Agemꝰ itaq̄ de ea carnis nobilitate: q̄ q̄s vlt᷑ plebeos hoīes digniorꝫ: acceptiorꝫ atq̄ hōrabiliorꝫ reputat᷑. quā nonnulli nobilitatē pollititicā appellāt. Inq̄remꝰ igit᷑ pmo q̄d sit ea carnis nobilitas. Demū qn̄: quō: ⁊ p q̄ et q̄lia media acquirat᷑. Omissis itaq̄ plimis q̄ in ea re adduci possent: satis nobis ē Aristotilis amplecti sentētiā. Is. n. i rhetoricis nobilitatē idē ēe voluit: q̄d virtꝰ gn̄is. Ex eo q̄deꝫ appellamꝰ q̄sdaꝫ nobiles: qꝫ ex hōrabili gn̄e ortū trahūt. Genꝰ vō ea rōe hōrabile d̄: qꝫ ab antiq̄ multi. ex ea pgenie insignes: ⁊ hōrati viri pcesserūt. Et ut agamꝰ breuiꝰ. ingenuitas ista pollitica: quā vulgus nobilitatē appellat. nihil aliud fore ꝯdit: q̄ꝫ ex aliq̄ antiq̄ gn̄e ⁊ hōrata psapia pcessisse i q̄

ab antiq̃ p̃limi euaserit insignes et honorati viri: aut in p̃ncipatu vel p̃sidetu: ꝗ̃ alios publicos et honestos actus: vel p̃ncipis iussu· vel p̃pli assensu exercētu. Nec huic sententie idē ph̃s ꝯtra dicē videt̃: cui nr̃ seneca satis assentit: hij· n· nobilitatē antiq̃tas dicūt ē̃e diuitias. Qd̃ putamꝰ ideo dictū ē̃e: q: scdʒ ꝯmūeʒ hoim opioeʒ oia mēsurant̃ nūmismate· ut verꝝ sit qd̃ sapiēs ait· q pecuie obediūt oia ꝗ̃ fit ut pecuia ipa p̃ciū esse videat̃ cūcꝫ rei. Ex hoc enī q aliq̃ sūt diuites: facile reputant̃ digni ad p̃ncipandū: seu ī p̃plis p̃sidendū. Et eoipso credunt̃ ē̃e insignes ⁊ hōre digni. Ex q̃ re inoleuit eū-deʒ ph̃m ⁊ sapiētes· dicē nobilitatē ē̃e āntiq̃tas ditias Nō vtiqꝫ ut sole antiq̃ ditie simpl'r nobilitatē piāt: ȝ ut idē ph̃s ī q̃nto politicoꝝ ait: exigit̃ q sil' cū ditijs· assistant pgenitoꝝ virtꝰ ⁊ merita· eo mō ꝗ̃ diximus. Sūt itaqꝫ diuitie nō formalit̃ inducētes claritudinē gn̄is: ȝ instrumētalit̃· tāq̃ signū nobilitatis. Sed nec alio misterio vacat: q ipe ph̃s ⁊ sapiētes· nobilitatē antiq̃tas ditias dixerūt: ut videꝫ recētes diuitias· ad nobilitatē causandam mīme sufficē demr̄arent. Cuiꝰ causaꝫ idē ph̃s ī rhetoricis pulcre assigt̃· ait· n· q nup ditatū ē̃e: ē q̃dā ineruditō diuitiaꝝ. Ea de re ph̃s ipe tales nuper ditatos fortunatos: insensatos recte vocat Recent̃· n· ditati· nesciūt formaē: nī dirigē bona fortūe ad opa v̄tuosa: sic antiq̃tus ditati· ꝗ̃ insignes fuerūt atqꝫ diuitijs ⁊ potētia: ⁊ alijs bonis fortune v̄tuose ⁊ tēpate vsi sū̃: nolentes a suis degn̄are pgenitoribꝫ. Ex quo illud aptissimū videt̃: q̃a nup ditati: nō recte nobiles dici p̄nt· p eo q nō ex insigni gn̄e nec ex antiq̃s diuitibꝫ v̄tuose opātibꝫ pcessere. Et sili mō aliq̃ recte nobiles ē̃e p̄nt: ꝗ̃ ex nobili antiq̃ psapia sū̃ geiti: licet ex aliq̃ infortunio· nō sint diuites: sicut illi qui nuper ditati sūt. Sed p̃dictis ph̃orum sententijs: pulcꝝ est· sacraꝝ scriptu raꝝ testimonia addere: a q̃bꝫ oīs sapia deriuata ē. Illud· n· p̄mo roborat. Rex ⁊ pph̃a dauid

Nam patrũ merita posteros nobilitate asserit cũ ait: Potens in terra erit semen eius. Et stati subijcit: gl'a et diuitie ĩ domo eius id est posteritate · q̃si dixerit. Quia ob parentũ p̃clara gesta: semẽ eius acq̃rit potentiã et gl'az nobilitatis: ꝫ et diuitias · q̃ sil' precipua sũt fundamẽta et ptes substãciales nobilitatis gn̄is · ut prediximus. Rursus scribit' in eccl'iastico: deus hõrat p̄rem ĩ filios · et addit: benedictio p̄ris firmat domos filiorum · id ẽ merita clara parentum · quibus benedicunt': ꝯmendant' ac honorant' · firmãtq; filios ĩ vera nobilitate carnis. Et sequit' in expresso: Gloria · n · hoĩs: ex honore parentũ · et dedecus filij: pater sine honore. Que pulcra sententia. insinuat gl'am nobilitatis q̃ maxime pendẽ ex parentũ honore: veluti econtrario · ignobilitas ⁊ dedecus · filios sequit': si illoꝝ p̄res insignes ⁊ minĩe honorati fuerit. Et hoc iteꝝ idẽ sapiẽs ꝯfirmat cũ subijcit: gl'a diuitũ honoratoꝝ · apprehẽdet ⁊ filios: videꝫ in gl'a nobilitatis. Liquido igit' demõstrat': q2 veraz carnis nobilitatẽ nõ sole diuitie generãt: q2 scriptũ est: nõ magnificauit virum peccatorẽ diuitẽ. Itaq; virtus: merita et p̃clara parentum gesta: q̃ eos insignes ⁊ hõrabiles reddiderũt: veraz carnis ingenuitatẽ ad posteros transmittũt: sed et positiua iura ea q̃ dicta sunt q̃ maxĩe confirmant: veluti que si recta iura sunt: a diuino iure moraliq; ⁊ politica doctrina: discrepare minime cõuenit. Habent enim nobilitatez ex tribus confici: nataliũ antiquitate: honoribus ⁊ diuitijs: licet diuerso modo ut prediximus · que omnia ut notissima ptransco. Ex quibus liquido intueri vnusquisq; pt: q2 nõ recte dici possit · principes sua voluntate eos efficere posse nobiles: qui ex plebeis orti sunt parentibus. Requisitus quadaz die atq; pl'imũ lacessitus Sigismundus cesar: a quodã plebeo sibi admodũ dilecto: ut illũ nobilez facẽt: nõ insulse · ꝫ docte sil' ⁊ facete r̃ndit · diuitẽ inq̇t aut exẽptũ · te facẽ possũ: nobilem v̉o minime: ut antiq̃tas diuitias · longeuasq;

ingenuitatem:non recentem p̄ncipis gr̄az:veros efficē nobiles demonstraret:q̄ plerūq̧ nll'a obsistēte v̄tutis ac p̄bitatis causa:pl'imos claros fecisse arbitrant᷑:q̄s potꝰ exemptos·q̄ȝ ingenuos dixeri. Politica igit᷑ atq̧ ista vulgata gn̄is claritas·nō alie̅o p̄uilegio:ſ; p̄ſcoꝝ p̄bitate ⁊ v̄tutis ope ꝯpat᷑. Que q̄nto antiq̄oꝛ:tanto nobilioꝛ et magis relucet a pentibꝫ relicta:q̄ȝ a p̄ncipe sine v̄tute donata. Sed teste pħo:ido nobilitas in antiq̄tate laudat᷑:q̄ȝ in eis antiq̄ fuit v̄tus. Nec p̄pterea illd̄ nego:q̄ȝ nobilitas carnis tp̄e incipit:⁊ tp̄e desinit Et veluti incipit p̄bitate pentū:cessat ⁊ vitijs successoꝝ·adeo ut plerūq̧ claritatē·quā lōga tp̄a p̄duxerīt: vna dies p̄imat. De quibꝫ recte dici posſ;:q̄ȝ cū se nobiles fingūt:tūc tales eē desinūt. Fateoꝛ etiā; pl'imos foꝛe q̄ strēnuitate:v̄tute:opa in rēp·collata meruerūt ut nobiles sint cū fiūt:nō cū nascunt᷑. Quibꝫ etsi priscoꝝ suoꝝ clara facinoꝛa desint:iuuat p̄pria strēnuitas et p̄pria v̄tꝰ Quia ut aiūt:nesciūt cur ad nobilitatis actus·magis inuitet aliena q̄ȝ sua p̄bitas·aut potꝰ moueāt defunctoꝝ q̄ȝ viuoꝛū:p̄esentiūq̧ exempla·ut in octauo cap'lo in fine dicemꝰ. Sed certe tales verius nobiles esse incipe:q̄ȝ plene p̄fecteq̧ claros esse dixeri. Putarunt gᵒ ex p̄missis pleriq̧ sapientes:nō insulse. Cesarē aut regē plebeū hoiē:verum nobilem facē nō posse:cū nobilitas ipa carnis a p̄genitoribꝫ naturaliter imposteros p̄cedē videatur. Idq̧ in ec̄clastico sapiens affirmare videt᷑·ait enim q̄si in eodē casu dixerit:noli querē ab hoīe dig̃tatē:n̄ a rege honoꝛē sc; nobilitatis et claritatis. Accedit ad h̄·q̄ȝ ꝯstat p̄ncipē mutare nō posse natē cursū:nec n̄m affirmare aut negare:aliq̄d mutat in re ipa. Putamus tn̄ distinguendū. Nam si loquim̄ de nobilitate ad p̄genitoꝛes relata:q̄ȝ natus aliq̄s est de nō nobili parentela:planū:foꝛe credimus talem impossibile foꝛe per principē nobile; fieri posse: tanq̄ȝ ex nobili p̄sapia:cū illa p̄supponat iā diu factā

esse: nec fieri mõ pt. Cũ vero loquim̃ de nobilitate ad seipm̃ relata: tũc putam⁹ regẽ ꝗ pn̄cipẽ nobiles facẽ posse. Nã creabit eũ militẽ: demũ decorabit eũ pfectura vl̃ digtate. Quo casu posteros ve nobilitabit· ipe vo nobil̃ eẽ incipiet: ꝗ ignobil̃ eẽ desijt. Itaqꝫ honor illi⁹ auct⁹ est: ꝫ cõditio nõ mutat̃. Habebitqꝫ q̃ndaꝫ nobilitatis imaginẽ: tñ quo ad vulgi opioeꝫ: aut plebeus manebit: ꝗ pterite ignobilitatis vestigia: nõ vsqꝫq̃qꝫ cessabũt. Quaꝫ qdeꝫ opioeꝫ pn̄ceps mutare aut delere neq̃qꝫ pt. Nec obstaẽ videt̃· qd̃ dici pt: qꝛ tal̃ nobilitas p pn̄cipẽ ex mera gr̃a concedentis indulget̃· nõ qdem ex meritis· aut antiq̃ psapia parentũ· qꝛ dicim⁹: licet ea nobilitas ex volũtate dependeat concedentis: termiat̃ tñ in illi⁹ psonã· ꝗ debet nobil̃ effici. Incipit g° a pgenitoribꝫ: q̃re talẽ appellare solem⁹ nobilẽ fcm̃ nõ natũ

Capl̃m sextũ de multiplici nobilitate· ⁊ an sola gn̄is nobilitas in deferendis hõribꝫ ⁊ pmijs: pferat̃ strenuitati: aut scie vel virtuti hoĩs ignobilis gn̄is.

NObilitatis igit̃ gn̄is dũ vi atqꝫ nat̃aꝫ inq̃rim⁹: pulcꝛ erit ut id investigem⁹ in ꝗ plĩmoꝝ obertarũt ingenia· sepe qdeꝫ nõ ab re etiã sapiẽtes ipi dubitarũt. Que nã haꝝ nobilitatũ alt̃i i h⁹ sedi assequẽdis: ꝗ pmerẽdis honoribꝫ: seu deferẽdis pmijs pferat an ea ꝗ solũ ex gn̄e hoĩbꝫ pueit: an altera ex v̄tutibꝫ: scia et meritis cõpata. Quid· n· si qs in armis strenu⁹: fortis: prudens: nõ tñ gn̄e nobil̃: cũ alio concurrat ꝗ gn̄e clarus ẽ ꝫ obscur⁹ meritis: Aut qd̃ si sapiẽs ignobil̃· cũ nobili sup dignitate decertat. Quibusdã c̃te videt̃ nobilitati ãtiq̃ti gn̄is simpl̃r deferẽdũ Prio ob suoꝝ i remp· merita. Eo pserti: qꝛ ius natale nobili opitulari videt̃. Constat· n· ingenuitatẽ natalẽ potiora iura obtinẽ: q̃uis accidẽtali nobilitate. Rurs⁹ ut ẽ phi in ethicis sentẽtia: nõnulli sl̃ v̄tutibꝫ pditi: tñ nobilitate

priuati. Facille enī repiri libet rusticum: aut plebeum fortē: prudentē: aīo sum in his q̄ ei cōgruunt: pn̄cipari tū aut preesse nesciet. Deniq̄ nō videt nobilitatē perdi posse p vicia filioꝝ. Nam sapiens in ecclesiasten ait: a principe stultū positū in sublimi dignitate. Ex q̄ innuit nobilē eē: licȝ stultū. Demū eaȝ ptem ph̄s tueri videt: q̄ i politicis ait ingenuitatē clari gn̄is eē opus laudabile. Constat. n. ex opibus laute dignis: deberi honoris p̄miū ⁊ reuerentiā. Postremo ph̄s ipē et alij sapientes: nobilitatē ipaȝ antiq̄tas dītias diffinierūt nec alijs v̄tutis amminicul' op⁹ eē. Econt̄ quibusdaȝ videt ignobilē pgenie: tū actu strenuū: fortē ⁊ prudentem: ⁊ longe forti⁹ sapiētem: nobili gn̄is preferendū. Vt enī ait laureat⁹ Petrarcha ⁊ ab alio sapiente didicit: q̄nto sit nobilior: rusticus: vir fortis q̄ ignauus nobilis. Illud nob apte demonstrat si mēte pensam⁹: q̄nto sit meli⁹ nobilitatē fundare q̄ euertē. Sed et q̄ eā ptem tuent' aiūt. q̄ iuxta ph̄m i politicis dignitas et honor ad quaȝ nobilitas ordinat': pcipue distribui debet scd̄m pporcōeȝ ⁊ excessū bonoꝝ aīe: nō scd̄ȝ excessū bonoꝝ corpis. Cui⁹ causaȝ idē aristotiles i p̄mo politicoꝝ assigt: videlȝ q̄ talib⁹ bonis corpis ⁊ fortune otigit male ⁊ bene vti. Quo fit: ut non recte in eis vera possit locari nobilitas: licet organice talia bōa eā ipaȝ ingenuitatē cōdecorēt. Si. n. in extiorib⁹ fortune bonis. nobilitas ꝯsistēt: tūc q̄nto ditior q̄s foret: tanto esset nobilior. q̄d asserē nihil aliud ē: q̄ illaȝ falsaȝ. ȝ facetā cuiusdaȝ mulieris amplecti opioēȝ: quā ph̄s i rhetoricis refert Quia cū īterrogaret an optaret filiū sapientē. vel diuitē. Illa respōdit. optimā ēe fore sapiaȝ: videbat tū sapiētes ipos. diuitū ianuas frequentare: et nō econt̄. Cū igit' nobilitas int' extrīseca bōa ꝯputet' ꝯstat nl'lm pp' eā solā honorandū fore. Et hoc est q̄d aristotiles ipse subijcit. inq̄ens poti⁹ hoīes honorandos esse pp' intrinseca: q̄ extrinseca bona. Addijtiēs: q̄

nobilitas sola ꝓgenitoꝝ· nō facit formalit̄ hoīe3 claꝝ
Adde qꝫ felicitas ad quā oīs hūan9 anim9 suspirat:
neq̄q̄ ꝯsistit ī his extioib9 bonis:nobilitatē v̄o nemo
negabit eē aliq̄d felicitatis· qd̄ ip̄e ph̄s testat̄ inq̄ens:
nobiles gn̄e fortunatos ⁊ felices dici Rursus ea3 pte̅
robotaē viret natal̄ racō. Si·n·gn̄e nobil̄ tn̄ vitiosus·
plusq̄ v̄tuosus ignobil̄ honoraret̄ :ab surdū admod̄
seq̄ret̄:videl3 qꝫ vitia p̄miarent̄:dignaqꝫ honore forēt:
et v̄tutes pellerent̄ Qd̄ aristotiles in politicis dānat
dū regulā tradit:nemie3 debere honorari nisi scd̄m ex-
cessum v̄tutū: q̄ sꝫ bona aīe ut p̄diximus Deniqꝫ ipsa
sc̄ia hoīes nobilitat·ut iura clamant Hinc lex ciuilis
habet · quia Vlpianus iurisconsultus recte nobilis
appellat̄·nō quidē ꝓpt̄ genus: ſꝫ ꝓpter sciam et abun-
dantiā meritorū.Faciūt plimū ꝓ hac parte preclara
Salustij verba: de q̄bus stati in fine octaui capituli.
Valida ēte vtrinqꝫ iacl̄a emittunt̄: dubiāqꝫ admodū
atqꝫ ancipitē ꝯtrouersia3 agūt:ꝓ q̄ diluēda ⁊ veritate
eliciēda:lōga discussiōe op9 eēt Nōnulli·n·sibi scioli-
q̄da3 dixerūt: quoꝝ pn̄cipia ignorare vident̄: dū solū
nudas theoricas iuris sequunt̄ Ego vero fateor me
ignorare:cū eis·ipam tn̄ ignorantiā explicādo·putarē
recte dici posse:nobile3 antiq̄ gn̄is simplicit̄ p̄ferēdū
ignobili: equalibus ambobus· sciētia:aut meritis ex-
istētibus Primo qꝫ nobilis gradū gradui adijcit· vt
iura testantur. Si vero esset inequalitas:nō arbitror
habenda3 esse racōem nobilitatis Tanta enī posset esse
hui9 ignobil̄ strenuitas ⁊ meritoꝝ ꝓrogatia:⁊ altius
nobilis tantus vitioꝝ excessus: qd̄ scd̄m oīm opionē
ignobil̄ meito deberet anteferri Primū ip̄a lex ꝓbat·
ait·n·qꝫ lic3 q̄ meritis ⁊ labore vicit: p̄mio q̄q̄ ⁊ honore
vincē debet: tn̄ qꝫ ꝓximis sacroꝝ scrinioꝝ genit9 repi-
tur: facilius anteferr̄· ⁊ ita consuetudo obtinet Et in
hac residere videtur nonnulle positiones iuristatum.
Licet igitur huiusmodi positio scd̄m p̄ntem iusticia3

vera credat᷑:eā tñ insufficientē:nimisq₃ gn̄alē dixerim Qua de re arbitror intelligēdā fore:q̄admodꝰ ph̄s in politicis subtilꝰ explicat Quid·n·si nobilis ⁊ igno-bil' v̓tutis et sciētie eq̄lia sint merita:tñ ī eo actu aut honore d̓ q̊ agit᷑:ignobil' nobilē excedēt Pone·n·inq̄t ph̄s vtr̄q₃ ꝯcurrē ad officiū fistulādi·aut citarisandi nemo sane mētis dicēt nobilē ꝙ talē ignobili ī ea re trito p̄ferēdū Nec alit̄ ī honoribꝫ p̄ncipādi ā p̄sidēdi si ignobil' ad eū actū aptior putat᷑ scd̓m v̓tutē:licet a nobili nedū nobilitate carnis:ꝫ ī q̄busdā alijs meri-tis excedat᷑:tñ recte q̊ ad illū actū p̄ferēdus ē ignobil' Cui sententie nōnlli iuris dīni ⁊ hūani interp̄tes an-nuē vident᷑ Aiūt·n·aliqñ nobilitatē carnis p̄ferendā scie:etiā₃ ī ecclīasticis honoribꝫ·cū p potēciā₃ nobiliū·rebelles arcent᷑:q̊ pacē pturbāt Nā t'les nobiles lōge facilius ecclīā₃ tueri valēt:qꝛ ut aiūt resp·ecclīastica:nō tm̄ indiget ocl'o doc̄tne:ꝫ et manu:ut luporū rabies ꝯp̄mat᷑. Vbi tñ scia ad hereses extirpādas opus eēt: p̄ferret᷑ sapiēs. Quo sensu intelligēda sl't sacrorꝝ cano-nū decreta:et sanctorꝝ dicta doctorꝝ:p̄serti Hieronimi dicētis Non sanguini:ꝫ vite ⁊ doc̄tne honores distri-buēdos Sed et illud videlicet·cū scia hoīe₃ nobilitet atq₃ illustret:merito tāq̄₃ p̄ciosiꝰ ⁊ nobilius bonū sil'r p̄ferendū credat᷑ carnis nobilitati:tanq̄₃ bono corpis Itaq₃ vt̄q₃ nobilitas excedit et excedit᷑ scd₃ eq̄litatē ā ineq̄litatē meritorꝝ:⁊ natā₃ actus in q̄₃ ꝯcurrūt Id q₃ paucis:ꝫ sapiētibꝫ v̓bis Greg·dicē videt᷑ ī pastorali cū ait Quis nescit ī natā gēmarꝝ:carbūculus iacīcto p̄fert᷑:tñ rubei coloris iacīctus·p̄fert᷑ pallēti carbūculo Quia ⁊ illi:qd̓ decꝰ natē sb̄trahit:spēs coloris adiū-git ⁊ hūc q̄₃ natal' ordo p̄tulit:coloris q̄litas defert Sic itaq₃ intelligēda sl't q̄ ī oppositū adducunt᷑. Illa p̄serti q̄ in ecclīastico habent᷑·dicebā inq̄t meliorē eē sapiā₃ q̄₃ vires Et rursus·q̄mō sapia paupis ē ꝯtenta Ex q̄bꝫ facile ad vtrasq₃ racōes respōdē libet ad eas p̄sertim·

que concluderet videntur: quia si natus nobilis tamen vitiosus ignobili virtuoso preferretur: tunc laudaretur atque honoraretur vitium Quia dicimus eos non honoratos: tanquam formaliter bonos et virtute preditos: sed tanquam bonos instrumentaliter et ut signum bonitatis veluti commendamus urinam sui natura fetidam representatione: quia signat bonitatem id est corporis sanitatem

Capitulum septimum de laudibus: preconiis et commendatione nobilitatis generis et de illius virtutibus et utilitate.

Consuetum igitur ordinem sequentes: post premissa que de nobilitate adduximus: afferenda sunt brevi sermone paucula ex multis laudum preconia prerogative: et excellentie nobilitatis humane: et ilico eiusdem vanitates: incommoda: damna et pericula: afflictiones et erumne subiuncte recensenda Et quanquam ex his que paulo ante tetigimus facile liceat attingere: quanta sit huius ingenuitas excellentia: quanta vis ex his maxime que ilico subitiemus: eiusdem nobilitatis splendor et gloria uberius resultabit Nec certe est illa preclarissima gemma humane nature divinitus missa qua ut cetera taceam homo non a casu: non fortuitu: non denique ab accidenti: sed ab ipsa rerum natura dignior et excellentior habetur Cetere quidem humane dignitates: honores: ceteraque bona homines subsequuntur Nec vero generosa nobilitas una cum homine concipitur: quippe ante ab ipsa lustratur: quam a parentibus nascatur. Quod sanctus patriarcha Job per pulcre demonstrat cum ait gloria eorum a partu: ac ab utero et conceptu honor illius Hinc in ecclesiastico sapiens ait: gloria hominis ex honore patris Et licet teste propheta: mortales homines natalibus equales sumus: veluti filii excelsi omnes adeo ut unus fons omnium sit: ipsa tamen generosa nobilitas alios aliis prefert Et iuxta apostolum Velut stella differt a stella: sic generosa ingenuitas hominem discernit ab homine ne pari laude aut honoris premio perfruantur: qui inequali virtutum et generis claritate illustrantur Quis enim alti seminis propaginem

negabit suā nobilitāe posteritatē· quā potiꝰ exaltat: sic vilis ꝛ abiectus a sua vilescit: Vnde qdā ex sapientibꝰ ī ḋsu dicebat. Nobilitas hoīs est mēs deitatis imago. Nobilitas hoīs ḋtutū clara ꝓpago. Nobilitas hoīs hūilē releuare iacentē. Nobilitas hoīs mētē refrenare furentē. Nobilitas hoīs tp̄ia nll'a timē. Nobilitas hoīs natē iura tenē. Deniq₃ ut ī theoricis pħo placuit: nobilitati oīes pene ḋtutes famulant' ad quas ip̄a nat'a parens peculiarius· ceteris nobiles ip̄os inclinat. Primo quidē humiles et māsueti· nobiles existunt: elacōem fugiunt· ꝓ eo maxime· q₃ eorū ꝓgenitores potētia et diciꝭs: recte ꝛ moderate vsi fuē Quo fit ut nō facile sup̄bia inflent': q₃admodū q̄ nup atq₃ recenter ditati sunt. Scḋo nobilitati debuit magnimitas· q̄ res ait: ut ꝯtumeliosi mīme existāt. Hi·n· cū ad magna suspirēt parua iniuria nusquā ꝯmouētur· parcūt: indulgēt: sufferūt· tāto faciliꝰ imbecillibꝰ: q̄nto resistūt fortiꝰ sup̄bis. Terciō nobilitatē cōciliat tp̄antia. Sūt enī nobiles ut plurimū: ī reip· cura occupati· ea de re assueti sunt tp̄ate viuē. Q̄rto nobilitas ē plurimū honoratiua: nec alioꝝ despectia· nō enī reputāt nobiles alia bona nisi aīe: q̄re ḋtuti deditos nō despitiūt. Quīto nobilitatē ip̄a₃ prudētia ꝛ industria comitat'· Subtilit' enī g'iosi inuestigāt: quid eos agē oporteat Qm̄ pluri illoꝝ op̄a intuent' et q̄cq̄d agāt: q̄lit' ve domi viuāt· q̄d teneāt: vicini oīes nouerūt· ꝛ velut exploratores eoꝝ sunt ꝯstituti Quo fit· ut solliciti: intēti: prudētes ꝛ cūcta ꝓuidētes existāt. Sexto nobilitas affabilis est et plurimū curial'· Cōmunit' enī versant' in regū domibꝰ et p̄ncip̄ū curiꝭs: sic eꝯ uestigio rustici tanq₃ solitariꝭ rudes et siluestres in cāpis viuūtāt Et ob eā rem ut pħo placuit: nequaq₃ sl' bene dūsatiui Postremo nobilitas ip̄a nō solū viuētibꝰ: ſ₃ et morietibꝰ laudes ꝛ p̄conia pit· nec mō nascēdo q̄rit' et viuēdo ꝯſuat': q̄nimo sepe etiā q̄d mirabile ē: moriēdo

augetur Hoc glosus ille machabeorum dux non negauit de quo scriptura ait quod elegit nobiliter mori: potius quam subditum esse peccantibus.

Capitulum octauum de vanitate nobilitatis humane et de vicijs que eam comitantur et de plurimis excessibus nobilium et de falsa noiacione nobilitatis et de illius incommodis: laboribus et periculis.

Cogit iam aduersantium turba ut hec tam laudate ac caduce: sed et inanis carnis nobilitatis vanitatem: ignauiam: inconstantiam ceteraque incommoda: afflictiones: erumnas et pericula Paucula ex multis attigamus In primis itaque illud velle semper cunctis mortalibus menti defixum esse: quod vnus ex sapientibus ait Quia si humane nature ob scenam fabricam ac turpem materiam conspicimus: de terrene carnis nobilitate disputare nil aliud videbatur: quam de stercoris atque luti claritate certare Unde apud machabeos scribitur: gloria eorum stercus et vermis Quod et ysaias non ignorauit cum ait magistratus et honor illius quasi lutum Quid enim superbit terra et cinis: Unde crisostimus Vana est nobilitas carnis infructuosa et putorosa atque nociua: nisi comitetur virtus. Et boetius quam inquit inane et quam fictile nobilitatis nomen: quis non videat: Quare splendidum te: si tuam non habeas: aliena claritudo non efficit Et apuleius in honoribus inquit assequendis: noli alienam appetere. Aliena voco que parentes pepererunt cum ridiculosa iactantia sit: de alieno gloriari. Et poeta Petrarcha laureatus ait Sicut posterorum macule parentibus non obsunt sic nec maiorum splendor descendentes illustrat Unde ad quendam dicebat Mallem per teipsum alijs: quam tu per alios nosceretis Et subdit quod mira res est id videri cupere: quod non sit Fures: adulteri tenebras querunt: sola hec vana et falsa nobilitas licet vicijs obtenebrata: lucem querit. agnosci appetit: cui sanum esset consilium nesciri Qui ergo veri nobiles esse cupiunt: aliquid agant ut sint nobiles quia et maiores sui nisi aliquid preclarum egissent: nunquam nobiles

fuissent Demũ ut hieronim⁹ ait:nihil aliud video in gñis nobilitate appetẽdum:nisi q̄ appellati nobiles · quadã nñcitate ↄstringunť:ne a ꝑgenitorum ꝓbitate degenerẽt Quis tñ nõ videt plimos filios:a suoꝝ cla⸗ritate degenerasse Quippe q̄ q̄nto p̄res fuere clariores: tãto ipsi euasere obscuriores· ut tot labores filij ꝑpeti videanť· insectãdis vitijs:q̄t p̄res eoꝝ insectãdis v̄⸗tutib⁹ Tot deniq̄ studia solercias· filij impdẽda nobi⸗litate impẽdãt:q̄t illi ĩ acq̄rẽda habuẽ Jdq̄ vt q̄dã sapiẽs ait:in Affricani filio libet intueri:q̄ licet ex p̄re clarissimo genit⁹:plimis vicijs sordu it. Etsi nobilitas p manus tdi potuisset:clarissimũ illũ African⁹ p̄r effe⸗cisset Veꝝ illũ p̄r potuit amare:ſ; nõ potuit illustrare hereditatẽq̄ vniũsaꝫ locupletẽ· q̄ sua erat:ei ĩ testamẽto reliq̄t :claritudiẽ dimisisse nõ valuit Que res aptis⸗sime ꝓbat· q̄ q̄ nobilitas ipsa nihil oĩno erat: q̄ p̄r q̄ oĩa reliq̄t:eã ĩ bonis suis nõ habebat Falso igiť asse⸗ueraťnobilitatẽ a p̄etib⁹ suscepisse:quã ipsi libenť di⸗misissent:si valuissent aut habuissent Omis successio etiã vilissimaꝝ reꝝ:iudicõ testatoris accipiť· sola no⸗bilitas sua voluñtate nõ transmittiť O q̄t p̄res infini⸗taꝫ sue lucis eclipsim· ĩ filijs patiunť· ut verum sit q̄d scribiť:q̄ dãt maculã gl'e p̄etũ. Demũ q̄ntũ discrimĩ: q̄ntũ pic'lo ꝓximũ sit· incõstãti ⁊ volubili rei· animũ dare:nemo est q̄ nesciat Volubilis ·n· atq̄ incõstans est hec nobilitas:⁊ omi mobilitate mobilior Qui·n· heri arabat:hodie militat· ⁊ q̄ heri per vrbes medias· aureis habenis supbus incedẽ:ꝑp'losq̄ regere solebat: hodie p squalentẽ campũ pigros boues puo pugiõe solicitat Seruoꝝ filios· in solio sepe vidimus:⁊ filios regũ in ergasculis Quid ergo tã instabilius:q̄d tam variabili⁹:Quare nobilitatis assentatorib⁹ minime assentiẽdum puto Aiũt enĩ ꝓ eo eã ipaꝫ ingenuitatẽ· magni fore p̄cij ⁊ q̄ nãliť hoĩb⁹ inest Ego v̄o ñ satis video· q̄ pacto verũ dixerit :q̄d ex eo p̄mo patet:q̄ tũc

omnes hoies nobiles essent. Adde q ea vere natalia sit: que sp et vbiq inst ut pho placuit: nobilitas vero tam volubil e ut mulier q heri clara fuit: hodie sine eius culpa imo recte et scte ages: si plebeo nupserit ignobil efficiat. Et ide in eo: q pp delictu nobilitate perdit Quo fiet ut aliq tpis pte infelix homo sit nobil: et alia ignobil et evestigio. Rursus nec omi loco nobilitas inest. Sarracenus eni nobil a nob captus: pcldubio ignobil erit: quia servus effectus: et simili modo si catholicus ab infidelib capiat. Denique idipsu et i milite ospicimus no eni militia vbiq et vniformit nobilitate efficit. Na cu de eqstri dignitate leges et ciuilia iura loquut: solu milites vrb rome nobiles appellat Habet deniq nobiles qda peculiaria: sibiq natalia forte dixeri indelibilia vitia ad q teste pho i rhetoricis qmaxie nata ipsa inclinat: ipi tn actualit opant. Primo quide nobiles plimu sit honoris appetitiui et ambiciosi Est eni ut aristotiles ait nale hoies accumlare velle ad id qd hnt que du ditari incipiut: indies volut fieri dicores et q honorant cupiut effici honorabiliores Nobiles vo cu ex eor gne honorabiles videant: ideo pptat accumlare ad ea q hnt: conantq fieri honorabiliores Quo fit ut nimiu honoris et potetie sint appetitiui: veluti ad id primiores. Scdo vitupabile admodu vitiu et monstro sile: nobiles ipi natalit amplectunt. Sunt n eode pho teste adeo elati: ut etia pgenitor sint ut plimu despectores. Cuius ea ro putat: qm se reputat nobiliores atq maiores q eor pres. Nd ideo otingit q ut idem phs subdit: sp nobilitas loge facta maior e q ppinq. Testis est hus detestandi facinoris nobilis ille Alexader magnus q rege philippo et pre viciis nesco si vtutib maior extitit de q Policratus ait. Quia etsi pr plimis artib orbis impii osequendi fundameta iecisset: tanta gliam filius ferre no valebat. Quinimo tam incontinetissime fuit inuidie paterne glorie: ut

cum patris triūphos: v̄tutes: p̄clara q; gesta audiret: lacrimas p̄ dolore extorq̄ret: easq; despitiebat. forte dixerim minuebat: ac si patria v̄tus oīm a se gestor̄ gl'iam eriperet: eos vero q̄ talia referebāt: ꝓprijs plerūq; maīb; interfitiebat: aut rapi ad penas iubebat. Rursꝰ pua s̄t nobiliū vitia q̄ tetigimus: nisi alia eis familiarissima addideris. Primo q̄dem deū ⁊ eccliam q̄ illos regnauit: ɔtēpnūt: q̄s cū nobilitatis iactat ip̄e ɔminat̄ inq̄ens: qui me ɔtēpnūt nō erūt nobiles. Scd̄o nullus ē illis plerūq; in delinquēdo pudor: nlla verecūdia. Quippe q̄ falso putāt hoc licentiam peccādi: cū carnis ingenuitate impetrasse. Nō attēdētes q; iuxta Ambrosiū. v̄ecūdia exercēdi t̄pia ingenuos et claros ꝓdit natales: Inuērcūdia vero obscuros reddit. nec aliena v̄tus. a ꝓprijs facinoribus excusat. Hinc nobil' ille senator Boecius: nescio inq̄t q̄ pacto ex se obscur̄. aliena claritudo clar̄ reddat. Recte igit̄ Apuleiꝰ tales vocat sordida loca. sole illuminata: q̄ vmbras deformes. Et subdit q; hij nobilitatem ip̄am. q̄ v̄tutis instrumentū cōstituta ē: ut scutū vel castrū faciūt: q̄ cū ea licētiꝰ se flagicijs dedāt atq; defendāt. Tercio ingtitudo et infidelitas plerūq; eos comitant̄. Vt. n. inq̄t canō: nō p̄t p̄ncipi eē fidel': q̄ deo est infidel' Si igit̄ putātes se nobiles. deū cꝰ expensis viuūt: diūsis peccatis offendūt: recte ingrati quippe ⁊ ꝓditores sunt ⁊ merito vilissimi plebei censent̄. Q̄rto cū verū nobilem faciat magnimitas: q̄ q̄s bona corpis ut pua ɔtemnit: ⁊ magna videlicet bona aīe appetat: nobiles plerūq; pua amplectunt̄: ⁊ magna negligūt. Q̄nto munifica liberalitas: q̄ maxīe nobilib; cōgruit ꝓcul ē ab eis. Nam cū beatiꝰ sit dare q̄ accipe. nobiles in eo se ingenuos ⁊ claros fore putāt: si ab alijs extorq̄ēt: si rapiāt. Interrogatꝰ q̄dā sapiēs a nōnll'is nobilib;: q̄ nā foret verior maiorq; nobilitas. Ille indigentib; inq̄t munifice dare cui illi acquieuerūt. Rursus sapiens ip̄e ad eos: dicite inq̄t versauice. quā putatis

viliorē ignobilitatē. Et illi oppositū inquiunt sententie
tue. Cū .n. sūma sit nobilitas munifice dare: ꝯsequēs
erit ut sūma sit rusticitas. atq3 extrēma ignobilitas au-
ferre. Quibꝰ sapiēs. verū inq̄t ⁊ rectū in caput vestrum
iudiciū ꝓnunciastis. Cum eni assiduo a paupibꝰ sua
auferatis: viles ⁊ humiles. ſ3 ⁊ ignobiles vos ostēditis.
Plurima ēte detestāda sūt vitia nobilibꝰ ꝯiuncta atq3
vnita: q̄ facilius ab eis ꝯmittunt: q̄ scriptis q̄bus libet
referunt. Et hec paucis verbis hieronimus explicabat
inq̄ens. plerunq3 nobilitas carnis: ignobilitatē parit
mētis. Liquet igit ex pmissis q̄nta sit hoīm vanitas:
tāta vanitate vexari. si verū ē qđ scriptura ait. Quia in
vanitate sua ꝯprehendit vir. Cōprehendit inq̄ hō in
sua vanitate: dū plimis sese piculis subiicit. ut vano:
inani atq3 nudo nobilitatis noīe se putat decorari qđ
in deuterono scriptura luculent insinuat inquiēs. nō ē
sine piculo q̄ sup te vana nomē assūpsit: Quid .n. va-
nius: Quid funestius: q̄ de meritis parentū gl'ari: q̄ in se
sordet: Quid de patrū laude pdicari: q̄ a suis vitijs de-
turpatur. Hinc pulcre Salustius ī orōne ad mariū. Nā
cum emuli gēris ignobilitatē ei obiecissent: in eos sic
inuehit. De iure me inq̄t despiciūt: faciāt idē maiori-
bus suis: a quibꝰ virtute ac pclaris gestis. nobilitas
cepit. si inuident honori: inuideāt ⁊ labori: inuideāt in-
nocētie. atq3 piculis meis. Et rursus. videte inq̄t q̄ iniq̄
ꝯtemnāt: qđ eni sibi ex aliena vtute arrogāt: id mihi
ex me nō concedūt. mihi noua nobilitas est. quā ut
puto longe sanctius ē pepisse: q̄ ut illos. acceptā corru-
pisse. Et iterū subdit. fateor imagines nō habeo. dicē
tn̄ audeo vita mea: mores: hasta: vexillū: ꝯ alia mili-
taria dona: cicatrices deniq3 ⁊ vulnera illata corpi meo.
Hec sūt mee imagines: hec ingenuitas: non hereditate
relicta: ſ3 laboribus: ſ3 piculis meis acquisita. Hec ille
Hec paucula de nobilitate. q̄ cū via q̄dā ad armatā
militiā existat: ne tu fili carissime. qui militie inermi

huiuscꝫ vocasti· armatã a te nõdũ exptã· tanq̄ ṽtute carentẽ oĩno despitias. Aut ad illam veluti sũmam: gloria et hõre refertã· inde libertat⁹ aspires. Expediens fore puto: ut h⁹ militaris status ⁊ vite· primo dulcia et prospera: deinde amara ⁊ afflictiua agnoscas.

Capl'm ix· de armata militia et exercitio armoꝝ· et de laudibus et ꝯmendatione huius exercitij· et an vocantes armis sint veri ciues et partes ciuitatis.

Plurima et laudata p̄clataqꝫ exercitia· mortlium hoim adinueĩt industria. Sed int̃ illa oĩa· nihil armata militia excellenti⁹: nihil p̄clarius ⁊ gloriosius Ea enĩ exercitatio· vtilitate· honore ceťis prestat. Per militiã siquidẽ ⁊ armoꝝ exercitiũ: reip· q̄es atqꝫ salus querit̃ ac ꝯseruat̃: ⁊ ab omni hostili vastitate liberat̃. Cui⁹ exercitij laudes: vtilitatẽ: p̄mo ip̄a hũana indigentia demr̃at ⁊ extollit: ut· n· antiq̄ voluerũt: militia recte manib⁹ ꝯpat̃: q̄ natẽ impio pata est ad corpus iuuandũ. Sicut· n· man⁹ ẽẽ in corpe natalit̃ institute· ad repellenda nociua: ad pcutienda infestãtia: ad attrahẽda nẽcia: ⁊ ad ꝯseruãda alia mẽbra corpoꝝ: illaqꝫ augẽda: sic milites ad ista ꝯfitiẽda in rẽp· p necessarij existunt. Vnde valeri⁹ de necessitate ac ꝑfectu militie ait. Disciplina militaris· acrit̃ retẽta· p̄ncipatũ italie· romano impio pepit multaꝝ vrbiũ: multoꝝ regnoꝝ validissimaꝝ gentiũ regimẽ largita est. Preterea sũt alie institucõis ei⁹ cause: ꝟe⁹ atqꝫ necessaria p̄ncipia: que illi⁹ necessitatẽ· p̄clare ostendunt. Est enĩ homo ipse imbecillis atqꝫ natã infirmus: sibiipsi nequaq̄m suffitiẽs. Itaqꝫ societate et ꝯuentu· hominib⁹ op⁹ est: ut q̇d seorsũ agentib⁹· singulis desit: id p mutuã opẽ· de multitudie socia nanciscant̃. Hũc cetũ ph̄s in politicis ciuitatẽ vocat· cui⁹ ut ypodanius scripsit tres censuit ptes fore necessarias. Primã q̇daꝫ agricolaꝝ.

Secundam artificum. Terciã ꝓpulsatoꝝ belli ⁊ arma
tenentiũ. Qui ergo tã preclaꝝ militie ⁊ armoꝝ initiũ
cernit: nusq̃m tã insigne exercitiũ dãnabit. Nec enim
agricultores ꝟ nec artifices ĩ ciuitate ꝑstabunt absqꝫ
ꝓpulsatoribus belli: quoꝝ opa salus ciuitatis: cuncti
deniqꝫ status: ⁊ ipa sacra tuta sꝭ. Plato etiã in his q̃s
de rep. scripsit libris: cũ ceťos stat9 in ciuitate instituis-
set: vnũ necessariũ genus hoim longe ceťis anꝑosuit
qui arma teneret: ciuesqꝫ alios ab hostib9 defenderet:
quib9 mirifica priuilegia tribuit: honoreqꝫ ⁊ digtate
ceteros voluit antecellere. Q̃doqꝫ si minime honorant̃
pauci fortes repient̃. Nam iuxta sententiã aristotilis
apud illos inueniunt̃ fortes milites et tirones: apud
quos fortissimi quiqꝫ honorant̃. Et cicero iacẽt semꝑ
et paꝝ vigent: q̃ apud quosdã nõ decorant̃. Ea ergo
resp. tirannidẽ sapit: q̃ fortes aut sapientes minime
honorat. Quis enim clarissimos milites cunctis nõ
anteponet: quoꝝ pietas ĩ patriã studiosa est: ⁊ mors
ꝑ illi9 salute sepe ab eis offert̃: Hinc bruti publicule
Camilli scipiones celebrant̃. Si enim milites in rep.
deessent: virgines passim raperentur: matresfamilias
ad libidiẽ traherent̃: sacra simul ⁊ ꝓfana pollueret̃
Tandemqꝫ cuncta cedibus ⁊ incendijs: misera q̃dam
condicõe miscerent̃. Et tandẽ q̃cquid prauis hoĩb9
liberet: id innoxios atqꝫ innocẽtes pati oportet. Has
vite militaris vtilitatis et bellice Aristotiles conspi-
tiens in septimo politicoꝝ ait. Quod merito bellicis
artib9 vacãtes: ꝓprie sꝭ ptes ciuitatis ⁊ eos v̓os ciues
appellat Subdit. n. qꝫ p̃dcĩ bellici hoĩes itẽ ꝯsiliciui:
iudicatiui ac etiã sacerdotes: sunt vere ptes ciuitatis.
Mercatores v̓o inquantũ tales ⁊ agricule ac artifices
Mechanici ⁊ mercẽnarij: q̃ntũcunqꝫ sint diuites: licet
necessarij sint ĩ ciuitate nõ tñ sꝭ vere partes nec ciues
illi9. Cui9 ratio ẽ scd̃m eũdẽ phm: qꝫ potissima causa
et ratio: quare q̃s ẽ ciuis aut ps ciuitatis: q̃renda est

ex racōe totiꝰ ciuitatis Et racō totiꝰ ciuitatis q̄renda est ex fine: ad q̄ꝫ tendit oīs bene ordinata politica· q̄ est felicitas; velut finis totiꝰ reip. Cōstat· n· impossibile esse· felicitatē sine v̄tute existē: q̄ est p̄ncipiū eiꝰ. Itaqꝫ nō facit ciuitatē: neqꝫ eā ꝯstituit· p̄l'imos ī ea sil' viuē: ꝫ debet eē ꝯmuīcacō bonaꝝ actionū ad finē bn̄ ⁊ v̄tuose viuendi. Nec etiā ꝯstituit ciuitatē ut adinuicē viuāt· nec iniustum sibi faciāt: ꝫ nec ciuitas no scit' instituta gratia mercatē: aut ꝯmutationū: licēt sint n̄cie: ꝫ est instituta gr̄a bene viuēdi p se ⁊ sufficient̄. Quo fit· ut ptes ciuitatis et cuiuslibet reip· determinent' ex v̄tute: q̄ ē opatio hoīs v̄tuosa ⁊ pfecta. Manifestū ē aūt mercatores: agricolas: et mechanicas artes ducētes: non ꝓpie eē ciues: neqꝫ p se sufficient̄ fore ptes ciuitatis: qꝛ vita eoꝝ admodū vilis ⁊ abiecta est: cū nō ad v̄tutē dirigit ā ordinat hoīes: ꝫ p̄ncipaliꝰ ad lucꝝ ⁊ questū ꝓpriū: imo ꝯtraria est v̄tuti: q̄ fundata est in honesto· mercatura vero ⁊ cetere mechanice: fundātur in utili. Preterea veris ciuibꝰ ⁊ ptibꝰ ciuitatis: n̄cia ē vacacō ab opacōibꝰ vilibꝰ· et oportet aliq̄n intendē actibus intellectualibꝰ: ⁊ talibꝰ opationibꝰ q̄ gn̄ant v̄tutē: qd̄ facē nō pn̄t mercatores: agricole ⁊ artifices: qui oīno sl̄ dediti artibꝰ suis. Sacerdotes v̄o scdm eundē pħm: ac ꝯsiliatiui bellici et iudicatiui vere sl̄ ptes ciuitatis: qꝛ nō essent tales nisi ī eis esset prudētia politica. Nā exempli gr̄a· in bellicis hominibꝰ est prudentia· p quā q's est agressiuꝰ terribiliū: qn̄ ⁊ quō expedit. Nā dicit pħs in scd̄o politicoꝝ qꝛ vita militaris multas habet ptes v̄tutis· ⁊ sic de ꝯsiliatiuis ⁊ iudicatiuis ac d̄ sacerdotibꝰ: qꝛ determināt de v̄tute: ideo sl̄ vere ptes ciuitatis

Rursus inuestigandū est de noīe militis. Nomen itaqꝫ militie quidā ideo appellāt: qꝛ a malo arcē solet· quasi a malo arcēdo dictos: qꝛ malū arceāt a ciuitate Alij vero nomen militis grecum dicunt· qꝛ duritiam significat: q̄si eos nō molles esse conueniat. Nonnulli

tñ a mille nûo militē dictū putāt: q̄si ex mille electꝰ. Ex omni igit̄ militie nomine atq̧ p̄ncipijs causis et effectibꝫ facile ꝯgnoscit̄: q̄nte gl'e ⁊ exellētie sit militie vacare. Taceo de dignitatibꝫ: de honoribꝫ taꝫ exellētis exercitij. q̄ tā ingentes tātq̧ ꝑ insignes existunt: ut eiuſ virtute sepe acquisita regna. ꝯpata culminū imperia videamꝰ. Quo fit. ut oīs generosus animꝰ merito ad eā aspirare debeat. Demū vero milites gratissimū deo holocaustū offerre p̄nt. et in eo dē exercitio beati: saluiq̧ fieri valebūt. Vnde Augꝰ. ad bonifaciū: noli inq̄ꝫ extimare neminē deo placē posse: q̄ militaribus armis ministrat. In his erat sctus Dauid cui dn̄s tā magnū prebuit testimoniū. In his p̄limi illius tp̄is iusti fuere. In his erat ille Centurio. q̄ dn̄o dixit. Nō sū dignꝰ ut intres sub tectū meū. Et iterū Gregoriꝰ. sūmā ait esse militie laudē: si q̄cquid impat̄ vtilit̄: ei obtēpat̄. Adeo bellādi officiū sine culpa ē: ut etiā sub rege sacrilego: ⁊ pagano. militare recte possit. q̄cunq̧ catholicꝰ: si tñ nō sit ꝯ̄ diuinū mādatū id qđ p̄cipit̄. vel vtrum sit: certū nō est. ut diffusiꝰ ꝯtra manicheos Augustinꝰ deducit: Hic igit̄ amici ⁊ ꝯtribules p̄libꝫ ad me verbis referebant: ut militie armisq̧ exercitio opam darē. Addebāt quoniā ꝓgenitores et sanguīe ꝯiunctos hanc viuēdi ꝯdicōem secutus nō ignorabā.

Cap'm. x. de militie laboribꝫ: oneribꝫ atq̧ incōmodis eiusdē vite militaris ac exercitu armoꝝ. ⁊ de periculis huius status. ⁊ de causis quibꝫ hoc exercitiū disuadet̄

Assurgit mater nō pigra his auditis: et vite hꝰ militaris ⁊ armoꝝ exercitij damna: incōmoda atq̧ picl'a: acsi armis ip̄is expta: eisq̧ rebꝫ trita fuissꝫ: his suasiōibus recolebat. Militie sectatores ac arma tenētes: qđ militie: qđ armoꝝ officiū sit: ac quid sua ꝓfessio postulat: aīo gerere ⁊ pensare debent. Siq̄dem

miles p̃mo sacm̄eti atq̨ pfessiõis: sibi maximū onus incumbẽ videbit· ut rẽp· tueat̃: iniurias arceat. Et cū aplo ɔtent9· stipendijs suis· neminẽ ɔcutiat. Hec ē ei9 pfessio· hoc officiū· q̃ si ab eo recte gerunt̃: magna sūt laude ⁊ glã digna. Si vero ea nõ gesserit miles: pcul dubio dedecorat illa oīa· q̃ sł vel officio militis: vel ei9 pfessioni ɔnexa. Cū igit̃ tutãdi ut dixi officiū militis sit: nihil tã turpe: nil tã intollerabile: nil tã pnicio sū: q̃si ipse· q̃ defensionis nomẽ habet: vim atq̨ iniuriaꝫ afferat ciuib9: ut vnde salus expectat̃· inde scel9 nascat̃. Ceterēis nãq̨ hominib9 illate aduersus ciues iniurie: detestabiles admodū sunt· a milite vero si inferant᷑: scelerata impia atq̨ funesta sacrilegia sł· et ut paucis videat᷑: q̃ntū nefas sit paupes a militib9 impugnari Hinc intelligi debet: q'a si inopes debilesq̨ miles ipse despitiat: nec alijs impugnantib9 resistat: merito prodicõis nomen incurrit. Quis enī dubitat: qñ pditor flagitiosus ille sit: q̃ rem custodie fideiq̨ sue ɔmissam hostib9 patefecit: aut veri9 ipẽ disrupit. Milites ergo ciuiū inopūq̨ custodes: non solū officio ꝟ fide: ꝟ sacramento: ꝟ vi atq̨ natã pfessionis ad hoc vnū agendū pñcipalit̃ constituti noscunt̃: Si ergo paupeꝝ ciuiūq̨ tutamen preãmittūt: quos potiꝰ ipsi sacrilego expilãt conatu· sūma pculdubio pdicõ existimãda ē· ꝟ tãto insignius facin9 erit: si p se ciues impugnent· q̃ oīa an a militib9 armigerisq̨ nostri tp̃is obseruentur: facile libet agnoscẽ. Equidẽ versū est ad ɔtraria modernoꝝ studiū militū. Student nanq̨ cui noceant: cui vim et iniuriã afferant· et q̃ sunt plane officio suo aduersa: ea exercent impune. Nec sł cõtenti militiaꝫ dedecorare atq̨ fedare: sed pimere eius videlicet naturamq̨ videntur. Obliuiscunt᷑ siquidem sue professiõis. Ad id solum tendunt: ut satis diuitiarū habeant· studium lucrifaciẽdi captent· mercaturã deniq̨ exercent: q̃ in eis sordida atq̨ deformis est· q̃ non solum mercando aut

lucricaptandi gr̃a negociãtes: q̄si q̄dã apostate a sua religione censent̃: ꝫ q̄ammō desertores atq̃ trãsfuge vident̃· quia repudiata religione: turbe se inmiscẽt ac pecuñie questui intendũt. Taceo sordidiora pleꝛq̃ ab eis excepta ꝯpendia. Taceo locãdiq̃ publica vectigalia passim eos assumẽ: ceteraq̃ vilia officia exercẽ. Taceo in nundinis tabellarios atq̃ nũmularios inuerecũde pleꝛq̃ ꝯstitutos fore· q̄ tã preclarũ exercitiũ infamare et penit⁹ deturpare nō verent̃· adeo ut indigne falsoq̃ insignia militaria gestẽt· ⁊ nitorẽ auri q̄d deferre eoꝛ dignitas iubet: sordido questu coinquinari nō putet. Quis igit̃ ad hoc exercitiũ aspirabit: in quo non nisi nomẽ omi nudatũ effectu ꝓch dolor remãsit: Sed hec parua cuilibet intuenti videbunt̃: si crudeliora quedã alia ꝯtẽplat̃. Et in p̄mis illud Scipionis occurrit: q̄d militari volentib⁹ dicẽ solitus erat· q̄ꝛ pauca vnicuiq̃ militiã desiderãti visa sit̃ vite mala: nisi militiã addiderit· q̄ꝛ inquietũ sp̄ vel ingloriũ: vel periculo expositũ: aut ꝯtemtui deditũ esse oportet. Adde q̄d ap̄ls ait· q̄a vita nostra militia ẽ sup̄ terrã. Hanc igit̃ cũ nascẽdo ꝓfiteam̃: q̄d alia noue militie ꝓfessione opus ẽ: Nã ibi fortissimũ corpus ferro armat̃: hic anim⁹ contra dolos: liguam: versutias et fraudes permuniri debet. Nescio igit̃ q̄d armari exterius iuuat: cũ intus in aĩa bellum sit. Nec illud diffiteor· q̄a plimos militia ad amplas opes: ꝫ et ad sũmos honoris status ꝓuehit. Sed nisi fallor longe plures ad inopiã: ad carcẽs: ad seruitutẽ: ad violentã subitãq̃ mortẽ eodem tramite ꝑueniũt. Nã ut laureat⁹ inq̄t poeta. Ex q̄ q̄s ꝓfiteri militiã aĩm habuit· nisi dehonestare arma voluerit: sp̄ aĩam in manu ꝑiturã habeat nec̃e est. Corp⁹ vero nō dicã in ꝑiculo esse: ꝫ ip̄m q̄ꝛ ꝑiculũ in corꝑe. Semꝑ enim aures militis ut Vegeti⁹ ait vox illa regia intonat· disce ferire: intrepide mori. Et rursus breue sed horrendũ militi ꝓuerbiũ est· vel occides vel occideris·

in hoc omne preclarum genus milicie versatur. Ad de
rursus ad disuasionē huiꝰ vite militaris: que supra
tetigimꝰ ī octauo caplo cū de nobilitate egimꝰ. Has
igit̄ pie mr̄is inuictas racōes ꝯtemplans: a secularium
milicie armoꝝq; exercitio alienū me reddē ꝯcepi. Sed
ilico affiniū aīcoꝝq; turba carne ⁊ sangne ut arbitror
reuelantibꝫ: ad reliquū militandi genꝰ inermē: acerbe
grauit̄q; vrgē visi sꝫ. Cū .n. ut dicebāt magnā etatis
partē circa hūani iuris disciplinā expenderim: cōgruū
q̄nimo debitū videbat̄: ut que ī theorica ꝑfecerim: ad
praxim deducerē: ⁊ q̄ studio ipso attigerā: iam mo̊dus
ipse ꝯspiciat. Dicebāt .n. q̄ hn̄s expientiā: seu opacōē
ut phūs inq̄t etiā sine arte magis laudat̄. magis etiā
ꝑficit ī opando: q̄ hn̄s artes sine expientia. Vt igit̄
in ea vel alia viuendi arte vtiliꝰ agerem: necesse erat
vxorē ducē: q̄ firmat hoīes in vnoq; viuēdi modo. et
discurrendi ꝑ orbem occasiones tollit. Quare ad eam
ꝯiugalē vitā infrascriptis persuasionibꝫ ꝯmonebāt.

Ca. xj. de vita ⁊ statu ꝯiugali in scō ⁊ immaculato matrimonio. ⁊ de necessitate vtilitate: laudibus et prerogatiuis vite ꝯiugalis sup alia viuendi gn̄a.

Vite ꝯiugalis statꝰ q̄ sctus: q̄ immaculatꝰ atq;
necessariꝰ existat: nemo ē qui nesciat: nisi qui se
hoīē ac ex viro ⁊ fēia natū ignorat. Hic vite innocē-
tissime status precipue iuuenibꝫ admodū expedit: ne
alienis illicitisq; libidinibꝫ misceant̄: et bonis castisq;
ꝯiugij fructibꝫ ꝑfruant̄. Hic statꝰ ꝯiugal' nc̄cius fuit
ad ꝯseruacōē speciei hūane: naꝫ tribꝫ euidētissimis et
nc̄cijs causis fuit institutꝰ. Prio ꝓpt̄ ꝓlis gn̄acōē: ut
habeat ēē natale. itē ut possit nociua obuiare. rursus
ut habeat ēē vigoratū: ut possit ꝓles subsistē. ⁊ tādē
valeat sibi silem gn̄are. Scd̄o ꝓpt̄ ꝯcupiscētie refrena-
cōē. Tercīo ꝓpt̄ viri glificacōē. q̄ ut inq̄t apl's mulier

est gloria viri: qr deus dedit homini adiutoriū feminā:
nō ad carnalē cōcupiscentiā: s; ut hēret glām de feia: cū
eum imitat̄ in sctitate: ⁊ plem ex ea gn̄et q̄ gloriā deo
prestet. ⁊ sit ad glāz viri: q̄ gliat̄ ⁊ qdammō ꝑpetuat̄
in filio: q̄ est eius imago. Ex quib; facile agnoscit̄: qr
hec beata ꝯiugalis vita ꝑ aliq̄ tp̄e magis expediēs et
nc̄cia videt̄: q̄ꝫ ꝯtinentia siue v̄ginitas. ⁊ ideo ꝑeligēda
que res agit: ut eo euentu longe meli⁹ sit vacare ꝯiu-
gali copule q̄ꝫ ꝯtinentie: videlꝫ eo tp̄e q̄ multiplicatio
gn̄is hūani ꝑ nc̄cia fuit. ut cōpleret̄ nūs electoꝝ quē-
admodū in simili videre libet. Naꝫ teste ph̄o i topicis
philosophari simpl'r meli⁹ est q̄ꝫ ditari. Veruntamē
indigenti nc̄cijs: meli⁹ est ditari q̄ꝫ phari. ⁊ ꝑ tp̄e illo
ꝑeligendū scd̄m tho. Rursus ad hāc coniugalē vitā
pluria ⁊ presertī tria inducē ⁊ inclinare hoies videnť.
scꝫ natā: dectaratio. ⁊ gr̄a. Natā q̄dēꝫ: qr ꝓpter ꝑlem et
natalēꝫ auiditatē: ꝯseruādi speciē: ⁊ ꝑpetuādi seipm ꝑ
filios. Demū dectaratō q̄ inclinat̄ ꝯiunx ad seruandū
fidē ꝯiugi. deniq; gr̄a videlꝫ sacmenti. Hāc igit̄ viuēdi
formā beatā ⁊ glosāꝫ fore: nullus sane mētis ignorat.
Cu⁹ stat⁹ nc̄itas: vtilitas et scīmoia: ex mltis colligi
pn̄t. s; ꝑcipue ex decē eiusdēꝫ stat⁹ excelsis laudibus et
mirificis ꝑconijs. Prima igit̄ ei⁹ excellētia instituētis
est excelsa autas. Nec. n. istū sctissimū ordinē ā aug⁹.
aut hieronimus: aut monachoꝝ pr̄ benedictus: s; de⁹
ip̄e ore factoq; instituit. Scd̄ꝫ ꝑconiū ex loci ꝑrogatia
pendet: cū i padiso institutū rcta fide credam⁹. padiso
inq̄ꝫ terreno et celesti: qr ut scti tractatores aiūt. misso
sopore: Adaꝫ rapt⁹ ē in spū: et ut aiūt curie celesti int̄-
fuisse credit̄: ibiq; v̄tutes tāti sacmēti plene cognouit
Deniq; tcia digtas erat: videlꝫ institucōis ei⁹ āntiq̄tas.
Q̄rta excellētia ē vnitas duoꝝ in vno corpe: qr scriptū
est: erūt duo in carne vna. Q̄nta tp̄is excellentia. qr in
statu innocētie: qn̄ n̄ pcti q̄uis rubigo initiū sūpserat
Sexta dignitas ex eo colligit̄. qr hūc solū ordinē tāq̄ꝫ

immaculatū: deus ipse saluū fecit indignacōnis atq diluuij tpe: q fornicatores omnes vtriusq sex9 eterno aqȝ voragine deleuit. Septio glo sa vginē de9 delegit hūc ordinē assumē. Et q q vginitatē vouisset: matrimonij verum sacmentū nō respuit. Nec puū videt pconium matrimonij: cū dei fili9 tādiu distulit carnem suscipe hūanā: q̄usq virgo bta sub mrimonio foret legitīe ꝯstituta. Octaua digtas ꝯiugal ex eo ꝯstat. q xpus b mrimonij sacmentū nō mō sua pñtia: s miraclo illustrat. ut Jobes refert euāgelista. Nona excellētia patz. q ex eo vniūsa fit ꝓpagatio hūani gnis. Quimo ut inqt Hieronim9 cont Vigilantiū. si virginitas laudat: cur matrimoniū nō vehement amat: ex quibus vgines pcreant. Decimū aliud mrimonij pconiū nō inferius alijs omib9 videt: q carnis copula q sine illa mortalē gnat culpā: ei9 vtute nedū a pctō immunis: qnimo plerūq meritoria efficit. Adde. q matrimoniū nō solū mūdū: s padisū replet ut inqt ambrosi9. p qd scelera pene infinita: incest9: mlta deniq scelera vitant. et ingentia bona qrunt. Ex his igit: attinētes: me ad ꝯiugalē vitā cogē qdammō conabant.

Ca. xij. de oneribus et incōmodis: et laboribus plimis vite ꝯiugal et de cais ꝓpt qs nō expedit vxorē ducē

Fluctuabat vbiq aīm9: s ad me vsus pie mris ꝯsiliū petitos accessi an igit vxorē ducere ꝯsulebā. Illa vo q ut sepe postea ꝯtulit: diutnas p me lacmas et vota sua altissimo dederat: ut ī suā me sortē trahēt: tāq tabida qdā leena lōge ꝯtrariū suadebat. qnimo ne incaut9: tā imminēs naufragiū sbirē pie rogabat: atq seuere ꝯmonebat. Dicebat. n. mariti nomen licet dulce plimis tñ erūnis fore refertū. Quis. n. inqt onera mrimonij facile ferre pt: Quis qrundā vxoȝ insolētias: Quis pompas: q si paupes st: facile ab hōib9 ꝯtēnunt. Si dites. totes eas tumidas: gen9 insolētes

forma vero suspectas reddit· deformitas quoqꝫ reddit
inuisas. Quaꝝ ligua ut Plutharcus voluit nil pni=
tiosi9: qꝝ̃ audacia nil ꝓdigiosi9: qꝝ̃ improbitate nil
inexeq̃bili9 cogitaī pt: q̃ iurgijs et ꝯtencōib9 obtūdūt
viros. Semꝑ· n· ꝯquerunť· sꝑ exprobrāt· sꝑ insidianť.
Et ut Catho dicebat· q̊s ꝯiunx diligit: illa odit. Eis
enī cū cet̃a desunt: nūq̃ꝫ tñ lacrime: gemit9 atqꝫ suspiria
ut faustis suis fiat satis· ornamentorū vero ambicōe
adeo ardent: ut cūctas opes labefactēt· miserosqꝫ cogūt
maritos in quest9: indita ꝑdire scelera. Et q̊d ꝑiculo=
sius ē oīm: q̃ vxorē duxit: cū aplo q̃ mōi sť cogitat: et
effeīatos viroꝝ aīos: ⁊ ab oī speculacōe reddūt penit9
alienos. Taceo tandē q̊t in maritos fraudes exercent:
q̊t simlacōes: q̊t ꝑdicōes· q̊t plerūqꝫ suppositos ꝑtus:
q̊t mentitas enutricōnes: q̊t alieni seminis susceptas
messes. Et ut facete ⁊ ꝑpulcre q̊dam sapiēs dicebat: ⁊
ridiculū magis ē· lugēt postea innocētes mariti· has
sibi extinctas vxores laudāt: ꝑ̃dicāt in verbib9 q̃si pu=
dicas· qꝝ̃ ī pudicitia corda eorū vulnerant. Coguntqꝫ
hōris nō ꝑdendi gr̃a recte mentiri. Q̊d si dotē amplaꝫ
quis cū vxore assequiť: tāto supbior efficiť. Quo certe
supbie stimli sť cuiuslibet vxoris: forma ⁊ dos. Mulier
enī bene dotata: mariti dña· vxor nō est: nil sibi illicitū
putat: q̃ suas opes quotidie mariti ꝯpat egestati· ⁊ q̃
a viro pasciť: dñam se putat: nō sociam. Unde recte
dicebat quidā sapiēs· qꝫ vnde dos ingrediť: inde liber=
tas· inde verecūdia· inde obedientia egrediť. Ligurg9
enī recte leges fecit: ut mulieres indotate nuberent: ne
pecunie potius q̃ꝫ vxores eligerentur· At si pauperem
quis vxorem ducit· nō vni9 diei: ꝫ totius vite hospitē
forte hostē comꝑat. Et ut paucis multa ꝯprehendā·
qui vxorem ducit: cum aplo cogitat que mūdi sunt:
et quō vxori cōplaceat: cui dū q̊s placet: sibi atqꝫ alijs
displiceat: inutilisqꝫ sit oportet. Ecōtra q̃ sine vxore ē:
aptior efficiť ad ea q̃ dei sunt. Unde augustinus cum

in solilo quijs nō tā sibi q̄ꝫ nob̄ loq̄ret. Nihil .n. inqt sencō qd̄ magis deijciat aīm virilē . q̄ꝫ blādimēta feīe corpmqꝫ ille cōtact9: sine q̄ vxor hīri nō pt̄. Hic hugo de scto victore. Nō ē vxor ducenda viro sapiēti ⁊ lr̄is dedito. Primo qꝛ studiū sapīe impedit: nō pt̄ q̄s libris et vxori pit̄ suire. Demū m̄lta sr̄ q̄ matronaꝝ vsibus nc̄cia sr̄. Altius .n. amorē: suū suspicat̄ odiū. Rursus attende qꝛ nulla ē vxoris electio: ꝫ q̄lis aduenerit talis est ducenda. Si iracunda . si fatua . si deformis . si sup= ba . si fetida . cuiuscūqꝫ vicij est : post nuptias discim9. equus . asinus . canis . ꝯ vilissima mancipia ꝓus pro= bantur. Et iteꝝ idem Hugo . nō est quieta vita hoīs: quā inq̄etat vxoris suspicio . solicitat ancillaꝝ sūpt9. ꝯturbat filioꝝ ꝑuersitas. Qui igit̄ prudens ē: vitabit ea omnia ꝑmpta ꝑicula: q̄ ex nuptiali vita ꝓuenire solent. Et licet fatendū sit teste Augustino: qꝛ actus ꝯiugalis bonus sit: ꝯtinētia tn̄ melior. Habet .n. stat9 ꝯtinentiū supra statū ꝯiugalē sex coronas ꝑeminētie. Primo qꝛ cōtinens habet maiorē dignitatē . pro eo qꝛ ꝑ cōtinentiā hoīes assimilant̄ angelis. Scd̄o maioreꝫ ꝓuitatē . trahit̄ .n. spirit9 ꝑ actū ꝯiugalē ad immūdi= tiā carnis ⁊ efficit̄ q̄si caro. Tercō h̄t maiorē libertatē . qꝛ vir nō h̄t ꝑtatem sui corpis: sed vxoris . ꝯ econūso . scd̄ꝫ apl̄m. Quarto h̄t maiorē vtilitatē: qꝛ q̄ vxorē h̄t solicitus erit: q̄mō placeat vxori . q̄re diuisus ē. Q̄nto h̄t maiorē scītatē qꝛ ꝯiugati tribulacōeꝫ carnis h̄nt: ⁊ impulsiōem maiorē q̄ꝫ nō ꝯiugati. Sexto h̄nt maiorē vtilitatē qꝛ mai9 ꝑmiū: ⁊ maior fruct9 sibi debet̄. Me= rito igit̄ sapiēs vir cōtinentiū scīssimū statū ꝑelegit. Que oīa attēdētes sapiētes: ac h̄uani iuris inꝑtꝛetes: nō insulse ꝯiugio carnali sp̄uale ꝯnubiū ꝑtulē: ut vi= dere libet ī statu ꝯtinētiū: ⁊ eoꝝ q̄ in ordie ecc̄iastico in hac ꝑrena vita militāt . ut tandē in sup̄nis triūphent. Ciūt .n. idip̄m sp̄uale coniugiū non solū digni9 esse q̄ꝫ carnale: ꝫ honorabili9 atqꝫ fecundi9: sed ⁊ securius

et fortius His itaq auditis quippe a m̄re presertim cū fletibus expositis: decreui a cōiugio paulisper sub-sistere Verū attinentes et amici si ꝑ tūc matrimonij onera subire nō placebat: ad publica me saltē trans-ferre officia Et presertī ad iudicandū ꝑplos p̄sidendū urbibus: his suasionibus commonebat.

Cap̄lm·xiij·de magistratu iudicū·et de officio et munē iudicandi ꝑplos et p̄sidendi ciuitatibus et de laudibus huiusmodi officioꝝ et cōmendacōe talis exercitij.

Prefecture atq iudicādi munus: q̄ nc̄cm vite hūane: q̄ excellens et p̄claꝝ sit exercitiū: et a cūctis mortalibꝰ honori habitū: nemo est q̄ nesciat: nisi qui legibꝰ subijci recusat: q̄ alienis iacturis ditari poptat Vt·n· Hieronimꝰ ait·nisi p̄mus homo imaginē dei in se pecāto violasset: neq̄ homo homini subiectus esset·n̄ alius aliū iudicasset·fuisset·n·sibi vnusquisq iudex Naꝫ a p̄ncipio nō dixit deꝰ homī ut p̄sit hōibꝰ: ꝫ dominamini inq̄t piscibus maris et volatilibus celi ac bestijs terre Postq̄m v̄o peccatū int̄ hoīes inualuit: iurgia: rixe·bella et seminaria·discordie crescere ceperūt Fuit igit̄ nc̄cm ad cōprimendū iniq̄rū cupidīes et vio-lētias: ut dīna ꝓuidētia homo hoīes iudicare possit· ut q̄s nat̄a ip̄a aut amor ad bonū non ꝓuocat: saltē timor hoīs coherceat Et ħ ē q̄ alibi ad eundē sensum Augꝰ ait· q̄ cū ꝑplī m̄ltitudo ab his q̄ maiores sunt opprimeret̄: expediēs admodꝰ fuit ad aliquē cōfugere v̄tute et autoritate p̄stātē: q̄ iniurias cohiberet et sum-ma infimis pari eq̄tate coeq̄ret· legūq trāsgressores puniret Qui apud q̄sdā mḡratus: apud alios p̄sides: alibi p̄tores siue potestates·cōmunit̄ v̄o iudices a iu-dicādo appellati s̄t Hi apud gentiles p̄mū honora-bant̄· de q̄bꝰ Valeriꝰ ait: q̄ Apollo req̄sitꝰ· de iustis magistratibꝰ·r̄ndit se nescire·vtꝝ deoꝝ nūo: an hoīm

aggregari deberent· adeo ·n· hoc exercitiũ illustre apud
eos fuit: ut illud om̄i potẽtatui p̃ferrẽt Quid·n· teste
Cicerone p̃clarius digniusq; int̃ mortales exercitium
excogitari p̃t· q̃ȝ vnũ hoĩeȝ ĩ rep· reperiri: q̇ ꝯmuni vti-
litati ĥuiat· q̇ ꝯmuĩa ꝓ suis: sua ꝓ ꝯmuĩb; habeat· q̇
velit ⁊ sciat personaȝ ciuitatis gerere: dignitatẽ: decus
sustinere· legesq; obseruare· iura tueri atq; exeq̇: ⁊ pos-
tremo cũcta q̃ ad rẽp· pertinẽt fidei sue cõmissa memi-
nisse Magistratus siq̇dẽ atq; ius dicendi potestatem
hñtes: nõ mõ terrenorũ p̃ncipũ ã ꝑplõꝝ: ꝫ immortal'
dei autoritate ⁊ vice fungunt᷑ Est·n· latissima eoꝝ po-
testas ⁊ iurisdictio: veluti q̇ vite simul ⁊ necis hoĩm
dñi penit᷒ ꝯstituti sĩt Hinc ap̃lus dicebat· q̇ me iudi-
cat dñs est Hi ergo iudices atq; ꝓuinciaꝝ potestates
atq; rectores· cũ recte agũt: deo ꝑit et hoĩbus accep-
tissimi sĩt Sc̃ptũ ẽ·n. Beati q̇ iudiciũ faciũt: ⁊ iusticiaȝ
in om̄i tp̃e Et iteꝝ ꝑ sapientem· q̇ custodit et iudicat
iustitiã: ip̃e exaltabit᷑ Nec mõ ineťna vita eoꝝ exalta-
tio erit: ꝫ ĩ hoc seculo sublimat᷑ De q̊ ꝑ eundẽ sapiẽtẽ
dicit᷑· iusticia eleuat egentẽ Vnde ⁊ noster ꝑsidorus
Magna ẽ inq̇t laus recte iudicãtis· qui sicut nocere
ciuib; nescit: ita ꝓesse om̄ibus nouit. Alijs·n· p̃stat
censurã iusticie· alios bonitate iudicij sine ꝑsonaꝝ ac-
cepcõe suscipit· nõ infirmat iusticiã auaritie flãma: n̄
studet auferre alĩi· qd̃ cupiat. Et sb̃dit hi sĩt veri iudi-
ces· q̇ sicut de iusto iuditio ditari nõ appetũt: sic eťno
p̃mio coronant᷑. Demũ v̊o iudices si locupletes fieri
ꝑoptãt: id q̃ȝ facile eis sit: nemo ambigit Nã q̇ ciuili
autoritate ⁊ potentatu fungunt᷑: paruo tp̃is ꝯpẽdio
longas ꝯsueuẽ ꝯgregare diuicias.

Cap'm· xiiij· de oneribus ⁊ laboribus et incõmodis p̃fe-
cture: et iudicature et p̃sidentie in ꝑp̃lis· ⁊ de ꝑiculis
huiusmodi exercicij.

Sed p᷒ h᷒ exercicij laudes: viȝ iudicãdi ⁊ p̃sidẽdi
honorẽ tãtop̃e ꝯmẽdatũ: ilico mĩ bõa illi᷒ stat᷒

prementia onera: atq apta picula enarrabat· que tot
sunt ut vix enarrari queant In primisq veniebat in
mētem qđ scriptū sepe audierat Noli fieri iudex: nisi
vtute valeas rumpē iniqtatem Qui se igit' talem ex-
timat: vanus est aut temerarius Deniq int' cetera: q̃tuor
picl'a iudicantē comitant' q oia ul' alter vitare diffi-
cule quisq mortaliū pt Primū siqdē piculū ex eo max-
ime imminet: q plerq ex causar multitudie defectus
accidit· solicite discussionis· qđ vtiq piculum cauens
Btūs iob dicebat Causā quā nesciebā· diligētissime
inuestigabā Sup q Gregorius· ad pferēdas sentēti-
as videamus· ne vnq pcipites simus· ne temē idiscus-
sa iudicemus ⁊ qlibz audita mala stati moueāt Scđz
iudicis piculū sequit': affectus videlicz atq inordiata
passio· q tāto ētius eos comitant': qnto difficilius ab
eo sepant'. Vñ Augustinus qsi p qdā miraclo nar-
rat Alipiū collegā suū: nō affectu odio· tiore atq p-
mio iusticiā sbuertisse. Tertiū iudicis piculū pat' ex
obliq intencōne: aut iniusto aīo. Vnde scriptū est. qđ
iustū est: iuste exeqris· qi dicē velit· nō est satis iudici
iusta decernē: s necē est si picl'm vitare cupit: ut iusta
iuste decernat· id est recto aīo agat ea que leges iu-
bēt Narrat siqdem Gregorius qdam sanctū virum
vidisse iudicē: q cognouāt in locis tetrimis magno
pondē ferri ligatū· a q cū quereret': quid nam hoc esset
Respōsum est· q eo solo ea patiebat': q cū iudex eēt:
siquid pene atq vindicte etiā scđz leges alicui viuēs
inferebat: plus tñ crudelitatis desidio q publico zelo
mouebat'. Qrtū piculū iudices otinue tēptat honor
videlicz ⁊ muner cupiditas Quis eni ille est: de quo
vere dicē possimus q discutit manus suas ab omni
munē Hic i excelsis habitabit Ea siqdē picula tāto
iudicibz pmtiora sunt: qnto difficilius euitant'. Vñ
Ysidorus Multi tribunal ascendūt: s rari iudices in-
ueniunt' q p sos legū modamie regāt Et si cetera ad

ad hoc vitādū piculū psuasiōi desint: illud petrarche occurrebat. q iudex ipe pplorꝝ. honorato quodā exilio dānat: dū otiū domesticū cū extna solicitudie pmutat. Amara ēte ꝛ turbida iudicū sors ē Hēt. n. domū nō mō muneribꝰ aptā: ſ et litibꝰ. silentio vacuā. querimonijs plenā. iurgijsqꝫ refertā. Quicqd languidū: Quicqd egrotū in puintie seu ciuitatis visceribꝰ latet totū sibi tractandū curandūqꝫ reseruat. Vnde plautꝰ ille comicꝰ. durꝝ admodū opꝰ dicebat. mltos corrigē qd hinc patet. q sese corrigāt paucissim. Adde illud Plutarchi pclarꝝ exemplū: q cū iudex eligeret: rēnuit: dicēs qre sic iudicabo: qsi stati ab alijs iudicandꝰ. nō mō ab hōibꝰ iudex ipe iudicat. Quippe i q totiꝰ pplī oculi vertunt: ſ durꝰ a deo sūmo oīm iudice iudicari timet: dicēte scriptā. Judiciū durissimū his q presūt Postremo putor est. q iudicibꝰ ꝛ mgr̄atibus. putor nullꝰ sit. his pesse: quibꝰ subeē dignꝰ fuerat. Cū igit talia docta mr̄ recolēt: oīnqꝫ iudicandi ambitū manu quadā ab aīo erūpe visa est. Sed dū iudicādi tribunalia tātope abhorrerē. ad certa reip. honesta ꝛ publicata munera ꝯdescēdē: ꝛ pserti officiū ꝯsulū. ciuitatū quos appellamꝰ rectores ꝯtribules ipi his suasionibꝰ hortabantur.

Caplm xv. de exercitio ꝛ officio ꝯsiliariorum: principū et vrbium ꝛ puintiarum et de vtilitate: laudibus et preconijs huius modi viuendi.

Magna sp reip. ꝯsulendi autas fuit. Consules. n. siue ꝯsiliarij a ꝯsulēdo recte dicti sr̄: qꝝ puidētia resp. regit. eorꝝqꝫ consilio aduersa ciuitatis pelluntr. quies eius atqꝫ tranquillitas eorꝝ studio ꝛ industria compatr. Estqꝫ eius generis officiū ipm: ut altissimo deo ꝯtinuum obsequiū ꝛ reip. presidiū afferat. Vnde Augꝰ. de verbis dn̄i. nec vtiqꝫ rēp. gerē criminosū est Sed tūc demū illicitū est: si ut ditias puatas augeas

remp· administras. Vt·n·inquit phs·nil tā vtile est ciuitatibꝰ ⁊ regnis: q̄ studiosoꝝ habere ꝯsilia. Quoꝝ officium ut ait Tullius·est vtilitatē ciuiū sic tueri· ut q̄cquid agāt: ad rēp· referāt obliti ꝯmodoꝝ ꝓprioꝝ. Quid·n·est dignius: q̄d reip·vtilius: q̄d deo acceptius: q̄ rēp·pacatā q̄etamq̄ tenē· et cōsilio pleraq̄ explere: q̄d armis ⁊ multoꝝ cedibꝰ effici nō possit. Naꝫ ut inquit Tullius: nō viribꝰ aut velocitatibꝰ·ā celeritate corpis· res magne gerunt̄: ꝫ ꝯsilio ⁊ auc̄tate et scīa ꝑsidentiū. Cōsiliarij·n·reꝝ publicaꝝ plus agūt: q̄ q̄ corpa iaculis hostium exponūt. Siles·n·sꝫ gubernatoribꝰ in naui·q̄ longe plus agūt·nauē dirigēdo q̄ ceteri ā nauigādo· aut pugnādo. Vnde ⁊ i bellis paꝝ possunt arma: vbi nō ē ꝯsiliū·ut ait Tullius. Pbi·n·⁊ ꝯsilio vigētes·plus ꝯsilio i bello paceq̄ egerūt: q̄ armis. Vnde sapiēs ait. Cum dispositiōe ꝯsilij init̄ bellū·⁊ erit salus vbi multa ꝯsilia: Alexādoꝝ q̄dē eo potissimū·tā ingētes victorias obtinuisse legimus·q̄ ꝯsiliarijs bonis cūcta agebat vt inq̄t Trogus pōpeius. Et ꝓpterea ꝯsiliarij pn̄cipū·necnō consules ⁊ rectores ꝓuintiaꝝ·vrbiū·magno sp honori fuere· et p̄res p̄rie recte ab antiq̄s appellabant̄. Ad hꝫ itaq̄ exercitiū·et viuēdi formaꝫ·amici ⁊ ꝯtribules his et plurimis ꝑsuasiōibꝰ me trahere moliebant̄. Addebāt preterea hūc viuēdi modū geitorē meū: veluti honestū et sine crimine delegisse. Nec erat incōueniens filium laudata honestaq̄ p̄ris exercitia ac vestigia imitari.

Capitulum xvi· de laboribus: oneribus ⁊ incōmodis consulum siue consiliariorum: ⁊ rectorum vrbium et prouintiarum· et de periculis huius status.

Sed vix amici verba finierāt: q̄ officiū ꝯsulēdi in ciuitatibꝰ tātope collaudabant: ⁊ ecce mr̄ anxia accurrit et plurima nedū onera: ꝫ incōmoda et p̄icula hꝰ vite ⁊ exercitij prudētissime recolebat. Sed int̄ cetera id

Catonis cōmemorabat· qm̄ difficilimū est quempiā
sic reip· ꝯsulere: ut ꝓsit sibi ⁊ placeat· ſ; lōge difficiliꝰ ē:
ut sit ei in verbo veritas: in consilio fides· in cōmissis
silentiū: ī imꝑando suauitas· ⁊ tandē euentū nō ṽtus:
ſ; fortūa moderabit̄. Iteꝝ illd̓ Platōis ī rep· ꝯcrebat.
Parua inq̄t ciuitas egre r̄git Magne ṽo urbes diffi-
ciles regimīe existūt. Quare q̄ ad hꝰmodi ministeriū
suspirant: nc̄e est illud lactātij fateant̄· paꝝ ē inquit
nob̄ domesticaꝝ curaꝝ: q̄ publicas adoptamꝰ. Deniqꝫ
q̄s putat ꝯsules ipos vel ꝯsiliarios a pn̄cipibꝫ uł ꝑplis
amari: q̄s potiꝰ grauāt q̄ꝫ iuuāt. Quod si extn̄secus
hōrari a ꝑplo cernamꝰ: labijs credo· cor aūt singuloꝝ
ciuiū longe ē ab eis· ⁊ pauperꝝ presertī: q̄s durissimis
exactionibꝫ deuorāt. Sed etsi a ꝑplo ꝓ aliq̄ tp̄e amari
coliqꝫ eos videamꝰ: in mēte veniat· q̄s ꝑplo scipionibꝫ
carior fuit: Quis Camillo: Quis Rutilio ⁊ Metello
Quis Salōe greco: Quis Hanibile: Quis Ligurgo
ad q̄s amor ingēs atqꝫ ardēs feruor fuit ꝑplaris: Sed
ilico in odiū· in ꝯtēptū versus ē. Quoꝝ illa fuē p̄mia
fori videlꝫ labor· iniuria accusacō· mors· exiliū. Carc̄es
Sed ꝯ̄tre illd̓ Catonis p̄clare dictū ē: qꝫ int̄ ea q̄ ꝓspera
fortuna largiri visa ē: nil tā pestilens tāqꝫ incōstās: q̄ꝫ
ꝑpli fauor: cꝰ ad posteros funesta hēditas ē. Adde· q̄a
cū ad hꝰmōi ꝯsulēdi minꝰ: nō nisi iurisiurādi sacmē-
to accedāt ꝯsiliarij et rectores totiens degerare vident̄
q̄ciēs senatū ingrediunt̄: Rursus cū iux̄ Ciceronē eos
q̄ de rep· cōsultāt ab amore· ab odio· ab ira· a timore·
liberos ēē oportet Vix ā raro ꝯtingit ꝯsiliarios· ꝯsules
urbiū ⁊ rectores: ab his passiōibꝫ fieri alienos. Deniqꝫ
q̄ꝫ utiles ī ꝯsulēdo ṙip· existāt: tristis ille euētꝰ demr̄at·
qꝫ resp· pl̄imū eoꝝ crudelissimo ā inertissimo ꝯsulatu
indies paupior: illi ṽo ditiōes euadūt. Nec alijs opꝰ
est testiōnijs: p̄ter id qd̓ infaustis atqꝫ infelicibꝫ nr̄is
diebꝫ cernimꝰ· qꝫ ea ipa ꝯsulēdi officia atqꝫ gubernādi
rēp· munera· nō ut oli inuictis delata videmꝰ: ſ; potiꝰ

a solicitantibus ablata. Et qđ maiori merore referť: ea ipsa officia quibꝫ paupes obꝑmunť: nō ꝑuo precō emunť. Difficile nāqꝫ ꝫ ꝑratum intuerī: ut q̄ magno exoptanť affectu ꝫ longo querunť labore: liberaliť impendant. Et ut paucis agā· longe difficiliꝰ erit: ut q̄ multo ꝯpanť auro: sine auro reddanť. Hij g° nō tā ꝯsulūt q̄ꝫ ꝯsumāt· nō tā regūt q̄ꝫ ꝑmūt· nō tā ꝓtegūt q̄ꝫ ledūt· defendunt ut ipsi inquint rēp. Sed fateor ab alijs et nō sꝑ: ꝫ a seipsis mīme: veluti q̄ ciuibꝫ ḡuissimas imponūt collectas· nō in rēp· exoluendas: ꝫ sibi imbursandas. Hij ꝯsules dicunť a ꝯsulēdo nō reip· ꝫ sibi: gaudēt ꝯsiliarij ꝫ ꝯsulis noīe· a cuius re ꝫ effectu ꝓlimū sť alieni. Pauperꝝ domꝰ eūtūt: ut suas ꝯstruāt miserorꝝ casellas agros atqꝫ predia subhastant: ut ipi viliꝰ emāt· culpeqꝫ ꝓrimꝰ ē: q̄ eos in licitacōe vicerit. Hec fili mi inq̄t mř optia exercitia· studia desideriaqꝫ sunt ꝯsiliariorꝝ· ꝯsulū atqꝫ rectorꝝ pestiferi nr̄i tp̄is· ad q̄ tuipse ꝯspice: si libet aspirare. Matna igiť monita adeo visceribꝫ meis infixa fuere: ut ad hꝰmōi ꝯsulēdi ministeriū nullo pacto aspirarē. Sed ilico patrueles: atqꝫ sanḡne ꝫ amore ꝯiūcti sese ingerūt: ut aliud vite genus assumerē· qđ ut dicebāt a cunctis mortalibus virtutis· honoris ꝫ glorie cupidis semꝑ exoptatū est: videlicet tanq̄ꝫ aduocatus patrocinandi exercitio versari· ad quod his suasionibus commonebant.

Ca· xviij· de iurisperitis ac de aduocādi et patrocināndi officio in iudicio ꝫ extra· ꝫ de laudibꝫ iuridice scientie ac necessitate ꝫ vtilitate huius scientifici ꝫ artificiosi exercitij et quomodo supplet nature defectus.

PAtrocinari in causis ac ī iuris hūani subtilibus disceptacōibꝫ versari· sꝑ laudabile insigneqꝫ exercitiū fuisse nemo ambigit. Ea· n· officia ut salustiꝰ ait honestiora apud oēs hita sť· q̄ ingenio· q̄ intellectu

que deniq eloquentia ac dicendi suadendiq artificio ꝯstat. Sic ergo iuris disciplina honesta scita ꝛ p nccia vite hūane extitit: ꝛ ob eā rem omi tpe plimū fuerit ꝯmēdata. Eadē ratiōe disciplinā ipsam sectantes qui iurisperiti seu ꝯsulti appellati sꝫ: vtilit ac laudabilit ꝛ nccio vtūt iuribꝫ hūanis: q̄ nō nisi ad lites int hoīes dirimēdas: amicitiāq atq ipaꝝ rēp. augēdā instituta sꝫ. Hic iustinianꝰ ait. aduocati q̄ dirimūt ambigua facta causaꝝ: nō minꝰ ꝓuidēt hūano gnī: q̄ si prelijs armisq pentes patriāq saluarēt Et aliꝰ sapiēs mag̃ ꝯmēdacōe dignos eos facit: q̄ qd iustū. qd bonū. qd equū ē: hōibꝫ ꝑsuadēt. Est ergo hꝰ exercitij honestas atq nccitas admodū manifesta. ſʒ ꝛ vtilitas publica manifestior. Quātū vero ī eodē nobili exercicō ꝓuate sit vtilitatis: nemo ē q̄ ambigat. Habuit tm̄ inuitos omi tpe hꝫ scietifficū ꝛ honestū exercitiū: nōnllis. n. nō satis: nec recte intelligētibꝫ visum est leges ipas: atq legū interptes: ꝛ iurisperitos causā dare litigijs: illaq q̄maxie interire. in q̄s pulcre Cicero ī eis q̄s de legibꝫ edidit libris inuehit. ait enī verius ignoracōem legū: occasiōeꝫ litigijs pare. Ignorātes. n. leges: voluptates et appetitus suos putant ꝛ optāt legibꝫ iuuari posse. quare inquit Cicero cunctos ꝯsulunt: an sit lex: q̄ suo possit suffragari appetitui ꝗ cupiditati. q̄ fit. ut ipsaꝝ legū ignorantia nō iurisperiti: viam litigijs prestent. Adde adūsus iurisperitos aliā nō minorē emulacōeꝫ. nonnlli. n. ꝑsuasū hn̄t id: qd ex ipso exercicō laudato ꝯpat: improbe atq illicite fore quesitū. Plane nō ita sentiebant antiq̄ phi: ꝛ sapientes. ſʒ nec catholici trac= tatores. q̄ in cōstituēdis terminādisq hoīm desidijs: iudices. testes. et aduocatos assistē decreuerunt. solis tamē iurisperitis licitū esse voluerunt: suum consiliū iuste vendere potuisse. Cuiꝰ inter cetera illa a pho ratio assignat. q̄ iudex ipse ꝛ testis. ꝯmunes sunt ꝑsone. et ꝓ vtraq parte constitute. Aduocatus vero alterā tm̄ fouet ꝑtem. a q̄litate honesteq salariū exigit. Huius

p̄terea nobilis ac scientifici exercitij excellētia: ex plib9
illustratᷣ effectib9. Est. n. mortaliū hoim desideriū ut ad
id potissimū tēdat. eodē pħo teste: ut veritatē agnos=
cat. Quare ad ipm in reb9 agibilib9 auidius hūana
ꝓperat inquisicō: p̄serti cū ob eas hoim cupiditates. q̄
a vo. q̄ a iusto plerūqꝫ diuertē cogūt: ꝓpt rez hūanū
varietates. difficulť q̄dē veritas ipa ⁊ iustitia agnosci
pt̄. Hinc p ysaiā ꝓphetā de hūana iustitia dicit. tanqꝫ
pān9 menstruate vniūse iustitie vr̄e: ut hūanā iusti=
tiaꝫ difficulť attingi ⁊ cognosci posse liq̇do demr̄aret
Auarit9. n. ꝯiustit9 hoies lites ⁊ iurgia mouēt. Quia
ut inq̇t sapiēs. de9 fecit hoiem rectū. ⁊ ipe immiscuit
se infinitis questionib9. Fuit ergo nc̄ce hūano generi
iurispitos ꝯstituē: q̄ꝝ industria ⁊ expectata iurispitia
eas sine belloꝝ fragorib9 questiones deciderent: quas
hūana ꝑūsaqꝫ auaritia attulit. Laudanť igiť ꝑimū
atqꝫ merito diūsis honoꝝ titulis illustranť iurispiti:
qui veritatē ⁊ aperiūt: ⁊ inť hoim cupidines p sue scie
ꝯiecturas ⁊ reglas. q̇d veꝝ: q̇d iustū sit explicāt docēt
atqꝫ e tenebris ad lucē vsqꝫ deducūt. Quoꝝ tāta vis ē
ut nōnunqꝫ eas veritates. q̄s vel natᷓa. vel industria.
verꝰ astutia hūana: in dānū siľ ⁊ ꝑenā peccati hūani
generis occultas fecerit. ipsi iurisperiti sui ingenij sub=
tilitate ad reip. q̇etem atqꝫ nr̄am ꝯmoditatē reuelēt.
Plurime siq̇dem veritates incognite: plurie iniustitie
impunite manerent: si iurisperitorū cessaret sapiētia.
et sua querendarum rerum. studiosa sagacitas con=
temptui. aut non vsui haberentᷣ. Deniqꝫ nemo vnqꝫ
dubitauit verū et iustū multo esse meliora qꝫ falsum
et iniustū. Esset eni rationi dissonū: si verum a falso.
iustum ab iniusto vinceretᷣ. Quod vtiqꝫ funestum in
rep. sepe accideret: si iurisconsulti deessent. Quorum id
p̄cipuū studiū est. iustum ab iniusto. falsum a vero
discernāt. Rursus qꝫ nc̄cem humane reip. hoc exercitiū
fuerit: ex eo patet. qm̄ ut pħs inq̇t in ethicis: Sūt nō=
nlli hoies ꝑessime q̇dē ꝑsuasibiles: q̄ nō facile credūt

nisi certissima videāt signa· ꝗ fortes habeāt ꝑsuasiões
Aduocati igit᷑ ꝑlimū sūt ꝯmendandi: q̄ v̓tute sciētie
iuridice ↄ̄tissimas vel ꝓpinq̄s: imo fortissimas ꝑsua-
siones eliciūt: ⁊ illa iudicib⁹ suadēt· adiuuādaꝫ inno-
centiā· ⁊ repmēdas puniēdasq̄ violētias ⁊ iniusticias
Unde cicero hanc iuris disciplinā extollēs. Hec inq̄t
ad oēs res ꝑuatas atq̄ publicas tuēdas instituta est
Et iteꝝ hec ars tuta ē· hec honesta· hec illustris· q̄ sepe
ml̓te resp· salue facte sl̓t. Deniq̄ ut ph̄s voluit· omes
artes inuēte noscūt᷑ ad supplēdas hūane nat᷑e defect⁹
ut libet exēpli gr̄a vnū inserē. Natura· n· ipsa lapides
ligna atq̄ ferrū ꝓducit: ꝫ mīme domū efficit· q̄re rete
et nc̄cio ars domificādi inuēta ē: q̄ idipm̄ supplet qd̓
nat᷑a defecit. Sil̓i mō nā parēs lanā ⁊ linū: ꝫ nō vestes
ꝓducit· salubrit᷑ g̊ atq̄ nc̄cio artes texendi· atq̄ suēdi
inuēte sl̓t. Nat᷑a g̊ q̄nq̄ hōi instrum̄ta loquēdi dedit:
non tñ v̓tutē tribuit ꝑsuadēdi. Sed arte effectū est: ut
hoīes studio ipō atq̄ mirabili artificō vi q̄dā dicēdi
ꝯsequant᷑: ꝯcept⁹ videlꝫ suos imprimē posse audiētiū
aīs· sic nat᷑a mīme dedit hōi vī discernēdi cōgruū ab
incōgruo: nisi ꝑ gm̄atice sciaꝫ· ń veꝝ a falso: nisi ꝑ dia-
leticā. Licet dederit instrumētū ꝯgnoscēdi veꝝ a falso·
videlꝫ loquelā et intellectū. Oportebat g̊ ꝓ ꝯseruacōe
hūane vite: ⁊ tollendis int᷑ hoīes desidijs· ut nat᷑e h⁹
defectus suppleret᷑ ꝑ iurisperitos: q̄ ipm̄ iustū ⁊ rectum
iudicib⁹ ꝑsuadēt: scdm̄ t̄ditas legislacōes· ⁊ nōnunq̄
iustum ⁊ rectū distinguant· limitēt ⁊ moderent᷑: scdm̄
ꝑticularium casuū occ̄rentias et legislatoris mentē· que
oīa ꝑirent: nisi iurisperiti essent q̄ ea homib⁹ suaderēt
Et ut paucis agam⁹: sūma est excellentia h⁹ exercitij:
q̊ ipā vl̓ia statuta hūana q̄ gn̄alib⁹ atq̄ indetmīatis
verbis statuunt᷑: lucidi⁹ intelligunt᷑ Nā ꝑ iurisꝑitoꝝ
subtilem ⁊ ingeniosā applicacōeꝫ dictaꝝ legū: ad cau-
sas ꝑticl̓ares mentē legū interꝑtant᷑. Et tādē v̓o ꝑ h̄
nobile aduocacōis officiū: insontes defēdunt᷑ oppressi
releuant᷑· et ut paucis multa ꝯprehendamus· iusticia

periret: si deesset q iustitiã allegaret. Ex quibus facile ꝯgnoscit: q̃nta sit h⁹ exercitij honestas: q̃nta nccitas· q̃nta deniq vtilitas. Sed vix affiniũ ⁊ aicoꝝ solicita instãtia verba finierãt: cũ mr̃ clamitãs dicebat illud sapientis. Fili mi si te lactauint pctores: ne acq̃escas. Et tandem aduocatoꝝ vitã ac exercitiũ eoꝝũq aperta discrimina ⁊ pericula sequentibus verbis dissuasit.

Capl'm xviij· d incõmodis ⁊ oneribꝫ exercitij iuristaꝝ ⁊ artis aduocationis in causis ⁊ iudicijs· ⁊ de piculis huius status ⁊ modi viuendi· et de dãnis que ex illo veniũt tip· ⁊ an litigia nutriant ex aduocatoꝝ copia et an humana iustitia potest impleri in iure natali.

IVrisperitoꝝ eoꝝ presertim q forenses causas agũt in iudicio q̃s aduocatos vel causidicos appellam⁹: q̃ sit dãnosũ piculosũq exercitiũ: nemo apti⁹ q̃ aduocat⁹ ipse vnq intellexit. Sed ⁊ q̃ntũ hõibꝫ sit inutile q̃ppe et pnitiosũ nemo recti⁹ agnouit: q̃ q p ei⁹ infortuio aduocato indiguit. Huiꝰ exitij dãna: discrimĩa atq picl'a: nõ facile enarrari possent. Ex ml'tis aũt paucl'a q̃dã in mediũ adducẽda decreuim⁹. In p̃mis naturã artis atq exercitij ꝯsiderare oportet. Est· n· eius gn̄is patrinatio i causis· q difficile ẽ aduocato ⁊ causidico vnũ iuuaẽ: qñ alteꝝ ledat· cui pulc̃ Ambro· dicẽ vi· q non pt̃ alti sbueire: nisi alt̃ ledat̃: co modi⁹ ẽ neutꝝ iuuare: q̃ grauare alteꝝ. Vñ sup illo vbo impio p̃bes auxiliũ Aug⁹· inq̃t· callidi argumẽtatores· ⁊ iurispiti fallaces dũ cupiũt ditaĩ: vix p̃uaricacõis picl'm fugiũt ꝯtrouũsias accõesq causaꝝ· ꝯ ipsa iura vtũt· ee ut adũsarios coherceãt: iussiõibꝫ legũ ad illudendos iudices: exq̃sitis exẽplis· ml'tiplices intellect⁹: ⁊ cauillosas a legibꝫ eliciũt ꝯiecturas: Quid igit̃ i eis laudẽ nõ facile inuenio· vendũt· n· linguã suã q spũsscti donũ ẽ. Qua de re Aug⁹· d seipo i libro ꝯfessionũ loq̃ns ait. Placuit mihi sbtrahẽ misteiũ ligue mee a mũdanis loq̃citatis

mee:ne ceteri mei exeplo:iā nō legē dñi:ꝫ forēsici bella mercarent:⁊ ex ore meo arma furori suo accōmodarē.
Rursus nō illis puto assentiēdū q̄ negāt causidicos lites nutrire:ꝫ potius prescindē ꝯtendūt: ex ciceronis verbis argumētū sumētes· q̄ recte intellecta eos ledūt Aut·n· eos q̄ leges ignorant: voluptates et appetit⁹ suos putāt legib⁹ iuuari posse· ⁊ iñ legū ꝑitos ꝯsulūt ut eis dicāt appetitus suos legib⁹ sequi posse. Sed ea vba q̄d aliō sonare videnť:q̄ꝫ aduocatos lites gignē: Dū voluptuosis ⁊ cupidis hōib⁹ suadēt legib⁹ posse explere:q̄ leges ipse vetāt: Quis·n·tā amēs ē:q̄ leges iustas asserat iurgia nutrire· q̄s dicit Cicero in eodeꝫ de legib⁹ esse vitiorū emendatrices: virtutūq̄ꝫ ꝯmēdatrices. Sed ex mente ciceronis elici posse:nō leges sed legib⁹ abutētes q̄ sunt legiste:lites nutrire ⁊ educare perspicuum est Qui ut nascantur lites:spem victorie victis ꝓmittūt·aducētes innūa fallaciaꝝ ꝯpagula: et astutiaꝝ obstacula scd̄m policratū. Qui·n·cec⁹ nō est·liq̄do videbit:q̄ꝛ non hoīm negocia:nō cause:non ꝯtrouersie suscitāt aduocatos· q̄īmo ut ocl'is ꝯnim⁹: aduocati ipi causas gignūt·litigia suscitāt·ꝯtuersias fouēt·imo monēt atq̄ꝫ nutriūt. Prebeāt huic veritati testimoniū ea loca q̄ certe bt̄a dixeri·vbi si desūt aduocati:ibi cause ipa q̄ꝫ litigia desūt·vbi v̄o aduocatoꝝ turba strepit:ibi litiū anfractib⁹ tota ciuitas arctt:ñ dom⁹ aliq̄ a litigio vacat Vidi ego ī germania vrbes q̄ꝫplimas ꝑplatissimas q̄dem atq̄ꝫ optīa politia gaudētes:in q̄b⁹ ciuis vn⁹ iurisignar⁹ in decidēdis causis penit⁹ inexꝑt⁹:toti⁹ ciuitatis causas breui momento pacifice ⁊ incredibili silētio t̄minabat·vbi ñ assistētia erat aduocatoꝝ:nec allegationū ingeniosa altercacō. Stupēti igiť mihi atq̄ꝫ q̄renti: cur ī tāta vrbe tā parue atq̄ꝫ ꝑpauce cause agēnť·q̄due cause erat:q̄ꝛ null⁹ ibi aduocat⁹ adesset: Rñsum tādē ē cū faceto modestoq̄ꝫ risu:vltimum esse causam primi. Addebāq̄ꝫt ut ego mihiipsi inquirendo satisfacerem:acsi apte dixissent·

pauculas admodũ causas in tribunalib⁹ esse suis: c⁹
rei illa erat rõ. q̃a nullũ q̃ eas ꝓponẽt aducatũ facile
admittebãt. Profecto non insulsũ eoꝝ dictum puto.
plimi q̃deꝫ neq̃q̃ pleꝝq; litigarẽt: q̃nimo aliq̃d forsã
iniuste paterent̃: nisi aducatoꝝ ꝑnitas adesset: atq;
eoꝝ solicitudo q̃ vincẽ pollicẽt̃. Nemo ẽte nisi insan⁹
sine armis bellũ tẽtat. Quippe plimi salui fuẽ: q2 illis
arma defuẽ. & lõge pl'es ꝑire armoꝝ fiducia: q̃ꝫ penuria
Tolle. n. frenetico arma: ꝑstabis & vitã. tolle cupidis
litigãdi mĩstros: sil' tolles & lites. Cupit. n. oĩs artifex
ut ph's ĩ ethicas voluit: sua laudare opa sil' & dilatarẽ
Sic poeta sua poemata laudat. a cunctis recipi optat
Sic faber ut inq̃t Hiero. sua fabrilia tractat. studetq;
summope ut tot⁹ orbis ea indigeat. Citharista deniq;
oĩes exoptat dies ẽẽ faustos atq; solẽnes: Armoꝝ et
machinaꝝ artifex: nuptiaꝝ aut pacis tp̃a infesta ħt:
et gñalit̃ de pace nõ cogitat q̃ cũ bello lucrat̃. Nec alit̃
agit aducat⁹: alienas cupit ꝯtuersias ꝓpinquoꝝ et
causas exagitat: q̃ suas nõ litigat. dissidẽdo: litigãdo
lucrat̃. q̃ mendicaret: si q̃etissime oĩes viuẽnt. Et ut
paucis dicã: desũt lites si desunt qui lites cupiãt atq;
soliciãt. Deniq; apl's ait. seruos dei nõ decet litigare:
Quõ igit̃ alienas opes litigãdo q̃rere possum⁹ licite:
qui nr̃a ꝓximis offerre iubemᷣ: Et iux̃ dñicum ꝯsiliũ
petenti clamidẽ: palliũ nõ negem⁹. Demũ vero illud
ego verissimũ puto: q2 lõge min⁹ reip. xp̃iane nociuũ
videbit̃: si iudicioꝝ strepitus: si causaꝝ decepcões non
habeat: si aducatoꝝ penuriã paciat̃: q̃ꝫ si per causaꝝ et
litigatoꝝ atq; aducatoꝝ copias: caritatis ordo peat.
que in litigãdo seruari mĩme pt̃. Et iteꝝ longe min⁹
pnicio sum arbitror. quosdã forsã iniuste oppꝛimi ob
defensiõis aducacõisq; defctũ: q̃ꝫ plimos imo ip̃aꝫ rẽp.
eiusq; q̃eteꝫ: tot tantisq; ut cernim⁹ litiũ ꝑturbacõib⁹
concuti atq; subuerti. q̃ veluti q̃daꝫ incendia: cunctas
resp. adurũt atq; ꝯfundunt. Postremo q̃s causaꝝ:
quis fori: aut iudicialis strepit⁹ tam auidus est: quẽ

non moueāt imo terreant plimū illa Bernar· verba. Qui cū ad eugeniū agēt: ac eum inducē conaret᷑: ut fideles ad diuinā legē discendā sectandāq; allicēt: et aduocatoꝝ astutias fugiēdas eē ondereret: qtidie inqt perstrepūt in tuo palatio leges: ſ; Iustiniani nō dñi: iuste ne etiā istud: Tu videris. Nō certe. Lex dñi immaculata ꝯuertēs aīas· ea aūt nō tā leges q̄ lites sꝫ: et cauillacōes subūtētes iudiciū. Tu g° pastoꝛ ꝛ epus aīaꝝ: q̄ mente obsecro sustines corā te silere illā: istas garrire: Puto ꝙ etiā hec puersitas te ꝯpellat ad dñm dicē cū ꝓpha. Narrauerūt mihi iniq̄ fabulacōes: ſ; nō ut lex tua. Nec bernardus de humanis legibus ꝛ eaꝝ sectatoꝛibꝫ Rursus nisi falloꝛ· fallit̄ q̄squis q̄ litigādi officiū assūmit· ꝛ longe magis fallit̄: q̄ artes litigādi et ꝯtendendi eligit: in quibꝫ ꝓpter nocēdi facilitatem q̄nto q̄s doctioꝛ: tāto nequioꝛ euadit· ut de aleatoꝛibꝫ Policrat⁹ ait. Vnde augustin⁹. foꝛma inqt in eis est litigiosa· hec ipso laudabilioꝛ: q̄ fraudulētioꝛ. Fateoꝛ enim vtilis est iuris sciētia: si eius ꝓfessoꝛes intra ei⁹ limites agerent: ꝛ legū terminos non transgrederent̄. Sed plimi illis abutunt̄ et falso legum intellectu: et nouis interp̄tationibꝫ sacris legibꝫ illudūt. Quod si secus agerent: paupes admodum ꝛ inopes: fateoꝛ tñ felices viuerent. Ea de re sancti viri piculū tā ꝓmptū imminē hoc exercitiū tenētibꝫ cernētes: merito pfectis et deo dicatis viris· nedū foꝛensiū causaꝝ interdicunt exercitiū: sed humanaꝝ legū studiū: quaꝝ inter ceteras illa est ratio: ne vireꝫ iurisperiti magnū extimēt eam iustitiā quā ipi ꝯtinēt ꝛ venerant̄: ꝛ quā leges hūane docēt· respectu ei⁹ iustitie: quā lex dei ꝯtinet ꝛ veneraī Iustitia enim hūana quā leges sectꝛ ꝓfitent̄: impleri indubie pt̄ facultate et naẗe viribꝫ: qḋ ex eo maxime patet ut alia taceam: qm̄ xp̄s in euāgelio ex duobus natalibꝫ p̄ceptis om̄es leges ꝛ ꝓphetas pendere dixit· ꝓut pulcre Aug⁹· deducit i ep̄la ad volusianū· diua vero iustitia nō nisi supna gratia impleri pt̄. Quare

ad hūc sensum veri⁹ q̄ paulo ante ysaias dicebat de hūana iustitia: pānus menstruate iustitie v̄re ſ̄t. Sed nec alienū ab h̄ p̄posito videt̄ qd̄ dn̄s in euāgelio ait. nisi abūdauit iustitia v̄ra pl⁹q̄ scribaꝝ ⁊ phariseoꝝ: nō intrabitis in regnū celoꝝ. Qd̄ vtiq̄ recte dici p̄t de hūana iusticia: quanq̄ iurisperiti ⁊ causidici astruere nitunt̄ ut xp̄s fidelib⁹ suis dicē videat̄: nisi abūdauit iusticia v̄ra pl⁹q̄ scribaꝝ ⁊ phariseoꝝ id ē legistaꝝ et iurisperitoꝝ hūani iuris: nō intrabitis ī regnū celoꝝ. Nec. n. hec iustitia: q̄ ex humanis resultat legib⁹: sola ad salutem sufficit: cū illa ut ph̄s in politicis voluit: solū reip. terrenaꝫ q̄etudinē appetat. Cui⁹ ḡra p̄lima que lex dīna vetat ⁊ punit: ipsa pmittit ꝗ iubet. V̄n aug⁹. Hec lex q̄ de regēdis vrbib⁹ dat̄: m̄lta p̄ t̄pali pace aut pmittit aut iubet: q̄ lex dīna ḡuissime punit ut in cōcubinatu atq̄ vsuris. Demū in p̄scriptiōib⁹ et multis alijs reperire libet. Deniq̄ lex ip̄a hūana ut premissum est virtuti hūane ⁊ natali innitit̄: q̄ neq̄q̄ ad et̄naꝫ felicitatē sufficit sine sp̄ali auxilio dīne gr̄e. qd̄ alit̄ ē sentiendū de dīna iustitia: q̄ tota dei ⁊ a deo est. Dabo igit̄ inq̄t m̄r pluib⁹ p̄suasionib⁹ finē. si id solum dixeri q̄ hūani iuris sectatores solo noīe iuris letant̄: cū rem ip̄am nō habeāt. q̄nimo sub iuris atq̄ iustitie obtētu: ip̄sa iura et iustitiā p̄sequunt̄. ut recte de eis dicat vera iustitia. filios enutriui ⁊ exaltaui: ip̄i v̄o spreuerūt me. Tādeꝫ q̄s ille legista ē ⁊ laudabim⁹ eū: q̄ ut inq̄t Aug⁹. dicat clietulo suo recipe qd̄ mihi cū tibi adessem obtulisti: redde aduersario tuo qd̄ me iniuste patrināte abstulisti: c⁹ opera decepto iūdice et circūuētis legib⁹ vicisti. Longe satis euagat⁹ sum in describēdis aduocatoꝝ picis: ſ; exptus dixi Turpe. n. videbat̄ patritio ignorare ea in q̄b⁹ versat⁹ ē. Quasi ergo mihi matnis his. imo dīnis ꝯmonicōib⁹ edoct⁹ forensiū atq̄ ciuiliū causas ⁊ iudicia penit⁹ deserere. Victi g̊ ⁊ sup̄ati ꝯtribules. ad aliđ vite gen⁹ innocē-tissimū ut dicebāt. videl; notarioꝝ me trāsferre v̄bis

atq; suasionibus sequentibus nitebantur.

Ca. xix. de notarijs. tabellionibus et scribis. et de huius artis laudibus. vtilitate et commendatione ac necessitate.

Tabellariorum siue notariorum ars et viuendi formula quam honesta honorabilis et laudata sit: ex plurimis perspecti illius necessitate et vtilitate facile cognoscitur. Periret siquidem omnis iudiciorum tela: nisi essent notarij qui acta conscriberent. periret ipsa veritas et fides in contractibus et commercijs hominum. periret omnis ordo in iudicio forensium causarum: nisi esset aliquis fidei publicaeque persona: cui iudex credet de his que ab vtraque litigantium parte: que offeruntur que dicuntur. Item sunt instituti notarij ad confirmacionem veritatis. sed cum ipsa veritas vbicumque sonuerit: ab illo est qui dicit. ego sum via et veritas. Recte certe ratione notariorum officium valde laudabile erit: quia in veritatis comprobacione et confirmacione: radicem et fundamentum suscipit. Demum huius artis laudes et vtilitates ex eo patent: quia publice vtilitati deseruiunt. Hij namque nedum apud pedaneos minoresque magistratus. creditum et autoritatem obtinent: sed apud reges et principes et cuncta eminentia tribunalia acceptissimi et familiarissimi existunt. quorum manibus imo admiranda fide instrumenta. priuilegia et litere ad perpetuae rei memoriam conficiuntur. Et per multa tempora secula. ex horum sola notariorum subscripcione: indubitatam probacionem inducunt. Hij typum tenent euangelistarum christi qui eius gesta et acta in euangelio: tam fideliter quam vtiliter descripserunt. Et ut ceteras huius artis commoditates et laudes omittam. qui illam exercent: magna lucra summos honores assequuntur. ut breui tempore ac paruo labore: opulenta vtilitatis compendia adipiscantur. et tandem ab omnibus honorantur: quia omnes illis indigent.

Ca. xx. de miserijs. calamitatibus ac laboribus et periculis tabellionum et tabellariorum. et illorum fraudibus et dolis.

Inter ceteras vite humane artes et modos formulasque

viuendi·scribaꝝ atqꝫ notarioꝝ artē mihiaꝫ·calamitosā·
ac mltis erūnis plenā nemo ignorat: nisi ꝙ tam felix
fuit: ut ñ litē in iudicio: actor ñ reꝰ extiterit·ñ ꝯhendi
gratia: tristi illoꝝ misterio eguit. Breui igiť hꝰ artis
calamitates·infelicitates·labores atqꝫ ꝑicula adducemꝰ
pauca ex mltis colligentes. In ꝑmis igiť fatemr̄·hn̄t
tabelliones officiū publicū: ꝫ ꝑuatū exercent negociū·
nō reip·seruiūt: ꝫ rei familiari deseruiūt·nō illaꝫ: ꝫ istā
augent ꝯmūes sť ꝑsone: ꝫ ꝓpria sť lucra. Demū tabel-
larij ipi ꝑuos se esse publicos nouint·qs iureiurando
ꝯstat astrictos: ut q̄tiēs rogari eos a q̄qꝫ in omi causa
ꝯtigat: ferre eos testioniū oporteat. Nemi aūt dubiū
existit taꝫ astrictos reip·ꝑuos·nō ēe illiꝰ dig̃tatis atqꝫ
felicitatis·vti pauloan̄ depictū ē. Eiꝰ vō artis labores
fraudes doli atqꝫ ꝑicl'a ex eo ꝯstāt·qꝛ nā ipa impelluň
hoies g̃tis fidē ipaꝫ ꝑuare·veritatē attestari·ac de illa
libere vbiqꝫ ferre testioniū: miseri tn̄ tabelliōes soli sť:
ꝙ nō nisi pecuīa de fide dicē ac rogari velint. Nec aliť
qꝫ ꝑcio intueniēte veritati fidē accomodēt·pauꝑ siq̄dē
fidē petit veritatis: ille māmōa exigit iniq̄tatis. Tur-
pis igiť ē ꝙ precio turpiť accipit: qd̄ g̃tis exhibē teneť
Quo fit·ut hāc vite formulā exercētes·nedū iusticiā:
ꝫ ipam iniusticiā vendāt·q̄re teste Augustino·nihil
ordinātiꝰ ēe pť·nā iusticiā vēdē iniq̄tatis ē·iniusticiā
vero rabiosa insania. In cetis·n·ꝯtractibꝰ res vēdita
alienať a venditore·⁊ transit in emptorē: ꝫ in h̄ infelici
ꝯtractu nullaꝫ iusticiā hť notariꝰ venditor. Sic miser
artifex ipaꝫ veritatē ad quā corroborandā eruēdamqꝫ
creatus est·⁊ ꝙ eum honoratū reddit: inhonorat atqꝫ
vilificat: dū eam ut ꝑmissū est precio exponit. Apud
antiq̊s·n·tabellarij alebanť a publico·eratqꝫ g̃tuitū
officiū·eo igiť seclo aureo ēte laudabil' erat tabellio-
nica ars·laudabile exercitiū: nūc vō qꝛ ad ꝑciū expo-
nitur merito in sordibus ꝯputatť scdm Policratū. Rursus
notariꝰ seruꝰ ē iusticie: ꝙ virtutū regina ē et dn̄a·qui
ergo dn̄aꝫ suā vendit: ut ꝓditor iudicandꝰ ē. O quot

falsa ab eis ꝯstituunt̃ instrumẽta prece q̃ dẽ vel precio
O q̃t ꝯtract⁹ fabricãt· rei geste substãtiaꝫ longe aliter
scribentes q̃ꝫ ptes pfessi sꝭ. O q̃t falsas clausulas int̃-
serũt. Aliasq̃ꝫ iustas abolent· verba cancellãt· dictões es
vitiãt· in multorũ lesionẽ atq̃ꝫ iacturã. O q̃t neglect⁹
ne dixeri dolos i iudicijs et ꝯtctib⁹ ꝯmittũt· annos in-
dictões· diẽ atq̃ꝫ locũ pretmittũt. Nec testes adhibent
natẽ rei n̄ctios· l̃ras scriptãsq̃ꝫ diũsificãt. Qua d̃ re in-
strumẽta suspecta: aut dubia reddunt̃. O q̃t errores·
fraudes ⁊ machiamẽta ab eis admittunt̃. Ob q̃s res
innũa litigia· immorťles ꝯtẽtiões ibi nascunt̃: vbi so-
piri debuerũt. Demũ ꝓthocolla nõ retinẽt· ⁊ diuersa
pleraq̃ꝫ ab illꝭ instrumẽta edunt̃. Pleriq̃ꝫ v̇o l̃ras· ꝯtct⁹
et instrumẽta sup̱ vsuris ⁊ ꝯ̃ iuris p̃cepta ꝯficiũt· pui
faciẽtes q̃d d̃ ex ea re infames· inabilesq̃ꝫ euadũt. O q̃t
collusiões agũt i iudicio· q̃t receptões apud iudicẽ· q̃t
f̃las attestatões· q̃t supfluas dilatões· q̃t acta iutilia
scribũt: ut crescat registrꝝ pcessusq̃ꝫ in precio augeat̃.
Taceo q̃ꝫ excessiua salaria exigũt· crimẽ ꝯcussiõis non
verẽtes· dia precõ agũt· n̄ calamũ q̃doꝫ manu capiũt:
nisi pecũia assit· taxas excedũt· de q̃b⁹ Greg· dicẽ videt̃
q̃ꝫ multo sceleratī⁹ ille accipit: q̃ꝫ ali⁹ offert. Hij certe
crudeliores sꝭ illis latrõib⁹ q̃ insidias adhibẽt. Nã isti
palaꝫ rapacitatis auaricia seuiũt: ceťi· n· hostes i suorꝝ
tm̃ hostiũ sangñe armant̃· asisini i q̃rũdaꝫ hoim necẽ
pecũias accipiũt: isti ut crudelissimi carnifices ciuium
aĩorꝝ cũctorq̃ꝫ hoim oppressiõe letãt̃· ⁊ oim litigãtiũ
vitã extiguũt. Quid· n· pdest iustũ h̃re iudicẽ: ꝫ rapa-
cem notariũ. Hinc pꝭitorius ad delictũ ptinet iudicis
improbos h̃re ministros. Ais forte q̃d ad rẽ: locupletes
sꝭ notarij nũq̃ꝫ egẽtes· vbiq̃ꝫ hõrati. Qd̃ ⁊ ego fateor.
Sed ⁊ illud Ciceronis sp̱ verꝝ ẽẽ putaui· nil fore vtile:
nisi honestũ iustũq̃ꝫ sit: nil hõrificũ: nisi i virtutis ra-
dice q̃ ꝯ̃stituta ẽ fundet̃. Nã ut idẽ Cicero sb̃dit. Nullũ
emolumentũ est fallẽ· nullũ cõmodũ lucris inh̃ꝑare:
splendorisq̃ꝫ nomẽ amittere. Aɼde quia vtilitas illa

familiaris nō potest tm̄ afferre q̄ntum auferre. Qua
eni alia causa Gezabel om̄i seculo maledicta erit: nisi
q eius nō vero testimonio Acgab rex vineā abstulit
Naaboth. Ea de re eidē Gezabel dictū ē iussu dn̄i. ca-
nes comedēt Gezabel. Deniq ut paucis m̄lta cōcludā.
notarius cupidꝰ rēp. offendit. deū cōtēnit. Cui se iure-
iurando astrinxit. iudicē mentiēdo decipit. ptes ledit.
De his Augꝰ. dicē videt q similes sunt locuste aīali
pestifero. Nocet. n. mordēdo. cōsumit nocēdo. Nisi ergo
abūdauerit nr̄a iustitia plusq̄m scribarꝫ: spem
nō habeamꝰ cōsequēdi fructū iustitie: q̄ ē regnū celorꝫ.

Ca. xxi. de exercicō agcultē. et de laudibꝫ et cōmendacōe
huiꝰ natalis et innocētissimi exercitij. et de vtilitatibꝫ
gn̄i hūano ex illa puenientibꝫ et quō deo acceptū est.

AGricultāꝫ optimū ēe viuēdi genꝰ nēo ambigit:
nisi q̄ viuē nescit. Hic. n. vite modꝰ pmꝰ oīm ē
a deo altissimo hūano gn̄i tributꝰ. Dictū ē. n. hōi in
sudore vultꝰ tui vesceris pane tuo. nec dixit in sudore
vultꝰ aliei. ut ī cetis officijs et viuēdi mōis liq̄do cōti-
git. In q̄bꝫ alieno labore alieōq sangne et sudore plī-
mos pasci et nutriri: q̄nimo et lasciuire videmꝰ. Neq̄q
. n. deꝰ hōi h̄ exercitiū pcepissꝫ: nisi pmū innocētissimū
deinde ei gr̄issimū agnoscēt. Hoc deniq vite genꝰ vas
nālesq ditias gignit. alia exercitia. industriales et ut
ita dixeri adulterinas diuitias cōpant. Igit int vtrasq
diuitias illa ē differētia: q̄m pme hūanū genꝰ susti-
nent. scde corrūpunt. prime delectāt. scde cruciāt pme
satiāt. scde angūt. Quō. n. taꝫ felix vite genꝰ esse pt: q
nālibꝫ insidē laboribꝫ. et possessiōes agrosq ad vbtatē
p cōmuni oīm vsu deducē. Quarꝫ rex innocentissima
cura: cetas oēs noxias curas fugat. Gesserunt agri-
culture vsū nō solū antiq̄ prime etatis: s et oīm etatū
viri prestātes atq clarissimi. n̄ modo publica officia:
q̄nimo et imperia magnaq fastigia hꝰ cupidine atq

dulcedine dimiserunt. Hanc Cato censorinus· exercuit
de q̊ scriptū ē· optimus senator arator optimus imperator.
Quē igitur pudebit cū Catone terrā colere: Quis turpe
cogitabit: qd̓ ille pulcrū eligit· q̄ preter rer gestar glãz
etiā i nr̄is hispanijs p̄clarissime triūphauit. Deniq̄ i
ceteris his mortalis vite occupacōibus vacāt hoīes artibus:
in hac natē· i cet̄is vacāt sagacitati: in hac scīe simplicitati
in alijs superfluitati: in hac nccitati· i cet̄is vacant ornatui:
in hac victui· in cet̄is vacāt hoīes paucis á multis: in hac
omnibus. Qua racōe cet̄is viuēdi modis iuste antefert
Teste· n· phō qn̄to aliqd̓ est cōmunis: tanto ē p̄clarius.
Est ergo illud vite genus eligibile qd̓ pluribus cōfert· et
paucioribus nocet. Demū non parū huius vite preconiū
auget· qz cessāt in hac viuēdi mō ea oīa diue offensiōis
et peccādi incitamēta ac prompte actiōes· q̄ alijs nego-
ciacōibus sese vltro offerūt. Vt· n· quidā ex sapientibus
ait· inter hoīm vitia viuē ⁊ vitia hoīm vitare: nō tam
preclarū q̄ rarū· nec tā laudabile: q̄ difficile est. Quis
eni in agro laborās aliena vsurpat: q̄s degerat: quis
blassemat: quis superbit: aut quis irascit̄ aut inuidet:
qui optare sibi soli bona nō pt̄: quin alijs eueniant:
Quis deniq̄ agriculture intēdens inimicat: Quid aliud
odit nisi grādies: cui maledicit nisi tēpestatibus: Quid
deniq̄ auare cupit: nisi ea q̄ aliorū nō sunt: Sed et q̄s
fornicat̄· q̄ nō ciborū preciositas: h fames et paupercula
mensa spectat: Et demū ipsa lacertorum lassitudo· et
diutnus totus labor: dormire potius q̄ lasciuire cogit
Rursus in ceteris vite occupacōibus illud cōmunissimū
est· vt qn̄to hoīes pluris emolimenti aut census hn̄t:
tāto minus deo retribucōis ⁊ honoris tribuūt· ita ut verū
sit illud prophete· qz sacietas panis causa sit iniq̄tatis i
hoīe: in hac tn̄ viuendi mō plus omnibus deo reddit̄· ⁊ ut
ita dixeri plerūq̄ plus q̄ q̄s habet deo offert. Nōnunq̄
enim oblatis deo decimis· expensisq̄ deductis: nil sup-
est nisi labor· adeo ut plurimi anni etiam vberrimi·

agricultoribus ipsis steriles sint. Recte igitur antiquum verum in hispania proverbium fuit: quod agricole martires habent. neque enim semel sanguinem fundunt ut pinguiorem terram hominum usibus reddant: sed dieti sudore et cruore madent ut nos vivere possimus. et suis tormentis et assiduis cruciatibus foveamur. His igitur monicionibus suadebant affines agriculture vacandum. etsi non personaliter: per servos saltem et colonos ut mos est plurimorum virorum illustrium. Sed nondum illi verba finierant: ecce mater accurrit hunc vivendi modum summopere dissuadens rationibus sequentibus.

Capitulum xxiij. de agriculture incommodis oneribus difficultatibus et laboribus. et de aculeis et miserijs huius status. et narrantur pulcra de hoc vivendi genere circa eius solicitudines et anxietates. et quomodo repugnat preclaris ingenijs. et quales debent esse agricultores.

Laudatus satis a vobis est agriculture usus. quod etenim necessarium atque delectabilem fore: nemo est qui ambigat. habeat tamen aculeos suos: ut enim inquit plinius in eo quem edidit de natali historia libro: agricultura innocentissime atque beatissime vite quondam initium fuit. Nunc vero maioribus longe laboribus novisque vitijs obnoxia est. Ut enim in georgicis virgilius ait. et primo a divina scriptura didicimus. non utique homo terre et agris: sed terra homini servire debuerat. Hominum igitur culpis effectum est: ut terra possessoribus suis sine labore non respondeat. et plerumque labor ipse fructus dulcedine careat. Mortalium ergo indigentia atque necessitas terram ferro solicitare: mitisque blandicijs mollire coegit. In qua colenda quot labores. quot corporis. quot animi solicitudines homines perferunt: nemo novit: nisi qui terram colit. adeo ut verum sit illud Petrarche. qui triticum seminat: seminat et solicitudinem. Et iterum quod poeta dicit. quod granum plurimorum est: sed anxietas seminantis. ita ut proprie loquendo. ager animus sit: cultura intentio. semen cura et messis labor

quas res agricultor vbertime percipiet. leta vindemia. dum tamen cum pruina et grandine pepigerit. O quot inutiles curas. quot mortalium hominum anxias curas agricultura affert. et quod per anni circulum diligentias egit plurimas: vnius hore tabida tempestas abstulit. quod si celi tranquillitas adsit quanto plura seminasti: tanto plures nostre est pascas grues pluresque domi mures. volucres denique hospites herbis inuitus. Nec enim notiora agricolis sunt. quos nescio quid ad seminandum cogat: nisi quod ita diuina prouidentia voluit. ut etsi labores. pericula. agricola expiatur: laborare tamen non desinet. quia spes plerumque delectat sine fructu. Demum vero illud certissimum est. multis tamen incredibile quia in colendis agris: ornandisque vineis: vix fertilitas sumptibus equatur Adde quod ut Greg. dicebat bonum est agros colere: si nihil melius quod fieri possit inuenitur. Agriculture igitur hac nostra etate operam dare non est viri excellentis aut prestantis ingenij. nec per arte. nec per officio aut negocio: sed per otio et curarum alternacione. vel ipsa cogente necessitate laudabile. Nec enim ars ceterarum facit meliorem: non quod de intellectum meliorem: vires intellectiuas non perficit: sed exteriores exercet. Qua de re iuste sapientes agriculturam inter mechanicas computarunt ut inferius tangemus. Et hec putatur causa. quare philosophus in septio politicorum agricolas non mercatores ac artifices et mercennarios. licet sint artes necessarie in ciuitate: non tamen sunt proprie artes ciuitatis. quare non veros ciues Aristotiles appellat. sicut consiliatiuos. sacerdotes et bellantes et iudicatiuos. prout latius diximus supra in capitulo quinto. Vt enim inquit vnus ex philosophis. natura studiosa parens diuina multas mortalibus artes dedit. Distinxit etiam ingenia. et cui quis aptissimus reperitur: illi recte insistet. Indecens namque atque indecorum videtur debile corpus fragilesque lacertos: sed docilem animum habentes colendis agris insistere debere. Pulcrum igitur est atque officiosum aliud melius agere non valentibus: agros ipsos arare: sed longe salubrius foret non agros: sed animos colere. Verum est

tñ q₃ trena aialia terrã amãt. Rursus satis innocẽtiã agricolarum exercitia verissime fore puto: si tales ipi agricultores forẽt: q̃les antiq̃ illi innocẽtissimi ⁊ simplicissimi erãt · ⁊ q̃les eos debere ẽẽ legim⁹: nõ q̃les experim̃. Illi · n · cũ patiẽtia ⁊ lõganimitate labores ferebãt cũ frugũ abũdantia deũ laudãtes: cũ sterilitate minime murm̃antes: ꝫ cũ Job pͣtriarca · dicẽtes · dñs dedit dñs abstulit · sit nomen ei⁹ bñdictũ. Sed et tales p̃mi illi agricultores erãt · q̃ ut cũ ꝓpha loq̈r · gladios vertebãt in vomeres: ⁊ lãceas in ligones. Agricole v̊o nr̃i tp̃is aratꝝ stibã · rastꝝq₃ vertũt i arma · nõ mõ defensiua · ꝫ offensiua · deũ decis: regẽ vectigalib⁹ fraudãt · fines fitoꝝ ꝯfũdũt vel sibi applicãt · etiã nõ reuerent̃ ꝯ dños superbiũt · foros frequẽtant p̱ seruos ꝯductiuos agros colunt · ꝫ p̱ seipos i iudicio litigãt · cũ p̱ alienos i agro laborãt · ⁊ dñ suũ deserũt officiũ aliẽa piclose vsurpãt

Hij p̱ch dolor auaritia · supbia · põpa · ornatu vario · ampla suppellectili · fraudib⁹ deniq₃ dol' · litigijs ⁊ vsurijs cũctos negotiatores vicũt. Martires aũt q̃ pacto tales agricolas appellẽ: nõ video: causa · n · martirẽ facit poti⁹q̃ tormẽta. Agricultores igit̃ nr̃i tp̃is martires trene cupiditatis: nõ xp̄i · dixeri Et ut paucis agam⁹ · sic terrã colũt: sic penit⁹ treni s̃t · ut de his recte dicat̃. Ipsi v̊o terrã lingẽt ⁊ terrã ꝯmedẽt · nec de celestibus cogitãt: q̃ sp̱ d' trenis loquunt̃ ⁊ meditant̃ · sibiinuicẽ inuidẽt: alios abhorrẽt stat⁹. Sed pleꝝq₃ castigat eos de⁹ in eo delicti gñe q̃ peccãt. Dignũ · n · ẽ · ut q̃ in terrã que oĩm elemẽtoꝝ humillia ⁊ vberrima ẽ: p̱ supbiã ⁊ auaritiã peccãt: eiusdẽ terre bonitate p̱uent̃. Ideo dat illis de⁹ terrã fructiferã i salsuginẽ: ꝓpt malitiã habitantiũ i ea. Quo fit · ut terrã sui natã fertilẽ: illoꝝ iniquitas faciat sterilem. Sed nix bona mr̃ dissuasiõis agricultẽ verba expleuat: ⁊ ecce frẽs · ꝯsanguinei piter ⁊ amici · si nullũ gen⁹ vite placebat · ex illis maxime q̃ supra discussa s̃t saltẽ mechanicas aut liberales artes

seu alium viuendi modū· etiā si foret aliqd exercitij gen9: cui plebei homines sese conferre solent· mihiipsi deligere· idq3 sequenti persuasiōe agē nō erubuerunt.

Ca· xxiij· de artib9 mechanicis in gñe ⁊ vtilitate eaꝝ· et qt sīt artes mechanice· ⁊ qliter eaꝝ exercitia ꝓsūt: ⁊ quō diuīse artes sb eis cōprehendunt· ⁊ demū deducit qꝫ ī dictis artib9 plres viri clari euaserūt· et qꝫ mediocritas vite mechanice nō est despitienda.

Repudiata sīt a te inqunt aiēi ea viuendi gña: q nobiliora atq3 hōratiora ī hꝫ seclo vident· in qb9 fere cunctos ingeniosos et studiosos· ac nobiles viros vsari ꝯspicim9. Si igit occultis incognitisq3 nob cāis· nullū ex supdictis eligē ꝓponis: nos q te plimū diligim9· ⁊ posteitatē ex te q̄maxie poptam9· quā vtiq3 pderes: si ad spūalē vitā transites· te plimū non mō rogam9: ꝫ monem9 atq3 hortam· ut saltē artifex fias alic9 hōesti ā plebei ex̄citij. Sūt· n· pret noiatas artes et viuēdi gña: aliacō pla ex̄citia ⁊ viuendi gña nō inhoesta: qb9 etsi plebeos hoies ꝯmūit vidam9 deditos Alios tñ ingenuos natē hoies: qb9 ita sors illoꝝ tulit aut ita voluerīt· vel nata ipa indinant· sepe ꝯspicim9 artes ex̄citiaq3 ipa delegisse· Preeligūt ēte nōnlli sub illa mediocri vita agētes· secli h9 breueꝫ cūsū innocētes transigē: q̄ sb magnis statib9 piclitari Adde qꝫ plimi in eis ipsis infimis artib9 clari euaserunt· q tandē ad altiora sepe vocati fuē. Nō· n· artes ipsaq3 ex̄citia aīos hoim vtutēq3 peit9 imutāt: nisi fedissima sint. Elige igit aliquā ex mechaīcis artib9: qs ipa oīm parēs nā ad vsus hoim p nc̄cias instituit: qs neq̄q3 ipa ꝓuida gubernatx nā nob donasset: si nō nc̄cias· si nō vtiles· si non honestas iudicasset· et suos sectatores btos facēt Sūt· n· ut nosci artes ipē mechanice septē nūo· ad qs cetā oīa vite gña corp9 dspitiētia teste pho ī politicis deducūt· videꝫ lanificiū· armatā siue fabril· nauigacō

agricultā·venatio·medicina·theatrica. Sub lanificio vō plīma vite gnā indudunt·puta texēdi·texqndi·suendi·7 q̄ sūt manu·acu·fuso·rota·fibula·siue aliis instrumētis·7 cetā oīa q̄ ī matia·lana·lino·pelle·pilo et vimibꝫ ꝯtinent. Armatē vō adaptat q̄cq̄d armoꝝ est·et q̄cquid ferro metallisq̄ ꝯtinet·sub q̄ aurifices·metallarij: monetarij ac alchimiste militāt. Vocat aūt ars ista instrumentalis·non solū qꝛ instrumētis vtat·ſ etiā qꝛ ex matia illa efficiat pl'a instrumenta·ad quā etiā ptinet oīs lapidū·lignoꝝ 7 arenaꝝ labor. Hec duas spēs hꝫ·arcitectonicā·7 fabrilē. Arcitectonice ptes sꝫ cemētaria·carpentaria. Fabrilis vero sūt ptes malleatoria·fusoria·sculptoria·7 mlta alia siliā vite gnā. Nauigatio vō ꝯtinet omēꝫ negociacōem in emendis vendendisq̄ mercibꝫ 7 ī illis mutādis tam domesticis q̄ pegrinis. Alij vō mercaturā ponūt spēm p se. Sed pħs eā sb nauigacōe designat licet mercatā mltis modis accidat absq̄ nauigacōe. Sub agcultā vō q̄cquid in t̄ra laborat intelligit·ad quā ptiet oīs agcult'·7 q̄cquid ad nemora ac pascua 7 ortos ptiet Ad venacōeꝫ vō feraꝝ occupatio·aucupij·auiūq̄ volat' ptiet. Et gnālit ad eā ptiet oīs piscatā 7 venādi gen' in terra·mari flumibꝫ·vel aere. Itē ad eā ptinet oīs apparat' ciboꝝ·sapoꝝ·potuū. Et gnālit oīa officia piscatoꝝ·carnificū·coquoꝝ·cauponū·tabernarioꝝ Sub medicīa vō ipsa medendi ars: 7 cirurgia ꝯtinet Silr 7 apothecarioꝝ pigmentarioꝝ turba·q̄bꝫ iunge herbiscas·7 balneoꝝ magistros rasores 7 siles. Sub theatrica vero aptant omes artes ad ludos publicos et puatos·ac diuersa spectacl'a ptinētes. Cui viuendi mō histriōes: bufones·repsentatores·tragici ꝯnūant Dicta ē·n·theatrica scdꝫ psitoꝝ 7 Hugonē a theatro·vbi pplus ad ludos cōueniebat. Fiebant aūt ludi in theatro·vbi etiā gesta recitabant'. In gabellis vero choreas ducebāt 7 saltabāt. In gymnasijs luctabāt

ĩ amphitheatro c̃tabãt pedib⁹ eq̃s vł curcib⁹ ĩ arenis
pugiles exercitabant̃ ĩ cõuiuijs rigmis et musicis in-
strumẽtis psallebãt ⁊ alea ludebant ĩ phanis tempe
sollenni deorũ laudes canebãt. Antiq̃ nãq ludos int̃
legittias actiões ɔnũabant. q tpato motu naturalis
calor nutebat̃ ĩ corpe ⁊ leticia mẽtis repabat̃. Vł qđ
magis credendũ ẽ. q nc̃e fuit ppł̃m aliqñ ad ludum
ɔuenire. Et voluerũt vt inq̃t phus detmiata esse loca
ludẽdi: ne ĩ diũsorijs puatisq locis ɔuẽticła faciẽtes:
pbrosa et cõtũeliosa aliq̃ ppetraret. Huiusmodi itaq
mechaĩce artes ⁊ viuẽdi gr̃a honestissime a quolibet
hõesto viro valẽt exercẽ. Nã ⁊ sac̃ scripta h̃mõi nc̃rias
ãtes ɔmdat ingens ĩ ecc̃iastico. Tu mañ artificis oĩs
opa laudabit̃. Vnđ ex pphis ait ĩ porta r̃gis artifices
negociant̃. Aut si forte cetas artes ingenio preditas
peroptas: elige tibi liberales artes. pserti q̃tuor vltias
q̃s mathematicas vocãt. q̃ plerq magno splendore
hoĩes eas sectãtes illustrant. Legisti Sulpitiũ gallũ
astronomũ plimum honoris ⁊ vtilitatis attulisse ro-
manis. Qui cũ bello proxĩ eẽnt cõtra parsas: ea nocte
luna eclipsata ẽ. q̃ signo stupefacti romaĩ đliberabant
bellũ nõ cõmittendum. At sulpitiꝰ gallꝰ astronomꝰ
publice pnũciauit nõ esse malũ omen. adduc̃es rões
astronoĩcas q̃b⁹ suasit ppł̃m bellare. qđ effectũ ẽ cum
ingẽti romanoꝝ victoria. Sic et apđ atheniẽses cum
sol patẽt̃ eclipsim: plimi ne eẽt mũdi finis timebãt Sz
picles mathematicꝰ p rões astronoĩcas patam falso
tiore libauit. de cꝰ scie laudib⁹ atq abusu latiꝰ infra
agenꝰ ĩ xxxvi ca. Sed đ mechaĩcis et huĩlib⁹ artibus:
q plures clari euasisse cõptũ ẽ Legisti lisippiũ pictorẽ
ita Alexãdro fuisse dilectũ pp̃ter faciẽ ⁊ staturã eius
mirifice depictam. vt eũ ad magnos puehẽt honores
Quid đ histrioĩs arte dicẽꝰ Legisti de Roscio histri-
one q̃ tã exellẽs ĩ ea arte euasit: vt romaĩ nũq meliorẽ
illo testarẽtur Nã tã mira corã pp̃lo opabat̃: et tam

preclare ludos in theatro celebrabat: ut ingētē romāi
pplī dilectiōem ↄsequeret̄· adeo ut senat᷒ nobilibꝫ eum
aggregaret. Ad de socratē ipm fontē sapīe· q̄ artem
affectauit citarisādi· ī q̄ tā clar᷒ euasit: ut illā nobilē
artē sue ciuitati incognitā supaddēt: q̄d de tito dicā:
Qui adeo paupi ⁊ vili officio vacabat: ut publican᷒
ēēt· ⁊ cū gabellas precō colligēt: tā fidelit̄ tn̄ ī eo officō
se gessit: ut ꝓpterq̄ eius digtatē ꝓbitatē ⁊ fidē creat᷒ a
romaīs ↄsul fuit· ī q̄ mirifice se gessit. Quid d̄ varrōe
q̄ carnificis officio fungebat̄· ꝓpt̄ suas tn̄ v̄tutes: ↄsul
a romanis creat᷒ est. Sed q̄d ista ↄmēmoram᷒: Legisti
apd̄ Strabonē regi egipti filiū natū ēē· q̄ nll'o studio
trahi posse ad artes militares ferūt vel scientificas: ꝭ
inclinabat̄ nā ipsa ad artē fabrilē· videbatqꝫ libenter
fabros· ⁊ ad eos cū poterat declinabat. Idqꝫ rex ↄspitiēs·
de sapiētū ↄsilio eū suo arbitrio reliq̄t q̄ tā famosus
in arte fabrili euasit· ꝯ tā egregia machinaꝝ et ferra=
mētoꝝ p̄sidia p̄ri attulit: ut lōge pl᷒ ei ex illa arte q̄
ex militia ꝓfuit. Nō est g° despitiēda vita mechaīcaꝝ
artiū· ⁊ multo min᷒ mathematicaꝝ. Naꝫ si ex electōe
q̄s mediocrē ⁊ humilē statū assūmit· hoc c̄te pfectionis
signū est. Beatus enim predicat̄· q̄ in magnis potuit
transgredi: ⁊ non est transgressus· tales ·n· sublimari
hic et in supna ciuitate merent̄. Vnde greg· exponēs
illud Dauid· nonne cum puulus esses: in oculis tuis
caput israel factus es: Quia inquit puus tibi fuisti:
magn᷒ corā me fieri meruisti. Tāto ·n· p̄ciosior q̄s apd̄
deū existit· quāto sibi abiectior fit. Hinc cassiodorus·
laudata est viroꝝ sententia: q̄ rebꝫ modū imponit· ⁊
nos humilius considerare docet· q̄m de nobis amici
expectāt· qꝫ plerūqꝫ non satiat q̄d bonū putat̄. Et iteꝝ
optimū ē moderata gerē: q̄ nll's audeat accusare. Nō
est deniqꝫ diffidendū de sectatoribꝫ humiliū artiū q̄a
in eo exercitio humilit̄ ⁊ fidelit̄ agentes: facili᷒ q̄ in
maxis administracōibꝫ ↄstituti: viā salutis ↄseq̄ p̄nt

Adde · q̄m deest illis materia: desunt artes desūt studia certos decipiēdi et malignādi. Maiores ut inq̄t apl̄a sapientes sūt ut faciant mala: bona aūt facē nesciunt. Preterea alij ad alia apti nati sūt: q̄s forte sua natalis inclinatio ad pua inuitat · q̄ si magna tētant: deficiāt nēce est. Debet ergo attendē vnusquisq̨ in se ad quod meli⁹ nata inclinat. Vnde ambro · vnusquisq̨ ingeniū suū nouit · ideo ad id se applicet: qd̄ sibi aptū videt̄. Et cicero · ad suā cuiusq̨ naturā ɔsiliū ē oīe reuocandū. Et seneca · male rn̄dent coacta ingenia. Reluctāte · n · natura virtus labor est. His ꝛ silibus amici ꝛ ɔsanguinei persuadent aliquā ex p̄dictis artib⁹ q̄cciti⁹ fore eligendā. Sed pia mat̄ timida · ꝛ ex his q̄ pauloante audiuit stupida: ilico in hec verba prorupit.

Ca · xxiiij · de disuasione in gn̄e vite mechanice · ꝛ quō licet sint artes nc̄rie: tn̄ nō est nc̄cm illaꝝ hr̄e exercitiū Itē ī rubricella sequenti agit quare mechanice artes inuente sunt. ꝛ quis sit illaꝝ finis · et quare sic appellentur · et an sint vtiles ingenijs hominum et an artifices sint veri ciues et partes ciuitatis.

Lateor fili mi magna ē vis q̄busdā hōib⁹ indicēdo. Nā tuo cicerōe teste · tāta ē copiose dicētis virt⁹: ut q̄ q̄s audit · etiā si eaipe sciat: noua se audisse arbitret̄. Quid · n · p̄stanti⁹ q̄ posse dicēdo tenē hoīm mētes · ꝛ allicē pleraq̨ volūtates ad ea · a q̄ ignoram⁹ aut alit̄ scim⁹ · nisi ēēt pspecta cognitaq̨ res ipa esset: sup q̄ pauloante locuti sūt · amici ꝛ attinentes tui · effecissent pfecto intima v̄ba sua: ut tādē illis acq̄escerē sed veꝝ ē fili mi · q̄ aristotile teste q̄dā fl̄a pbabiliora sūt quibusdā veris. Adde · q̄ ut sapiēs ait · vbi plima v̄ba: ibi inopia · s · veritatis ꝛ iustitie. Quippe loquar saluo oīm honore: loq̄r tn̄ cū sapiētie · q̄a stult⁹ verba mltiplicat. Et iteꝝ · q̄ mltis verbis vtit̄: ledit aiaꝫ suā

Vnde greg᷒· sup illo᷒ v̓bo vir vētosus nō iustificabit᷑· qui mľta loquit᷑: iustificari nequaq̄ p̄t· q̄ dū quisq̄ p̱ verba defluit: p̱dita ḡuitate silentij: mētis veritatisq̄ custodiā amittit. Habet. n. hec ōis veitas· q̄ nō mľtis nec ornatis v̓bis eget simplex ē· et simplicibꝫ ꝯtentat᷑ sermonibꝫ. Vnde aug᷒· satis ē ut verba ꝯgruētia· nō oris eligantur industria: ſ; pectoris sequant᷑ ardorem Hinc pulcre Tullius· ex verboꝝ splendore et dicendi festiuitate suspitio q̄dā artificiose apparicōis nascit᷑· que maxime orōni vim adimit. Et seneca· nihil tam iniquū q̄ maīfesta v̓boꝝ p̄paratio· apparet. n. subesse nescio q̄d mali. Redeo iā fili mi ad verba amicoꝝ p̱lima certe aducūt· quibꝫ te ad plebeā· ad fedā· ad turpēq̄ vitam ducāt. Malūt. n. ut aiūt vilissimis te artibꝫ decēpatū· ſ; p̱leꝫ hn̄teꝫ intueri: q̄ egregijs artibꝫ aut nobili viuēdi mō imbutū filijs carentē. Ceca ē. n. nisi fallor mens hoīm· q̄ p̱lis pari petit᷑ fecūditateꝫ: poti᷒q̄ virtutis ⁊ vere felicitatis amico p̱optat. Aut igit᷑ fili mi ne dimittas legē m̄ris tue· ⁊ in p̄mis illō Crisostomi cordi sp̱ habe· q̄ oīno iniquū ē· nobiliora ingenia studijs deturpare minoribus. Noui g᷒ vires intellect᷒ tui· q̄re ut cū tuo Seneca loq̄r· ad aliō te nā edidit: q̄ ut sis seruus cū liber existis. Teste enī pho. Artifex artiū mechanicaꝝ specieꝫ quandā seruitutis patit᷑· dum intellectu vigēs q̄ liber est: rebꝫ intellectu minoribꝫ ſuit. Adde· q̄ ī eis ip̄is artibꝫ doli· fraudes· labores et p̱icula non desūt. Vnde apud machabeos legitur. Omnes artifices et operarij iniquitatis contriti sunt. Cuius causā scribit sapiens in prouerbijs· quia op᷒ instabile facit impi᷒ artifex. Hinc ẏsaias· multitudo inq̄t hoīm seducta per speciem op̱is· opus tamen iniquitatis in manib᷒ eorū. Sed de singulis huiusmodi artibꝫ statim lati᷒ dicem᷒. Nec diffiteor fili mi: q̄ exercitia ipsa mechanica necessaria ⁊ vtilia plurimū existant: sed an ideo eligant᷑ considerādum

Cloacaꝝ·n· atq̧ latrinaꝝ purgandaꝝ vſus·q̄ n̄ccius qm̄q̧ vtilis ſit:nemo ambigit. Sed an ideo a nobili iuuene ac bone indolis adoleſcēte·a docto viro eligē-da ſint:tuipe aīmaduīte·⁊ iudicēt aīci tuiq̧ cenſores Siſ'e videt illud apl'i:q̄ quedā ī nobis membra n̄ctia ſunt·min⁹ tn̄ honorationa .Neceſſarie igiť ſūt artes mechanice ad politicā ſocialeq̧ vitā:ſ; non ab oībus n̄ctio exercenť. Vnde ph'us ī ſeptimo politicoꝝ ait·q̄ exercētes mechaīcas artes·nō ꝓprie ſūt ꝑtes ciuitatis nec ciues:licet ſint artes n̄ctie·p̄ncipaliť·n·nō dirigūt ad virtutē·q̄ eſt finis totı⁹ policie bene ordinate. Et hoc ē q̄d pulcre ait ſapiēs ī eccl'iaſtico·q̄ cū mechaīcas artes noīaſſet ait. Om̄es hij ī manib; ſuis ſperauerūt et vnuſquiſq̧ in arte ſua ſapiens eſt·et ſine his non edificabiť ciuitas:ſ; non ſedebūt ſup ſellaȝ iudicis·et teſtamentū iudicij nō intelligūt·n̄ palaȝ faciēt diſci-plinā ⁊ iudiciū:ſ; ſolū opacōi artis vacabāt. Hec ille Que v̄ba aptiſſime ꝓbāt mechaīcas artes licȝ n̄ctias ciuitatib;:ſuos tn̄ ſectatores ineptos efficere·nedū ad iudicandū ⁊ p̄ſidendū:ſ; ⁊ ad alios actus politicos·⁊ ceťa oīa q̄ ingenij ꝯſilij ꝗ diſcipline ſl'. Sed de h̄ latius ſup̄ tetigim⁹ in v·ca°·h⁹ libri. Artes igiť mechanice exercēde ſl' tm̄ ab his q̄ aliđ meli⁹ nō valēt: Veꝝ q̄ d̄ mechaīcis artib; p̄mo ſ̄mo adduct⁹ ē·deinde de libe-ralib; artib; ⁊ mathematicis dicem⁹·p̄mo d̄ mechaī-cis ſub q̄b; om̄es artes ad corpus ꝑtinentes ꝯtinenť

Quare inuēte ſl' artes mechanice ⁊ q̄s illaꝝ ſit finis.

Quantū attinet igiť ad mechaīcas artes:dignū eſt ut a q̄dā radice cognoſcas·q̄re ars mechaīca inuēta eſt·et quis ſit ei⁹ finis·⁊ quare ſic appellať·et q̄t n̄ūo ſint: Igiť ſcđm ſententiā Ariſtotilis ⁊ Hug·ī ſuo didaſcolicon cauſa inuencōis eaꝝ fuit:ut naťa ſubueniret et occurreret hūanis n̄ccitatib; et defectibus

corporalibus. Ex quo dicit᷑ finis illaꝝ omnium· ergo mechanicaꝝ artiũ finis est supplementũ necessitatũ ⁊ defectuũ corpaliũ. Nã natabiliter nemo carnẽ suã odio habuit. Videns igit᷑ hũana rõ mltiplicẽ defectũ carnis et corpoꝝ hũanoꝝ ad occurendũ p̃dictis defectibꝫ: cepit ut solicita cogitare ĩ singulis ꝯuenientia subsidia: ut igit᷑ facilis meliꝰ ⁊ decẽtiꝰ valẽt nã ipa p̃dictis hoĩm nccitatibꝫ subuenire· excogitauit mltiplices artes opatiuas ĩ rebꝫ exterioribus ad p̃sidiũ corpis· ut artẽ lanificij opatiuã vestiũ· ⁊ opatiuã armoꝝ d̃ corio ferro ⁊ sic d̃ alijs· Et sic patꝫ causa inuencõis istaꝝ artiũ mechai-caꝝ· q̃ fuit ex desiderio occurendi nccitatibꝫ et defectibꝫ corpalibꝫ. Et finis illaꝝ ẽ supplementũ ipoꝝ defectuũ hũanoꝝ. Vocant᷑ aũt mechanice scd̃m pħm et scd̃m Alfarabiũ et hug· in didascolicon q̃si adulterine· q̃a mechari faciũt intellectũ circa ea q̃ nõ st᷑ ꝓpre sua Itẽ qꝛ opꝰ artificis ẽ segregata ꝯiũgẽ· ⁊ ꝯiũcta segregare. Cũ igit᷑ h° opꝰ artificis nõ sit nãle: imitat᷑ naturã ut p̃t· ideo mechanicũ id est adultinũ vel non ꝓprie nãle vocat᷑. His igit᷑ visis tu fili mi tene sp aĩo tuo: illam antiq̃ꝝ sapientũ sentẽtiã· quoniã nllo ingenuo viro· aut de gl̃ia ⁊ hõre siue v̇tute certãti ꝯuenit vti artibꝫ mechaĩcis· aut seruilibꝫ delectari exercitijs. Aõde q̃a licet nccie ⁊ vtiles sint et loco et tp̃e ꝯmendande: hñt tñ aculeos suos· habent picula et incõmoda· q̃ tanto nobilia hoĩm ingenia ad terrã vsq̃ perducunt: q̃nto vires solius corpis exigũt· q̃nimo plerumq̃ aptiores ingenio· inepti ad illa inueniunt᷑. Rursus nõ carent dolis· fraudibꝫ ⁊ decepcõibꝫ plimis· ut singulariter ⁊ de singulis vidẽ libet· vbi de vniuscuiusq̃ vtilitate et laudibꝫ: ac incõmoditate ⁊ miħia pticularit᷑ agemꝰ.

Capl̃m xxv· vbi pticularit᷑ agit᷑ de p̃ma arte mechaĩca videlꝫ de lanificio ⁊ ceteris artibus q̃ ei subalternant᷑· et de illiꝰ vtilitate ⁊ incõmoditate dulcibꝫ ⁊ amaris.

LAnificij vero ars ut sapiẽtes voluerunt: ꝑma
int᷑ mechanicas esse noscit᷑. Sub q̃ textoria · fila-
toria · et q̈cquid lana · lino · pilis sericoq; ꝯficit᷑ · et reliq̈
sil᷑es ꝯprehẽdunt᷑. Haꝝ artiũ nc̃citas atq; vtilitas tã
euidẽs est: ut nisi nudꝰ incedẽ vellet: idipm nõ diffi-
tebitur. Ad tegumentũ igit᷑ hũani corpis pudendaq;
operienda · sed ꝛ frigoris estusq; iniurias repellendas:
nc̃ciam eã artẽ inuenit parẽs nã · ꝑutilẽ certe innocen-
tissimã ac honestis viris · ñ minꝰ femis ꝯsentaneã · in
qua nec membra deturpant᷑ · nec artꝰ ꝑlimũ fatigant᷑
Nec ars vitã ꝓtegit ac vitã instruit. Doceꝫ · n · artifices
suos cũctosq; mortales: q̈ꝫ breuis fallaxq; sit hꝰ vite c̃sus
Quia teste ꝓpheta · transit velut a texẽte vita nostra.
Veꝝ si versauice hꝰ artis infelicitates · miserias atq;
ꝑicula ꝯplectam̃: lõge alit᷑ sentiemꝰ. Sũt · n · nisi fallor
textoꝝ · filantiũ · lanificum · sutoꝝ · ꝛ alioꝝ q̇ lanificio
subalternant᷑ · tot machĩationũ ꝛ fraudũ ficmenta · ꝛ
deceptionũ gñ̃a: q̈t filoꝝ nũosa m̃ltitudo ĩ eoꝝ opibꝰ
repit᷑. In ꝑmis igit᷑ hꝰ misterij artifices deo altissimo
ingrati sunt · q̇ dat eis niuẽ sicut lanã; id est tantam
abundantiã: ut ministret eis lanã ut niuẽ · ipi tñ deũ
fraudãt decia ꝛ ꝑmicia · nedũ lane · ꝫ ꝛ deroꝝ. Rursus
postq̈ꝫ deũ ꝯtenserunt: facile putant ꝓximos ledẽ · idq;
multiplicit᷑ agũt. Quis · n · exꝑmẽ possit: q̈t sophisti-
catas telas ꝯficiũt: q̈t filoꝝ falsas ꝯmixcões adijciũt
q̈t furta · q̈t rapinas ꝯmittunt. Texunt plerũq; lenes
pãnos · bonã furãtes inutilẽ lanã apponẽtes: ꝑlo põdẽ
librãt. Taceo fallacias ĩ filãdo · maleq; torq̈ndo · dolos
in texẽdo · falsos adult᷑inosq; colores intigendo Taceo
deniq; sutoꝝ fraudes ac furta · q̇ vix nisi ex furto vescũt᷑
Haꝝ itaq; artiũ fraudes atq; mĩhias sac᷑ scriptᷓa ꝯme-
morat inq̈ens per ꝓphetã. Ve ue filij deserti q̇ ordimĩ
telã · ꝫ nõ ꝑ spiritũ meũ. Et alibi · telas aranee texuerᷓt
Quare aliꝰ ꝓpħa in eos vehement᷑ exarsit · ait · n · q̇ in-
telligit te ꝑcipitabit te · ꝛ telã quã orditꝰ es fradulent᷑

Et ysaias. confundentur inquit qui operantur lanam et linū plectentes. et texte non texētes. Hij enī artifices auaritie seruiētes: vestes cōficiūt lino lanaq; contextas. dum idipsum non modo ad literam agunt. sed suis artibꝰ non contenti: ad alienas pariter transeūt. Sunt igitur artes ipse et eis siles recte mechanice. q; mechantur et non pficiūt intellectū. nec viā virtutibus parant.

Ca. xxvi. de scd'a arte mechaīca. videlz fabrili armatura. ꝗ architectoīca. ⁊ de ptibꝰ eiꝰ. ⁊ de vtilitate eiꝰ ⁊ pꝛogatis illaꝝ. et de incōmodis miserijs ⁊ oneribus earum.

Fabrilis siue armatura scd'a ē ars mechaīca. sub q̄ carpentaria. lignaria. marmoraria. aurificū. et q̄cquid lignis. lapidibꝰ ꝗ metallis fabricatur. Haꝝ q̄dē artiū sūma ē nccītas atq; vtilitas. Per eas enī nccītatibus hoīm subuenitur. nisi enī edificia forēt: nec hoīes subsistē possent. oīsq; politica 9uersacō ⁊ diuinus cultꝰ pderentur. Quid. n. pulcꝛ. q'd iocundū in orbe foret: nisi vrbes. nec domꝰ. nec tēpla ēent: Naȝ hoīes velut fera aīalia i speluīcis latitarēt. Aurificū vō ⁊ metalloꝝ et sequatiū studia ⁊ artes non mō honesta. ſ; iocūda et vtilia sunt. q̄ vasa ad dei cultū hoīmq; ornatū atq; obsequiū parāt. Taceo de fabrili siue armatura. q̄ fidelia arma ad expellēdos hostes fabricantur. ⁊ alia plima q̄ explicari smone nō valēt. Si igitur fidelit dictas artes exercent: honestissimā vitā agunt. presertim si nō ad lucrū: ſ; ad reip. 9mune bonū intendant. et victū non questū inde q̄rant. Tunc. n. beatus est talis artifex. et bene erit ei: q̄ laborē manuū suaꝝ māducat. Veruntā non desūt eas artes exercentibꝰ miserie calamitates. labores atq; picula. Plene. n. sunt dolis ⁊ fraudibus. Fabri vō pleꝛq; sophistica nō vera fabricāt. blandos vomeres cudunt. blanda arma atq; infidelia. molles gladios. ⁊ plerunq; toxicatos 9ficiunt. carius fabrilia

ſua vendē conanť ꝗꝫ valeant. Rurſus arma vendūt infidelibꝰ· nec ſua arte ꝯtenti: alienas inq̇runt. De q̇bꝰ ait yſaias· nunq̇d ſculptile ꝯflabit faber: O q̊t falſas ferri fabricacōes· ⁊ ꝓ calibe ꝯmutacōes· q̊t ſophiſtica-ta ferramenta· quot falſas cementacōnes· q̊t lapides lignoꝝꝗꝫ ſculptē· ⁊ picture falſas oꝑacōes machiant̃ Aurifices vero q̊t metalloꝝ falſas ꝯnexiones· quot ſophiſticatiōes· q̊t dealbacōes· q̊t deceptorias alchi-micaſꝗꝫ oꝑationes· nec reptas tranſmutatiōes· quot metalloꝝ ac monetaꝝ falſas ꝯmutacōes· q̊t inutiles et caducas deauracōes· picťas ⁊ colloracōes auricalci ꝓ auro· ſtanni ꝓ argento· peſtiferas vendicōes· quot mineraliū falſas ꝑſcrutatiōes agant et ꝯficiant: non facile dicē poſſemꝰ. Sed verꝝ ē illud Hieremie ad eos artifices· ꝯfuſus eſt inq̇t omnis artifex ī ſculptilibus oꝑibus ſuis. Fatemͣ igiť· artes ipſe vtiles ſť· hūana corpora nutriūt: ſed aīos ad virtutes non inducunt. Implent marſubia: ſed a mente non expellūt vitia.

Capitulū xxviij· de tercia arte mechanica· videlicet de nauigatoria et artibꝰ ei ſubalternatis· ⁊ de vtilitate· et laudibus earum. Demū de laboribus miſerijs et periculis que eas comitantur.

Nauigatoria ſiq̇dē tercio loco mechanicis artibꝰ ſubalternať· q̄ eadē cū mercatͣa videť· q̇dam tn̄ ſingularia tam vtilia ꝗꝫ inutilia· tā dulcia ꝗꝫ amara hr̄e dinoſciť. Illiꝰ aūt nc̄citas ⁊ vtilitas ex eo patēt· qm̄ ſine illa: tota pene hoīm ſocietas· tota ꝯuerſacio ꝑiret· ⁊ cū nll'a ꝓuintia aut ciuitas ſola ſibi ſufficiat veluti ad quam omnia vite neceſſaria et vtilia· per nauigantium ſuffragia facilius ⁊ aptius res omnes deferunť. Habetꝗꝫ certe altera ab alťa quid ei deeſt· miniſtratꝗꝫ qd̕ ſuꝑfluit. Demum omnes fere inſule perirent aut depopulate eſſent: niſi per nauigatiōes

aditus ad eas haberet. Adde q̄ scd̄m aristotilem in politica nccm ē regno ā ciuitati bene ordinate ꝓmptā habē nauigacōꝫ: si volūt eē liberi. Nā p nauigacōeꝫ sᷓt abiles ꝛ pati ad lacessendas et ꝓpulsandas iniurias piratarꝫ ꝛ latrunculorꝫ. Nauigātes deniq̄ multa gn̄i hūano vtilia afferūt industrie ꝛ sagacitatis. sciūt eni vētos agnoscē. portꝰ eligē. securiores futās tēpestates ꝓuidēt. earūq̄ ortꝰ ꝛ occasus p̄sciūt. speculanᷓ suo studio aduentꝰ aduersantiū nauiū. Demū nauigantiū vita innocēs atq̄ honesta ē. nā ꝛ xp̄s nauiculā ascēdit et transfretauit. Apl̄i idip̄m sepe fecerūt. Rursus ab illis oīnibꝫ cupiditatibꝫ. libidinibꝫ et voluptatibꝫ. q̄ in terra ac ciuitatibꝫ hōibꝫ se offerunt: segregati sᷓt. et tanto deo sᷓt deuotiores. quanto ꝓximiores periculis.

Verumtn̄ hēc ars ipsa non puas mīrias. calaītates. labores atq̄ picula. put vnicuiq̄ recte ꝯspitiēti facile intueri libet. Ea enim ars plena est miserijs. dolis ac fraudibꝫ. Taceo eius picula. Si. n. deessent qui naues fabricarent: nullus tanto piculo se exponeret. Quorꝫ dementiam sapiens miratᷓ inq̄ens. ponētes ratem in mari: ꝯmittunt se ꝛ vitā suam puo ligno. cum mare piscibꝫ: terrā aūt deus dedit filijs hoīm. Primꝰ oīm romanis persuasit nauē conscendē Claudius caudex ob hoc sic appellatus: q̄a plurimū tabularꝫ contextꝰ. caudex apud antiq̄s vocatᷓ. de q̄ dicit Seneca nō vtileꝫ artem inuenisse. In p̄mis itaq̄ nauicularij seu hanc exercentes artē: naues de ineptis putridisq̄ lignis fabricant puo tp̄e duratās. ꝛ dū hoīes se illis ꝯmittūt subito dū ludūt absorbenᷓ: quod piculum ex fraude nauiculariorū ꝓuenire dinoscitᷓ. Taceo q̄t latrocinia nauigātes ꝛ pirate indies agūt: q̄t furta. q̄t rapīas. inter quos nulla fides. nulla veritas. nullus ad deum timor: nec ad ꝓximum amor reperitᷓ. sed qui potētior est: paruas scafas inuadit. In alijs viuendi modis: robatores sūt pessime condicōnis in hac misera arte

qui plura depdat: eo amplius pmiat et archipirata ac magnarũ classiũ pnceps ꝯstituit. Nec refero q hoĩes in mari submergunt aut ẽte interficiunt: nec ditant nauigãtes: nisi cũ alioꝝ spolijs. piratas eni ꝛ hostes fidei dimittũt. fideles pegrinantes ꝛ mercatores inermes insequunt. Tandẽ nauigantes qs apprehendere non valent: piclitari cogunt. Miseꝝ certe gens hoĩm: in quib nullũ est hũanitatis vestigiũ. Cũ. n. natura ipsa impellente. naufragãtib hoĩes ꝯpaciunt. hij tñ naues piclitantes qs tueri deberent: rapiunt. dantes afflictionẽ afflictis. Unde qa vtilis ꝛ secura esset nauigatoria ars: si aer. si venti. si maris fluctus: si scopuli rapidi nauigantib obedirent. Sed longe certior est tempestas: q tranquillitas nauigãtib. Deniq pua sunt terre picula: nisi maris discrimĩa expiant. Non enim solũ nauigantib picula imminẽt ab hostib: s a mari sed a piscibus. quibus tutuis foret int hoĩes qm inter delphines conuersari. qui carnes humanas sitiunt. Et ut paucis agam. nauigãtes id habent: ut periculis suis gaudeant. Scriptum est per sapientẽ. qui nauigant mare: enarrant picula. Hinc ꝛ ppheta dicebat. vlulate naues in die pauoris maris. Sunt igit hee artes eatenus vtiles et cõmendande: qtenus eaꝝ artifices eis ita vtuntur. ut institute noscuntur.

Ca. xxviij. de qrta arte mechaica. videl; de venatoria ꝛ artibus ei subaltnatis. ꝛ de laudib ꝛ vtilitate eaꝝ. et de laboribus miserijs ꝛ piculis que eas comitant.

Venatoria qrta ars ẽ mechaica. sub q ois feraꝝ auiũq occupatio ꝛ piscatura: eaꝝq reꝝ paratura cõtinet ut sup tetigim. quaꝝ artiũ vtilitatẽ nullus ignorat Est. n. in pmis delectabil. atq ad exercitacõem deductioneq tpis accõmodata. ꝛ ad modestã hoĩm recreacõem instituta. quippe ꝛ ad salutẽ corpis putilis.

si debitis loco tpe ꝛ fine bono eis fruanť. Unde quia tolerāda est: si ob nċitatē ꝓ pellib⁹ et carnib⁹: non ob voluptatē sine strepitu ꝛ clamore exerceť. Sed iam h⁹ artis ꝛ vite incōmoda labores atq; miŝias siľ ꝛ picľa ꝯmemorem⁹. In p̄mis itaq; q̄s prudēs gaudiū suū i fugacissimis reb⁹ collocatur: Deinde venatui vacans: melioris negocij diē pdit. Quid de picuľ corpis dicā: Quot foueas venatores p̄cipites incurrunt: Aquas q̄ stagna: siluas nō sine discrimīe pcurrūt. Reges vō ꝛ magnates etsi q̄tiens armis non vacāt: venacōni se dedant. Inť cetā tn̄ incōmoda illud puū non est: q̄a lassitudīe3 senectutē pľesq; ex ea infirmitates nācisćut et ut dici solet puo sola°: pľes mestitie ꝯpanť. Quid dicā de tp̄is amissione: inutili occupacōe fructus modicitate ꝛ tandem punibili vanitate: Que enī maior vanitas: q̄ p⁹ puā bestiolā lepore nat̄a ipsa timidā: tot c̄runt reges tot milites tot cursores tot buccinaꝝ et comitū clangores tot vlulantiū vociferatiōes. Et ut paucis mľta ꝯprehendā in scripturis sc̄tis neminē̄ sanctum venatorē legim⁹. Esau .n. venator erat: q̄m pctōr fuerat. Rursus inť venatores scripta saĉ Nembroth ꝯmēorat q̄ robust⁹ venator et oppressor hoīm appellať. Deniq; venatores siluas q̄rūt: vbi venacōis colore: pegnātes spoliāt atq; trucidāt hec ē eoꝝ vena° hec aucupacō. Taceo de alia venacōis spē oppressiua arenaria cū bestijs decertando. Et ut paucis agam⁹ venatores densa nemora ꝛ solitudīes inq̄runt: nō ut vitam solitariā agāt cui se ineptos sciūt: ꝫ ut feris et volucrib⁹ ꝯuiuāt q̄r hoīm vite inabiels sť. Huic arti subalternanť macellarioꝝ ars ceteroꝝq; coquoꝝ atq; cauponū officie artes quaꝝ vsus poti⁹ voluptas q̄ necessitas induxit. Esus enim carniū ante diluuium incognit⁹ erat. Istoꝝ artes vilissime sūt et fraudib⁹ plene ac dolis ut vnusquisq; experiť. Vendunt enim carnes putridas ouem pro castrone hircum ꝓ ariete

capra̅ p capriolo. Decipiu̅t i pondē· fraudāt in precō et in re ipsa seducu̅t. Quo fit· ut du̅ carnes vendunt: ementiu̅ corpa ledunt. De ceteris vero h9 artis ptibus multa dici pn̄t· puta de piscatura et vinorum ciborumq3 apparatu· in quib9 tot ꝯmittunt fraudes: ut pudor sit ea ꝯmemorare. Harum igit artium studia: ventri non menti seruiu̅t. Tolerant itaq3 quatenus sufficiu̅t ad vite hu̅ane alimentu̅ et bonam corporis valitudinē.

Ca· xxix· de qnta arte mechanica· videl3 de agricultura et de ptib9 eius· de e9 vtilitate dulcore et amaritudine: supradiximus in decimoquinto et xvi· capitulis.

Capitulum xxx· de arte pastorali· et de eius vtilitate· ac incommodis miserijs et laboribus.

Pastorum qdē artē nonlli agriculture· alij venatorie attribuu̅t· utcu̅q3 sit· specialis de ea agend9 est sermo. Est igit vtilis pastoru̅ seu bubulcorum ars· atq3 ad vite hu̅ane indigentiā supplendā admodu̅ nccria. Hic igit viuēdi modus innocuus est: nemini officit· nature operi intēdit. Reip· seruit· a multis est segregata facinoribus· et a peccandi occasionibus aliena· ꝯtēplacōni pxia· in vtilib9 actionib9 obuia· eāq3 vite formulā: scti pphete sectati st· et sb pastoris noīe: reges et prelatos appellaru̅t. Quippe cui9 noīe glioso xpus nu̅cupari voluit inqens: ego su̅ pastor bon9 Veruntn̄ hui9 artis plima sunt incōmoda labores atq3 picula Primo quidē ut putam9· vtili9 homib9 foret hoīes potius amare· colere et alere: q̄ pecora. Amant· n· qd nec se amari sciu̅t· nec amantibus vicē reddere pn̄t. Rursus si animalia per te paueris: occupatissimus bubulc9 eris: si p alios pecora bouesq3 pascis: tu non pastor modo: sed pastorum seruus eris. Sed et illorum furtis fraudib9 et dolis necesse est credas· nunc pecora

mortua afferent· nunc a feris comesta· nūc in precipitiū dedita· sed et quotidie noua rumoresque adducent ex quibus dolorē mestitiāque concipies. Neque eorum fraudes vitare valebis· ut recte de eis dicat propheta: omnes pastores preuaricati sūt. Et iterum pastores suos pascit veterus videlicet auaritie. Contra quos alibi scribitur. Ve pastoribus qui dilacerāt gregē suum. Adde· aīalia ipsa que tantopere alis atque custodis: multis periculis sunt exposita· que tā crebra sunt: ut plerumque totū gregē exhauriāt. Vt paucis igitur agamus vtilitas incerta est· certa solicitudo· dubiū lucrum· manifesta pericula.

Ca· xxxi· de sexta arte mechanica videlicet theatrica et laudis· et de partibus subalternatis· et de diuersitate omnium ludorum· et de illorum vtilitate damnis et periculis.

Theatrica vero ars ludos respicit· dicta a theatro vbi populus conueniebat. Hec vero vite formula tolerāda est: si ludis· homines ad eum finē vtuntur: quibus instituti sunt. Teste enim philosopho propter publicā letitiā homines a prauis cupiditatibus· et a nociuis voluptatibus retrahuntur ut supra tetigimus. Conferūt denique ludi ad recreationē humani corporis· ut vigorosius laboribus et vtilibus artibus vacare possint. Ludus enim moderatus teste philosopho cibus est animi. Nam inquit Seneca Socrates ludē cū pueris nō erubescebat. Et cato laxabat aīm curis paucis fatigatū. Idcirco legū conditores festos instituerunt dies: ut ad hilaritatē publice homines cogerentur: tanque necessarium laboribus interponentes temperamentū. Veruntamen plurime sūt huius artis incōmoditates· vanitates· mihi etiam atque pericula. In primis igitur consiederādū est· quod ut mihi satis videtur: apud catholicos theatrica ars minime ponēda nec nominanda percipitur. Nam ut inquit persitorius· spectacula crudelitatis: inspectiōes sunt vanitatis· que nō solū hominum vitiis: sed demonū iussionibus instituta sunt. Proinde nihil debē esse cristiano cū circensi insania· que dicitur theatrica· nec cum amphitheatrica

crudelitate· cū atrcitate arene· cū luxuria ludi. Deū· n· negat: q̄ talia p̄sumit. Animo fidei xp̄iane p̄uaricator efficit: q̄ id denuo appetit: qd̄ in baptismo iam pridē renūciauit id est diabulo ꝛ opib⁹ ei⁹. Lucius silla ut inq̄t Seneca: p̄m⁹ ī circo leones solutos dedit Pōpei⁹ prim⁹ elephantes posuit ad spectacula· nec tñ ꝯmendant̄ bonā rē egisse: nisi bonū fuit more nouo pdere hoīes. Vnde subdit Seneca sancti⁹ foret ista in obliuionem ire. Preterea ꝯsiderent frequentatores ludoꝝ· qꝫ teste Crisostomo sup illo verbo: sedit pp̄l'us ꝯmedē et bibere et surrexit ludē. Deus nō dat ludē: ꝟ lugere sed diabolus dat ludere: ne lugeam⁹· ꝛ dū ludimus illudimur. Adde qꝛ ludus non caret illusione· a qua nomē accepit. Vnde sarra vidit ismaelem ludentē cū ysaac· in q̄ ludo ut inq̄t Aug⁹· vidit illusionem· que significabat deceptionē. Preterea demones delectant̄ in ludis vanis: qꝛ vidēt hoīes eis libent̄ intendē ꝛ a via virtutis deuiare. Vnde ī somno fuit a demōib⁹ dictū cuidā romāo· ut ludi ī vrbe instaurarent̄ scd̄m Aug· in q̄rto de ciuitate dei. Deniqꝫ ī ludis rara est ḡuitas· ꝓmpta ē scurrilitas· vaītas· stultiloquiū v̄ba otiosa· mendacia· vane inspecc̄ōes· libidinose tractac̄ões· in ꝓmptu ē leuitas· abest modestia: nil aliud ī his locis accidit: nisi breuis letitia· paruū gaudiū· magna tp̄is iactā· puerilis occupacō. Et ut q̄daꝫ sapiēs ait· ludoꝝ expectator van⁹· lusor insan⁹· q̄ nec honeste gerit̄: nec hoēste cernit̄· adeo ut ignorem⁹: an sit lusor infamior aut spectator. Rursus m̄lti fuere q̄s natā mites fecat sed spectacula vitia docuere· crudelisqꝫ effecere. Nil· n· potenti⁹ in memoriā descendit: q̄ꝫ qd̄ visu conspicit̄· audita facile volant: ꝯspecte res herent· etiā inuitis. Fugienda ergo sunt ludorū spectacula· vbi ad horaꝫ gaudem⁹: ut diuti⁹ doleam⁹· ꝛ sp videam⁹: qd̄ vidisse semp displiceat. Porro ludoꝝ varia esse gn̄a constat· que docuit antiq̄ illusio. Alij· n· alijs delectant̄ ludis

q̃dã spectaclis feraꝝ·q̃dã histrionibꝫ·quidã palestris quidã aleis·ꝫ vbiq̧ vãitas: Quid enĩ thauros Quid feras publice intẽfici delectaciõis hẽ Quasi nõ sufficiat belloꝝ cruor in castris: vrbibusq̧ dieti effusus De palestris vero atq̧ torneamentis q̃d dici potest. Vbi inspector vaniloquus miles insanior. Fit enĩ seruus totiꝰ vrbis·in quo ludo sepe vilior oĩm victor euadit· De histrionũ bufonũq̧ vita: q̃d dici p̃t· Nescio quis insipiẽtior euadat: an histrio vel q̃ de histrione ridet· forte q̃ pecuĩas effũdit: vanior ẽ. Quotiẽs·n·histriones de se dños ridentes vident: totiens ipĩ mirantur dementiã se mirantiũ. Sepe ẽte histrio: aliq̃d fingit: q̃ falso audiẽtes delectat se vere. Aleaꝝ vero ⁊ taxilloꝝ lusores a deo spurcissimã artem exercent: ut in ea arte q̃nto doctiores: tanto nequiores habeanẽ. De quibus ph̃s ĩ politicis ait· q̧ aleatores mortuoꝝ spoliatores et latrones·turpes luctores sẽ· lucri·n·gr̃a obprobria sustinẽt. Vnde et themistodes·grauissimos viros et reip·curã gerẽtes: a ludis leuioribꝫq̧ solatijs arcẽdos decreuit·ne resp·ludere videreẽ. Ipse deniq̧ discebat sanctius esse otiari: q̃m turpiẽ solaciari. Ludos vero innoxios ad recreationẽ: ⁊ tp̃is deductionẽ cristianis nõ nego·vt musicis instrumentis·vt videbis statim cũ de musica agemꝰ·q̃ pmittunẽ p̱ loco et tp̃e

Capitulũ xxxii de septima arte mechanica·videlicet medicina et de eius necessitate ⁊ vtilitate ⁊ laudibꝫ. Demũ de illius abusu laboribꝫ et piculis

MEdicine v̉o ars fateor inter mechaĩcas nobilior est: tãq̃m a nã ipa hominibꝫ donata·quinimo vite hũane p̃imũ nc̃ria·atq̧ a deo immorẽli laudata et honorari iussa·qua corporũ morbi curãtur·et vite interstitia cõseruãtur. Deniq̧ ipsa huius artis nãlis inquisitio commẽdatissima est. Et vt paucis agam

vtilis admodũ ⁊ accõmoda medicia ē· q̃ nedũ corpa ipa curat: ꝫ liberiorē ad vacandũ aĩm reddit Nã pħo teste· ex bona corpis valitudie crescũt vires aĩ· ⁊ bona corpis disposicõ aĩaꝫ ꝙ iuuat· ⁊ ad optia q̃qꝫ dispoĩt Sed fateor laudãda pl'imũ ars medicine ẽet: si bonũ subiectũ· si v̓tuti deditũ repit· si deniqꝫ idipm̃ sciendi gen9 optimũ ac nãlib9 sciẽtijs· infallibilib9qꝫ fundamentis ꝯmunitũ: pri9 medici addisceret̃ ꝙ̃ exeq̃rent̃. Sicut· n· ut aiũt vnusquisqꝫ id agit felicit̃ qđ optie nouit: ita q̃ pn̄cipia medicie ignorat: c9 finis sanitas existat: ut sanũ egrũ reddat nõce ē. Vidi ego pl'imos heri aromatarios: hodie medicos· heri barbaꝝ rasores hodie morboꝝ grauium censores· heri herbas ceteraqꝫ matialia ĩ apothecis ꝯmiscẽtes: hodie ĩ pn̄cipũ aulis morbos iudicantes. Si· n· etiã sanãdo vix nomẽ boni medici quisqꝫ assumit: q̊ nã pacto necãdo medicandi titulũ vendicabit̃: Quibusdã itaqꝫ his similibus me aliq̃n febricitãtẽ visitãtib9· atqꝫ remedia pollicẽtib9· ꝫ et causas morbi iudicare conãtib9: illđ ad philippũ ut ĩ actib9 apl'oꝝ legim9. Dicebã· putas ne intelligis que dicis. Quib9 dicentib9. Etiam ego iteꝝ cũ eodeꝫ eunucho addebaꝫ: quomõ scire poteris: cum aliq̓s te nõ docuerit: Mira ẽte res ē ut enĩ inquit Hieronim9 fullones· metallarij· fabri· lignoꝝ cesores· ipsa ꝙ vilia officia exercentes: absqꝫ doctore esse non possunt· nec experiri audent q̃ non nouerũt· sola est medicãdi ars: quam sibi passim vnusquisqꝫ vendicat . Alij enim a crebro infirmantib9 medicinã addiscũt. Alij a femĩs ut viros curent. Alij ab infidelib9 audiũt: ut fideles necent. Alij nescio quib9 libellis legũt: ut in miserijs corpib9 vniformit̃ exequant̃: et ut aiunt vno collirio ab eis incognito: oĩm oculos volũt curare· quo fit· ut cecus arte· natura videnteꝫ cecum faciat. Hij medicinam nescientes: medicina abutuntur· et artẽ egregiã quam non nouerunt: profitentur. Medicine exellenti

et illustri noie glanť· quippe questꝰ gra: pecuiam ut finē ꝗrunt. Premiū ćte v̄o medico non mō exiguū: ꝫ sordidū· ⁊ tāto labori impar n̄ ingeīo dignū. Ex q̄b hꝰ artis difficultates ⁊ incōmoda in pmpto sūt· dū viris excellentib non credit: et hac laudatissima arte abutētib pmia dāť. Adde ꝙ mlťa milia hoīm taliū medicoꝝ insipiētia: ꝗ in expiētia forte moriunť· et dū vnū morbū curare satagūt· ples inducūt. Assuefaciuntq miseros agros: ut sine medicis viuē nō valeāt· q̄s nisi alijs pandis mīme ipsi tangūt nec degustant Ceťa hoīm gēa felicē aurā: bonāq tp̄is dispositionē optant. Medici v̄o aut insanam aut pestiferā· om̄es infirmos ēē pťeť se ⁊ suos desiderāt. Quos q̄dā sapiēs silēs dicit eis: qui fimeta ad corpora hoīm sepelienda deferūt. Quos demoscenes athenis dānauit exilio· eo solo ꝙ optabant plimos mori: ut inde lucꝝ caperent qđ contingē non pt̄ sine multoꝝ morte Taceo quot morboꝝ plongationes: quot pestiferas potiones: q̄t infirmitatū ꝯminationes miseris infirmis ingerunt et q̄s abstinētia aut simplici victu· quippe vel herba si scirent curare potant: sūptuosis vltmarinis quippe et adulterinis materialib· q̄ ipsi ꝗ vendūt aut illoꝝ lucꝝ participant· curare potius inficē hūana corpora moliunť. Rursus medici causas et naťas egtudinū dicunt subtiliter· dantq sanitatē verbotenꝰ· adeo ut sicut quidā sapiens dicebat· cū eos audimꝰ mortuos posse suscitare credemꝰ· paulo tn̄ post cernimꝰ inanē esse eandem sanitatis spem· quā ilico insperata mors incipit. Sed quid plura. Absit ut de medicis quicq sinistre dicā. In maib· n· illoꝝ sepe meis pctīs incido Itaq mihi ceterisq mortalibus sanum foret consiliū eos non exasperare verbis sed demulcere obsequijs. Quare nec ego sentire audeo quod omnes clamant: latrones enim sicarij· venefici· homīes inhumaniter occidunt· medici tn̄ humanissime· atq officiosissime

et solēniter intimūt. Et si qui aut diuino munē aut nature vigore conualescunt: ipaꝫ diuiāꝫ graciā ipisq̄ beneficiū pecunia vendūt· dū sibi sanitatē attribuūt Nec idignētur medici ꝙ eoꝝ artē mechanicaꝫ dixeri. Nā dicē possunt icongrue medicinā esse mechanicaꝫ: quia est de corpe hūano· ex ea parte qua ifirmatur et sanatur. Quod q̄rem corpus est itellectiuū. Quibus dicēdū est scdm alfarabiū: ꝙ hoc nō pbat medicinaꝫ nō esse mechanicam. Primo ꝙ licet sit de corpe hūano: nō tamē opatur in eo medicina pprie scdm ꝙ ē itellectiuū· ſ scdm ꝙ est sensitiuū et vegetatiū Medicīe aūt ad hoc valēt· prīo vt iuuet vegetatia potēcia et sensitiua in operib9 suis. Fateor tamē ꝙ aliquādo accidit· vt inde iuuet itellectiua· ꝙ sedatis doloribus: liberius vacat opibus itellectiuis. Scdo hoc patet quoniam Aris· in libro de aīalib9 tradit doctrinam de humano corpe simul cū doctrina brutali: tamē natural' sciencia speculatiua est· medicina vo est opatiua ꝛ mechanica·

Capitulū xxxiij· de arte mercādi et vendendi que ipsa mechanica est et sub nauigatoria cōtinetur et de eius necessitate ꝛ vtilitate· et demum de illius infelicitate fraudibus dolis atq̄ periculis.

Mercatura vero que ad nauigato viam pertinet vtilis admodū ē ad supplēdas inopias puinciaꝝ· ꝛ sine illa comertiū inter hoīes haberi vix posset Hꝰ aūt mercatorie artis tres sꝫ ptes vt ait phs i pmo politi· s· marelaria id ē p mare ferēs merces· q̄ nauigatoria dici pt· scda ē oneraria· tercia ē assistēcia q̄ q̄s assistit mercatorib9 in pecuīe ꝛ aliaꝝ reꝝ ꝯmutatōib9· q̄ oēs mercate spēs a Plutarcho cruribꝰ corpis hūani recte ꝯpant· veluti· n· crura hoīs huc atq̄ illuc discurūt p nccījs hūani corpis: sic mercatoēs p nccītate corpis rep. Rursꝰ sic coxe ꝛ tibie sustētāt corpꝰ: sic mercatoēs rep· suis mercib9 sustinēt· Ex q̄b9 apte ꝯspiciť nccītas

et utilitas hui9 artis· q̄re merito ut ait Hugo ꝯmen=
dabilis ē· veluti q̄ diu̇sas ignotasq̧ gentes conciliat·
bella sedat· pacē firmat· ⁊ tādem ꝑuata bona ad ꝯmu=
nē· oīm vsū immutat. Est igit̄ m̄catā nō mō nēcia: ꝭ
accōmoda vtilisq̧ reip· ⁊ ut inq̄t ph̄s et nō infimum
viuēdi gen9 si ipoꝝ mercatoꝝ finis ad releuādas in=
digētias cōmuīs reip· tēdit· ꝭ si cupiditatis gracia q̄s
mercaturā exēcet: vix erit innocēs. Sūt· n· eius artis in=
cōmoda et picl̄a pl̄ima· ideq̧ ex eo maxīe constat· qm̄
scōꝫ sentēciā sctōꝝ: vix mercatā sine peccato pt̄ exēceri.
Quis· n· hui9 artis dolos· fraudes· iniq̄tates et scelera
narrare pt̄. Profecto nō ē dictu facile. Et si cetā taceā·
q̄t false reꝝ venaliū laudacōes· q̄t mētite reꝝ empti=
biliū vitupacōes· q̄t defectuū occultacōes· q̄t fl̄e ā di=
minute mensuracōes et pōderacōes· q̄t fl̄e mercantiū
cōmixtōes· q̄t mēdacia· q̄t piuria· contr̄ q̄s inq̄t Am=
bro· O mercator scl̄i· cōpator inferni: cur ī fraudē et de=
cepcōꝫ conu̇tis natē industriā: Cur affectas reꝝ defec=
tus: Cur optas paupib9 sterilitatē: ut domui tue con=
pares dolosaꝫ fecūditatē: Exploras qn̄ erit sterilior ꝓ=
uent9· qn̄ reꝝ inopia. Hāc vocas industriā: q̄ poti9 est
calliditatis ⁊ cupiditatis astucia· ⁊ qd̄ tu remediū di=
cis: ꝯmerciū neq̄cie poti9 et latrociniū ē. Et sequit̄ lucꝝ
tuū damnū m̄ltoꝝ ē. Et ut paucis agam9· oīe hui9
artis officiū eo tēdit· vt ea vtētes lucris intēdāt· vili9
emāt· cari9 vēdāt· ꝓxios decipiāt. Hos sig̃t Valeri9 cū
ait insidiosissimā fore artē q̄ inopū sanguīe pascit̄ et
mēdaciis vt veritatis instrumēto iuuat̄. Hac fallacia
quasi ꝑclaīs artib9 gaudet· q̄ꝝ fraudib9 nō tā alios q̄̄
seīp̄os fraudāt· q̄a teste Criso· q̄ simpl̄r negociant̄· in
oib9 ꝓsperant̄· q̄ u̇sant̄: ī dolū eis oīa adu̇sant̄· cū scrip=
tū sit ī Ezechiele· totā āniu̇sacōꝫ vite v̇tunt ad lucrū.
Ideo nō ꝑseuerabit substācia sua. Et iteꝝ fraudabit
eū pecunia sua. Taceo de vsura: q̄ vix a mercatā sepat̄.
Ceterum de campsoria sileo ⁊ pecunie commutatiua:

que huic mercãdi arti subalt̃natur·i qua tot doli·tot fraudes·tot rapie sunt: q̃t nũmos campsor habꝫ ipe. Harꝫ itaqꝫ mechaĩcarũ atqꝫ similiũ artiũ sectatores· vltra alia incõmoda·teste pho inepti sunt ad politi sandũ·Quĩmo apud antiq̃s hmodi artibꝫ vacãtes phibebant̃ ꝑticipare nedũ pncipatũ: sed magistratũ et consulatum vt sup̃ deduximus.

Ca·xxxiiij·de artibꝫ liberalibꝫ i gñe et de illarꝫ cõmoditate ꝛ abusu laudibꝫ ꝛ damnis dulcibꝫ ꝛ amaris.

Liberales ṽo artes plimũ fore vtiles ad instruẽdos iuuenes. et nc̃cia admodũ sciẽtiarꝫ genera: Nullus sanemẽtis dubitat. Nec tu ignores q̃ i puili agens illis imbutꝰ es·q̃ ut nosci septẽ numero sunt ꝛ i duo gña diuidũt̃·q̃a p̄me tres p̄mordiales artes vocant̃·vel p̄ma sciẽdi elemẽta·videꝫ g̃matica·dyalectheto. Quatuor ṽo sequẽtes s·astro·musica·arismet̃. etge ome. metaphisice appellant̃ idest doctrinales·q̃a p̄ certas demr̃atões docẽt·vt statim subiciemꝰ. Quare aũt liberales appellant̃·et ẽca mathẽaticas que fuerit cause inuentõnũ earꝫ·ꝛ que sit earꝫ nat̃a·vtilitas seu incõmoditas subiciãꝫ·q̃ etsi tibi nota sint: volo illa tibi ad mentẽ reducẽ ne illarꝫ oblectamẽtis allectus: dũ illis te totũ exhibes: dignora atqꝫ excellentõra ad q̃ illa ordinant̃ pretermittas. Appellant̃ itaqꝫ ut nosci· septem ipe artes liberales t̃plici ex causa. Prĩo ut distiguant̃ ab alijs illiberalibꝫ·ut mechaĩcis et cet̃is seruilibꝫ artibꝰ·q̃ ideo sũt illiberales: q̃a ordiant̃ ad corpus. Aĩaꝫ autẽ ꝛ intellectũ: male disponũt. Ipe aũt liberales pncipalit̃ ordiant̃ ad aĩaꝫ: q̃m disponũt ad usus ꝛ actões ṽtutũ moraliũ ꝛ intellectualiũ·vl' ad vsũ pfectissime ṽtutis: q̃ est felicitas. Ex q̃ p̃t elici alia ꝓximissima cã·q̃re vocãt̃ ãtes libẽales·videlꝫ q̃ sc̃ꝫ eas hõ p̄ se disponit̃ sc̃ꝫ intellectũ ad optimũ finẽ·veluti

usum ūtutū moraliū et intellectualiū· vel ad usū pfcē felicitatis: q̄ est specl'atiua. Qui aūt t'ia ɔsiderāt: nata= lit' sit libera· qr nō sūt seruiles: cū intl'ctu vigēt· ideo recte artes ipse liberales dicunt̄. Fateor tñ scd'z ph'm i octa= uo pollitico℞: qr vtile ⁊ ɔmēdabile ē ꝑticipāe aliqn̄to liberales artes ⁊ mathēmāticas: q̄℞ visus ordiat̄ ad exer= citiū excellētia℞ doctna℞ vsq̄ ad ćtū ťminū ꝟ ɔtinue et assidue exercé se i eis vsq̄ ad quācūq̄ ꝑfeccōez nōnūq̄ nociuū ē· qr ɔtinua consideracō i illis ťtrahit á simpl'r aut ꝑ ꝑte ab usu ūtutis moralis. Tercia v̊o causa est q̄re liberales dicunt̄· qr liberos idest expeditos et exerci= tatos aīos req̄runt· eo qr subtilit' de rerū causis dispu= tāt· ⁊ de illis plerūq̄ q̄ a sensu remota sūt. Alia causa est qr antiq̄tus tm̄modo liberi idest nobiles ⁊ ingeni= ti: i eis studere ɔsueuerūt. Plebei v̊o ⁊ ignobiles stude= bāt i mechaīcis ꝓpt' ꝑitia℞ oꝑandi: corꝑalis· n· oꝑatō plus congruit plebeis· otium autem et studium no= bilibus scd'm Hugo·

Ca· xxxv· de p'mis duab℞ liberalib℞ artib℞ videl3 gram= matica et dyalectica· et de ortu ea℞ ⁊ causis q̄re inuēte sunt et de illa℞ laudibus et vtilitate· ac demū de ea℞ abusu et incommoditate.

POstq̄ egimus de liberalib℞ artib℞ i gn̄e· sup'est vt i spetie eas breui sermone tāgam℞. Prio igit' de grāma· et dyale· agem℞. De rhetorica v̊o i sequēti ca= pitl'o diserem℞. Vocant̄ itaq̄ tres ipe artes p'mordia= les qr ćca primā lr̄a℞ elemēta versant̄. Per eas· n· á de cōgruitate· á ornatu sermoīs· á deniq̄ de oracōis vitate et f'litate p'ncipali℞ agit'. Prima itaq̄ grāmatica scd'z Alfarabiū a lr̄is nomē accepit· q̄ mater ē alia℞ artiū. Fuit aūt causa ⁊ modus inuēcionis ei℞ qm̄ cū hoīes inordiate atq̄ ad libitū ⁊ sine arte loq̄rent̄: eueniebat vt min℞ bene ɔceptus suos exp'mere· ꝟ et minus apte audiētes intelligere valerēt quo fiebat vt tardi℞ in= telligē ⁊ intelligi· ac difficili℞ sciētias tradere possent.

Qua de re curarunt: sapiētes has incōmoditates tol-
lere tradiderunt q; artificiosum loquēdi modū vnifor-
mem q̄dez ac congruū· vt omēs cōceptꝰ hūani· demū
cū cte doctrīe ꝑ eandez artē aptius ⁊ liberiꝰ significarē-
tur ⁊ addiscēnt᷑. Vm̄ etsi vtilis et nc̄ia ars grāmatice
sit: quo tn̄ pacto int᷑ sciēcias ānumeret᷑· plimi dubita-
rūt· ꝓ eo q̄ gr̄matica· ip̄a solū ēca peritiā recti ſmonis
v̄sat᷑· sermo v̄o transit· sciēcia autē ē de permanentibꝰ.
Adde q̄ hec ars pollīe liguā nō animū nouit· nᶜ intel-
lectū dirigē ȝ labia. Accedit q̄a nō ꝓpt᷑ se: ȝ ꝓpt᷑ alias
inuēta ē q̄re instrumētū sciēdi potiꝰ q̄ scia scd̄ʒ quos-
daȝ dici pt̄. Logica scd̄a est liberalis ars q̄ ⁊ racōnalis
dicit᷑. Ip̄a· n· diffinire· querē· respondere· vera a f̄ł̄is di-
iudicaē· ac sb̄tilit᷑ disputare docet. Necessaīa ēte ⁊ vti-
lis ars· q̄ scd̄ʒ Hugo· ī didascolicon· ꝑ eā sb̄tilibꝰ ob-
iectōnibꝰ latēs vitas repit᷑· Causa siq̄dez inuēcīōis eiꝰ
ꝑutilis admodū fuit. cū· n· ī phisicis pl̄es sb̄orirentur
oppiones ⁊ contr̄ietates: decreuerūt sapiētes de modo
alt᷑candi artē t̄dere. Videbāt· n· q̄ nō posset facile per-
veniri ad alicꝰ sciēcie ētitudinē sine pericia disputādi.
Hanc Salo· oīm sapiētissimꝰ ī prouēbijs addiscendā
admonet· dū nos hortat᷑ vt intelligamus sermones
p̄dencie· v̄suciasq; v̄boꝝ· necnō ꝑabolas ⁊ obscurū ser-
monē· ⁊ dicta sapientū sil᷑ ⁊ enigmata· que omnia vt
Hiero· ad magnū oratorē ait: dijaleticorū et oratorū
sūt. Sed ⁊ Augꝰ. ꝓ eo int᷑ cetera logicā ɔmendat· q̄a
exēcitacōra policōraq; reddit ingenia. Sed ēte si dija-
letice fructꝰ· si finis attēdit᷑: vtiq; repiemꝰ· q̄ potiꝰ in-
geniū inanit᷑ fatigat· q̄ vtilit᷑ ꝑfecit. Nā etsi ɔdisputā
tem viceis: nō: fructū: ȝ v̄boꝝ folia ɔseq̄ris. Hic Greg.
silogistica inq̄t disputacōi q̄d aliud ē: q̄ v̄bis ɔtendē
et audiētes sb̄uertē. Abutunt᷑· n· ea arte plimi: dū cō-
fidētia clamoīs v̄boꝝ v̄itatē impugn̄nt. Rursꝰ quisq̄s
ea doctrīa v̄saris nc̄e ē ɔtēciosiꝰ loq̄ris q̄cq̄d ꝓbaē nō
potes· q̄a ut inq̄t Augꝰ· ɔfirc̄ōʒ sumit ab hoīe: q̄cq̄d

nō habet̄ ex vitate. Sed et illud v̄m ē· q꞉ sepe nimiū
altercād̄o ꝓdit᷑: dū inq̄rit᷑ vitas· qd̓ satis dolendū est.
Idipm̄ qd̓ ad vitatē iuuādā institutū ē: ad eā obfus=
candā occultādāq꞉ cū hoim̄ laboꝛe studiosissime q̄rit᷑.
Vn̄ Augꝰ in de doct̄na cristiana execrabilē dicit artē
sophisticā disputādi et libidiēꝫ rixādi· q̄m admonet
cauēdaꝫ. Si· n· doct̄na foret pietatis: nequaq꞉ sacre lr̄e
tantope eā detestarent᷑ cū aiūt· q̄ sophistice loquitur
odibilis ē. In ea ēte vt ip̄e Augꝰ ait victoria v̄boꝝ:
⁊ ostentatō ambiciosa queritur nec modo tardos: sed
pleꝝumq꞉ ingeniosos decipit

Ca· xxxvj· de rhetoꝛica q̄ est tercia liberalis ars· ⁊ de eius
oꝛtu ⁊ vtilitate ac laudibꝫ. Rursus de eiꝰ abusu ⁊ q̄lis
debet ēe oꝛatoꝛ· ⁊ ad q̄d valet eloq̄ntia sine sapiētia· ⁊
quomodo aliq̄n est moꝛtifera.

Rhetoꝛica tercia ē liberaliū artiū· sic dc̄a q̄i oꝛnatꝰ
sit locucōis scd̓ꝫ Alfarabiū. Veluti· n· ꝑ ḡmaticā
ꝯgrue loq̄ndi artē addiscimꝰ: ita ꝑ rhetoꝛicā ea oꝛnate
ꝓferre que didicimus· ex qua re potissima causa illiꝰ
inuentiōis sumit᷑ scd̓ꝫ Hugo. Est igit᷑ hꝰ artis sum=
ma vis ingēs laus. Nam ut inq̄t Sen̄· magna res est
eloq̄ntia· n̄ adhuc vlli indulsit: vt totā ꝯtingēt· satis
felix ē q̄ i aliqua eiꝰ ꝑte ꝛ̄ceptꝰ ē. Nec ēte oꝛnamentū ē
aliaꝝ sciētiaꝝ· q꞉ vt inq̄t Cassiodoꝛꝰ q̄cq̄d i alia doct̄na
ꝯcipit᷑: ab ista sᷓ decoꝛe ꝓfert᷑. Vnde i ecc̄astico scribit᷑·
tuba ⁊ psalteriū faciūt melodiā· ⁊ sup̄ vtrumq꞉ ligua
suauis. Et iteꝝ· fauꝰ mell᷑ v̄ba ꝯposita· Et rursꝰ sc̄ꝑ=
tū ē· q꞉ sapiēs i verb̄ suis mōstra placauit De laudibꝫ
v̄o eloq̄ntie ṙꝑete q̄ sup̄ diximꝰ· i xxxiiij· ca· i p̄h°. Sed
ēte hec ars ꝑlimos fallit: dū suos sectatoꝛes dicere· nō
scire· docet· instruit· dulciter verba carpere non vtiliter
sapere. Et dum verboꝛum suauitas queritur: vera reꝝ
sapientia ammittitur· atq꞉ vtinaꝫ tantus hodie esset
hominum labor ad recte beateq꞉ viuendum quātus
ad ornate bene politeq꞉ dicendum. Hinc Firmianus

Lactañ·vtinã taꝫ mlti bñfaceret: q̃ bene loqui videnť. Adde·qꝛ plerıq̃ ea vtunť nõ ad salutẽ·ꝫ ad pernitieꝫ. Acerbissime q̇deꝫ illud referẽdũ qꝛppe et dolẽdũ arbitror·ut videlꝫ ea que teste Cicerõe a naťa data ẽ ad bonoꝝ hoim cõhuacõꝫ:ĩ pesteꝫ ⁊ nocumentũ vtať. Simplex·n·ẽ vitas ⁊ recta·splẽdore aut vboꝝ lenocinio nõ eget qñimo vt Quĩtilianꝰ ait·suspecta ẽ cũ ornať fingere nescit. Naꝫ qm̃ inqᷓt fabcabit ficmẽtum q̃ vix elimatũ deꝑmit ẜmonẽ: Ipa vero ꝑ ornata locucõ plus ꝑferre q̃ ↄferre solet. Vt vm̃ sit qꝛ qᷓdaꝫ sapiẽs ait qꝛ garrulosa dicẽdi festiuitas plꝰ sonat q̃ valet·multũq̃ hẽ inanitatis et vacui. Idq̃ Señ·nõ negauit dũ ĩ declamacõibꝫ ait:qꝛ raro hec inter se coeũt vt eadeꝫ vox sit dulcis ⁊ solida. Hic Didimꝰ·ad Allexandrũ·artẽ inqᷓt bene loq̃di nõ discimꝰ ñ facũdie rhetoicoꝝ oratorũq̃ operã damꝰ. Cuiꝰ offitiũ ẽ fabulãtes ẜmoibꝫ ficmẽtare mẽdatia·⁊ innocẽcie fideꝫ cõferre crimibꝫ·q̃ dũ putãt se aliene laudis fructũ ꝑ iniquã victoriã rapuisse:nesciũt se sue cõsciẽtie ꝑdidisse nitorẽ·vt recte experiantur illud. Lactãcij.qꝛ mltis sua etiaꝫ facũdia mortifera ẽ. Rursus veluti ipsa artificiosa dicẽdi ars suos alũpnos decipit:sic ⁊ ab eis fallıť·pareq̃ ei vituperij vicẽ reddũt:dũ eloquẽcie ꝗ rectoris ꝟo noĩe gloriant·eamq̃ tãto fedıꝰ deturpant·qᷓnto nllaꝫ ꝑtẽ eloquẽcie attigeꝛt. Quippe noiari eloq̃tes delectanť:qui nõdũ loqᷓ incepeꝛt ne dixeri didiceꝛt. Est.n·modᷓnoꝝ hoim ingens numerꝰ·q̃ ĩ eo se veros rẽtores ꝑfcos atq̃ facũdos oratores euasisse putãt:si post paucᷓas q̇bꝫ insudaꝛt ĝmatice lr̃as·postergatis cetis ꝑclaris sciẽcijs·q̃ ipaꝫ eloquẽtiã nedũ illustrãt:ꝫ ↄficiũt·ilico facũdie studijs se dedãt·libꝛosq̃ Ciceroĩs ⁊ si uis nostri Qñtiliani ꝑlegãt. Longe ẽte aliť ideꝫ Cicero modᷓna deplorãs tp̃a in eo libro sentiebat:quem de oratore ad Quintũ fratrẽ edidit. Longe secꝰ ⁊ ipe Qñtilianꝰ cũ de oratoĩs institucõe ageret·taꝝ·n.aut nllm fatentur

optimū esse ea etate oratorē. Cui⁹ rei illam asserūt nō
insulsam fore cāʒ. Nā oratorē inq̇unt ī oī sapiētie gnē
ꝑsuadē oportē vt q̄ alibi didicit: cū splendore dicendi
ꝓferat· adeo vt q̇ veꝝ oratorē audit· scire ⁊ intelligere
plusq̄ꝫ ceti arbitret̃. Qđ vtiqꝫ nisi diu̇sis sapientie ti-
tulis lustret̃: efficē non valebit. Quo· n· pacto ī sacris
lr̄is ille ꝑsuadebit: q̇ eas nusq̄ꝫ legit: Quoue ī natali-
b⁹ q̇ Cristo· nō vidit: Quo mō ī moribꝫ ꝗ iure ciuili
ꝓrabit: q̇ eaꝝ sciaꝝ ne dixerim expers ē: ꝫ nͤ pn̄cipia
nouit. Ea de re Cicero mirare desinit paucos admodū
fuisse oratores: cū eos ꝗ oīa ꝗ mlͭta scire oportet. Que
oīa hoīes ꝯplecti ꝑ q̄ꝫ difficile ē. Hic Aug⁹ ī de doctrīna
xpiana ait quēdaꝫ sapientē dixisse· q̇a oratorē oportet
nō modo delcāre: ꝫ docē: nͤ mō ꝑsuadē vt flectat: sed vt
vincat. Constat itaqꝫ ea oīa nō nudis v̇borū folijs: ꝫ
mlͭtiplici sapiētia comparari. Talis ergo eloquētia a
sapiente prolata· omī dulcore mellis dulcior ē· de qua
in ecclesiastico scribitur· sapiens ī verbis amabilem se
reddit: Vt igit̃ partes laudate eloquētie quis asseq̄-
tur· necesse est varia scientiarū supellectili constipat⁹
existat: Idcqꝫ in ꝓuerbijs Salomō ꝑmonuit inq̇ens·
stude sapientie vt possis digne proferre sermonē. Qua
sententia contemptibilem asserit facundiā nisi scien-
tia ⁊ sapiētia fuerit condita. Fateor ergo hoīm mens
hodie deprauata· q̇nimo ⁊ penit⁹ obcecata est adeo vt
frondes ꝓ fructu capiāt et fumo pascant̃· dum se igni
appinquare putāt· Hoc ē ċte illud tp̄us qđ Apłus·
ad Thimotheū presig̃bat· cū poetaꝝ fabłas ac ficmē-
ta ꝓ veritate ac sana doctrīna fideles accepturos in sp̄ū
deplorabat· cū ait· veiet ergo tp̄us cū sanā doctrinā nō
sustiebūt: ꝫ a veritate q̇dem auditū au̇tent· ad fabłas
aūt ꝯu̇tent̃. Adde q̇a teste Augᵒ Cicero ip̄e et ceteri q̇
rhetoricā docuē fassi sūt eloq̄ntiam sine sapiētia obēe
plurimū ⁊ ꝓdesse nunq̄ꝫ sapientiam v̇o sine eloq̄ntia
plurimū profuisse. Hinc Apłus ip̄e vas electionis

ad Corinthios de se loqns palam fatet se imperitũ fore sermõe: sed nõ scia et sapiẽtia. tñ tñ pfecit qñtũ mõdus capẽ potuit. et hũana ingẽia sufferre valuerũt adeo vt pl9 oẽs doctrina et pdicacõe pficiẽs: vn9 ipe doctor gentiũ meruit appellari. Ipe deniq et si rhetoricis colorib9 nõ vsqueqq vtebat: adeo vtilit disputabat: vt oms sua sapiẽtia superaret. Nõ vtiq vt ipe alibi ait videbat i psuasibilib9 hũane sapiẽtie v̾bis: q ad eloqntiã ifeuntr. q̃re fideles sumope admonet. ne decipiant i sublitate smois. Nouat. n. q ad eũdẽ sensũ Iob dixerat frustra inqt homo apit os suũ. et absq sapiẽtia verba mltiplicat. Nec idipm gentiles vetes q eloqntie studia miro cuderũt ingẽio negare videnṫ. Quippe arbitrati sũt eloqntiã nõ debẽ iudicari atq laudari v̾boꝝ solo splẽdore: sed scdꝫ grauissimas sentẽtias a v̾a sapiẽtia sapient elicitas. vt explicare libꝫ. et gra exẽpli dixerim. In pficiẽdo dijadeẽate siue anulo absq ꝑportõe: longe pl9 pferre videt q carbũculm. q gẽmas. q aurũ offert: q aurifex q mõ ea auro ligat formãq simplicẽ adic. Dis itaq referta oro gẽmis sapiẽtie et sentẽciaꝝ pondẽ pficit. nõ solis v̾boꝝ flosclis paꝝ ergo substãcie vl v̾tutis a solite pulcitudis orõni afferre videt: q solũ rhetorice et eloqntie vacat. veluti q nuda ex aliena paosagmatia v̾ba ligat. Qui v̾o nõ mẽdicãdo sed sua diffũdẽdo paosiora mistrat: lõge pluris pferre visus erit. Famulat itaq teste Aug9 eloqntia sapiẽtie. nec mirũ vt Hiero9 ait ad magnũ oratorẽ. si xpẽ eloquij venustatem et dicẽdi ornatũ sapiẽtia vt domina ea vtat. et aliqñ de ancilla atq captiua ꝑpter eius venustatẽ faciat liberaꝫ istraelitaꝫ q et tamdiu honorata incedat: qdiu dominã sequit. sitq pteptibilis: cũ sola absq domine splendore prodire et placẽ gestit. Postremo audi quid Aug9 dicat. ait. n. qa eloquẽtie solũ vacantes minime ingeniosi habent. Quid. n. inquit pdest clauis aurea si apperire nõ potest: Aut quid obest lignea si potest:

Agam igit̃ finem si illud vnū dixerim· q̄z si sine sapi-
entia eloq̄ntiā ꝓfitent̃: vaītati inniti fatent̃. Nā nū do
vboꝝ ornatui vacātes: hūaītatis studia se iactāt asse-
cutos· cū ·n· teste sapiēte vana sł̃ studia hoīm· rece ora-
toꝝ exercicia studia hūanitatis sł̃ q̄ppe et vanitatis:
dū vaītati sermoīs incūbunt· q̄s pulcre idem sapiens
alibi digito tāgit· vba inq̄t ꝓferūt plīma multaq̄z ī
dicēdo ⁊ disputādo vaītatē habētia. Sed ⁊ Ieremias
ad eundē sensū· doctrīa inq̄t vaītatis coꝝ lignū ē ar-
gento inuolutū. Lignū inq̄ sicuū ē atq̄z aridū· idq̄z vt
splēdeat argēto inuoluit̃. Nec alit̃ rhetoꝝ vba arida
sūt veluti nllo sapīe humore ā sentētiaꝝ splēdore hu-
mectata· q̄re vt fulgeāt argento nitoreloq̄ncie sup in-
voluuntur. Quo fit vt verissimū sit eos studia sequi
humanitatis q̄n potius vanitatis. Adde que diximꝰ
in prefacione huius libri que incipit. Vez vbi aliq̄d
diximus vsq̄z ad medium capituli.

Capitulū ·xxxvij· de mathematicis sciencijs in genere·
et de earum ortu et fine.

MAthēatice vō doctrīales vocant̃· q̄z ꝑ ītas demr̄a-
stracōs q̄ntitatis ꝯtinue docēt· vt statim sł̃ dic-
mus· Has pħs methaphisice ꝯnūat ⁊ cū illa ꝯueniūt
q̄z vtq̄z ꝯsidāt d̄ q̄ntitate continua· ꝫ disparit̃ Metha-
phisicꝰ ·n· ꝯsidāt d̄ oībꝫ q̄ntitatibꝫ ꝑ vt sł̃ entia vt ait
pħs libᵒ q̄rto methaphisice. Sꝫ mathēaticꝰ ꝯsidāt de
q̄ntitate vt de subiecto· et de illa p̄ncipalit̃ agit illāq̄z
demonstrat. Et q̄a q̄ntitas multiplex est aut saltem
quadruplex: ideo q̄tuor sunt mathematice. Prima ·n·
et nobilior q̄ntitas est circa dimensionē oīm celestiū
corpū ī se· et inter se ꝑ distancias ⁊ dimensiones ad-
inuicem· eciā respectu motus et situs illoꝝ· et c̄ca istā
q̄ntitatem versat̃ astronoīa. Alia ē quātitas respctu
auditꝰ· c̄ca sonos ⁊ voces. Nā hūana curiositas vidēs
ī sonis ēē delcāmentū: quesiuit cām eiꝰ vt sibi possꝫ ꝑ
artem tales delcācōes facē ⁊ ꝯtinuare vt dicit Boeciꝰ

i pmo musice: vnde docuit qntitatē vocum sb vna cō-
cordia ⁊ ɔsonātia sonoꝝ cōiūgē ⁊ i vna ꝓporcōe nūali
deducē ⁊ hāc ꝓporcōe ⁊ qntitatē sonoꝝ vocam⁹ musi-
cam. Tercia qntitas respcū nūi vsat̄ q̄ dicta ē arismē-
trica idest vtus nūi. qꝛ ɔsidat qntitatē nūalē ⁊ ꝓpeta-
tem ei⁹ vt ait Isidor⁹. Hec ēte ars magne vtutis ē qꝛ
nlla aliaꝝ triū indiget: alie vo hac plimū indigēt vt
ait Boeci⁹. Qrta vo qntitas vsat̄ ēca mensurā q̄ dcā ē
geometa idest mensura tre. q̄ ortū habuit scdꝫ Alfara-
biū i egipto. Cū. n. post Nili inūdacōꝫ possessiōes oēs
obducēnt̄ limo. ad h̄ vt deinceps possessiōes ētitudīa-
lit̄ distiguerent̄: ceperūt trāꝫ lineis ⁊ mēsuris metiri et
partiri. vt sic ēti limites ponēnt̄ i possessioib9. A tali
igit̄ pmaria mēsura tre sciētia mensurādi nomē acce-
pit. q̄ geometa dicit̄. Postea vo creuit inquisicio ei⁹.
et deuentum est ad lineas et circulos et triangulos et
ceteras figuras ad eiusdem artis perfectionem.

Ca. xxxviij. ꝑticulariter de pma sciētia mathematica.
videlꝫ de astronomia ⁊ de eius laudibus et vtilitate.
deinum de illius incommoditate incertitudine labo-
ribus et damnis.

Astronoīa itaqꝫ pma ē mathēatica. et quā ātiqui
mathesim ꝑenstia breui appellabant: eāqꝫ vtilem
pbabilēqꝫ habuerūt. qꝛ vt ait Policrat⁹ natā illā in-
ducit racō pbat. et vtilitas ⁊ expiētia ɔpbat. q̄ hūc
sequunt̄ curiosiores sr̄ celestiū vt inuestigēt d̄ singl'is
q̄ sb lūari globo ɔtient̄. vtil' ēte ad nāles effc̄t⁹ pnos-
cēdos. Illa. n. de sideꝝ motib⁹ magtudīe ⁊ distācia p-
tractat. Euocat. n. hoīes ab his tenebris ⁊ grosso acre: ⁊
i supiorē illā lucidissimāqꝫ celi domū tot luīarib9 dis-
tinctā: oclos ⁊ aīm inducit. Est. n. iocūdū fixas stellaꝝ
imagīes discernē. ⁊ erraticas suis locis noībusqꝫ d̄sigr̄e:
eaꝝqꝫ ɔiunctōes. Demū solis ⁊ lune defect⁹: lōge ante
predicere ⁊ puidere ex quib⁹ plima cōmoda ɔsequit̄.

et non parua pericula et incõmoda vitamus. Rursus nõ est dubitãdũ ex motu celestiũ corpm̃ plurimos futuros rerũ euent9 dependẽ· pſertim i illis q̃ ex nr̃o libero arbitrio nõ procedũt. Vnde scđ3 doctrinã sctorꝝ· nõ sũt culpandi q̃ natales effect9 stellarꝝ ꝛ planetarꝝ nouerũt ꝛ p̃dicũt. Nã et i genisi legit̃ luiaria celi ad hoc producta eẽ: vt sint insigna ꝛ tp̃a et dies ꝛ ãnos. Pꝫ ex p̃dictis excellẽtia et vtilitas hui9 artis. Verũ scđ3 Alfarabiũ hec ars p pte mẽdarꝝ ẽ: ꝛ hoĩbꝫ ignota. Quis·n·hoĩm hodie nouit oĩm: ꝛ tã diũsarꝝ stellarꝝ diũsas natũas et effect9· ꝛ postea v̉tutes ex oibꝫ mixtas: vt cũ c̃titudine determinet euent9· eciã natales i elemẽtis et elemẽtatis ɔtingẽtes: vt absq̧ dubio dicẽ possit· taliũ stellarꝝ cõiunccõ facit nc̃cio siccitatẽ: ꝛ taliũ cõiunccõ facit aq̃rũ abũdantiã· ꝛ taliũ pestilẽtiã· et taliũ mortẽ diutnam· ꝛ taliũ mortẽ celerẽ: indubie nemo nouit circa arcana ista certũ dicẽ ꝫ p ɔiecturas fallaces afferũt aliq̃ ex his q̃ cõtigerũt aliq̃n· ꝛ nõ accidit vniformit̃ sicut dicũt. Et ideo astronoĩa iudiciaria fatua dicit̃· ꝛ infatuatia eorꝝ q̃ sibi vacãt scđ3 eũdẽ Alfarabiũ. Irridenda c̃te ẽ taliũ hoĩm dementia: vt scire velint: que i celo aguntur· q̃i consilio celestiũ interfuerĩt atq̧ recent̃ inde venerĩt: cũ tñ q̃d in terra q̃d i domo vxor aut soror ei9 egerit: ignorent. Noui ego quosdã astronomos vxores habere nõ satis pudicas· ipsi tamẽ de aliarꝝ impudicitia coniectabãt. Pluria itaq̧ incõmoda hũano generi ex his futurꝝ pscrutacõnibus mathematici afferũt. Sed vltra p̃dcã imminẽt alia incõmoda ꝛ picl'a. Nã raro et difficult̃ sectatores h9 artis int̃ moderacõis metas cohibent̃: ꝫ cupiditate q̃dam futã pnoscendi· ad diũsa vanitatũ genera ei9 velamẽto hoĩes trahunt̃ vt teste Policrato nõ tã phĩe speties: q̃ʒ quedã impietatis discipl'ia sit· ꝛ tandẽ i mathesim producta pernĩtia cõuertatur. Dilatãt·n· plurimi filaterias hui9 artis vt cõstellationibꝫ et planetis nimium virtutis attribuãt·

et eis nescio quã autoritatẽ prestant i ꝯtumeliã creatoris. Et iux̃ Applm ad sobrietatẽ nõ sapiẽtes stulti facti sũt. Celestibꝫ. n. ꝯstellacõibꝫ attribuũt vitã ⁊ mortẽ. cetosq; euentꝰ hoim ꝑdicere conant̃ et cetra q̃ pater posuit i sua ꝑtate. nõ attẽdẽtes q̃ ꝑ ꝓphã deꝰ ad illos irridẽs ait. dicite mihi q̃ ventã sũt: et dicã q2 dij estis. Sic igi'' mẽtes hoim futã ꝑnoscẽ cupiẽtiũ illudũt: vt tandẽ liberi arbitrij ꝑimãt libertatẽ. q̃ piter et eis credentes vtm̃ illud ꝯsiderarẽt. q2 altissimꝰ sideribꝫ ac stellis tm̃ dedit vigoris q̃ntũ voluit: sibi tñ retinuit totiꝰ opificij ꝑncipatũ. Que oĩa ipsi auctori deo exibent famulatũ. Iux̃ illud. celi enarrãt gloriã dei. Adeo. n. hi hoĩes diuie ꝓuidencie illiꝰq; bõitati ⁊ ꝑtati detrahũt: vt asserãt aliq; faustũ ã fortũatũ ẽẽ posse ex ꝯstellacõe natiuitatis sue. A quibꝫ vt q̃dam sapiẽs ait q̃rendũ esset. an credãt ira dei q̃busdã pleꝛq; regna ⁊ dominia ablata fuisse simpl̃r: ⁊ eiꝰ gratia ⁊ bñplacito alijs ẽẽ collata. Rursus nũ credũt q2 eadẽ diuina ira vl' gr̃a dei aut aliquorũ precibꝰ potest placari: vt bona data non auferat. et mala merita non inferat. que omnia in sacris lr̃is sepe facta esse legimus. Quod si ea vera fore credunt: necesse est illos etiã credere quia contra voluntatem creatoris huiusmodi bona hominibus nõ proueniãt. nec eis auferant̃: sed infallibiliter verũ sit cũcta bona ⁊ mala mo'tlibus ex dei beneplacito ꝑuenire. Vnde doctissimꝰ Guillerinus cancellarius parisiensis pulcre i eo quẽ de vniũso libro edidit: refert facete. q2 cũ vnus ex astronomis cuidã ex illiꝰ natiuitatis ꝯstellacõe magnã digtatẽ polliceret̃. Ille ab astronomo q̃siuit. Nũ si deꝰ nollet: ille digtatẽ assecut's esset. Cui r̃ndit nllo pacto id effici posse. Rursus quesiuit. an si deꝰ vellet. astra ⁊ eiꝰ natiuitas possẽt impedire: ne digtatẽ assequeret̃. Sil'r r̃ndit negatiue. Tunc ille. Cum ergo vtrũq; sit in dei arbitrio totum ei committo. Quod v'o obijciũt lumiaria celi producta esse:

ut sint insigna & tpa: fatendū est in natalib⁹. Erraret ·n· medic⁹: si flebotomaēt in cta lunacōe vl' signo site-rū. Signāt ergo sidēa futa tpa. an natalit ērt sicca vl' huida. Secus ī euētib⁹ hoim· q' ex arbitrio procedūt· & p vōez dirigi pñt. Tales ·n· astris nō sb'ijciunt. Pendent ·n· ex intellectu q' scd3 ph'm ɔstat ēe ab extra. Fatendū est tñ q2 indicatiue astra disponūt certos hoīes ad ctos act⁹· p2eh'tim eos q̄ nō resistūt passionib⁹· nec sequunt' vōez. Quo sensu dixit Pertholome⁹· q2 solus sapiēs dñatur astris. Stultoꝝ aūt infinit⁹ ē numer⁹. Sigficāt ergo astra q̄dam naturalia ī terra. n̄ ad illa hoīes cogunt· qñimo ea facile vitaē possum⁹. veluti exēpli gratia· eleuacō man⁹ cū gladio: signū ē eminētis pcussiōis: nō nūq̄ tñ ī iocū resoluit'. Rursus aliud exēplū succedit· si ī capite alicui⁹ vici q̄ strate vrbis viden⁹ ignē accensum· & ventū validū ex ea pte certe cōiectam⁹ domū ligneā· quā ignis & vent⁹ petit ɔburēdā: tñ aquaꝝ copia q̄ alijs remedijs vitare p̄t. O q̄t felices pn̄cipes· q̄t viros clarissimos fefellit atq3 infelices reddit hec tā fl'a et auida futuroꝝ euētuū inquisitō. Testes s' tres int' ceteos oī sc'lo percelebres & mēorādi viri Pompei⁹ Crass⁹ & Cesar· quib⁹ teste Cicerone caldei oēs mathematici: cetiq3 auruspices p2eclaro fine ī patria morituros p2omisere· qd' an verū sit: mestū ē cōmemo2ai· ferro ·n· oēs cesi· duo q3 longissime ab italia inhūati: ferarūq3 morsibus expositi fuere. Ea igit' atq3 maio2a quippe & deterio2a his prouenire assiduo cōspicim⁹: q̄s felices astronomi p2esagiūt. Nec tamē hūana mens futuroꝝ auida auerti uult: ne illoꝝ magis credat. Mira hominum leuitas· mira cdendi facilitas· verius dixerim fatuitas. Quam nō parū Cicero mirat' qui lōge magis mēdacib⁹ q̄ vera dicētib⁹ credunt. Cetis siquidē3 eciā p2obis hominib⁹ non facile fides dat': si vno tantū notabili sūt dep2ehensi mēdacō. Astronomos vō & diecto2es melio2is cōdictionis

dixeri· q̃ econ̄ accidit. Mille·n· illoꝝ ī ꝯuissimis reb⁹ mēdatijs: vna fortuita ⁊ alias futa vitas fidē p̄stat. Quo fit vt aliud mirabili⁹ accidat· q̄ vt Petrrcha ait sine ulla suspicōe mēdatij libē mētiri possint· p eo q̄ sel' potuerīt nō mētiri. Adde aliā stupēdi et admirādi cāz. Cū·n· diuia vitas sc̄pt̄a sacra teste nos mōeat: ne p̄dcis ꝯiectorib⁹ etiā ꝓphetis ⁊ v̄a p̄dicētib⁹ credam⁹. cū ait ī deutro· si surrexit ī medio tui ꝓphetes· ⁊ p̄dixit signū atq̄ portētū· ⁊ euenit q̄d locut⁹ ē: nō audias verba ꝓphe. Temptat·n· vos de⁹ an diligatis eū nihiloi⁹ eis ipsis mathematicis q̄s nō ꝓphas nō sc̄tos scim⁹: ī cūctis c̄dim⁹. q̄ paucā demonū forte prestigijs p̄dixerūt. Hui⁹ deniq̄ exercitij picl'a ⁊ incōmoda ult̄ p̄dca ex eo ꝯspicies. qm̄ illā artē p fūdamto ⁊ scuto q̄dam sue iniq̄tatis mlt̄i venerant̄ et colūt sc̄z diuiatores· nigromātici· incātatores· arioli· auruspices· ꝯiectores· cyromātici· Vtcūq̄ igi^r sit: oro te fili carissime hāc artē velut pestem fuge· n̄ q̄d astra de te inq̄ras: ſ q̄d astroꝝ creator sanxit bonis opib⁹ expecta· atq̄ ut ad salutem tuā cedāt: iugit̄ exora· n̄ ab his ꝯiectorib⁹ vitatē spectes agnoscē: q̄b⁹ vitas ipa ignocōr ē q̄ tibi. Fateor·n· aliq̄ astronomie spēs laudata ē atq̄ ꝓutilis. Verūtn̄ teste Aug^o: poti⁹ ē sciētia curiositatis q̄ doctr̄na pietatis. Nec illā inclpam⁹: ſ vtili⁹ sectādā dici⁹ sapientiā nālē·q̄ astroꝝ arti heret. Illa·n· nāli intellc̄tui ꝯsona ē at ꝯ ꝯformis· p q̄m natalīū rerū aiataꝝ et inaiataꝝ p̄ncipia· passiōes· ⁊ eoꝝ q̄ celo ⁊ mōdo ꝯtinent̄: rōes et effectus ꝯgnoscim⁹· ac mltaꝝ reꝝ possū⁹ cās reddē: q̄ mōdo mirāda vident̄. Nec mi⁹ iocūda ē inq̄sicō pspectie ⁊ d̄ pōderib⁹ c̄dita rō. Fatem̄ tn̄ q̄ ī his nālib⁹ methaphisicas sc̄as nō xp̄c· nō ꝓphe sonāt· ſ phs ⁊ ꝯmētatoz. De q̄b⁹ ad damasū dic̄ hiero· q̄ phisici pscrutatores ocl'os ī celū leuātes: ⁊ vlt̄ pfūdū terrꝝ ī abisso demgūt̄ ī vaitate ꝟsus ī obscuritate m̄tis ing̃dietes dieb⁹ ac noctibus pscrutant̄ mlta ut sciāt: pauca ut sapiāt

Ca·xcxix· de scd'a mathematica videl3 de musica et de eius laudibus et de utilitate· ac illius incōmoditate miserijs et laboribus

Musica vero altera mathematica est. que ut dixi cōsonā mltitudinē pporcōnū suar̄ i q̄dam eq̄litate vocū cōciliat. Hec ēte ars apud grecos magno sp honori fuit· nc putabat̄ q̄s libēalit̄ eruditꝰ nisi musicalibꝫ cātibꝫ instructꝰ foret. Quātaȝ aūt ūtutē. Plato armonie ātbuit ex his pꝫ q̄ i thimeo t̄dit. Ait· n· qꝫ potētissima arciū ē musica· cꝰ armōia virtꝰ ē ad mitigādos dolores aīar̄ hūanar̄: ipasqꝫ letificandū· silr̄ ꝯ ad ingerēdas eis oēs passiōēs Tantꝰqꝫ ē musicor̄ i cōmouēdis aīabꝫ vigor: ut eas cogat mouē corpa sua eciā ad gestꝰ insolitos: quibꝫ motꝰ intiores alterant̄. Deniqꝫ p armōias gratia ꝯtēplacōis et diuiār̄ sciēciar̄ studia: nō mediocrit̄ iuuātur scd'z Alfarabium. Adde mirabile dictū· qꝫ ꝯ i bellis equos ipi musicales cōcentꝰ incitāt· delfinos q̄ꝫ ꝯ ceta aīalia letificāt: Hāc Socra· didicit· et adolescētes erudiri in ea iussit· nō qꝫ ad lasciuie incitamētū: ꝫ ad motꝰ aīe sb regła racōeqꝫ moderātos· sicut· n· non ōis vox· ꝫ tm̄ q̄ bene cōsonat ad soni melodiā facit. Ita et motꝰ aīe nō ōis: ꝫ q̄ rōi cōgruūt ad rectā vite armōiaȝ ptinēt. Auget eiꝰ laudes qꝫ nō mō delectabil' ꝯ utilis est· q̄ nedū spūs hoīm viuificant̄: ꝫ instrumēta sūt ad rectos bonosqꝫ hoīm mores· cuiꝰ ūtute maligni spūs cohibent̄. Sed quid plura: Animū a curis liberat· ꝯ quadā in etna leticia ad exultacōnē in deū mētes hūanas prouocat. Vnde pp̄ha· exultabūt inq̄t labia mea dū cātauero tibi. Sꝫ iam audi illiꝰ incōmoda Prio· n· eas q̄s diximꝰ utilitates q' musicā audiūt ꝯsequunt̄· nō q̄deȝ ipi artifices. Naȝ ut ait Aris· audibilia fortiꝰ mouēt q̄ꝫ sensibilia aut per se opabilia Animo teste pħo: ppt vehemētiaȝ mltitudinēqꝫ vocū: ledit̄ cerebrū· ledunt̄ spūs vitales cantantiū· q̄ fit· ut ad mores male dispositi

reddāt̄ q̄s aris· banausos· i· idispoitos ad res intellcꝰ vōt

Rursus musica ⁊ usus eiꝰ p̄ c̃tas melodias ad molli-
ciem disponunt· aliqñ ad iram aliqñ ad diu̾sa alia q̄
distrahũt ab opib⁹ v̾tutis et intellectꝰ· q̃re senibꝰ ac
magnis ⁊ studiosis viris audire ⁊ iudicare: nō exercē
musicā preceptū ē. Decet·n·ut sapiētes aiũt grauem
virum nō modo manus: ẜ voces cohibere ad aliorum
applausum· qd̾ ꝓpriū histrionū ē. Ad de his q̄ tāgemꝰ
infra libro scd̾o ca·xv·ubi de cantoribus agitur.

Ca·xl·de tercia ⁊ q̃rta mathēatica videꝫ arismetrica et
geometria· ⁊ de eaꝝ laudib⁹ et vtilitate· ac de illaꝝ in-
commoditate inutilitate et laboribus.

ARismetrica ⁊ geometria vltime sũt mathema-
tice ⁊ vtiles admodũ· q̃ꝝ altera de numeris· al-
tera de magnitudinib⁹. In quib⁹ scꝫ varias relacōes
pariũ vl̾ inpariũ· item lineaꝝ supfitieꝝ· ā corporũ va-
rie spēs numeroꝝ magnitudinũq; ꝯstituunt̄ q̄ cogni-
tō iocũda ē. He q̄dem artes vtiles c̄te ⁊ nc̃rie sũt· ⁊ in
scriptũa sacra plimũ ꝯmendate· qꝛ scriptũ ē· oīa fecisti
ī numero pondē et mēsura. Sine·n·numero nihil agē
possumꝰ. Vt·n·inq̄t Isidorꝰ· tolle numerũ a rebꝰ: et
oīa pereũt·n̄ differrent hoīes a bestijs ceterisq; aīalib⁹: q
calculi rōeꝫ ignorāt. Et ideꝫ de geometa· sine·n·pondē
deniq; ⁊ mēsura: n̄ possessiōes n̄ pollitie forēt. Sꝫ fateor
he artes ⁊ si vtiles ⁊ nc̃rie sint nō tñ hoīes ꝯducũt nec
dirigũt ad mores n̄ ad felicitatē etnā. Quid·n·ꝓdest
rerũ magtudines· ac extrīsecas q̃ntitates agnoscē: sui
v̾o ipiꝰ intrīsecas q̃litates ignorare: Quid rursus q̃n-
tꝰ sit orbis intelligē: ẜ q̃ntꝰ sit eiꝰ creator nesciē. Aut
quid ꝓdest oīm numeroꝝ ꝓporcōes attigē: Quid nu-
merare mlt̄itudieꝫ stellaꝝ ⁊ oīb⁹ eis noīa vocare: si vi-
tia si scelera suippiꝰ nō ꝯputat: Vera igit̃ geomta est
q̃ntitatē ⁊ magtudieꝫ pcoꝝ attēdere illaq; pñie calc̾o
diluē. Vera illa ē arismetca· dies nr̄os dinumerarē· ⁊ ī
quo defecimꝰ ꝯputare dicētes· fac mihi dñe notũ nu-
meꝝ dieꝝ meoꝝ: vt sciā qd̾ desit mihi· q̄a carpentarij

sibi vendicāt· i q̄℞ usu picl'a fraudes ⁊ doli nō desunt. Taceo de falsis ꝯputis· de falsis mēsuris ⁊ pōderibus. Vides fili mi h'mōi mathematicas ātes fore aliēas ab artib⁹ et sciēcijs pietatis: que ad vitam eternā cō-ducūt· ad quā te dirigere oīa mea studia tendunt.

Ca ·xli· i quo sub breui epilogo ℞colligit autor cūctas alias artes et gn̄a viuēdi i hoc secl'o In quo ostendit miserias labores ⁊ picl'a oīum statuū· ⁊ docet eas oēs pl'es habere aculeos ⁊ miserias: q̄ gaudiū q̄etem ⁊ se-curitatem discurrens per omnes modos viuendi in hoc seculo

Cernis iam fili mi carissime si ea q̄ audisti: tecū ipe ℞colis ac discutis: explicata ēe oīa vite gn̄a cūcta deniq̄ humā tp̄aliaq̄ exercitia· in quib⁹ diuersa morl'iū studia: tā sedulo ⁊ vehement̄ occupant̄. Nec·n puto me falli. q̄niā hūan' anim' i illis nō ta₃ saciat̄ q̄ cruciatur. Si·n· recte iudicas: plus ieis laboris q̄ q̄etis· pl' meroris q̄ gaudij· plus luct' q̄ solatij· pl' difficultatis q̄ facilitatis· pl' piculi q̄ sec̄itatis repi-es· q̄ oīa opto tecū ipe ꝯsidēs· Scio·n· q̄nia₃ si mīmā labo℞ difficultatū ⁊ afflictōnū ptem pro inmorl'i deo ptuleris eo℞ q̄ mortales subeūt· vt secl'o diuīsis moīs seruiāt: recte q̄de₃ beat' eris. Verū sub breui epilogo pluria tibi ad mentē adducā. Quis·n· oīm viuendi gene℞· ac hūano℞ exercicō℞ ⁊ officō℞ labōes incōmo-da picl'a· fraudes q̄ ⁊ dolos facile mēorare posset. Sed ut breuiorib⁹ apud te vtar vbis· a sūmo culmie vsq̄ ad infimū· a cesare vsq̄ ad bubulcum· a rege vsq̄ ad pastorē· nll'a q̄es· nll'a sec̄itas: ꝫ oīb⁹ casib⁹ picl'is· acu-leis laborib⁹ innumeris subiacūt̄· cūcta fraudib⁹ ⁊ in-iq̄tatib⁹ subiacēt. Regis·n· ā cesaris clarissimū esse no-mē nō ambigit': ꝫ durissimū offitiū ⁊ magis huare difficile In excelsū n· ⁊ vētosū mōtē ascēd' rex: q̄ facil'

fulmia feriūt. Nam ⁊ si clarus regis titulus sit: res tñ obscura nec aliud est q̃ vitreū ⁊ periturū regale: curis ⁊ picculis plenū. Denū reges delirāt adulatōnibꝫ ⁊ qd picculosius ē decepto regis noīe plerīq̄ tyrāni fiūt: quorū nōnulli melius iustius sub rege iusto agerēt ⁊ trāquillius q̃ reges ipi essent. Locus ēte regius nedū ignauus et peculās ē: sed et picculosus laboriosus utrīq̄ difficilis. Quippe bonus rex: seruus publicus et malus hostis illius. Adde. q̄a rex ea die q̃ regnare cepit: mori cepit. Alijs ·n· viuit moriēs· qd difficile credit a regis hostibꝫ. Si q̃ erat olim quies: regi perijt. Sed de pncipū miserijs hactenus i scdo huius libri capitlo diximus. Sic de oīo de pncipibꝫ de ducibꝫ ⁊ marchionibꝫ comitibꝫ baronibꝫ ⁊ ceteris potētibꝫ cogitabis quibꝫ illa indelibilis atq̄ irreparabilis mesticia addenda ē· q̄ ⁊ si potētes sint posse tñ ne regi subitiant nequaq̄ pnt. Cetera hoim officia status artes et exercitia breuioribꝫ attigā ūbis. Milites nō defendūt s; depdant: officiales excoriāt· thesaurarij sibi nō remp· thesaurissant· Regia domus plena supbis. referta mēdatijs· impietas i pncipū castris· q̄ iuxt poetam nlla fides pietasq̄ viris q castra sequunt. Sz transire ad alios lib;. Eques fatuosus· armig paup depdat· pedites luctuosi inferni ministri· venator fessus cursitat inanit· fraudat auceps· piscator madidus aqs nō terrā colit· custodes latrones i siluis· iusticiarij i foris sicarij· excoriat barbetonsor· ledit cyrurgicus: occidit medicus· appothecarius soffisticat aromata· iudices tribūalia vēdūt· notarij registra flsificāt· litigijs se immiscet canonista· fraudibꝫ ditantur legiste fraudat orator· artiste supflue curiose viant· theologi bona pdicāt pua agūt· mercator decipit atq̄ deterat· vēditor laudat· vitupat institor· scptoēs incorrecte depigūt: pictoēs flsa sculpūt· carnifices putrida vēdūt· tabernarij ebrios pariūt· gulā gignūt. Sz tā certa ē hoim mēs: vt ad hec oīa ⁊ si miserijs picclis erūnis plēa: tñ vt ad q̄dā solacia ingētia

ꝑperāt festināt. Currūt n. et discrūt moꝛtales. nō q̄dem p virētia p̄ta: ȝ p scabꝛosas sepes ac semitas diu̇sas. Quidaꝫ n. ascēdūt mōtes. trāscēdūt colles trāsuolāt rupes. transgͦdiūtur foueas. igrediūtur cauernas. alij rimant̄ viscera terre. alij pꝛofunda maris penetrant. alij opaca nemoꝝ transfodiūt. alij exponūt se ventis et imbribus ac tonitruis. ⁊ maris ac fluminū fluctibꝫ et ꝓcellis. Alij metalla cudunt et conflant. alij lapides sculpūt et poliunt. alij ligna succidūt et dolant. alij telas oꝛdiuntur et texunt. alij vestes incidunt et consuunt. alij edificant domos. alij plantant oꝛtos ⁊ vineas. alij succendunt foꝛnaces. alij extruūt ⁊ cudūt molendina. alij piscant̄. alij venantur. aucupātur. ⁊ tādem alij mercātur. fenerātur. In quibꝫ omibus nō deficit fraus dolus et nequitia. ac etiā pericl̄a plima. Rursꝰ alij medicant̄. cogitāt. cōsiliant̄. et tādem decipiunt̄. Alij cōtendūt. alij pꝛeliant̄. alij plimo anio voluūt: vt d̄ctis artibꝫ opes ꝯgregēt. et questꝰ mlͭtiplicent. lucra sectent̄. ⁊ his laboꝛ coꝛpis. afflicc̄ō mētis et periclitac̄ō aīe. Que omia hoīm studia atq̧ exercitia tam vana sunt q̄ӡ d̄c̄ta. plena certe periclis aculeis et laboꝛibꝫ. Qͦd pulcre nō negat sapiēs Salo. inq̄ens. cūq̧ me cōūtissem ad vniu̇sa q̄ sub celo sͭ. et q̄ fecerāt manꝰ mee. ⁊ ad laboꝛes quibꝫ frustra sudauerā: vidi ī omnibꝫ vāitatē ⁊ afflictōneꝫ. et q̧ nō sit nisi laboꝛ ⁊ afflictō spūs. Et cōcludͭ. Cūcte res difficiles nͨ p̄t eas hō explicaē ȝmone. ꝓut statim ꝑticl̄ariꝫ ī sequentibꝫ capitulis differemus.

Ca. xlij. ī quo inq̄ritur cā. q̄re a p̄ma mūdi oꝛgie boni et mali ī q̄uis statu existēres: diu̇sas miserias penas. cruciatus pluriaq̧ mala ⁊ incōmoda coꝛpoꝛalit̄ passi sunt. Et breuiter enarrant̄ calamitates ī specie oīm fere magis excellentiū ꝑsonaꝝ vtriusq̧ testamenti.

Q[u]m̄ ceca sit mortalium curiosa inq̇sitio erga vite
formā eligēdā: satis ex p̄dc̄is ɔspicē libȝ. Audita
siq̇dez sūt nō mō ī gn̄e: ꝫ ī spē eoꝝ q̇ tꝑalit̄ ꝛ ī hoc scl̄o
vitā ducūt· cūcta hūane vite studia exercitia artes et
offitia· ī quibꝰ ostensū ē paꝝ fore dulcoris: plimū vo
meroris ꝛ afflictōis. Supest igit̄ ꝑ hꝰ ptis ɔplemēto:
vt eiꝰ rei p̄mo cās ꝑq̇ramꝰ· deinde a nascētis mūdi ori-
gine: plimū ꝛ fere oīm magis excellētiū ꝛ egregiaꝝ ꝑso-
naꝝ miserias penas· afflictōes· incōmoda mala· mor-
tesq̧ teterrimas· ꝑticlarīꝰ et noīatim breui· ꝫ ɔpendioso
sermōe narremꝰ· nō mō scelerator hoīm: ꝫ ꝛ innocētiū.
Vt dū vnꝰq̇sq̧ bonos sil̄ ꝛ malos ea ꝑtulisse ɔgnouit.
neq̄q̄ se magis q̄ exemptū q̄ ꝑuilegiatū reputet. Quid
igit̄ sibi vult· q̄ nll̄a viuēdi forml̄a· nll̄a vite ars· nll̄a
sors iustoꝝ q̄ iniq̄ꝝ hoīm: miserijs laboribꝫ et anxieta-
tibꝰ· cruciatibꝫ ac penis careat: Certe quisq̇s īterogat
mecū ignoret. Si tn̄ inq̇rendo aliq̇d dicē libet: illa for-
tassis int̄ ceteras causa sūmaq̧ racio assignari valebit.
Cū· n· teste Hiēmia· ocli hoīm ad auariciā ad sangnē
innocētū fundendū· ad calumniā· ad cursū mali opis
intenti sunt. Quodq̧ et genisis libri proclamāt· quia
vidit deus q̄ multa malicia hominū esset in terra· et
cuncta cogitacō cordis intenta esset ad malū. Et ī ꝓ-
uerbijs scribit̄: pedes hoīm ad malū currūt. Et iterū ī
Hiēmia· de malo ad malū egressi sunt· q̄re recte eos
mala sequunt̄: qui mala cogitant et operant̄. Quod
sensit Dauid cū ait· ɔprehenderūt me mala q̄ꝝ nō est
numerꝰ. Hinc Greg̃· nll̄a dominabit̄ adūsitas· si nll̄a
domiat̄ iniq̇tas. Nec aliud clamabat sapiēs. Corda
inq̇t filioꝝ hominū replent̄ malicia ꝛ ɔtemptu ī vita
sua. Et subdit. Et post hec ad inferos deducent̄. Natr̄a
· n· hūana tā natr̄aliter depuata est: vt ex se mutari nō
valeat· q̄re necesse est eam comitent̄ mala· sequantur
aduersa. Hinc idem sapiens. Nequā est nacio illorū ꝛ
natr̄alis malicia ipoꝝ: qm̄ nō poterat mutari iniq̇tas

eoꝝ ī ꝑpetuū: semen. n. illoꝝ erat maledictū ab inicio. Sed dices iuste quidē malos mala sequunt᷑. bonis v̄o ꝑmia nō supplitia debent᷑. Sȝ audi q̄d sctūs Job dicat Si impi⁹ fuero: ve mihi. ⁊ si iust⁹: nō leuabo caꝑ ut sa-turat⁹ afflictōe et miseria. Primis. n. afflictō pena est. secūdis medicīa. illis suppliciū. istis exercitiū: oīm tñ vt ait sapiēs mlťa ē afflictō. Quod ap̄ls nō negauit inq̄ens ad Thimotheū. Oēs q̄ pie viuē volūt ī xp̄o: xp̄i ꝑsecucō; patiunt᷑. Nec aliquē idem sctus ꝑtiarcha excepit cū ait. homo nat⁹ de mľiere breui viuens tp̄e replet⁹ mľtis miserijs. Id. n. hoīb⁹ sūma rōe ꝯgruit. Nā cū mens hūana ad eā quā creatus q̄etē suspiret: agit diuia ꝓuidētia nos ad illā dirigēs vt ī hac valle miserie nllis gaudijs. nllis ꝓspitatib⁹ merito q̄etet᷑. vt tāto vehemēti⁹ nos eťna illa nōdū habita delectēt: quāto iā ista acc̄epta cruciāt. n̄ aliud imperatoꝛ nr̄ v̄bo et exēplo docuit inq̄ens. ī mōdo ꝑssuras sēp habebitis. ī quo v̄bo Greg̃. nēo inq̄t sibi ꝓmittat qd̄ euāgeliū nō ꝓmittit. Quis tā demēs ille ē. vt sibi ī q̄uis h⁹ libȝ statu q̄etem ⁊ gaudia ꝓmittat. Quippe tribulacōes et angustias euāgelica imo xp̄i vox ꝯmiat᷑. Supest vt exēplis factisq̄ꝫ ꝯprobem⁹: q̄ v̄bis attulim⁹. In ꝑmis igit̄ q̄ꝫ v̄a sint facile intuebim̄ si cūctas h⁹ sec̄li etates discutim⁹: si deiq̄ꝫ nr̄oꝝ priscoꝝ vitas ac studia artes ⁊ exercitia ꝑscrutem̄. Meōres itaq̄ꝫ sim⁹ dieꝝ antiq̄ꝝ. cogitemus generacōes singulas. Interrogem⁹ patres nostros. et anūciabunt nobis. maioꝛes nr̄os et dicēt nobis. Nam a tempe q̄n diuidebat altissimus gētes. et q̄n sepabat filios adam. oīs creatura oīs etas miserijs et erumnijs plena fuit. Incipere autem libet a ꝑmo nostro ꝓthoplausto. Is a demōe seduct⁹. q̄ꝫ male ꝑmutauit locū: nosipi sentim⁹. Vxoꝛ v̄o eua q̄ꝫ male versucijs demonū credidit: nosipi patimur. q̄b⁹ ꝑlimas afflictōnū miserias infelicit̄ trāsmisit. q̄s sibi nobisq̄ꝫ vitasset: si voci creatoris obedisset. Per quoꝝ

transſgreſſiões ab ipa mūdi origine oīs morti reditu
nō mō mali:ſ3 boni·nō pūſi:ſ3 et iuſti recti et innocen=
tes·nō niſi ſudoribꝰ miſerijs et laboribꝰ vitā duxerūt
Abel·n·eoꝝ filꝰ innocēs a nocēte occidit̄ Enoch iuſtꝰ
ab hac vita tranſfert̄ Cain ſagitta pfoditur Lamech
pmꝰ bigamꝰ excecat̄ Tubalcaym laboribꝰ implicat̄·⁊
faber malleator·atq; i cūcta opa eris ⁊ ferri multiplicit̄
fatigat̄ Mathuſalē ſicut plimis ānis vixit:ſic multa
frigora mltaq; ſenſit diſcrimina Noe ab ea quā planta=
uit vinea irridet̄·atq; centū ānis i arce fabrica deſuda=
uit·viditq; tremulꝰ cataractas celi aptas ruptoſq; ab=
iſſi fontes Nembroch tyrānꝰ maledicit̄·et preſumptā
turrem edificanciū cū eoꝝ ſupplicō reprimit̄ Abraam
tēptat̄ ⁊ ſcandit̄·capit̄ Loth i bello Sarre vō ſterili re=
ficiūt mlieb̄ria Agar expellitur·bellis inſudat Iſmael
Iſaac imolādꝰ p mltas miſerias ſenuit·decipit̄ Eſau
ſuis pmogeitis·pmogeitꝰ ipe a fratre fruſtrat̄ Sodo=
morū tabnacl̄a vorax ignis ꝯſumpſit·vxor loth curio=
ſa ſcīēdi phibita:ſalis ꝯūtit̄ i ſtatuā Rebecca deſiderio
filioꝝ pmit̄ Iacob luctat̄·a fratre inſidias patit̄ Lia
licet fecunda lippoſa dolebat Rachel pulcra doloroſo
partu ſpirat Dina indigne violat̄ Sichem mechatur
Ioſeph a fratribꝰ venūdat̄ Ruben maledicit̄ Simon
⁊ Leui a pr̄e vaſa iniqtatis appellat̄ Dan vō coluber
Iſachar aſinus Beniamin lupus rapax. Et vt breuiꝰ
agamꝰ·filij Iacob de ſcelē peſſimo accuſant̄·pincerna
pharaōis impie incarcerat̄·piſtor ſuſpēdit̄·a dn̄a car=
nalibꝰ ſtimlis Ioſeph angit̄·pplus iſrael i luto palea
latibꝰ ac hūilibꝰ oneribꝰ pmit̄·maſcli iubent̄ interfici·
obſtitrix timore flm̄ dicit Moyſes ciſte aquiſq; com=
mittit̄ Egiptius i ſabulo ſepelit̄. Ceteros intempeſtiua
mors affligit Muſca peutit grauiſſima·ranaꝝ mltitu=
do·culices·brucꝰ lapides·grandies vexāt. Tādem rote
curruū ſubuertunt̄.atq; i profundum feruntur·et te=
nebroſus vorax pontꝰ abſorbet populꝰ ſitit eſurit ſil

et m̄murat in deserto· de porta ad portam queruntur
ydolatre iugulādi· cremat᷑ Nadab· m̄murās popul᷒
succēdit᷑ flām̄is Dathan ⁊ Abirō t̄ra absorbuit Core
ad cētrū t̄re ruit· igniti ī ꝓp̄l'm seuiūt s̄pētes· occidunt᷑
cananei· moritur Aaron ī mōte impugn̄tur Balaam
Moyses dil'c̄s deo extra p̄triam morit᷑ Iherico corruit·
lapidat᷑ Achor. Succēdit᷑ Ay· ⁊ ei᷒ rex s̄b aceruo lapi=
dum submittit᷑· pugnat Iosue· senserūt d' celo lapides
Amorrei Ayoth ī vētre piguissimo gladiū dereliq̄t.
Sexcentos occidit vomere Sangor· ꝑimunt᷑ Zebee et
Salmana Abimalach septuagita fratres sup̄ lapidē
regnādi cupidie occidit· eiusq̄ cerebrū nō multū post
m̄l'ier ↄfregit Ihepte filiā immolat· dicētes thebolech
iugulant᷑ Philistini asini mādibula sternunt᷑ alij cū
Samsone tēpli ruina cōsumunt᷑· filij Beniamin occi=
dunt᷑· morit᷑ Abimelech· flet anna· cesus est israel Fi=
nees ⁊ ofini moriunt᷑· cecidit Heli Goliat perimit᷑ a
Dauid· periūt philistei· cadūt sac̄dotes· ꝑcutit᷑ Nabal
perimit᷑ Ionathas Saulis armig' se fidelit᷑ ne dixerim
imprudent᷑ necat. Transfodit᷑ Asael Abner occiditur
Misyboseth claud᷒ decollat᷑ Iosobeth ꝑcutit᷑ Oza vi=
cit᷑ Syri ꝓdit᷑ Vrias bene s̄uiēs luget Thamar Amō
penas luit· pendet Achitophel· lancea fodit᷑ Absolon
Dauid p̄r dū hostē ēnit: occisū filiū plāgit carissimū·
c̄rit Achimas ad malū· decollat᷑ Syba· enuati a Da=
uid pereūt· sine c̄lpa interficit᷑ Adonias· occidit᷑ Ioab·
idolatrat Salomon· qui cunctos sapientia vincit: a
m̄l'iercula deuincit᷑· sp̄nit᷑ Roboā Ierobōam maledi=
cit᷑· dolet Assa· urit᷑ Zambri· timet Helias· occidunt᷑
ꝓph̄e Micheas sagittat᷑· cecidit Ochozias· vrunt᷑ qui=
quagenarij· irridetur caluicio Helise᷒· pueri vrsis la=
cerantur· leprosus Naaman anxius medelam querit·
punitur Giezi· corruit Ioran· ferit᷑ Senacherib· egro=
tauit Ezechias· dies ei mortis predicit᷑· eruunt᷑ oculi
Sadechie· dolet Esdras· luget Neemias· abijcit᷑ vt

bestia Nabuchodonosor· occidit Balthasar· innocens accusat͛ Susanna Jonas i pelago recludit͛ Thobias dolet cecitate· prestolat͛ Anna Sarra lacmat͛· i piculo Judith ꝯstituit͛ Olophernes quē vix terra sustinebat: a femina capite truncat͛ Vasti repellit͛· pallet Hester suspēdit͛ Aman· decidit potens Allexander· opprimit͛ Eleazar· occidit͛ Anthiocus· perijt Lisias· corruit Nichanor Judas occubuit· pdit͛ Jonatas Simeon perimit͛ Eliodorus flagellat͛· necat͛ Onias· occidit͛ Lisimach⁹· machabei torquent͛ Job· diūsis plagis pcutit͛ et i sterquilinio tanq̄ dulci lecto meditat͛. Pauc̄a ex ml̄tis sufficiāt eoꝝ q̄ i veti lege afflicti et tribulati sꝫ. Taceo eos annūare q̄ sb euāgelio et lege gracie diūsis peīs· cruciatib⁹ miserijs ⁊ malis afflicti repiunt͛. Quis ·n· applorū plagas· q̄s martirū ignes gladios· q̄s innocētū enses ⁊ pmaturas mortes enūare possꝫ: Quorū alij cesi· alij septi· alij lapidati sꝫ. Alij plūbatis· alij sagittis· eculeisq̄ rubricant͛· rotis lacerant͛. lignoq̄ affiaunt͛· alij bestiaꝝ dētib⁹ tradunt͛. Liberet illud ꝯuiuiū h̄ inserē· qd̄ Cipriano nōnlli attribuūt· i quo ex scriptis sacris plimos introducit q̄ nō escas. ꝫ corpa membra sangnē picēa ⁊ labores ad cōuiuiū ꝯferūt. Ex pmissis igit͛ attingē libet series ⁊ causas maloꝝ ⁊ doloꝝ q̄bus mortles corpalit͛ affiaunt͛. Ideo vt aptis oculis ꝯspiciamus: nullū hoīm gen⁹ erumnijs et miserijs caruisse· nllūq̄ tp̄s a doloīb⁹ ⁊ laborib⁹ vacasse vt recte rex ⁊ sapiēs Salo· dicē ausus sit. Vidi calūnias q̄ sub sole generant͛· ⁊ lacmas innocētū· ⁊ consolatorē neminē· et laudaui magis mortuos q̄ viuos ⁊ feliciorem vtroq̄ iudicaui· q̄ nondū nat⁹ ē n̄ vidit mala q̄ sub sole sꝫ· qm̄ vniūsa vaitas ⁊ afflicō. Et rursus i ecclesiastico. Quid de vniūso labore hoīs: nisi cruciatus ⁊ afflictio: Et subdit. Cuncti dies eius doloīb⁹ ⁊ erumnis pleni nec per noctem mente requiescat.

Ca· xliij· i quo ondit hoies i quis statu viuentes nō solū penas exilij· cruciatꝰ ⁊ mortes ⁊ cetā corpalia incōmoda assidue pati: ſʒ ⁊ alias diūsas intrīsecas mtis afflicōes. vt nusq̄ꝫ vita aut sorte sua cōtenti sint. Et breuiter tangit particulariter oēs fere huiusmodi animi querelas et molestias ad vtramq̄ꝫ partem.

Postremo parꝫ ē mortlibꝫ q̄s paulo ante enarrauimus miserias ne dixerim supplicia· calaītates et penas corpales ꝑpeti: nisi pl'imis alijs mētis intrīsecis erumnis ⁊ assiduis cruciatibꝫ pmanē. Vehemētiꝰ·n· inuisibiles aioꝝ morbos q̄ꝫ corporeos q̄ visibiles affligere ꝯstat· q̄re eos difficilius curari posse pspicuū est. Quā itaq̄ꝫ diūsis ⁊ adūsis affectibꝫ secū pugnet mortliū aīmꝰ: nō aliū q̄ꝫ se introget: sibiq̄ꝫ ipse respondeat q̄ꝫ vario· q̄ꝫq̄ꝫ recipco mtis impulsu· mō huc rapitr mō illuc· vt nusq̄ꝫ vnꝰ nusq̄ꝫ integer existat. Quippe secū ipe dissēciēs seipm discerpit· q̄tenꝰ sine vlla requie ab ortu hoīs vsq̄ꝫ ad exitū fluctuet mortlis vita: quācūq̄ꝫ viuēdi formlāꝫ eligat· vt recte ꝺ eo Job dixit· q̄ homo repletꝰ mltis miserijs fugit velut vmbra et nunq̄ꝫ in eodē statu pmanet. Sed vt cetā tacēā: nō pua mortliū miseria putāda ē· nlla rōe effici posse: vt cuiq̄ꝫ sue vite formula placeat· cuiꝰ plimos hr inuidos· nlli sua ars applaudat· nllm sors letū teneat: ſʒ querulꝰ aliena ꝑoptet· q̄ sua nō satis meruit· age vt ea ipa q̄ maxime cupierat assequatur. Certe cū fauorabilis incipit esse fortuna: illico mens emolita timidior ⁊ sue sortis obliuiosa fieri incipit· vt nō a casu Flactus dixerit bene ferre disce fortunāꝫ. Inexplicabilis certe miseria est se miserum semper putare· nec a miseria eripi posse· atq̄ꝫ illa calamitas vt ita dixerim oīm calamitosior ē· qn̄ a calamitate respirare nō licet· q̄ppe cui q̄cq̄d accidat etiā si letū iocundū q̄ꝫ existat: ꝯtinuo cruciet. In p̄mis itaq̄ꝫ vellem illud hūanꝰ ꝯsidēt animꝰ: qꝺ ante oclos

ꝯspicit. Ego vͦo plures vidisse sum memor q̄ damna·
q̇ paupie̅· q̇ suppliciū· q̄ morte̅ caroꝝ· q̄ peiores morte
videꝫ g̅uissimos morbos eq̄ aīo tulerūt· q̄ tn̄ diuitias·
qui honores· q̇ potētias· q̇ faustū· q̄ laudes· q̄ famā· q̄
alioꝝ siue inuidia p̄conia atq̧ triūphos q̇eta mēte fe=
rēt· nll'm· Quas siq̇dē animi passiões ⁊ si apl'us opa
carnis appellet· q̧ tn̄ a fonte cordis ꝓfluūt: rc̄e morbi
animi censēdi sł̄. Quid· n· aliud ambicō ē q̄d cupidi=
tas nisi supbia: Vt· n· Aug⁹· inq̇t· nō ē ābicō sine ela=
tione· nō ē cupiditas sine supbia· q̧ oīs supbꝰ cupid⁹
ē· ⁊ oīs ābicōsus elat⁹· q̄ oīa rc̄e animi vitia sł̄· veluti
ex affcū ⁊ desiderio ꝓcedētes. Nā Isidoro teste· cupidi=
tas desiderio auget̄· cū scriptū sit: insaciabilis ē anim⁹
cupidi. Digne igi' impator nr̄ apud Matheū ait· q̧ ex
corde exeūt cogitacōs male. Tāges si vis sil' et discute
oīm mo'rliū q̇relas ac varias aī afflicco̅es. Vm̄ audi
ilico cās atq̧ rōes· vt liquido agnoscas tāto maiores
pectoribꝰ hūanis inesse miserias: q̄nto magis obcecati
sint· vt cur eas paciant̄ q̇ ignorent· q̇ nō satis intellige̅
velit. Quidā· n· nō paꝝ aīo torq̄nt̄ sup āplioris felici=
tatis· ꝓspitatis ac fortūe carēcia: ꝫ c̄te ignorāt q̄t piclis
ac infinitis ⁊ inexplicabilibꝰ curis plene sint. Alij tris=
tant̄ eciaꝫ post adeptas q̄s optarūt ꝓsperas fortūas: ꝫ
forte q̇ eos qꝺ difficile ē ferre nō nouerūt· q̇ rc̄e ꝯspiciūt
eas bonis moribꝰ adu̇sas. Alij m̄murāt ꝺ adu̇sitate
infortuīo et calaītate: ꝫ c̄te nisi fallor nō cogitāt q̧ in=
cog̅ti hoīs nota ēē calaītas nō p̄t. Alij ꝺ ei⁹ fortūa ne
dixerī inconstancia· ꝫ fallacia vehemēti⁹ q̄runt̄ q̄ adeo
cū eis ludit: vt illos in p̄ria sua nō ꝑpe tp̄e dn̄os effe=
cerit sil' ⁊ exules: ꝫ c̄te hi integram fortūe amiciciā nō
āplectunt̄· cū eius leges asp̄nant̄· que ī altū nihil diu
manere statuit. Adde indignū fore vt mores ludosq̧
illi⁹ respuat: cui se totū deuouit. Alij deiq̧ penas sen=
ciunt ī hui⁹ mo'rlis vite incolatu ac ꝓlongacōe: ꝫ c̄te
hi p̄maturā mortē inexpti id optāt qꝺ deisse doleret.

Alij q̄runt̄ se p̄secucōs· impugnaciones atq̃ iniurias diūsas· tormēta deiq̃ ⁊ exilia ꝑpeti: s3 quid si ꝗ alijs ipi ea intulerūt ꝗ meruerūt: Alij lamtant̄ q̄ꝫ temptacões flagella paciunt̄: s3 c̄te eis exercitati minime nouerūt. Alij turbant̄ plurimū· q̄ꝫ vano honore inaniq̃ gloria nō fruunt̄. s3 hi ꝗ veram gloriā nō nouerūt ꝗ forte eos latere meli9 tuciusq̃ foret. Alij q̄ꝫ despecti hūilesq̃ ab homib9 reputent̄: s3 forte longeplus deijcerent̄: si plus eleuarent̄. Alij detractōs infamias et opprobria molestissime ferūt: s3 hi ff'is laudib9 tumēt. Alij angunt̄ sup tp̄alis p̄tatis· ꝗ dig̃tatis siue mūdani dn̄ij carentia: s3 his virtus fortassis nō supest: vt ea assequant̄ ⁊ ferāt· vl' hi corruptū habēt gustū talia falso putantes diutn̄a. Alij de nā ꝯq̄runt̄· ob parētele et magni gn̄is seu nobilitatis defectū: s3 hi veraꝫ nobilitatē nō satis nouerūt. Alij pauptatē et diuitiaꝝ inopiā implacabilit̄ ferūt: s3 c̄te hi fallunt̄ putātes diuicias ipas possessores suos felicitare nō cruciare. Alij de p̄dicōe reꝝ· de naufragio ruina ꝗ tp̄aliū bonoꝝ damno ⁊ defectu plurimū angunt̄: s3 forte his expediēs fuit illis carē: q̄ causā maioris ruine p̄estabāt. Alij amicoꝝ vl' caroꝝ amissionē vl' sepacōꝫ deplorāt: s3 c̄te putandū ē amicos nō satis se amasse: q̄ a vite p̄iclis euaserūt n̄ perierūt. Alij de iniqua societate torq̄nt̄: sed forte eos bona nō oblectauit. Alij de carētia hūani fauoris q̄runt̄: s3 q̄d si odium eis longeplus profuisset. Alij q̄ꝫ ab amicis derelicti existant: sed quid si primo ipi eos reliq̄runt: Vel forte dignū fuit· vt q̄s virtus non fecit: fortuna dimittēt. Alij rursus sil'r lamētant̄· q̄ꝫ tā cari paulo ante homib9 uisi sunt vt certatim ī eoꝝ amiciciam venire niterent̄. Itē tn̄ ipi de nll'a alia re concordes: ī suū excidiū quasi ꝯmunicato cōsilio conspirarūt. Sed hi de amicitia equiuocant· aut forte cessauit vtilitas: cui9 gratia amici assumpti s̄t. Alij q̄ꝫ amicis tediosi aut onerosi existant. Sed quid si grati atq̃ beniuoli

fieri voluerũt aut renuerũt: Alij ꝙ inimicias sine cã
paciunt̃. Sꝫ q̃d si v̉tutẽ nõ hñt recõciliãtẽ: Alij sum-
ma tristicia afficiunt̃· q̃a nõ satis voluptatibꝫ delites-
cunt. Sed hi fallunt̃ q̃ ꝯtũeliosos hostes aĩcos ꝑputãt·
vl̕ forte otiositatẽ illas afferẽtẽ prescindẽ nolũt. Alij
ꝙ refcõne ꝑpata careãt. Si hi ignorãt eã male digerẽ-
tibꝫ ꝓdesse. Alij ꝙ ieiuio ꝛ abstinẽtia vti nõ pñt. Sed
c̕te ꝙ ne possint: volũt. Alij sup famis et sitis inedia
q̃ruli sk̕. Sed q̃d si illis satitas inimica ẽ: Alij sup am-
ple et delicate habitacõnis carẽtia tristant̃. Sed his
angustꝰ forte locus v̉tutes donat. Alij sup asperis et
duris lectisternijs lamẽtant̃. Sꝫ c̕te ꝙ mollia ad luxũ
inertiamq̃ ꝓuocarent. Alij de vilibꝫ vestibꝫ q̃runtur.
Sed hi ĩ domibꝰ regũ esse cuperẽt q̃ mollibꝫ vestiunt̃.
Alij ꝙ ceťis hũanis solacijs careãt. Sꝫ hi satis igno-
rant plus tristia q̃ꝫ leta quibusdã ꝯferre. Alij ꝙ cum
hoĩbꝫ nõ conuĩsent̃ ã fabulent̃. Sꝫ indubie t̕les igno-
rant solicitudĩs dona· v̉tutesq̃ silentij. Alij de omni
tristabili euẽtu q̃runt̃. Sed c̕te ꝙ cũcta illis ad votũ
successere· q̃bꝰ sese experire nõ licuit. Alij nõ mõ tur-
bant̃· ꝧ incõsolabilit̕ torq̃nt̃· ꝙ mali ĩ hꝫ seculo melius
habeãt q̃ꝫ boni. Sꝫ hi nõ facile credũt· malos nihil hr̃e
ĩ celis sicut bonos paꝝ in terris. Alij ꝙ ĩ seruitutem re-
digant̃ seu captiuent̃ et incarcerant̃. Sꝫ hi ignorãt ꝙ
potior pars hoĩs inest volũtas libera ẽ· cui p̃ncipes nõ
dñant̃. Alij tristant̃ ꝙ oporteat eos diu iugũ sbiec-
cionis portare. Sꝫ hi ꝑesse nõ subẽe optãt· n̄ obediẽtie
fructũ satis gustarũt. Alij q̃runt̃ ꝺ obs̕uãtia diũsoꝝ
preceptorũ· Sed hi c̕te apte demrãt ꝙ eis t̃nsgressio
delectat. Alij de reuerentia sup̃ioribꝫ exhibẽda q̃runt̃.
Sed hi illã recipe nõ exhibere cuperẽt. Alij ꝺ carentia
ꝓp̃e voluntatis. Sꝫ c̕te hi tales ignorãt q̃ꝫ graue malũ
existat ꝓp̃a voluntas. Alij de voti emissione. Sed hi
certe nõ satis nouerunt ꝙ felix necessitas que ad me-
liora compellit. Alij ꝙ seculum derelinq̃re nõ valeãt.

Sed c̄te his ideo valitudo deest: q2 volitudo nō adest. Alij q2 religiōz ingressi ꝑseuerare neq̄ant. Sz hi certe īcepisse dolēt. Alij q2 ex9muicati existāt. Sz hi c̄te ec̄cie cēsurā nō mediciaȝ ꝫ penā ꝟlo putāt. Alij q2 irreglares sint ꝙ inabiles. Sed hi c̄te nō satis hūiliari nouerūt. Alij q2 diuis officijs ⁊ sac̄mētis careāt. Sed his forte vtilius foret deuocōe et fide suscipe. Alij q2 lectō ꝙ vsus sacre sc̄ptē eis auferat̄. Sz c̄te q2 eis ꝙ ad questū ꝙ ec̄cie discrimē vtebant̄. Alij ꝺ exaudicōnis tarditate anxij sꝫ. Sz forte nō satis sciūt. q2 ꝗ differt cibū auget esuriē. Alij de reꝝ tꝑaliū peticōnis frustracōe angunt̄. Sed c̄te q2 aliena sꝫ a vera intioris sui hōis salute. Alij de impedim̄to 9tēplacōnis q̄ruli sꝫ. Sz q̄d si ad pietatis actīa oꝑa sꝫ efficaces: Alij de augm̄to negociacōis. Sz forte 9tēplacōi inepti sꝫ. ꝙ illa eis ꝑmolesta ē. Alij q2 ꝟtutib9 careāt. vicijs se dedāt. Sz veꝝ ē nō nisi a seipo q̄s ledit̄. Alij q2 facilit̄ vitia seq̄nt̄. Sz hi vitijs resistē nolūt. Alij difficult̄ ꝟtutes āplectunt̄. Sz c̄te q2 9fragosa ⁊ ꝑdifficil' ad ꝟtutes via ē. dulcis ad vitia. Alij mestissime ferūt stimꝟlos carnis. Sz hi forte eos ꝑuenīunt. Alij ꝺ errancea seu nimis arta 9scia angunt̄. Sz c̄te hi supioꝝ exēplis ꝙ p̄ceptis iuuari sꝑnūt. ꝙ q2 suo sensu regunt̄. Alij q2 semꝑ leti ⁊ iocūdi ⁊ nunq̄ tristes. neq3 ī aliq̄ 9scia strīgat. Sz c̄te hi timorē dei abijciūt. ⁊ latā sil' ⁊ letā vitā sequunt̄ vitioꝝ q̄ ducit ad mortē. Alij q2 ꝑlimū audaces existāt. Alij q2 pusillamīes et timidi. Sz c̄te hi ⁊ illi extīma ꝑ medijs capiūt. n̄ cogitant q2 m̄lta ex timiditate sꝫ dimissa: q̄ ꝑ audatiā sūt 9missa. Alij q2 mortē. alij q2 fulmīa ⁊ tēpestates timeant. Sz c̄te hi timē desinerēt: si vere sꝑare īcepissēt. ꝙ eos crimīs 9scia nō accusaret. q2 vt sapiēs ait: magna securitas ē nihil inique egisse. Alij ꝺ sua p̄destiacōe ⁊ salute hesitāt. Sz paꝝ hi laborāt: vt sua sit c̄ta electō. Alij plꝰ q̄ oportȝ ꝺ dei boītate sꝑerāt. Sz hi futuraȝ dei iusticiā nō satis credūt. Alij q2 ob grauia ab eis 9missa desperare

formidēt. Sed ēte neminē ꝗuissima peccata ꝯdēpnant:
si nō placeāt. Si nō vis desꝑare desine peccare. A dde qꝛ
vtrisqꝫ videꝫ nimiū spātibꝰ ⁊ desꝑātibꝰ timor deficit ⁊
spes· q̄re vtrisqꝫ vtꝝqꝫ ē nc̄riū· scꝫ vt deū timeāt ⁊ in eū
sperēt. Timor· n· sine spe inducit desꝑacōꝫ. Spes v̓o sine
tiore indissolucōꝫ scd̓ꝫ Hugo. Alij de tiore inuasiōis
hostiū visibiliū et inuisibiliū anguntᷣ. Sed hi ꝯtrua
remedia scientᷣ asꝑnantᷣ. Alij ob bonoꝝ corꝑis defcᷓs ꝗ̄
deformitates q̄runtᷣ. Sꝫ hi nō satis ꝯsiderāt fatuū ēē
ꝗ seruū lasciuire ꝑoptat ꝗ̄ ornare cupit. Alij senectutē
ꝗuiter ferūt eiꝰqꝫ calaītates detestantᷣ· Sꝫ hi paꝝ fore
putāt cupiditates reliq̄sse· atqꝫ id non posse qd̓ nolle
deberēt. Alij d̓ corꝑis debilitate ⁊ diūsis morbis ꝑ̄ser-
tim d̓ oculoꝝ· auditꝰ· odoratꝰ ꝗ̄ loq̄le carētia siue defcu.
Sꝫ ēte hi cūcta ad corpꝰ referūt ignorātes defcᷓs ip̄os
plus ꝓfecisse aīe: q̄ꝫ offecisse corpi. Alij suꝑ vite breui-
tate ⁊ tēpestina morte incōsolabilitᷣ torq̄ntᷣ. Sed his
bonos actus q̄ꝫ mltos dies ꝯgregare cōsultiꝰ essꝫ· cū nō
mltū ꝫ bene viuē sit laudabile. Alij d̓ eadē imminēte
de ꝓpinquo morte· et de instanti agone spū anguntᷣ· ꝫ
hoc ideo· qꝛ nō satis ꝯsiderāt tudem ēē tirānū ꝗ a pena
liberat: quē punire se putat. Hec paucᷓa forte ⁊ mlta
de huiꝰ vite diūsis artibus formulisqꝫ viuendi· ⁊ eaꝝ
erumnis et afflictōnibꝰ a me diserta sūt. Que quidē
longiora ꝗ̄ breuiora dici posse scio. Veꝝ ne breuitati
admodū studui nᷓ copie: sed ꝓut ex ꝯmuni oīm mortᷓ-
liū vita se obtulerūt· scriptis diserui· ne legētes vel in-
opia vl̓ fastidio fatigarē· vt cernat vnꝰq̄sqꝫ mortᷓliū·
ī q̄uis sorte ꝗ̄ arte cōstitutꝰ sit: q̄d ad vtrāqꝫ ꝑtē dici
valeat· nᷓ illos blāda resoluāt· nᷓ afflictīa ꝯturbēt· atqꝫ
vt dulcia ꝑiter ⁊ amara despiciat· sed paratꝰ sit semꝑ
ad oīa· ꝓmptꝰ et ad singula. Absoluā iam fili mi
hūc ꝑmū ad te pollicitū librū· de cunctis vite hꝰ tpa-
libus artibus et exercicijs· eoꝝqꝫ miserijs ⁊ erumnis.
Verū ex his que vltimo dixi· sensi plane tuū animū

non paꝝ titillare. Voluis. n. in mente q̄nimo vt ita
dixeri int̄ dentes musitas ne dixeri īmmuras. Cum. n.
audiuim⁹ satis ruētis seculi h⁹ calaītates adūsitates
⁊ supplitia tribl'acōesq̄ m'ltas ⁊ malas. q̄s passim vt
sup̄ tetigim⁹ bonis ⁊ reprobis. faciorosis ⁊ innoc̄etib⁹
cōmunes ēe. Eaq̄ ꝑch dolor nō tā legim⁹ q̄ experim̄.
Quaꝝ reꝝ cās quasdā ī gn̄e deduxisti. Veꝝ tāte tam
graui querele specialiores vrgēcōresq̄ cāe cōgruerunt.
Demū q̄d remedij. q̄d solamis mor'lib⁹ ī tātis erūnis
et vite laborib⁹ ēe possit: nōdū adduxisti. Vtinā. n. tā
ꝑmpta ꝯgruaq̄ ad eas oēs calaītates leuādas reme-
dia attulisses: q̄ ēta h⁹ vite mesta supplicia deplorasti.
Vsq̄ adeo vt bonos v̓tutiq̄ p̄ditos viros absq̄ culpa
affligi. torqueri quippe ab immortali deo relictos pu-
tem⁹. sicut ⁊ malos ꝓsperari ī altumq̄ ꝑuchi indigne
ꝯspiciam⁹. Quo fit vt diuinaꝫ ꝓuidētiā incuse͞m⁹. q̄
quosdā inculpatos varijs supplicijs infortunijs ⁊ p̄cis
cruciari: alios culpe noxios felicitate permittat. Si. n.
calaītates h⁹modi veluti sup̄ diseruisti nō nisi ex c'lpa
mor'lib⁹ ꝑueniri cōtendas: innocēs plimū diuīe iusticie
videt̄. vt innocēs ab eodē fonte affligat̄: quo reprob⁹
⁊ iniqu⁹ pena releuat̄. Nec aliud d̓plorabat Hiēmias
inq̄ens. Iust⁹ quidē tu es domīe si disputo tecū: vm-
tn̄ iusta loquar. q̄re via impiorū ꝓsperat̄: Et subdit.
prope es tu ori eoꝝ ⁊ longe a renib⁹ illoꝝ. Prope inq̄
teste Aug.ᵒ dando eis quicq̄d volūt ⁊ petunt. Et lōge
a renib⁹ eorū. ī nullo videlꝫ eis displicendo. q̄ illorum
animos ꝯturbādo. Sic et Abacuck ꝓpħa eam ipam
depromit querelā. Quare inq̄t deus nō respicis ꝯtēp-
tores. ⁊ cur taces deuorāte impio iustiorē se: Que dia
tāto aīos hoīm ī maiorē ducūt admiracōꝫ: q̄nto per
eundē Hieremiā d̓ diuīa iusticia scriptū legim⁹. Scio
dn̄e de⁹ q̄m malū iniustūq̄ nō libent̄ respicis. n̄ p̄t q̄s
de tua iusticia dubitare. Hic est fili mi effect⁹ īmmu-
ris tui ⁊ cunctorum fere mortalium. Et veluti vetus

querela sit et multoꝝ aĩos exagitat: sic multis egeret ṽbis· breui tñ ꝟmone fatiã satis veritati: q̃ nll'is ṽbis hũane opioni tñdere possem. Mirari igi˜ ⁊ conq̃ri tu cetiq̧ mortles desinetis: si rem ipaꝝ altius repetitis. In pmis itaq̧ illud aĩo fixũ teneam⁹· nec̃ꝫ absq̧ culpa ã causa affligi ã torq̃ri oporte͂· cũ sc͂ptũ sit· oculi dñi sup iustos. Et iteꝝ· vultus autẽ dñi sup faciẽtis mala· vt pdat de t͂ra memoriã eoꝝ. Sup quo ṽbo Cassiodor⁹. Errat inq̃t malus dicẽs secute fatio mala· ꝫ discat qꝛ vultus dñi sup faciẽtes mala q̃si dixit iustos ⁊ ĩiustos deus respicit ꝫ disparit. Iustos· n· respicit vt pie eos exaudiat· ꝫ malos vt puniat· pdatq̧ ď terra memoriã eoꝝ. Quã siq̃dẽ puniciõꝫ siue iacturam meõrie vite· ⁊ q̃ruis tp̃aliũ mime absq̧ culpa mortlib⁹ cõtingẽ cre= dendũ ẽ· nisi culpã nõ putes illis abuti· ã ea ad luxũ· ad auaritiã· ad supbiã· ad pompã ꝯũte͂: q̃ iustissimus deus tanq̃ ṽtutũ instrumta homib⁹ ꝯcessit. De quib⁹ Greg· pulcre dicẽ visus ẽ· qꝛ sũma et decora iusticia ẽ· vt ꝯcessa pdat: q̃ inconcessa captat. Rursus vt ẽ scoꝝ doctoꝝ sentẽtia· mali nõ vtiq̧ impune tñscũt· tũ qꝛ in fine punient˜: tũ qꝛ ea tp̃alia bona quib⁹ iniqui ĩ hac vita gaudẽt: deus illis ꝯcedit ob pauca que gesserũt bona. Sed sp̃ũalia bona q̃ respcũ tp̃aliũ magna bona existũt: iustis ṽtutiq̧ deditis rebuat tanq̃ equissim⁹ iudex· cui maxie ꝯgruit: vt bonis det sp̃ũalia tanq̃ po= tiora bona. De reliq̃s ṽo caducis et tp̃alib⁹ bonis seu penis ⁊ supplicijs· tantũ viris bonis mĩstret q̃ntũ suf= ficere ꝯspicit ad ṽtutẽ. Quod p alia ṽba pulc͂ Aug⁹· deducit ĩ p͂io ⁊ quĩto de ci· dei· qꝛ habẽtes policitas ⁊ hũanas ṽtutes: iuste reb⁹ h⁹ mõi pmiant˜. Qui vero diuis pollet ṽtutib⁹: pmiat˜ ĩ reb⁹ dei. Et sbdit Aug⁹ rñdens querentib⁹· quib⁹ premijs romani floꝝ deorũ cultores orbis imperiũ meruerũt. Ait· n· qꝛ bonis mo= ribus hec tp̃alia meruerũt· qꝛ veluti nll'm malum im= punitũ: sic nullũ bonũ irremunãtũ. Licet ideꝫ Aug⁹·

aliam cãʒ assignet ĩ pn̄cipio h⁹ libri. Vt igit̃ ad con-
ceptũ ſmonẽ redeam⁹. Aspera plerũqʒ ꝛ amara deus
iustis immittit: ne ĩ illis timeat̃ adũsitas. ſʒ ꝛ malis.
fortũe bona cõcedit: ne ĩ istis q̃rat̃ felicitas. q̃s ipi re-
probi obtinẽt. Ceteꝝ ĩ hac reꝝ vicissitudĩe agit de⁹ vt
prudẽtissim⁹ medic⁹. q̃ cũcta dedĩat ad infirmi obedi-
entis bonã volũtatẽ. Is. n. sepe secat et vrit infirmũ. n̄
illũ exaudit deprecantẽ. vt auͤtat ab eo dolorẽ necatẽ.
Adde qꝫ scdʒ Greg. occulta sꝫ̃ dei iudicia: ſʒ occulcõra sꝫ̃
cũ boni mala recipiũt et mali bona. Sed si curiose cãʒ
inuestigare libet. ideo malos bona recipe putãdũ ẽ qꝫ
cũ boni ſʒ delinquũt: iuste ſʒ mala recipiũt. vt ab eĩna
dampnacõe eripiant̃. Sed ꝛ mali bonis hic fruunt̃: vt
inde posteꝝ ad tormẽta trahant̃. Et subdit Greg. ex-
empla pclara scʒ de vitulis ꝛ infirmis. De vitul' inqʒ.
Nã veluti q̃ mactãdi sꝫ̃ vituli: liberi in pascuis relin-
quunt̃. Sic impi⁹ ad mortẽ t̃rens: efrenatis volupta-
tibꝫ relinquit̃. Econt̃ vo iust⁹ a t̃nsitorie delicacõis io-
cũditate restr̃igit̃. sicut et vitul⁹ ad laboris vsũ depu-
tat⁹: sꝫ dolorosõ iugo retinet̃. Deĩqʒ exẽplo infirmoꝝ
idipm ꝓbat̃. Negant̃. n. iustis ĩ hac vita tp̃alia. quia
egris quibꝫ spes viuẽdi ẽ: nequaqʒ a medico cuncta q̃
appetunt ↄcedunt̃. Dant̃ aũt reprobis bona q̃ in hac
vita appetunt. qꝫ desperatis egris omĩe qd̃ desiderãt nõ
negat̃. Et cõcludit. Perpendant ergo iusti mala que
iniquis permanẽt. et neqʒqʒ eoꝝ infelicitati inuideãt q̃
percẽrit. Que v̄ba omĩeʒ mor̃libꝫ admiracõʒ ꝛ querẽdi
cãʒ submouẽt. Ceterũ scdʒ August. sup canticis quiqʒ
modis ꝛ totidẽ causis: calaĩtates ꝛ flagella mor̃lib⁹
ↄtingere ꝑspicuũ est. vl' vt iusti merita ꝑ pacientiam
augeant̃. vt Job. Vel ad custodiam virtutũ. vt aplo
paulo. vl' ad corrigẽda facinora. vt marĩę lepra. Vel
ad iniciũ pene. vt Herodi. q̃ten⁹ ſʒ incipiat: qd̃ ĩ infer-
no sequit̃. vl' ad gl'aꝫ magficãdã. vt d̃ ceco nato. Ex q̃bꝫ
liq̃do ↄstat neĩem ĩ ſʒ sclõ sine culpa premi vl' absqʒ ei⁹

vtilitate affligi. Que omīa agunt vt ī his que diuīa
ꝓuidētia mortalib⁹ mittit ꝓsperis ꝗ diu̓sis· nō īmmut
nobis sit· nō q̄rumoīa: ꝫ mens bene conscia poti⁹ illis
ꝯsolet̄ ꝙ̄ turbet̄. Multis·n· varijsq̄ argumentis facile
agnoscem⁹: qꝛ p̄mū expediētia vtilia ꝗppe ⁊ nc̄cia no-
bis sꝭ laboꝝ calaītatū· ⁊ ꝑsalitatū oīm flagella· et q̄q̄
h⁹ mōi supplitia. Prīo·n· dilatāt cor hoīs ad mag̃ dei
dona recipiēda. Nā veluti martell⁹ fabri dilatat me-
tallū ad id qd̓ artifex desid̓at: Sic de⁹ aurifaber hūane
creatr̄e· ꝑ malleū ꝑsecucōnū ⁊ tribulacōnū cor iustorū
dilatat: vt frc̄m ex eis ꝑcipiat· ⁊ ducat ad ꝺ̓iora bona
de q̄ dictū ē. Scd̓o veluti aqua vinū tꝑat: sic adu̓sa et
quecūq̄ h⁹ vite penalia vinū tꝑalꝭ leticie moderat̄: ne
hoī noceāt. Qd̓ pulcre Aristo· nō tacuit ī ethicis. Ait
·n· qꝛ v̓tuti dedit⁹ moderate se hꝫ erga hͦ bona fortūe: ꝗ
adipiscēda vꝉ amittēda· nͦ gaudiosus erit bene ꝓspera-
tus· nͦ infortūat⁹ tristis· qꝛ si aqua tribꝉacōnū nō tꝑat
vinū ꝓspitatis: extīguit perici⁹ ꝙ̄ iuuat· ī c⁹ figāꝫ sc̄ptū
ē ī Exodo: Operuit aqua tribulātes eos· vn⁹ ex eis nō
remāsit. Tercio veluti medicīa nc̄cia ē mortalibꝫ: sic ad-
u̓sitas ⁊ afflicōō: Vn̄ Aug⁹· intelligat homo medicū
ēe deū· ⁊ adu̓sitatē medicamentū ēe ad salutē: nō penā
ad damnacōꝫ. Et sꝫdit· sꝫ medico vreris· secaris· cla-
mas· nō audit medic⁹ ad volūtatē: ꝫ audit ad saītā-
tē. Quare fideles ꝯq̄ri desināt d̓ aspitate infortunij ꝑ-
secucōnis ꝗ ꝑsalitatis· qꝛ ea oīa sig̃ sꝭ potissima diuine
ellectōnis· vt ꝑ adu̓sa aspeꝝ sit iter nr̄m· ne vt Aug⁹·
magis delc̄et diu ꝑgē ꝙ̄ citi⁹ ꝑueīre· d̓ q̄bꝫ scriptū ē in
paucis vexati: ī mꝉtis bene disponent̄. Qr̄to vtilꝭ ē fide-
libꝫ ꝗppe ⁊ nc̄cia adu̓sitas tribꝉacō ⁊ ꝑsecucō ī hac vita
qꝛ ad meliora ꝯpellit. Vn̄ Greg̃· mala q̄ hic ꝑmūt: ad
deū ire conpellūt. Quod nō ignorās rex et ꝓpha dice-
bat· multiplicate sunt infirmitates eorum: et postea
accelerauerunt. Vnde Augustinus· nullus seru⁹ xp̄i
sine aduersitate tut⁹ viuit· Et subdit. Si putas sine

persecucione viuere: nondum cepisti esse cristianus. Itaq3 tã vtilia ex hꝰ scɫi psecucõibꝫ ꝛ calamitatibꝫ colligẽtes. gaudeamꝰ affligi qui speramꝰ frui. et vt inquit Bernardus. nõ timeamꝰ ẽe derelictos. quinimo semper meñores sumꝰ vbi xp̄i ad nos dicẽtis. cũ ipo sũ ĩ tribulacõe. Et iteꝝ. iux̄ ẽ dñs his q̃ tribulati sũt corde. Actũ est fili mi de cũctis viuẽdi artibꝫ q̃bꝫ ĩ hac mortali vita sclares viuũt tã nobilibꝫ q̃ȝ ignobilibꝫ. magñficis ꝛ plebeis. publicis ꝛ p̄uatis. maxĩs ꝛ infimis. Audisti deiq3 eoꝝdẽ vite generꝫ dulcia pit̃ et amara. Sed ꝛ actũ ẽ de oĩbꝫ fere malis. incõmodis. penis ꝛ calamitatibꝫ. supplicijs ꝛ afflicciõibꝫ. corꝑalibꝫ ac mẽtalibꝫ oĩm fere magis noĩataꝝ ꝑsonaꝝ. incipiẽdo a nascẽtis mundi origine. Rursus actũ ẽ de causis ꝛ rõibꝫ cur nocẽtes pariter ꝛ innocẽtes. boni sil̃ ꝛ mali tot afflicciõnũ ꝛ penalitatũ gñia paciunt̃. Sed ꝛ audisti ꝯsolacões ꝛ ꝯgruẽtia remedia ad eas oẽs releuãdas mesticias: q̃bꝫ mortales ĩ hõ seculo afficiunt̃. Que oĩa fili mi opto solerter ꝯsidẽs. ex q̃bꝫ tu deĩq3 mortales liq̃do agnosceris: q̃d boni aut sinistri oĩs vita tp̄alis obtinet. Verũ q̃a opposita iux̄ se posita teste pħo clariꝰ ꝯspiciunt̃: sup̄est iux̄ pollicitũ ordinẽ: vt cũ ĩ hõ p̄mo libro de sclaribꝫ officijs ꝛ hũane vite artibꝫ me audisti loq̃ntẽ: te auscultẽ ĩ seq̃nti libro d̃ spirituali statu disserẽtẽ. Ad te. n. expectat de spũali vita agẽ q̃ ĩ duos diuidit̃ statꝰ. videlȝ ĩ statũ ec̃clasticũ ep̄orũ ꝛ clicoꝝ. Deinde ĩ statũ religiosoꝝ. Age igit̃ si placȝ de his duobꝫ vite hũane gñibꝫ. ꝛ de excellẽtia ꝛ ꝯparacõe vtriusq3: de dulcibꝫ et amaris vniꝰcuiꝰq3: vt tãdẽ legẽtes apertis oclis veluti ĩ lucidissimo speclo ꝯspiciãt: q̃d lateat sub omĩ vite hũane gñe. q̃ fiet vt securiꝰ vnꝰquisq3 eliget: q̃ freq̃ntiꝰ legit ac maturius digessit. ad laudẽ dei oĩpotentis qui est benedictus in secula.

Explicit p̄mꝰ liber de oĩ statu ꝛ vita tp̄ali.
Sequitur liber secundus de statu et vita
spirituali ecclesiastica et regulari.

Mirabitur forsan sanctitas tua btissime pater ac clementissime domie· qꝫ in hoc opusculo recti ordinis rōꝫ peruerterim. Et cū iux̄ Greḡ· status spūalis· tanto tp̄ali sit dignior atqꝫ excellēcior: qn̄to solis splēdidissim⁹ fulgor tenebrosis densitatibꝫ: et auꝝ plūbi metallo p̄stat· p̄us de tp̄ali statu egerim: q̄ȝ de spūali. Sꝫ ēte natē ordo ad id compulit. Prio· n· tp̄ales nascim̄· ꝫ et p̄us ī tp̄ali statu versam̄: p̄usqꝫ illū experim̄. Deinde tp̄alis status impfcōe conspecta: transim⁹ ad spiritualem statum. Adde· qꝫ non satis excellētiaꝫ: pfectōꝫ ⁊ internam mētis tranquillitatē status spūalis agnoscēm⁹: nisi p̄us tp̄alem vitā: atqꝫ eius incommoda experti essemus. Postq̄m igitur in supiori libro de cunctis tp̄alibus ⁊ terrenis siue seclaribus statibus· et viuendi modis· artibus· ac diūsis hoīm exerciciȷs actum est: ī quo ꝑ vtraqꝫ sui parte tā ad cōmendacōnē: q̄ȝ ad reprobacōꝫ satis disputatū ē. Et q̄d boni· q̄d sinistri· q̄d vtilitatis· q̄d incōmoditatis· q̄d quietis· quid laboris· q̄d securitatis· q̄d periculi· quid honesti· quid inhonesti· quid v̉tutis quid viciȷ ōis tp̄alis stat⁹ et sclaris viuēdi mod⁹ habeat: plene discussū est. In hoc igit̄ secundo libro dimissa matris introducōe: ⁊ ꝯsanguineoꝝ altricacōe: q̄bꝫ ꝰ re incogta differē non licet. Decreui ego spiritualem ordinē professus: de eodē spūalis vite statu breui aliqua differē. Faciā ego satis nō tāte rei debito· n̄ tue· S· desiderio: ꝫ conatui meo. Atqꝫ vtiāꝫ tā digne· vtilit̄ ⁊ diserte: de eo eminētissimo statu a me agat̄: q̄ȝ illi⁹ maiestas atꝫ īmensitas exigit. Subaltnat̄ itaqꝫ vite spūali duplex stat⁹· qꝛ ip̄a vita spūalis: ī duos distiguit̄ stat⁹. Alter

est episcoporũ et sacerdotũ: ac ecclesiastici ordis ministrorũ. Alter ē monachorũ siue religiosorũ. De his g° duob9 statib9 ⁊ viuēdi mōis: h̄ libro agēdũ ē. Et q2 ad dicendũ cāpus lat9 ē ⁊ matie ipe nō tā diffuse et pfuse: q2 a m̄ltis tractatorib9 ɔfuse repiant̄. Animo ꝑpē varias scribētiũ opiones: vix legētes pficē possũt. Multa deniq2 i his materijs: intacta ā nō satis diserta inueniant̄. Decreui sub quodā breui cōpendio·i h̄ scd̄o libro flosc̄los quosdā c̄ca hos duos stat9 inserē· vbi vtriusq2 stat9 ⁊ vite normā· natāq2 seu efficaciā necnō excellētiā· laudes· ɔmēdacōes· et demũ eorũ labores· difficultates· aculeos ⁊ pic̄la adducā. Demũ v̄o int̄ se· ⁊ alterius ad alterũ: dr̄as et ɔparacōes breuit̄ perstringā. Incipiens a statu ecclesiastico et p̄mo a sũmo pōtifice q̄ culmen et vertex ē tocius spiritualis status. Deinde a sacrosc̄to· romane ecc̄ie cardinalib9. Rursus descēdam ad statũ archiepiscoporũ· epōrũ· ceterorũq2 prelatorũ· curatorũ· et clericorũ sub ecclesiastico ordine degentiũ. In quo libro matias i tab̄la i p̄n° p̄mi libri descp̄tas discuciā. Diligēs igi᷑ lector ex motiuis auctoritatib9 ⁊ rōib9 q̄ inserent̄: nō stati vicat̄ ad ɔmēdacōes vl' impbacōes alti9 stat9: h̄ motiua· rōes ⁊ autoritates· q̄ p alio statu ⁊ viuēdi gn̄e adducunt̄: accuratē ɔsideret· videbitq2 q2 hi duo pfectissimi ⁊ excellētissimi stat9: oīm aliorũ statuũ ⁊ vite hũane generũ supāt digtatē. Qm̄ ⁊ si int̄ gmium fidei catholice exn̄tes· i q̄cũq2 degāt honesto statu· si pie vixerit: saluari possint. Hi tn̄ duo spũales viuēdi mōi: singl̄ari9 suos sectatores deo p̄riores reddũt. Et si vtq2 stat9 sanct9 ⁊ deo accept9 ē: ali9 tn̄ alio perfecōne ⁊ digtate prestat· h̄ ⁊ alter alti9 placet ⁊ conuenit scd̄z natam· q̄litatē· ac vires psonarũ. Int̄ se tn̄ c̄ca eorũ pfecōes: habēt se sicut excedēs ⁊ excessa· vt lacius p discursũ eorũ q̄ tradent̄ i h̄ libro videbit̄. Ea ergo de quib9 i h̄ secundo libro agendus est sermo: i infrascripta capitula distinguuntur.

Ca· primū· de sublimitate et excellentia dignitatis sū-
mi pontificatus· et de inconprehensibili eius auctori-
tate et potestate· et de illius necessitate et vtilitate et
de altissimis eius misterijs.

SVmmi pōtificatꝰ excellētiā· digtatē ⁊ auctorita-
tem hꝰqꝫ sanctissimi statꝰ laudes· pconia attollere:
illiꝰqꝫ ncītatē ⁊ vtilitatē oñdere: hodie munꝰ suscepi·
grande q̄ dez negociū: ꝫ puū ingeniū. Cuiꝰ tāta ē subli-
mitas ⁊ eminētia: tāta inmensitas: vt nllꝰs mortliū
nedū ꝯprehēdē q̄ satis expmē: ꝫ nī cogitare possꝫ. Ob-
tundit· n· omēz hūanū intellectū illiꝰ sanctissimi: ⁊ oīm
eminentissimi status maiestas et excellentia· qꝛ scriptū
est· scrutator maiestatis opprimet a glīa. Si· n· teste
Ambrosio· nihil ī hoc seculo excellentius atqꝫ excelsius
īueniri pt statu ⁊ digtate simpliciū sacdotū ⁊ ptncla-
riū presulū· q̄ p diusa orbis loca ī partem sollicitudis
assumunt· q̄d cogitādū ē de eo sūmo pontifice q̄ vices
veri dei gerit ī terris: Qui ad plenitudiez status: q̄ ad
apostolicū thronū· q̄ ad culmē oīm digtatū assumit.
Ex q̄ certe vt riuuli a fonte: rami ab arbore pcedunt·
qui nō ad hūanū tantū pncipatū: ꝫ ad diuinū· nō ad
pncipandū solū mortlibꝫ: ꝫ īmortlibꝫ· nī mō homibꝫ· ꝫ
angelis· nō ad iudicandū viuos: ꝫ mortuos· nō ī tra
solū: ꝫ ī celo· nō ad presidendū solis fidelibꝫ: ꝫ infideli-
bus. Et vt paucis agā· q̄ ad eā ipāz digtatē: ad eādē
iurisdicciōz ⁊ coacciōz ac vniuersalē: toto orbe supremū
pncipatū a sūmo deo· et eiꝰ loco sup cūctos mortles in-
stitutꝰ et erectꝰ ē. De quo p Job scriptū est· qꝛ corā eo
curuant q̄ portāt orbem et reges seculi atqꝫ tirāni ridi-
culū sīt· q̄ solus omēz ptatem ambit. Et sicut scriptura
ꝯmemorat· vnꝰ ē ⁊ secūdū nō ht. Et iterꝫ de eo scribit· tu
solus ⁊ nllꝰs tecū. Et rursus potēs sup oēs potentes.
Cuiꝰ teste apploa sue sīt iusticie· ptas ⁊ imperiū. Quem
iterꝫ Dauid sigt inquiens· dedit ei ptatē ⁊ regnū· et oēs
ppli ⁊ ligue huiēt ei. Qui vt canon ait· terreni simul et

celestis imperij iura suscepit. Cuiꝰ summe dignitatis
fastigiū atq̄ maiestas·non mō apud antiquos verīs
legis effulsit·ac digniꝰ apud catholicos diuīa institu⸗
cōe refulget atq̄ p̄emiet: ꝫ ⁊ apud gētiles sūmū oīm
honoꝝ ⁊ p̄ncipatuū culmē tenebat. Nā vt ait Varro
exordiatissimo atq̄ eminētissimo ḡdu pōtificū ⁊ sac⸗
dotū gētiliū: resultat q̄dā exellētissimꝰ et s̄blimissimꝰ
status ī vno sūmo pōtifice. Hic Isidorꝰ·distictio inq̄t
ḡduū ⁊ ordinū int̄ pontifices ⁊ sacerdotes: a gentilib⁹
maxīe inuēta ē·qn̄ suos sacd̄otes alios simpl̄r flami⸗
nes: alios ꝓthoflamīes appllabāt·et aliū q̄ cūctis fla⸗
mib⁹ p̄sidēt ī sūmo ḡdu locabāt. Quē vt idē Varro
voluit Iouis assūpta veste insigni curuli et regia ad
ornatū diuitatis: plimū ī eo putātes p̄ maxīe colebāt
Cicero q̄ꝫ sublitatē ac exellētiā sūmi pōtificatꝰ gētiliū·
ex illiꝰ misterijs oñdit: dū ī cultu ⁊ r̄ligiōe suscipiēda
p̄mꝰ oīm erat·atq̄ vnꝰ ad int̄pretādū: q̄ volūtas essꝫ
deoꝝ immoꝛ̄tliū·vt stati ī seq̄nti ca·tāgemꝰ. Hꝰ deniq̄
sūmi pōtificatꝰ sublitas·vtilitas atq̄ n̄citas: nō facile
explicari valēt. Sed vt cetā taceā·nō satis plene rectēq̄
vniūsitati orbis a xp̄o ꝓuisum foret·nec ecc̄ie q̄m xp̄c
sang̃ne redēit moꝛē gessissꝫ: nisi talē tanq̄ eminentē in
t̄ris vicariū reliq̄ssꝫ q̄ ī ea p̄tate ⁊ autoritatis integ̃tate
toti orbi p̄sidēt q̄ ip̄e xp̄c ī t̄ris manēs·q̄ppe q̄ ꝑ ꝓph̄az
dixat·q̄d potui facē vinee mee et nō feci: Accedit q̄m
solus ip̄e dīgit om̄ez hūanā c̄aturā ī finē ꝑfectissimū.
Quāobrē sibi vni xp̄c claues ꝯtulit regni celoꝝ ac p̄ta⸗
tē ligādi atq̄ soluēdi ī celo ⁊ ī t̄ra. Rursus sūmi pōti⸗
ficatꝰ s̄blimitas ⁊ exellētia: atq̄ vtilitas ⁊ n̄citas ī co
ꝯspicit̄·q̄m teste ph̄o nō possꝫ b̄ mōs regi: nisi vnꝰ ēet
sūmꝰ p̄ncipatꝰ·ad quē vnū ꝑueniēdū ē·ex q̄ singl̄a di⸗
rigunt̄ ⁊ gubnant̄ eꝰ motu ⁊ disposicōe oēs gerarchi⸗
ci actꝰ ordiant̄. Et tandē hꝰ orbis disposicō dīgatur:
ad instar celestis monarchie. Nā teste Dionisio neces⸗
sarius est sūmus gerarcha: qui quos regit illuminet.

Periret .n. o͠is ordo rex͠: nisi vn⁹ sūmus pōtifex foret. q̄ eū ip̄m ordīez vt ita dixeri ordīet. dirigat ⁊ exequat͠. Teste .n. ph͠o. vbi ē ordo et g̅duū ascēsio: ibi nc̄ce ē cōstitui vni⁹ excellētiā. Periret rursus ⁊ mortaliū oīm hoīm cōmertiū: nisi foret vn⁹ pōtifex vice dei in t͠ra monarcha. ī q̄ o͠mes vt ī glutio q̄dā p̄tiū ad corp⁹ misticū copulent͠. et ī q̄ singl͠i vt mēbra sb̄ vno capite gub̄nent͠. Periret fidei vnitas. et ec͠cie vnanitas. ⁊ cōcordia sil͠r et pax. q̄ nihil dulcius excogitari ꝗ̄ inueniri p̄t: nisi foret vn⁹ sup̄m⁹ pontifex. q̄ cūctos mortl͠es ad vni⁹ fidei et vnitatis vinclm̄ reducēt. dicēte Hiero. ob eam rem ī remediū scismatis actū ēe: vt vn⁹ oīb⁹ p̄esit. Periret deiq̄ʒ illa cūctis mortl͠ib⁹ nc̄cia ad deū mediatō. Teste .n. scriptā roman⁹ pōtifex lōge p̄fectōr. lōge dignor et efficacōr. int͠ deū ⁊ p̄pl͠m mediator existit. antiquo illo balbuciēte: s̄ iusto Moyse ac fratre ei⁹ Aaron q̄ solū ī vno p̄pl͠o. ī vna gēte: s̄ ⁊ sup̄ t͠renis mediacōis offitio fūgebant͠. Sūm⁹ v͠o nr̄ pōtifex teste Ap͠lo ex hoīb⁹ assūpt⁹: tn̄ p̄ hoīb⁹ ɔstituit͠ ī his q̄ sl͠t ad deū. vt offerat sacr͠ficia ⁊ dona p̄ peccatis. Hic igi͠ dign⁹ salubriusq̄ʒ mediator existit p̄pl͠i ad deū. Hic sacr͠ficia s̄ holocausta nō hircor͠ ꝗ̄ vitulor͠: s̄ veri sc̄tissimiq̄ʒ corpis xp̄i deo p̄rī offert. eosq̄ʒ ī eodē mistio instituit: q̄ itidē faciāt ī orbe vniūso p̄ delictis p̄pl͠or͠. Hic igit͠ peccata diluit. s̄ aīab⁹ fideliū penas cōdonat. supplitia relaxat. Hic veniam lapsis impt͠it. s̄ errantes corrigit. delinq̄ntes cū expedit reducit. Hic icorrigibiles punit. ⁊ tādē peccatores sūmo deo ɔciliat. illūq̄ʒ iratū placat. De q̄ sapiēs ait. ecce sacr͠dos magn⁹ q̄ ī tp̄e iracūdie fc̄s ē r͠cōciliacō. Periret rursū iusticie v͠t⁹. q̄ eodē ph͠o teste. nisi vn⁹ ī orbe foret q̄ eā cūctis mistraret. ⁊ negligētiū vicē supplere: q̄cq̄d iustū ē p̄dicaret͠. Vn̄ Aug⁹. sine iusticia nō p̄t regi hec resp̄. hūana. Neq̄ʒ .n. vera aut recta p̄t esse resp̄: nisi vnus omnib⁹ p̄esit q̄ gub̄net ⁊ regat q̄ sūm⁹ pontifex ē immortl͠is dei vicarius. periret tandē

H

illa potissima iusticie ps· quã Aristo· epyikeiã vocat: cõmuni bono vniũsi orbis pnĩcia·p quã summ⁹ monarcha dirigit iustũ legale· et plerũqꝫ scriptã rigidãqꝫ iusticiã moderet̃·dispẽsat·detrahit·put rex ↄtigentiũ suppetit diũsitas· et boni cõmuis nc̃citudo expostulat. Deciret demũ alia iusticie nõ infima pars quã distributiuã vocãt·q̃ vni⁹ ꝑpe ẽ sũmi pn̄cipat⁹·q̃ vnicuiqꝫ scdꝫ ei⁹ dignitatẽ et merita ĩta ꝑporcõe p̃mia elargitur. Dignitates pn̄cipat⁹·regna et imperia ꝑ meritis donat atqꝫ instituit· ꝑ demeritis vo ẽnsfert de gente ĩ gentẽ. Quare et si cetã taceã:h⁹ sactissimi et eminẽtissimi status sũmitas· maiestas atqꝫ felicitas sil' et nc̃citas· ac vtilitas ĩ eo facile ↄp̄hẽdit̃. Nã si vt aiũt nll'a maior ẽ felicitas q̃ᵹ ml'tos fecisse felices. Hũc statũ b̃tissimũ tãto feliciorꝫ dixeri:q̃nto pl'es sup oẽs mor'les facili⁹ et vt ita dixeri feliti⁹:feliciores agere p̃t. Patet igit̃ h⁹ sactissimi stat⁹ exellẽtia·digtas et vtilitas atqꝫ nc̃itas. Patent eius laudes et preconia nõ mõ ex auctoritate instituentis·ex digĩssima institucõe· ex causis dignissimis:ꝫ ex fine optatissimo·ex beatis misterijs·ex ꝑpinquitate ad deũ·ex fructu desiderãtissimo·ex cunctorum mortalium vtilitate et felicitate redundantissima.

Ca·secũdũ de sp̃ualibꝫ incõmodis:amaritudibꝫ:miserijs:aculeis·necnõ m̃tis afflicc̃onibꝫ:piculis et laboribus sũmi pontificat⁹·vbi plurie sũmorũ pontificũ calamitates et spiritus perturbationes narrantur

Stupore nõ paruo audita ẽ illa oim digtatũ supma digtas·et cũctaꝝ p̃tatũ eminẽtissim⁹ pn̄cipat⁹ sũmi videꝫ põtificat⁹·visaqꝫ ẽ tãti numĩs celsitudo·et ausc'tata tãte lucis splẽdidissima claritas·c⁹ radioꝝ iubare tot⁹ lustrat̃ orbis atqꝫ vegetat̃. Sed et ante nr̃e m̃tis oc'los ↄtẽplata ẽ tãti culmĩs p̃rogatiã digtas atqꝫ exellẽtia· et tãti t̃bunal' supma auctoritas·cogta ẽ illi⁹ sactissimi atqꝫ diuissimi stat⁹ sũma vtilitas atꝫ nc̃itas

Demũ audita sũt breui eius status laudum pconia· discusse sũt eiusdẽ culmĩs vtilia et cõmoda dulcia et pspa. Vm̃ qꝛ altne sꝫ rex oĩm vices·n̄ aliq̓d ita pspũ ẽ: qd̓ g̃uissimis aculeis nõ tãgat. Idẽco iux̃ pollicitũ ꝛ ꝯsuetũ ordĩez ei9dẽ altissimi stat9 adducẽda sꝫ incõ- moda· amaritudĩes·labores·ꝛ picula atqꝫ p̄mẽtia: vt cernat q̓sq̓s q̄ ĩ ea sedet: q̓ppe ĩ se expiat̃. Cernãt rursus ꝛ ceti mortles q̓ ĩ illo stat9 culmĩe sũmã oĩm felicitatẽ collocãt: vissimũ ẽe qd̓ sapiẽs ait·qꝛ extr̃ma gaudij luct9 occupat ꝛ risus dolori miscebit̃. Et ꝓptẽa vm̃ ẽe illud eiusdẽ sapiẽtis· gaudiũ ꝛ felicitatẽ dixi errorẽ·ꝛ felici- tati imꝑperabat dicẽs. Cur frustra decipis: In ea igit̃ differẽda re: biptita erit ordo. In pria q̓dẽ h9 sũmi põ- tificis stat9 ĩcõmoda ꝛ infelicitas·amaritudĩes ꝛ pe- ricl'a·labores ꝛ miserias spũales videlꝫ ꝛ mẽtales: bre- ui ꝫ amaro calamo describem9. Scd̓o ĩ loco tp̄ales siue corpales miserias ei9 stat9·labores et incõmoda ac in- terna latẽtia ꝛ apta picl'a differem9. In p̄mis·n·illud ãtiquũ: ꝫ vissimũ sapiẽtũ v̓bũ nr̃is mẽtib9 repetẽdũ arbitror·qꝛ q̓cq̓d ĩ orbe p̄emĩet atqꝫ p̄cellit: ml'tis intnis dolorib9 suos afficit ac p̄mit possessores·ꝫ et infinitis pene m̄tis aculeis ac amaritudĩb9 excruciat q̊s demul- cet. Ceterꝝ discernẽda ẽ vtputo digtas a psona·accidẽs a sbiecto·q̄̃litas ab obiecto·digtas ĩte eius ẽ excellẽtie· ei9 culmĩs vti audiuim9: q̓ppe de q̄ scõrũ patrũ habẽt t̃dicõs·qꝛ nẽo sanemẽtis dubitat scm̃ ẽe: q̄ꝫ apex tante digtatis attollit·in q̄ si desũt bona acq̓sita p meritũ: sufficiũt q̄ a Petro loci videlꝫ p̄cessore testant̃. Adde qꝛ ea ip̄a digtas teste Simacho papa·q̓ claros ad h9 fasti- gia erigit: q̓ qui erigun̄ illustrat. Persona v̓o cui tãta digtas heret vtm̄ sic scitatẽ vite ex ea digtate ꝯtigẽt: sic ex loci p̄rogatia nomẽ scitmoĩe recipit. Sꝫ pchdolor altitudo digtatis: v̓tutis: psone innocẽciã nõ inducit. Quod si illud eiusdẽ Symachi quis obijecerit: quia Petrus apl'us perhennẽ meritorꝝ dotem cũ hereditate

innocẽtie t̄nsmittit ad posteros. Id nisi fallor de eis sū-
mis pōtificibꝫ plane intelligit: q̊s par sc̄timoīe splēdor
illumīat. Trāsmisit igit̄ Petrꝰ sc̄titatē statꝰ nō vite.
t̄nsmisit sc̄timoīaꝫ cathedre. nō ꝑsone: vt heredes eēnt
futuri pōtifices sue bōitatis. atqꝫ cāꝫ occasiōꝫqꝫ bene viuēdi
viuēdi: scte ꝑsidēdi reciperēt. ⁊ sc̄titas loci merita qꝫ ꝑces-
soris aliū hoīeꝫ facerēt: qꝫ nā genuisset. Plerqꝫ. n. teste
Isidoro dū mutat̄ statꝰ: mutat̄ m̄tis affc̄s. Accedit. qꝫ
sic̄ excellētiā ⁊ dig̃tatē: ita dig̃tatis seq̄las videlꝫ erum-
nas ⁊ labores Petrꝰ t̄nsmisit ad posteros. Quas dū
in ꝑturbata mēte ꝯsidero: nescio romanos pontifices
tanta miseriaꝝ laboꝝ doloꝝqꝫ immensitate respersos
felices: nū potius infelices ꝗ miseros dixeri: Inseparabil
. n. et affixus atqꝫ annexus ē huic culmini cunctarum
mentis afflictionū et ꝑturbationū acerũs grauissimꝰ.
Idqꝫ ipse Hieronomꝰ non negauit inq̄ens. qꝫ nō est
facile in loco Petri et Pauli tenere cathedrā. Et Au-
gustinꝰ. Sicut nihil in hoc seculo excellentiꝰ: ita nihil
in hac vita laboriosius: nilqꝫ difficilius ac ꝑiculosius
pontificatꝰ offitio. si eo mō nō militet̄: quo imꝑator
xp̄s iubet. Quod an veꝝ sit: vnusquisqꝫ ī ea sede locatꝰ
nō mō experit̄: ſꝫ patit̄. q̄ plus miseriaꝝ m̄tisqꝫ amari-
tudinū in se ꝯspicit: qꝫ legat ī codicibꝫ. qꝫ si tam g̃ues
huiꝰ dignitatis aculeos nō sentit: oīm cū miserrimū
dixerim. Nam vt aiūt ꝓpriā nō nosse miseriaꝫ: sūma
miseria ē: Quis. n. oro letꝰ: Quis felix ī tātis miserijs
eē p̄t: Quis securus inter mille pericula nō semel sed
iugiter iactatus: Quis rursus felix appellari audebit.
in quem vnū oīm mortaliū etiaꝫ vilissimoꝝ hoīm ora.
ligue mordaces cumulatissime et impune armant̄:
que vtrqꝫ suū hoīem vehementissime ꝯturbāt: Quis
oro Greg̃. magnū vnū inter summos pōtifices post
Petrū clariorē: sanctiorē: ꝗ felitiorē negabit: Is tamen
grauissimis mētis tempestatibꝫ ⁊ diūsis adūsitatibꝫ
siue infelicitatibꝰ vrgebatur. Nam curarum sarcina

demũ emuloꝝ detractõib⁹ ꝑturbat⁹:i seq̃ pene distrac-
ctus vt canões ei⁹ hñt:i seip̄m indigt⁹ dicebat. Infe-
lix ego in eccĩa ista q̄d facio:vbi me epi despitiũt ⁊ de-
trahũt· oĩpotẽti deo gr̃as ago. Quid igit̃ ẽ qđ felitior
post Petrũ põtifex se infelicẽ appellat: Aut q̄s ĩ põti-
ficatu felix erit:q̄ Greg̃· nõ h̃t infelicitate ꝯsorte͂: Aut
cũ quo rursus aliq̄s felix sit:q̄ cũ Gregorio no scit̃ ẽe
infelix: Equidẽ tãta miseriaꝝ ⁊ ꝑturbacõnũ mole hic
beat⁹ sũm⁹ põtifex refert⁹ fuit:tot m̃tis ꝑturbacõib⁹
⁊ cruciatib⁹ ꝯstrictus:vt q̃madmodũ de seip̄o ĩ registro
ait· tedio reꝝ vict⁹ nllm̃ mai⁹ supplitiũ:q̃ illã sũmã
felicitatẽ putabat. Dicebat rursus spĩosaꝫ fore cathe-
draꝫ romani põtificis· fastigiũq̃ illud sũmũ acutissi-
mis vsq̃q̃ ꝯsertũ aculeis· adeo vt corona et ꝑ̃puratũ
frigiũ nõ taꝫ aurea q̃ ignea censeat̃. Idq̃ ⁊ Adrianus
papa nõ negabat. Refẽbat· n· sepe teste Policrr̃o:qꝛ nõ
iocũdis· letisq̃ g̃dib⁹ ascẽdissꝫ:ꝫ ĩ incude ⁊ malleo dila-
tassꝫ cũ dñs· quẽ ꝑ̃cabat̃ vt dextaꝫ apponẽt:q̄ insupp̄or-
tabile on⁹:tãq̃ ĩfelicẽ vt ita dixerĩ felicitatẽ ferre possꝫ
Rursus iux̃ quedã sapiẽtẽ· qꝛ duplex se offert mor̃-
lib⁹ via q̄ g̃diẽdũ ẽ· alt̃a ad laborẽ: alt̃a ad miseriã du-
cit. Eligat igi᷑ quã sibi vult sũm⁹ põtifex· ã· n· sese mi-
serũ:ã ex libero ꝑuũ agnoscat nc̃e ẽ Quo fit vt apud
semetip̄m q̄etẽ aĩq̃ t̃nq̄llitatẽ optãs:⁊ req̄eꝫ nõ inue-
niens:descẽdisse nõ ascẽdisse recte arbitrabit̃· Nã curis
m̃ltiplicib⁹ implicat⁹:ascẽsiões suas afflictõs poti⁹ ⁊
sp̄ũs molestias extiabit· qꝛ teste Greg̃· q̃nto q̄s altõr
erigit̃:tãto curis g̃uiorib⁹ onerat̃· eisq̃ ꝑ̄plis m̃te et co-
gitacõe suppoit̃· q̄b⁹ ꝑ̄ponit̃ digtate. Quo fit· vt q̃nto-
cũq̃:ingẽio polleat:ĩ tãto curaꝝ tum̃ltu ⁊ adũsantiũ
sibi reꝝ assiduo cõflictu q̊ se ferat ignoret. Quippe ad
sp̄ũalia reddat̃ imbecillior:q̄ sibi ĩ t̃renis videt̃ diligẽ-
tior· qꝛ vt aiũt· facile celestia amittũt̃:cũ t̃rena diligũt̃.
Rursus q̄ ĩ eo fastigio sedet dũ secitatẽ vite et̃ne cap-
tat:ad intitũ ad ꝑ̄iclm̃ t̃rit. Quid ergo felicitatis h̃t,

cui nihil est secitatis: Quis·n·secuꝝ sūmū pontificem
arbitrabit᷑: q̄ ꝺ portu sciēs fugit ad naufragiū: Si·n·ī
ꝑua aq̄ cū tēpestate ꝑicl'ose nauigat᷑: q̄nto ꝑiculosioꝛ
erit nauigatio in mari magno ⁊ spacōso·vbi reptilia
q̊ꝝ nō ē nūs: q̊ꝝ q̄dā blādiēdo syrenaꝝ more miseros
decipiūt·q̊s dū eleuāt: deitiūt ī ꝓfūdū maris. Quedā
reptiliū gn̄a vt glutiāt: aꝓpinq̄nt·q̄ sua sꝉ q̄rūt: nō q̄
salutis nauigātiū. Quedā deiq; min⁹ ledūt: dū apte
insidiāt᷑. Quedā more beluaꝝ sb̄ amicitie colore naui
aꝓpinq̄nt: vt illā dorso subūtāt·quā rectis mēbris in=
uadere nō valuissēt. Et vt paucis agā·q̄d ēe p̄t ī tāta
tēpestate secuꝝ: Nā teste Greǵ·q̄d ē aliud ꝑtas culmi=
nis: nisi tēpestas m̄tis: Distrahit ēte tāte dig̃tatis cu=
ra: tāta reꝝ solicitudo: que m̄ti pōtificis etiā si ferrea
marmoreaq; sit: ꝯfusionē ingerit ⁊ suiipi⁹ ignoracōz.
Nam iux̄ Greǵ·sepe suscepta cura regimis ꝑ diūsa ⁊
adūsa ī seip̄a collidit᷑: et impfc̄s q̄sq; īuenit᷑ ad singl'a:
dū ꝯfusa m̄te diuidit᷑ ad ml'ta. Demū ī his q̄ dixim⁹
si illꝺ infelicitatis et ꝑicl'i gen⁹ addideris: nihil ē cur
sūmi pōtificis felicitatē: infelitiorē ⁊ miseriorē cūctis
mor̃liū miserijs nō ꝯtēdas. Obstat·n·sue sup̄me excel=
lētie: sue mom̄tanee felicitati: intioris sui hoīs ignis
īextiguibil' ꝯscie remors⁹ assidu⁹ vermis: q̄ nō ꝯsumit
n̄ ꝯsumit᷑ ꝫ cruciat. Que oīa tāto p̄mūt g̃ui⁹: q̄nto q̄
suo ꝯgruūt officō: ā nō egisse: ā neglexisse damnabilit᷑
nō ignorat. Deniq; si illū ꝑicl'o ꝓximū dicim⁹: q̄ pau=
caꝝ aīaꝝ curā suscepit·q̄ pacto let⁹: q̄ secur⁹ erit: q̄ oīm
curas ī se vnū t̃nstulit: Fortes ēte illos hūeros dixerim:
nisi leuē putet sarcinā. Quos pulcre Bernard⁹ tāgit
inq̄ens·g̃uiori ⁊ ꝑicl'osiori debito tenēt᷑ astricti: q̄ ml'tis
aīabꝫ rōez sꝉ redditi·q; iux̄ ꝓꝓhā de manu pastoris
pc̄ta populi req̄runt᷑. Idip̄m ꝑiculū sūmi pōtificat⁹
magnus Gregori⁹·plāgebat: atq; ī ip̄a sua assūptōe
g̃uissime deplorabat·vt ex eius registro colligit᷑. Ait
·n·cor meum dereliquit me·nolite vocare me noemi

filios·n·pdidi id est opa p terrenas curas. Prius erā sup altitudies terre: s post curar fluctib et tempestatib sum depressus. Et sbijcit. Quis ad h sufficit ons: Simia vocari leo pt: s nunq fieri·qsi dixit. Vocari in ecclia possum summus pontifex: s ope fieri non valeo talis: nisi que tali digtati cgruūt digne pagam. Nec paucula inter nimia de sūmi pontificis spūalib miserijs: laborib: curis et mētis amaritudib a me breui dicta sūt. Adde q infra tāgent: cū de epor et alior ecclie ministror aculeis laborib et piculis sermo erit

Ca·tertium de plimis tpalib et corpalib incōmodis: amaritudinib et miserijs et calamitatib romanor pontificū· et de illorum promptis et ei cīūctis laborib et piculis: anxietatib et insepabilib erumnis

Qui autes audiēdi ht: nō sine magno merore audiuit eas spūales miserias et mētis afflictōs paucula qdez ex mltis: s veras atq pergues: easq spirit amaritudies: incōmoditates ac labores: s et picula q sūmū pōtificē comitāt. Supest iux pollicitū ordiez: vt ceta incōmoda adūsa et picula tpalia: q eosdē sūmos pontifices dū i h laborioso vite pntis ctamie militāt: tpalit siue corpalit premūt breuissime audiam. In q re magna nobis se offert ad dicēdū copia: si esset q tā grādi negocio parē dicēdi vim accōmodaret. Demus igit atq p cstāti fateam: q pq difficile ctigit· et fingamus alic sūmi pōtificis tātā aliqn fuisse q ee posse gloriā: tātā vtutē: modacoz atq industriā: vt ei cūcta succedāt psp̄a. Demū honorat plimū sit· et i oi orbis plaga laudat et adorat: cui oie genu vt debitū est flectat. Obstāt tn his extīecib felicitatib plima: que poti cruciāt q saciāt· et tm delcent q pmāt. Prio qdē obstāt domestice cure·obstat rursus iniqssima auiditas· et vt ita dixerim rabidissima rabies pinqs exaltandi: atq carne et sangne reuelātib: familiā·genus· stirpem ppetuādi. Volūt·n·nōnulli sūmi pontifices:

ut a se iam nō vna: sed pluries insignes familie et noiatissime domꝰ incipiāt: illustres pncipatꝰ nascant̄: quoꝝ desiderio nō deerūt p̄scoꝝ exēpla pōtificū ⁊ lōgeminꝰ q̄ hꝰmodi pposito faueāt. Nā docti pit et indocti idipm suadebūt. alij fabl'as: alij sc̄ptās allegabūt. auctoritates retorq̄būt. pruriētes pōtificis auribꝰ: ecce inqent. nemo carnē suā odio habuit Cristꝰ q̄ cꝰ acões sūmꝰ pōtifex illiꝰ vicariꝰ imitari debet. cū dilexisset suos: vsq̄ i finē dilexit eos: q̄ sibi ꝯiūctos exaltauit: sed ad crucē dixeri. Multi mlta dicēt vt placeāt: qꝛ idipm placē pōtifici nō ignorāt. Pluria suadebūt vt decipiant. fateor tn̄. facile ē decipe volentē. Sꝫ plerūq̄ decipiūt̄ i adinuēcōibꝰ suis. et inde punire eos diuia puidētia ordiat: vnde pcc̄m insurgit. Nōnunq̄. n. ingrati sꝪ nepotes et ꝯtribules. ingti ppinq̄. vt a rege libie sūmere exēplū libꝫ: cui nepos adu̇sus fuit: ⁊ ppinq̄ vite insidiatores ac fratrū infectores. Demū si gti erūt: heredes q̄dē pecunie erūt: sꝫ nō hēdes v̇tutis. Adde qꝛ si v̇tuti deditī. si studiosi fuerīt atq̄ merito diligēdi: hi p eorum v̇tute plerūq̄ emulos hn̄t: totaq̄ ꝯ eos armat̄ idignoꝝ t̄ba. Jd tn̄ raro ꝯspicimꝰ: q̄nimo sepiꝰ q̄lificatū sangne p̄ferūt q̄lificato sapia ⁊ v̇tute. putātes ex caritatis ordine excusatos: q̄ a se ⁊ suis incipe aiūt. Quo fit. vt dū sūmꝰ pontifex eūipm caritatis ordīem huare se simulat: ī eū ꝯmittat. Cū itaq̄ ordīata caritas id p̄mū exigat: vt ꝯiūctos sangne sapie ⁊ v̇tuti p̄ditos diligāꝰ: eosq̄ spūalibꝰ honoribꝰ cetis p̄feramꝰ. Quibꝰ nō filibꝰ nō bn̄fitia: nō pmocōes: sꝫ p̄imoniū si egēt t̄linq̄mꝰ: natūq̄ nō carni s̄bueiamꝰ. Ecōt̄ plerūq̄ fit. Exaltāt. n. idignos: p̄tereūt dignos. Sꝫ nō diu t̄n̄sit mlta tā ipba p̄sonaꝝ accepcō q̄. n. talit̄ exaltati ditatiq̄ illa oīa breui ꝯsūmūt tp̄e: q̄ alibi lōgo cruciatu pōtifices luiti sꝪ. q̄ repētia morte eripiūt̄: eosq̄ i momto p̄dūt: q̄s lōgo studio maxisq̄ ipēdijs: ⁊ aīe picl'is i altū puexe͛t. ⁊ q̄s exaltare͛t ī vita: huare a morte nō valēt. Quippe q̄s heri

et nudiustertius ad magna leti duxerūt fastigia: ho-
die mesti ad pua ducūt sepulc. Et vt paucis agam9.
conspiciūt assiduas fratrū nepotū et carorū pmatas
mortes. ne dixeri ceteros. Taceo q sūmis pōtificib heres
inctus ē. successor ingratus atq nō placit9 ne dixerim
emul9. Qd si ais. qd ne id pōtifici officit: q dū viuit
sup cūctos mortales gliā et imperiū obtinet: et oēs viuē-
tes iudicās a neie iudicat: Quippe q in eū solū oblo-
quūt: sacrilegi reputāt. Quib facile respōdem9. Prio
eni sblitatē et potētatū nō negam9. Sz illud attēdē li-
bet. q q sblimi9 qs sedet. eo grauius descēdet. Vix. n. ex
alto sine piclo: ac labore descēdit. Sz vt qdā sapiēs sa-
pient ait. hī int prudētes et ignauos interest. q illor de-
scēsus ē: istor vo pcipitiū atq ruina. Nā teste Aug°.
qnto gdus altior: tāto casus grauior. Et rurs9. Quo pl9
cecīs qsq pt. eo magis scit sibi ēe metuēdū. Qd rurs9
d romanū pōtificē sup mortales gliā honoris et lau-
dis nomē obtinē. neiēq ī eo n vbo prūpe: ī q sinistri
aliqd cogitāe nephas pnibile iudicat. Fatēdū ē q nō
deerūt q laudēt: et ī celū vsq eius nomē et gestor suor
fcta extollāt: colāt. venēnt et adorēt. Et vt qdā ex mo-
dernis dicebat. n deerūt q obsideāt et cāustēt sūmo pō-
tifici. q demū assistāt: ne dixeri resistāt. Sz n deerūt q
serico ēra sternāt: celos apponāt mobiles: vt sb vmbra
glosus pnseat. Sz vsa vice nō deerūt q int ea oīa ob-
sequor gnā: ī eū vnū oclos figāt. d eo iudicēt: oblo qnt:
act9 arguāt qs corā extollūt. vba distorqant q paulo-
ante ī pntiar plena sapiētia ac sensu ɔsūmatū dixerīt.
Nec deerūt q famā ī theatro lacēnt: quā ī palacio lau-
dāt. vitā seorsū carpāt: quā corā illo ɔmdāt. Et qcqd
mali. qcqd advsi accidat: sibi vni vulg9 attribuet. Si
pacē. si cocordiā. sūmi pōtificis opa ppli suscipiūt: nō
deerūt q id negēt. alias. n. vt inquiunt futūn erat. Si
qd vo belli. si qd discordiar. etiā sine pōtificis cłpa ac-
ciderit: ipe vn9 cā et fomētū erit. Rursus si vis eisdem

romanis pontificibus cuncta eis votiua et prospera succedãt: aliq̃ tñ imo pluria eisipis oĩa hñtibꝫ deerũt. Deest pmo nãlis videꝫ libertas: q̃ se ex libero seruũ ꝯstituit: qꝛ merito liber ẽẽ neq̃t: qui suus ẽẽ maluit. Quo. n. pacto dũ cachenis quis vinctus ẽ: liber ẽẽ pt̃. Aut quõ piscis liber inter hamos erit: Aliud deniq3 romano põtifici deest: etiã cũcta possidẽti forte inepte dixi. Quid. n. oĩa habẽti deẽẽ pt̃. Certe q̃ dicat ei verꝫ: a mĩmo itaq3 vsq3 ad magnũ oẽs adulationi studẽt: artificiose ei loquunt̃: vt decipiãt: in dolo suadent: vt vincãt: fraudulent̃ supplicãt: vt optata ptingãt. Et qꝛ adulacõne sine dolo ẽẽ nemo dubitat: dolose sese blãditores ꝯfederãt: ne alt̃ alt̃i ꝯ̃dicat. ⁊ veluti oratoris finis ẽ psuadẽ vbo. medici farmatia curare: sic adulatoris finis ẽ psuadere vbo doloso. Nã fistula dulce canit: dũ auceps decipit auẽ. Et iux̃ Hiero. n̄ venena dãt̃: nisi melle ꝯ̃litita. hi pares faciũt deo põtifices diuitos pfitent̃. Sed nisi fallor ĩ eo se põtifices plimũ diuitatis habere cõprobarent̃: si tales rapi facẽnt ad tormenta. et in eo se dei cultores agnoscerent: si tales deceptores grauissime punirent.

Ca. q̃rtũ de alia infelicitate et calamitate romanoꝝ pontificum: videꝫ qꝛ diu nõ viuant ĩ põtificatu et de causis et rõibus huiꝰ breuitatis vite ĩ eisdem sũmis põtificibus potiꝰ q̃3 ĩ aliȷ̃s monarchis ⁊ pñcipatibꝫ

Felices et pbtos sese sũmi põtifices arbitrent̃: si his tm̃ calaĩtatibꝫ. miseriȷ̃s. ⁊ amaritudĩbꝫ. quas pauloante narrauimꝰ nõ pmẽnt̃. Sꝫ vlt̃ ceteras: ea vna oĩm grauissima nusq̃3 a mente decidit: q̃ nimo ꝯtinue affligit. vrget ⁊ cruciat. cꝰ ꝯpacõe reliq̃ oĩa incõmoda labores ⁊ picl'a leuia q̃dẽ ⁊ tollerabilia: ꝭ et dulcia ab eo reputãt̃. Cũ. n. sc̃ptũ sit qꝛ pellẽ p pelle dabit homo. et cũcta dabit p vita sua. Eo fit. vt breuis vita ⁊ prematura mors sic vltimũ ẽ oĩm t̃ribiliũ: sic cũctis picl'is et laboribus g̃uior atq3 molestior existit. Cũctas eni

calaītates et captiuitatis miserias ꝑp̄ſus iſraeliticus
pati voluit:vt ſolū viuēt. Dicebat.n.meliꝰ vt captiui
viuētes ſuiāꝰ Nabuchodonoſor regi. Eſt ergo ſūmoꝝ
pōtificū vt aiūt illa ſūma infelicitas.⁊ tāto ſtatui cō=
iūcta īfeliciſſima calaītas:qm̄ ⁊ ſi cūctis affluāt boīs:
nūq̄ vt aiūt diutiꝰ ī pōtificatu viuāt.vt ꝺ eoꝝ q̊libet
ſcriptūa dicē videat.q꜡ añ ruinā exaltabit̄ cor. Et iterū
exaltatꝰ cito ꝯſumatꝰ.⁊ ī breui expleuit tp̄a mlťa ſup=
ple q̄bꝫ alias viuē debuerat. Et iteꝝ ī eo ipō q̇ p̄riatū
ſup oēs mortles tenet:illꝺ rēe impleat̄.q꜡ oīs potētatꝰ
vita breuis. Rapiūt̄ q̄dē ſūmi p̄ſules ⁊ citiſſime poſt
aſſūpcōꝫ moriūt̄.adeo vt pꝰ eoꝝ p̄ceſſorē Petꝝ aplm:
q̇ p quiq̄ ēcit̄ ānoꝝ luſtra ecctie p̄fuit.nlľs pꝰ eū ſucceſ=
ſor h̄ ſpatiū pōtificatꝰ eq̄uit. Animo ſi modꝰna libet
tp̄a ꝯtēplari:vix ad tronū ſedis culmē euchit̄:q̇ paucoꝝ
metas t̄n ſcēdat ānoꝝ. Que ſiq̄dē breuis vite nc̄citas cū
digtati ānexa videat̄:merito apud hoīes nā ipa viuē
cupidos.p̄cipue ſedētes ī ea cathedra oīm mortliū in=
felitiores:⁊ calamitoſiores reputādi ſſt̄. Verū q꜡ h̄ nō
recens ē querela:ſʒ antiq̄ concertatio.⁊ apud maiores
nr̄os tam mōſtruoſa et ꝓdigalis calaītas.nō ſolū in
ſtuporē adducta ē:ſʒ eius racō et cauſa ſepe q̄ſita. Nec
tn̄ arbitrtu meo ſatis inueſtigata rep̄it̄:decreui ſuccic=
to ſmone diſſerere. Num ea res ita ſit.demū an ſuf=
ficiēs rō ſiue cauſa breuitatis vite tronoꝝ pōtificatū:
potiꝰ q̄ alioꝝ preſidentiū aſſignari valeat. Inter
ſcribētes igit̄ reperimꝰ Petrū Damiani.in ſcripturis
diuīs eruditū:ac virū eloq̄ntiſſimū vt eiꝰ q̄dā habet
epľa:interrogatū fore ab Honorio ſūmo p̄ſule.quid
cauſe tāte ēet infelicitatis. Is igit̄ cās ⁊ rōes inueſti=
tigare conatꝰ. Idčo arbitrat̄ diuīaꝫ ꝓuidētiā ita diſ=
ponē:vt hūano generi metū mortis incuciat.⁊ q̄ de=
ſpitiēda ſit tp̄alis vite gloria:in ipō glorie p̄ncipatu
euidenter oſtendat.q̄tenꝰ dū p̄cipuꝰ et ſup̄mus oīm
hoīm tam anguſti tp̄is ꝯpendio moriat̄:tremefactꝰ

quisq̃ ad prestolandi sui obitus custodiã pͦuocet. Et arbor hũani gñis dũ cacumẽ ⁊ vͦticẽ suũ tã facile corruisse ꝯsidat: flatu ꝯcussa formidĩs: in suis vndiq̃ ramusculis ꝯtmiscat. Sꝫ sbĳcit q̃spiã fortassis obĳciet. Cur ⁊ regibꝫ cesaribusq̃ hec ea dẽ viuẽdi breuitas non occurrat: Nã ⁊ Octauianꝰ augustꝰ q̃ impante saluator mũdi de virgĩe nasci: ⁊ Dauid rex de cuꝰ stirpe dĩgtus ẽ ppagari: alt̃ q̃nq̃gintasex· alt̃ q̃draginta ãnoꝝ curulis regali fastigio floruerũt. Et post xp̄i aduẽtũ Justianus quiq̃ginta fere ãnis impauit. Post quos et alĳ videꝫ vtriusq̃ regni pñcipes et si minusculo: nõ tamẽ adinstar romanoꝝ põtificũ breuissimo regnuerũt tp̄e. Ad q̃d facile Petrus Damiani rñdet· q̄ cũ vnꝰ omĩ mũdo papa p̄sideat: reges aũt p̄limos ĩ orbe ẽratũ sua cuiꝰq̃ regni meta ꝯcludat: ⁊ q̃libet impator ad pape vestigia corruit· q̃ rex est regũ et pñceps impantiũ· ac cũctos ĩ carne viuẽtes: honore ⁊ dĩgtate p̄cellit. Quo fit· vt q̃libet rege defũcto: solũ regnũ eiꝰ destituatur admĩstracõe. Cũ vͦo sedis ap̄lice põtifex morit̃: vniuersus veluti cõmuni p̄re mũdꝰ orbat̃. Quid·n·africa de regibꝫ asie: ãt q̃d ethiopia ẽ hispaĩe pñcipibꝫ sẽtit: Nã siue moriant̃ siue viuãt· q̄ pcul a se remota sũt: vtrũq̃ indiẽter ignorãt. Est ⁊ aliud. Cur mors cꝰlibꝫ regis nõ magnope fit ẽrori: q̄m seculares pñcipes qui turbis ꝑ̄ p̄latibꝫ p̄esũt: sepe gladĳs p̄munt̃. Nã vt de m̃ltis paucos adhibeaꝫ Gaiꝰ Claudiꝰ Nero Galba Otto Vitellius· oẽs isti impatores p cõtinuã sꝫ̃ seriẽ vnꝰ post alteꝝ pñcipati· ⁊ excepto Claudio: cũcti sꝫ̃ vl̃ suis vl̃ hostiũ gladĳs interẽpti. Postmodũ q̃ sic romana tradit historia Antonius Alexãder maximꝰ Gordianꝰ Detius Gallus Volusianꝰ· oẽs hi seriati sibimet p ꝯtinuũ ordinẽ succedẽtes: gladio trucidãte ꝓstrati sꝫ̃. Seclares ergo pñcipes q̄ diuẽse mortis casibus exponũt̃: cor audiẽtiũ eoꝝ exitu nõ ẽrret. Pape vͦo vita q̄ sola nãlis obitꝰ lege ꝯcludit̃· eius ex hac vita

transitꝰ sine gͥui formidīe nō audiť. Porro ꝙ terreni
pͥncipes regni sui quisqꝫ ut dictū ē limitibꝰ includūť.
causa nō ē: cur ꝑ alīeas mūdi ꝓuīcias eoꝝ obitꝰ diffū-
dať. Papa vͦo ꝙ solꝰ est oīm ecclīaꝝ vlīs eṗs. cū luce
ꝑuať: mors eiꝰ ꝑ ampla t̄raꝝ regna diffundiť. Et sic
sol ꝙ solꝰ lucꝫ. si eclipsim forte sustineat. ꝓsto nēce ē:
ut tenebras totus vbiqꝫ mūdus incurrat. Sic papa cū ex
hac vita recedit: ilico ꝙ vnꝰ ī mūdo ē: lōginq̄ regnorū
spacia mortis eiꝰ fama ꝑcurrit. Et ꝯsequēs ē: ut q̄s taꝫ
sublimis singl̄arisqꝫ ꝑsone casus obt̄pat: ꝓpe q̄ꝫ voca-
tiōis exitū tremefactis visceribꝰ expauescat. Vbi no-
tandū q̄ꝫ velit oīpotēs deꝰ ro. pōtificis vitā hōībꝰ in
edificacōe ꝓdesse: cꝰ etiā mortē decreuit saluti gentiū
mīstrare: q̄nto studio debet lucris aīarū dū aduiuit
intendē. cꝰ mors ꝓuidetʳ ad creatorē suū aīas hoīm
reuocare. ut dū se p̄rēꝫ orbis ēē ꝯsiderat: ab impetrāda
tot filijs hēditate desidia nō torpescat. Hec ē illiꝰ sa-
piētis snīa. q̄ ⁊ alijs ꝑsuasiuis causis et rōibꝰ iuuari
ṗt. Pr̄io q̄dē ꝙ cū diuīa ꝓuidētia nihil ī orbe agat. cꝰ
legitīa cā nō p̄cedat. Hic arbitr̄ndū ē. ꝙ nō nisi ex ius-
tis causis ī diuīa m̄te recōditis: vitā sūmoꝝ pōtificū
abbreuiat. Et int̄ ceťas vt xp̄m imiteť ī vite ꝑiodo: q̄ꝫ
imitari dn̄t ī viuēdi mō. Et vicariꝰ ꝑronū seq̄tʳ q̄ in-
tēpestiue ⁊ ī diuiduo ānoꝝ suoꝝ ab hac luce s̄btr̄ctus ē.
Ipē. n. dixit q̄ mihi mīstrat me seq̄tʳ. Rursꝰ īmort̄lis
deꝰ iudex r̄cs vitā donat ⁊ adimit: sc̄ꝫ suā nobis in-
cogtā iustissimā distribucōꝫ. ꝫ ⁊ cū eq̄ssimꝰ arbiť exis-
tat: ita suis mīstris ⁊ fidelibꝰ vitā distribuit: vt n̄ alť
ex recepto bn̄ficō supꝑbiat: n̄ alij eiꝰ felicitati īuideāt.
Obliq̄reť siq̄dē eadē diuīa ⁊ eq̄ssima distribucō: si cūc-
ta felitia et ꝓspa q̄ sil̄ singl̄is denegat: vni ꝯcedēt. Ea
igiť diuīa ꝓuidētia oīa ī m̄sura ⁊ pondē equās: pape
vicario suo sūmū oīm felicitatū culmē donauit. ꝫ ne
tāta felicitate ītumescat: lōgaꝫ adimit vitā. Ceťis vͦo
mort̄libꝰ qͦd illi vni negauit: rēe indulget. vt ille hēat:

quo istos excedat· et illi obtineāt: de quo ille inuideat.
Accedit qm̄ cū oīm mortliū studia ad viuēdū tendāt· ordiat iustissim⁹ de⁹: vt tam vehemēs viuēdi studiū mois pueniat· ī eo pħtim q̄ ceťis poti⁹ ꝙ̄ sibi viuē optandus eēt. Quare ī eo tāto celerius vitā eripit: q̄nto studiosi⁹ illā cupit atq̧ custodit· qꝛ iuxᷓ Greg· quanto mēs hūana se p desideria dilatat: tāto ad receptionē effectuū angustat. Et iterꝫ ħ hūana vita p momēta deficit· et cū pl⁹ viuēdi desideriū crescit: ipa viuēdi āxietas desiderio ťmiat. Quo fiet· vt ipi romāi pōtifices oīa hn̄tes facile agnoscāt: qꝛ decipiūť in cogitacōib⁹ suis: dū sibi lōgaꝫ vitā ꝓmittūt. Et q̄ nō ignorāt qꝛ nō est hoīs via ei⁹ discāt ea desidare q̄ ꝓsint. Et dū p potētiam stare se putant: ꝙ̄ facile cadant adūtant. Demū negat rectissim⁹ de⁹ vicario suo: que optat ad ei⁹ soli⁹ vtilitatē· cui donat q̄ sᷓt ad ei⁹ veriorē salutē. Nā iuxta Greg· mlťa incōmoda incurrunt sepe hoīes diu viuēdo. Ex his itaq̧ causis putarūt nōnlli sapiētes et curiosi viri· romanos pōtifices nō diu ī pōtificatu viuē. An autem rationes ipse vrgeant statim subijciemus.

Ca· quintū de verissimis causis breuitatis vite sūmoꝝ pōtificū· et an sit verꝫ vniformiť: qꝛ paꝝ ī papatu viuāt· et an ī hoc romani pōtifices differāt a ceťis mortlib⁹.

Assignate sūt cause et rōes breuitatis vite sūmorū pōtificū ꝓut q̄busdā sapiētib⁹ placuit· q̄ et si vere et exēplares ac racōi satis ɔsone videāť: ꝓ eo maxie qꝛ timorē mortis ac ɔtēptū culmis digtatū psuadē videāť· et ob eā rē aures demulceāt· qꝛ tn̄ ī mēte diuia recōdite sᷓt: c⁹ iuditia vt abiss⁹ mlťa nobis incogta sᷓt. Rurs⁹ nō auctātib⁹ sacꝝ sciptaꝝ: ħ poti⁹ psuasiōib⁹ īnitūť. Credim⁹ rōes ipas nō vsq̧ adeo militare q̄ satis sufficere: vt fateri oporteat statui et culmī sūmi pōtificat⁹ gn̄alit tributū ēe: q̄ vniformiť inēe: vt tantū apicem

ascēdētes digni ꝗ nō digni·sancti ꝗ reprobi·ꝑ eo solū
qꝫ ī pōtificatꝰ culmīe sedēt·vita lōga:ꝗ alias eis a di=
uina ꝓuidētia destīata frustrari debēt. Ne autē eos
imitem̄ q̄ dū aliena refellūt:sua nō ꝯprobāt·altiꝰ rē
ipaꝝ repetētes·pluris ⁊ nr̄o iudicō veridicis fūdamētis
deducemꝰ·alienū ēe a facti vitate cūctis videꝫ sūmis
pōtificibꝫ:vniformit̄ insitū ⁊ ꝓpriū ēe:vt paꝝ ī pōtifi=
catu viuāt. Idqꝫ ne dū alienū a rei vitate:ꝫ n̄ rca fide
fore cōdēdū arbitram̄·q̄nimo ī ea ipa viuēdi ꝯdicōe·ꝗ
breui ꝗ lōgeua:ipos sūmos pōtifices a cetis hoībꝫ nō
differre. Et si forte vt plimū diutiꝰ eos ī pōtificatu vi=
uere nō cernamꝰ:id nō ex nā·ꝗ infelicitate statꝰ siue
digtatis aplice:ꝫ aliūde veluti ī cetis mortlibꝰ ꝯtigē.
Deducemꝰ igit̄ pmo luce clariꝰ aliūde tōnos pōtifi=
ces·⁊ ex alijs potioribꝰ et notioribꝰ causis diutiꝰ nō
viuē. In seq̄nti vo ca·breui ꝯpēdio rōes afferemꝰ·q̄re
sūmo pōtificatui nō insit vniformit̄:vt illū asseq̄ntes
paꝝ viuāt Pr̄io igit̄ putamꝰ facti p̄suppositū vitate
carē·q̄nimo si sūmoꝝ pōtificū ānalia·si illoꝝ assūp=
tionū tp̄a·si etates aīo recēsemꝰ:vtiqꝫ repiemꝰ eosdeꝫ
pōtifices nō mō breuiori:ꝫ lōgiore tp̄e cetis fidelibꝰ
vixisse. Quippe cū vt plimū nō nisi senes ac matē eta=
tis viri:ꝫ ⁊ valitudiarij ad sūmū eligāt̄ pōtifitiū. Q ꝰ
miꝝ si paꝝ ī papatu sedeāt:q̄ diu an̄ illū vixerīt. Ni=
hilominꝰ plimos ī senectute assūptos legimꝰ diu se=
disse Linꝰ·n·xij·ānis vixit ī papatu Cletꝰ totidē Leo
q̄rtus licꝫ senex·xv·ānis Fabianꝰ·x·⁊·viij·Pascalis ⁊
Damasꝰ Vigiliꝰ Innocētiꝰ atqꝫ Liberiꝰ totidē Leo
q̄rtꝰ licꝫ lōgeuꝰ etate ⁊ valitudiariꝰ foret cū cathedrā
ascēdit·xx·tm̄ ānis p̄fuit Alexād·xxi·Btūs vo Silues=
ter·xxiij·ānis sedit. Rursꝰ Adrianꝰ pmꝰ·xxiiij·ānis
vno minꝰ m̄se p̄sedit Leo vo pmꝰ·xxv·felicit̄ prefuit
ānis·sub q̄ duo ycomenica apud calcedoniā fuerunt
ꝯg̊gata ꝯcilia. Quid igit̄ sibi vult illoꝝ īsulsa posicō·
q̄ cūctis in cathedra Petri sedētibꝫ vitā adimūt:cū tm̄

vnius hois ad oms ꝓporcoe hita plus cetis viue com=
ꝓbent̃·nisi velim̃ eos solũ q̃ petri cathedrã tenẽt:lõgi=
ore vita ꝑ cetis viue. Aut forte velim̃ illos tũc nãlit̃
nasci·tũc viue incipe:cũ assumunt̃. Aut forte ꝯq̃ram:
exẽpli gr̃a Calixtũ secũdũ post octogesimũ assũptũ an=
nũ ꝑmatẽ raptũ·qꝫ q̃driẽnio fere tm̃ ꝑsedit·q̃b̃ illud
Nicodemi ĩ euãgelio facete sil'r vẽ dici p̃t Quomõ·n·
homo p̃t renasci cũ sit senex: Aut quõ viue icipiet:is
cui nãlit̃ viue desinẽdũ esset: Satis igit̃ vt putam̃ viuũt
sũmi põtifices:si rẽe viuũt·lõge vc ꝑsidẽt:si diu se viue
⁊ ꝑẽe arbitrãt̃. Sꝫ nisi fallim̃·ideo nõnlli sũmi põtifices
mori ꝑmatẽ arbitrãt̃:qꝫ citi᷒ q̃ vellẽt·sꝫ forte tardi᷒ q̃
debẽt moriũt̃. Mira ẽte res ẽ. Volũt sũmi põtifices ꝑ=
ceptũ a deo ẽe vt viuãt:sꝫ nolũt q̃dã viue vt ꝑceptũ ẽ.
Recte igit̃ cũ eis agit diuia ꝓuidẽtia·q̃ ĩ eoꝝ vite cu=
piditatis penã·tãto celeri᷒ rapiunt̃:q̃nto vt ꝑdixim̃
vitã cupiũt atqꝫ custodiũt·qꝫ vt inq̃t Greg·male vi=
uũt:q̃ diu se viuituros desiderãt. Et socr̃es dicebat. viue
nõ meret̃:cui nihil ẽ ĩ mẽte nisi vt viuat·de q̃ tãgem̃
infra ĩ ca·vij·Si igit̃ rẽe·si vere atqꝫ catholice ĩ ea re lo=
quendũ est:indubie fatẽdũ erit breuitatẽ ꝗ lõgitudiꝫ
vite põtificis·sic̃ ⁊ cuiuis alti᷒ ex illi᷒ ꝑsona ꝗ ꝓpa nã
pendẽ·nõ q̃dẽ ex statu:sꝫ ex reatu·nõ ex põtificatu:sꝫ ex
actu·ñ ex dig̃tate:sꝫ vite q̃litate:ñ ex culmĩs excellẽtia:
sꝫ q̃etis aĩ indigẽtia. Et vt paucis agam̃·tres arbitr̃=
mur potissimas atqꝫ vrgẽtissimas breuitatis vite q̃=
rundã pontificũ cãs·rõesqꝫ cõmunes omibꝫ:nõ plus
sũmoꝝ pontificũ q̃ infimoꝝ hoĩm. Quaꝝ ꝑma ẽ nã
discõueiens. Secunda culpa puniens. Tertia curarũ
turba vitã minuens. Prima siquideꝫ causa·nãlis
disꝯueientia. Cũ·n·sũm̃ põtifex velut ceti homies ex
q̃tuor sit elemẽtis ꝯpact᷒:nã in eis vim suã eq̃ exercet
vibramine·nisi forte summi pontifices contendant
a nãtã ipsa exemptos·idqꝫ ipsi sumoꝑe optarent:vt
corꝑis dolores et cruciatus vitarent. Constat autem

longioris ⁊ breuioris vite cām nālem fore. Nā Aug°.
teste et si in manu dei sit oīs vita ⁊ mors ip̄e tn̄ nat̄e
plasmator sic cūcta gub̄nat ⁊ regit: vt nāꝫ mot9 suos
nāles exercē sinat. Causa igi͛ nālis lōgioris ꝗ breuio-
ris vite hoīs. scꝫ q̊ꝝdā phoꝝ sētentiā: sp̄s siue aer ē. eo
ꝙ illū videam9 instrumētū ēē v̊tutis opatiuū. ⁊ vite i-
ductiuū. q̄re scꝫ sp̄us ꝯporcōꝫ: sic ꝯporcōnat̄ ⁊ vita. qn̄
q̊dē pauc9 existit: tūc debilitare vitā abreuiet. sic ī me-
lācolicis: qn̄ v̊o mlt9 eo casu exufflando calorē exting-
uit: veluti vētū videm9 extiguē lāpadē. Cū aūt gross9
erit: vtiqꝫ v̊tutū vitaliū opacōs īpedit. sic et qn̄ nimis
exilis: tūc. n. defacili spirat. q̊ fit vt mortē abreuiet ⁊ in-
ducat Aristo. vero ⁊ alioꝝ phantiū scola indubitata
ꝯclusio ē. calidū ⁊ hūidū pn̄cipia ⁊ cās fore lōgioris ⁊
breuioris vite hoīm: q̄nto. n. tp̄e calidū ī hūido nō cō-
sūpto. ꝗ nō dep̄uato valet subsistē. ⁊ q̄nto tp̄e hūidū
reduci p̄t atqꝫ a calido ꝯsūti: tāto tp̄e indubitant̄ vita
c9uis mor̄lis durat. Que siq̊dē m̄sura ēca tria potis-
sime attēdit̄. videlꝫ ēca q̄ntitatē. item q̄litatē ipi9 cali-
di ⁊ hūidi. tercō scꝫ q̄litatē m̄broꝝ atqꝫ vasoꝝ ī quib9
opat̄. p vt lati9 ī libro d̊ morte ⁊ vita phs t̄dit. Q̄n̄to
igit̄ ī hūano corpe adest illa disꝯueniētia. ꝗ ꝯtigit ca-
liditatis ⁊ siccitatis excessus ipo hūido radicali. ꝗ cō-
sūpto ꝗ dep̄uato nc̄e ē: vt vita hoīs abreuiet̄. Cōtigit
aūt varijs ex causis excessus ip̄e: siue hūoris dep̄uacō
scꝫ nāliū ⁊ medicoꝝ t̄dicōs. Id tn̄ facili9 ī pn̄cipib9
ꝯspicim9. q̊ putāt se ita ēē dn̄os stomachoꝝ ⁊ ventrū
suoꝝ: sic ⁊ oīm subditoꝝ. q̊tidie siq̊dē p̄ciosis atqꝫ splē-
didis sapidisqꝫ cibis varijsqꝫ modis p̄pātis: passim
vescunt̄. vinoꝝqꝫ varietate potant̄. Et ꝙ maiore q̄nti-
tate sūit̄. qd̊ auidi9 ⁊ sapidi9 deuorat̄: nc̄e ē ex mlt̄oꝝ
diůsoꝝqꝫ ciborū varietate grauet̄ stomach9. Quo fit
vt edendo: edendi appetitus amittat̄. generentqꝫ vento-
sitates. inflationes in ventre. tremores ī membris ac
febres. et tandē p̄matūa mors accidat. Hic Aristo.

de sectis sectoꝝ ad Allexādꝝ. Nihil est inqͭ qđ magis
vitā ꝓlōget: q̄ȝ cauē a supfluitate ciboꝝ. Nec ē qđ ma-
gis abbreuiet: q̄ȝ cōmestiōeȝ cōmestioī supaddē. Ipo-
cras. n. adeo dietas ꝑuabat: vt debilitatē corꝑis ex i-
dustria sustinēt. malēs debil' viuē: q̄ȝ robust⁹ ꝛ piguis
mori. Dicebat. n. q̄ȝ mallebat cōmedē vt viuēt: q̄ȝ viuē
vt cōmedēt. Addēs. q̄ȝ alimēta hoīb⁹ nā dedit ꝓpt du-
rabilitatē: nō durabilitatē ꝓpt cibū. Hic sapiēs Salo-
ait. eq̄ vita hoīb⁹ ī sobrietate. ꝛ q̄ abstinēs ē: adijciet ꝛ
vitā. Flo igiͭ cl'pa ꝑsone digtati attbuitͬ. īdigne sūmi
pōtificat⁹ digtas: ꝓpt vētris īgluuiē diffamatͬ. Sȝ rēs
est de⁹ et rēm iudiciū suū. pena ēte tenet auctores suos
scͥptū ē. aīa idest vita q̄ peccauit: ipa morietͬ. Et ꝯsonū
rōni est. vt q̄ peccat ī vitā ꝓpriā: ī ea puniatͬ. Ridicl'm
ergo vitē asserē mortles ꝛ nāles hoīes. determiatū q̄ndā
statū. q̄ digtatis culmē asseq̄ntes. a legib⁹ natē exēp-
tos fore. Et ꝑhtim sūmi dei vicariū hoīeȝ purū et natē
subditū. qui q̄nto deo ꝓximior existit: tanto legibus
natē. vt legib⁹ patroni sui astringitͬ. Natā. n. lex dei
est: qua eius vicarius ligatur. Scđam et pͥncipaleȝ
causam breuitatis vite sūmoꝝ pōtificū. sic et ceteroꝝ
hoīm culpā punientē diximus. Nihil. n. magis vitam
hoīm abbreuiat q̄ȝ pctm. idq̄ȝ plīmis diuis testionijs
cōprobatͬ. qđ ī eisdem romaīs pontificib⁹ facile repiri
libet. Nam ad quēdam ex sūmis ꝛ veterib⁹ sacdotib⁹
qui tipū pro eo tpe sūmoꝝ pontificū gerebat: deū per
ꝓpℏaȝ dixisse legim⁹. pcepta mea cor tuū custodiāt lō-
gitudieȝ. n. dieꝝ ꝛ ānos vite ꝛ pacē apponēt tibi. De-
mū in expresso alibi summo pōtifici lōga a deo vita
ꝑmissa ē. Siq̄dem ali⁹ ꝓpℏa sūmū sacdotē designās.
suꝑ aspidē inqͭ ꝛ basiliscū ābulabis: ꝛ cōculcabis le-
onem ꝛ draconē. Et stati sb̄ijcit. Eripiā eū ꝛ glificabo
eū: ac lōgitudīe dieꝝ adīplebo eū. Nec ab re quidē. cū
. n. scriptū sit: q̄ȝ opus iusticie vita ē. merito scti iustiq̄ȝ
pōtifices: lōga ꝑfruuntͬ vita. Vn̄ alibi scribitͬ si ī lege

mea ābulauis:lōgos fatiā dies tuos. Et iterū· q̄rite deū
⁊ viuetis. Iniusti vō ⁊ ꝛ̄probi e uestigio vita ꝑuant̄· q̄ꝛ
ad oēs illa vox dc̄a ē· viri iniqui nō dimidiabūt dies
suos. Et rursū· iiusti mox sic honorificati fuerit ⁊ exal=
tati deficiēt. Et alibi· vidi impiū exaltatū ⁊ eleuatū sic
cedrū· ⁊ t̄nsiui ⁊ ecce nō erat. Que siq̄dē auc̄tas ꝓ̄pe sū=
mū pōtificē siḡt· cū dic̄ exaltatū sic cedrū· q̄ cūctas plan=
tas eminētia ⁊ altitudīe vicit. Talib⁹ c̄te ꝯmiat̄ ꝓ̄pha
dicēs· fiāt dies ei⁹ pauci· ⁊ ep̄atū eius accipiet alt̄. Vñ
Aug⁹· pulcre inq̄t vita hoīs media ē int̄ vitā peccātiū
hoīm ⁊ innocētiū ⁊ anglorū· si viuit homo scd̄z carnē:
pctorib⁹ ꝯpat̄· q̄ nō dimidiabūt dies suos· q̄ viuit scd̄z
spiritū: ꝑ diutnā vitā anglis ꝯpat̄. Sz dicet q̄spiā ple=
rūq̄ reꝓbi ⁊ iiusti diuti⁹: boni vō parti⁹ viuūt. Q̄d ⁊
fateor· ⁊ antiq̄ q̄rela ē a ꝓ̄phis ⁊ sc̄tis viris· deo soli re=
ſuata· q̄ntū tñ ip̄a diuia ꝓuidētia sc̄tis suis intllige
nosseq̄ ꝑmisit: illud vel̄q̄ ꝯueīt· illis ne ampli⁹ pcedēt·
istis q̄ꝛ id sibi expedit. Nō· n· eis mors ip̄a pena ē· ſ; re=
mediū vt molestie ⁊ mōi miserie q̄ eos ꝑmūt· ⁊ alias
vici nō poterāt: vite sue breuitate vicant̄ scd̄z Ambro.
Vnde Señ· q̄ videt̄ intēpestina mors: iustis ē cōpleta
vita· q̄ꝛ miseriarū finis ē. Quare sb̄dit· tu dis satis videt̄
tirann⁹· cū poti⁹ a pena liberat: quē punire se credit.
Rapiunt̄ igit̄ boni pōtifices: vt req̄escāt a laboribus
suis· ⁊ ne malitia mutet intellc̄m illorū. Adde· q̄ꝛ scd̄z
Greg̃· papā de se loq̄ntē· q̄sdaz magis delc̄et ꝑgere q̄̄
manē· magis citi⁹ ꝑueīre q̄̄ morari: nedū oblectat̄ ī
via: obliuiscat̄ q̄d desidat ī patria. Et iterū idē Greg̃·
aliq̄n secreto iudicō agit̄: vt elc̄orū vita abreuiet̄: ne viā
ꝓ patria diligam⁹. Vt igit̄ paucis agam⁹· tūc sūmi
pōtifices sūmi erūt· tūc felices· tūc vē bt̄i· tūc gl'iaz· tūc
famā dilatāt· tūc nomē ꝑpetuāt· ⁊ lōgos ⁊ īcolūes vi=
debūt dies: si ec̄c̄ie cui p̄sūt ꝓmouēt honorē· si fidē q̄̄m
exaltare ꝓfessi sl̄t: augē conāt̄· si r̄ligiōis dilatāt cultū·
si mores emendāt· si sup̄bos hūiliāt· si exaltāt hūiles.

si sunt munifici inegenos· incopiosos frugaliores· si sapiaꝫ si v̾tutes· p̄mio· si vitia cū penaꝝ lāce ꝯpēsant· si iusticia vsqueq̄ꝙ ambulat ante eos· et imponūt in via prudētie cūctos gressus suos· si tirānidē virilit̄ reprimāt· si ad pacē orbis inuigilāt· si ab oīb⁹ ext̄mis eq̄ spacō discedunt· si cessat ī eis ꝓdigalitas· abest ōis auaricia· q꞉ illa ecciaꝫ vastat· ẜ gr̄aꝫ· mētiri veritas nō p̄t· scriptū ē· q̄ odit auaritiā: lōge fiēt dies ei⁹ Terciā cāꝫ breuitatis vite sūmoꝝ pōtificū· nō q̄dē ip̄m pōtificatū dixeri: ẜ vrgētiū atq꞉ p̄mētiū turbā curaꝝ· ac assiduā m̄tis agitacōꝫ· q꞉ scriptū ē· tristis sp̄us exsiccat ossa. Et iteꝝ· dep̄mit t̄rena inhabitacō: sensū m̄lta cogitātē. Hic Aug⁹· sup̱ illo v̄bo Jacobi q̄rto· vita nr̄a vapor ē admodū patens ait· cure ⁊ assidue cogitacōs corp⁹ extenuāt· ⁊ mētis fatigacōs reꝝ inextricabilesq꞉ questiōes hūores oīm exsiccāt· freq̄ntia hoīm morbidat· tristicie consumūt· negocōꝝq꞉ solicitudo coartat. Hic ⁊ Cassiodor⁹: nihil ē q̄d vite hoīs magis officiat· ⁊ dies ei⁹ abbreuiet: q̄ꝫ tristicia m̄tis· lāguor aī· et reꝝ solicitudo m̄ltaꝝ Nā sic̄ teste sapiēte let⁹ aīm⁹ floridā reddit faciē· ⁊ iocūditas cordis vita ē ꝯsūmata hoīs: ita anxi⁹ ⁊ curis fatigat⁹ anim⁹: corp⁹ macerat ⁊ vires minuit· hūidū ꝯsūmit· caliditatē auget cū siccitate. Ex qua re appetit⁹ p̄dit̄· et tādē mors accelerat̄· vt pauloante ī p̄ma nāli cā deduxim⁹. Has igi᷑ putam⁹ cās verissimas· has rōes· ẜ fūdamēta breuitatis vite sūmoꝝ pōtificū· nō q̄dē ip̄i⁹ culmis statū et eminētiā que sancta est et in nullo peccauit: ẜ qui ea abutitur.

Ca· vj· in quo assign̄t cāe ⁊ rōes: q̄re illoꝝ opīo nō sit tenēda· q̄ putarūt sūmis pōtificibꝫ bonis et reprobis vniformit̄ insitū ⁊ ꝓpriū ēe: vt ī pōtificatu paꝝ viuāt

Ceteꝝ vt huic articulo finem dem⁹· ne de illoꝝ simus nūo: q̄ ab alijs mature t̄dita leuit̄ refellūt·

nec causas reddūt· breui rōes et motiua adducemus
q̄bꝰ aptissime ꝓbat᷑ opīoȝ illā nō ēe ferēdā: n̄ rc̄a fide
tenēdā· videlȝ sūmis pōtificibꝰ vniformit̄ insitū ēe: vt
pax ī pōtificatu viuāt. Prīo igi᷑ idipm ꝓbant ea q̄ s̄
tetigimꝰ. Scd̄o quidē q̄ facti veritas lōge aliter rem
demrāt. Tercō ea vite breuitas· q̄tenꝰ nr̄aȝ tenet noti-
tiam: ī nl̄la alia totiꝰ orbis monarchia· impio ā pn̄ci-
patu ecc̄iastico ā mōano repit᷑. Quīnimo si vetis legis
sūmos pōtifices· reges siue monarchas recolē libet:
nō eos tali lege: taliq̄ cēsura ꝯstrictos repiemꝰ· veluti
de Melchisedech Moyse ⁊ Aaron Heli ⁊ Eliazaro· ⁊
plīmis q̄ lōgo admodū tp̄e ī sūmo sacdotio vixerūt·
vt in p̄cedēti ca· tactū ē. Quarto q̄ nisi fallim̄· q̄ vite
breuis nc̄itatē sūmis pōtificibꝰ imponūt: deū arguūt
acceptorē psonaȝ. Nā cū oīm hoīm vt sc̄ptū est vita ē
in volūtate dei· in q̄ oēs viuimꝰ· mouem̄ ⁊ sumꝰ· ⁊ ita
iudicat magnū sic puū· q̄ scriptū ē· pusillū ⁊ magnū
ipe fecit ⁊ eq̄lit̄ cura ē deo d̄ oībꝰ· q̄nimo de hoīs vita
loquēs ꝓpha ait· nō accipit psonā pn̄cipis. Et iterū·
nō sbtrahit psonā cuiusq̄ dn̄s: q̄ est oīm domiator.
Subtrahēt itaq̄ psonā: si p̄mat̄e vite eiꝰ presidentē
citiꝰ q̄ alios vita puaret· atq̄ a tr̄a sbtrahēt. Quīto
nō ē verisil̄e: ȝ a veritate alienū· deū cuiꝰ cura ē d̄ ecc̄ia
sua· de q̄ p ꝓphaȝ dixat q̄d potui facē vinee mee et nō
feci: velle q̄uis mō parare occasiōȝ scismatibꝰ ⁊ picl̄is·
atq̄ eam dissiōibꝰ et diuisionibꝰ patenter exponere·
q̄d esset: si lege eterna ⁊ vniformit̄ ordinasset vicarios
eius ī tr̄is p̄ certis hoībꝰ pax viuituros. Ex crebris eni̅
huiꝰ sedis vacationibꝰ scismata: pleraq̄ pericula ecc̄ie
imminere· et sepe accidē pspicuū est. Absit· n· a diuīa
bonitate vt hoc fastigiū ap̄lice sedis ab eo ꝓ cōmuni
ecc̄ie vtilitate· eiusq̄ vnitate institutū: in eis dissidiū·
piculū ⁊ detrimētū ꝯuertēt· et ex eo statu nc̄rio scisma-
ta ꝓueniūt· in q̄ sedētes nc̄rio breui viuēdū est. Nam
vt ait Hieronomus ī remediū scismatis actum est:

vt vnus oībus presit. Et ob eā rem· scōꝝ viroꝝ trdi-
cōnes ⁊ sacri canōes· vacacōs hꝰ sedis ⁊ obitꝰ sūmoꝝ
pōtificū plimū formidarūt. Sexto absit ꝙ ecclīa dei in
tradicōibus et cōsuetudībus suis qͥuismodo erret: q̄
spū sancto regit̄. Ipsa tamē ꝑ totū mōm diffusa: sine
intmissiōe ꝓ vita ⁊ incolūitate dn̄i pōtificis ad deū
assidue orat. Nā ut pulc̄ canō scti bonifatij martiris.
ꝓ dn̄i pōtificis vita atqꝫ ꝑpetuo statu vniūsitas fide-
liū tāto instātiꝰ orat: q̄nto suā salutē pꝰ deū ex illius
incolūitate animadūtit ꝓpēsiꝰ pendē. Hec sꝰ v̄ba ca-
nonis. Ecce formalia v̄ba· q̄ omnē dubitacōꝫ tollūt.
Erraret vtiqꝫ ecclīa ⁊ ipꝛouide agēt· atqꝫ deo ɔ̄dicetet
orādo: ꝓ illiꝰ lōga vita ⁊ icolūitate q̄ ex diuīa dispo-
sicōe q̄ eū voluit ⁊ presciuit paꝝ viuē· ⁊ sic nc̄rio breui
moriēs est. Septio ex ea breui ⁊ ēta nc̄itate moriēdi:
auferē sūmo pōtifici magna vtilitas· ꝫ et grande me-
ritū· qͦ ex incītitudie tp̄is mortis cūctis fidelibꝫ ꝓue-
nit. Nā vt inq̄t greg· sup illo v̄bo· q̄ hora nō putatis
⁊ cet̄a· tp̄s mortis ideo dn̄s nob̄ voluit ēe ignotū: vt sp
possit ēe suspectū· ⁊ dū illō tp̄s ꝓuidē nō possumꝰ: ad
mortē sine intmissiōe ꝑparem. Si ergo papa paꝝ se vi-
uere sciret: ꝑ ɔseq̄ns mortē ꝓuidē possꝫ· q̄ fiēt vt frustr̄-
retur tanto bono videlꝫ timore mortis· qꝛ scd̄ꝫ Greg·
tāto plus mors timet̄: q̄nto minꝰ ꝓuideri p̄t. Pretea
cū papa sit ī statu oīm pfectissimo· indignū ē: vt ꝑp̄t
eandē pfectōꝫ alio ꝓximo bono priuet̄ videlꝫ grandi
merito qͦ ex lōga vita iustis ꝓuēit. Quāto. n. iustis
viris magnis ꝓlōgat̄ vita corpalis: tāto felitior red-
ditur ī effectu premij salutaris. Nam Augustīo teste.
Hec vallis miserie: fit eis vallis vbertatis bonorum
spūaliū. Fit etiāꝫ cāpus ētamīs et pugne victoriose.
Est. n. vita nr̄a scd̄ꝫ Bernardū· locus luctiuꝰ. Ea de re
Paulꝰ lōgāꝫ vitā optauit sibi ⁊ pcurauit: cū sꝫ missus
in sporta ꝑ muꝝ psecutoris insidias declīauit. Deniqꝫ
ipse cristus dulcissime matri sue post eius passionem

longā vitā; pmisit piter et donauit. Sed et iohāni euāgeliste q̄ xp̄s plimū diligebat· et ad aplatū voca- uit: nō tn̄ sine suo et plimorū pfectu ad cētesimū vsq; ānū vno min9 vitā plōgauit. Qd ergo xp̄s dilc̄is suis pmisit· donauit atq; laudauit: idipm vicario suo ne- gare nō debet· p illi9 ampliori merito ⁊ ecc̄ie sue vtilita- te. Octauo h̄ pōtificis mors quā pmatarā dicūt· ā ē in illi9 penā· ā in pmiū· ā est ppriū cathedre. Nō qppe in penā· qz nll's sine clpa punit̄. Scptū ē· n· absit a te dn̄e: vt pdas iustū cū impio. Iust9 ergo et rect9 pōtifex· si pap i pōtificatu viuēt: puniret̄ sine clpa· qd ē incōueni- ens. Sz ⁊ alia rōe h̄ breuitas vite: nō ī penā· nō ī pmiū ēe pt. Quia ex eo qz nc̄cio futūm ē· qz qd q's vitare nō va- let: nō 9sequit̄ nō penā nō pmiū scdz Augus· Si vo sedi annexū ē: tūc seqtur absurdū nc̄ce est· vt videlz aliūde q̄ ex volūtate ppria q's mereat̄ ā demereat̄: 9sequat̄ penā aut pmiū. Adde qz xp̄s romanā ecc̄iā; instituit duratā; vsq; ī finem seculi. Indignū itaq; videt̄: vt in sede ppetua sedēs breui9 viuēt: q̄ in cet̄is prophanis ⁊ tpalib9 cathedris sedētes· imo 9gruū eēt: vt lōgioris eēnt vite· et qd eis a nā pueit: deus c9 est vicari9 nō auferat. Incōueniens· n· videt̄: vt presidēs in sc̄tissima cathedra diminutiōz vite suscipiat a cathedra· quam bene viuēdo honorat· ⁊ in ea viuēs fidelib9 proficit· Sz neq; ē largitati diuīe 9sentaneū: vt abbreuiata sit manus ei9 ī vicario ⁊ ministro suo. De q̄ vt s̄ tetigim9 p ezechiā; promissū est· qz si ī preceptis suis ambularet: eripet eū et glificaret eū· ⁊ lōgitudīe diep implēt illū. Cōfirmant̄ pdcta· qz si pōtificat9 eēt ppriū pap viuē· papa dei vicarius et minister eēt peioris et durioris condicōis q̄ ceti hoīes· ⁊ ī hoc duob9. Primo cū cetis imo oībus hoīb9 a deo dc̄m sit· ecce dedi an̄ faciē tuā vitā et mortē· bonū et malū· si vniformit̄ breuis eēt mors pape: auferet̄ ei illud bn̄fitiū ⁊ istud bonū· vt sit an̄ faciē ei9 vita ⁊ mors. Scd'ō cū de9 ī dc̄a auct̄ate

appellet vitam bonū· ꝛ mortem malum: tunc ea sola
ratione ꝙ eius est vicarius ꝛ minister: reciperet ab eo
odia et mala· cū potiꝰ bona sumere debēt· qᷓ scriptū
est· qui ei ministrat: vita viuet· Et iteꝝ· mīstros eiꝰ nō
derelinquet. Absit· n· vt deus reddat pro bono malū

Ca· vij· in quo rñdetur motiuis illoꝝ: qui dixerūt pa-
pam paꝝ viuē in papatu· et quo sensu sit intelligēda
predc̄a oppinio et quomō cū vitate possit saluari.

POstremo vt d statu rōni pōtificis nos absoluamꝰ·
ꝙꝙ ex supdc̄is luculent rñsū sit rōib ꝛ motiuis in
pñcipio adductis· qb aliq sapiētes ꝛ ꝯtēplatiui per-
suadē potiꝰ ꝙ ꝓbare visi st· rōnis pōtificibus vnifor-
miter datū ēē: vt paꝝ ī papatu viuāt: nihiloīꝰ ꝑticla-
rius satisfaciemꝰ pdc̄is rōib. Deinde vt morē pdictis
sapiētib geramꝰ· q posicōꝫ hꝰmodi affirmarūt: dedu-
cemꝰ breuissime q intellectu· q sensu· eadē posicō intel-
ligēda sit videꝫ· rōnos pōtifices nō diu ī papatu viuē.
Pꝛio igiᷣ dicimꝰ rōes· ꝑsuasiōes ꝛ motiua pdcoꝝ scri-
bētiū ad vnū tm̄ fūdamētū referri. Aiūt· n· vtile ēē fide-
libus ro· pōtificū breuē vitā· ꝑ eo maxīe· ꝙ illiꝰ breuis
ꝑiodꝰ ceťis fidelib ťroꝛ ē vt sese ad mortē parēt· agātqꝫ
de ꝯmissis penitētiā. Rursus vt digtatū culmīa faci-
liꝰ ꝯtemnāt· q oīa vnico vbo soluūť. Dicimꝰ· n· ꝙ hac
vtilitate ex tľi visiľi tiore ꝓueīenti nō eget ecc̄ia· ꝓptim
cū illiꝰ expssō dispēdio ꝛ vnitatis incōmodo· ac capi-
tis nr̄i crebra ꝑiclosaqꝫ sbrc̄tōe: lōge siqdē magis ťro-
ris atqꝫ tioris mortlib ex mľtoꝝ: ꝙ vniꝰ intitu īcuttiť.
Plusqꝫ meroris ꝛ pľimoꝝ florentiū iuuenū pmatura
morte ꝯcipimꝰ: ꝙ ex senis vniꝰ nāli morte: maximis
curis et solicitudīb ꝯstipati. Ad ꝯtemptū vō digta-
tum: alia nob st ťdita efficatiora documēta. Adde qᷓa
illaꝝ nā· potiꝰ ꝙ possidentiū mors ad eoꝝ ꝯtēptū in-
ducē videť. Cuiꝰ illa teste boetio· ꝯtemnēdi sūma rō ē·

quia recte spnanda ē digtas: quā maligni plerumq̧
assequūt᷑ et q̄plima picla ꝯmittāt᷑. Cete vō tōes per-
suasiōes veri9 sꝫ que contrarijs ⁊ potioribꝰ ꝑsuasionibꝰ
tollunt᷑. Accedam9 ad secūdū q̄ polliciti sum9. videlꝫ
discutē ⁊ declarare. q̄ sensu intelligēda sit p̄dca ꝯclusio:
eoꝝ q̄ dixerūt. bōnos pōtifices vniformit᷑ paꝝ viuē in
papatu. Dicim9 igit᷑ q̄ mltiplicit᷑ p̄dca posicō ad veꝝ
sensū reduci possꝫ. p quaꝝ intelligētia inferim9 breuissi-
mas duas ꝯclones. Pria ē. q̄ bōnus pōtifex rcē et pie
p̄sidēs. licet paucis ānis p9 papatū i mōo fuit: longo
tū tp̄e viuit. cui9 rō est. q̄ totū tp̄s sui pōtificat9 sibi
lucrat9 ē. fuitq̧ sibi idē tp̄s viuū. Secūda ꝯclo est. q̄
si bōnus pontifex nō recte nec pie in papatu vixerit. licet
centū annis in eodem pontificatu fuerit: tamē nō diu
imo breuissimo tp̄e censendus est p̄sidē. Cui9 rō est.
quia residuū imo totū est sui pontificat9 mortuū ē.
Vixit ergo mōo longo tp̄e: ꝫ deo. ꝫ fidelib9. sed sibi
breuissimo respectu fructuose presidentie. Est g° intel-
ligēda positio p̄dcoꝝ scribētiū scꝫ hāc vltiāꝫ ꝯclusiōꝫ.
videlꝫ q̄ vilissimū ē. q̄ bo. pōtifex nō pie nec rcē. ꝫ iutilit᷑
presidēs. q̄ntocūq̧ tp̄e i papatu fuerit: paꝝ tū i effectu
viuit. Nā p̄rio sibi modicū vixit: cū totā pene vitā in-
utilibꝰ occupacōibꝰ pdidit. paꝝ etiam deo vixit: q̄ ad
spūalē fructū. Probād9 igi᷑ ac roborād9 est h9modi
articul9. Prīo igi᷑ dicim9. q̄ bo. pōtifex licꝫ lōgissimo
tp̄e i papatu p̄fuit: si tū pluris occupacōibꝰ iutilibꝰ. et
curis ⁊ solicitudibꝰ frenis tētus sit: paꝝ viuē dicēdus
sit. Pro c9 declaracōe p̄supponim9. q̄a scꝫ nr̄aꝫ Senē-
nō accepim9 breuē vitā: ꝫ fecim9. nec inopes ei9 sum9:
ꝫ pdigi. Nā veluti āple ⁊ regie opes si ad malū dnm
venerūt: i mōmto dissipāt᷑. Si vō licꝫ pauce bono cus-
todi tdite sꝫ: vsu crescūt. Ita etas nr̄a bene disponēti
longa est. imo si ea vti scimus: longissima est. si vero
nescim9: breuē vitā fecim9. Papa igit᷑ si iutilit᷑ ⁊ repre-
hēsibilit᷑ i papatu viuit: paꝝ viuit. Nā vt aiūt iuriste.

Nihil et inutile equiparant· et presidere non dicit· qui inutiliter presidet. Ait. n. scriptura· quod conquerebatur sanctus Job· quare impii diu viuunt: Sed statim subiicit. Verumtamen non sunt in manu eius bona illius· et numerus dierum illius dimidiatur· quasi dixit· non repugnat quod diu viuant et modicum viuant. Nam non diu viuunt: qui diu in sua impietate viuunt· quia scriptum est abhominacio est deo vita impii. Itaque qui ad deum et effectualiter paruo tempore viuit. Et hoc est quod sub paucis: sed elegantibus verbis refert sapiens Salo. Ait. n. si quid impiorum longe vite fuit: in nihilum computabitur. Ex quo patet· quod vita eius licet longa breuissima reputatur. Quod idem sapiens confirmat. Ait. n. etas senectutis vita immaculata· quia vita longa que per senectutem designatur: ipse est vita immaculata. Ex quo sequitur quod non viuere aut parum viuere censetur: qui inutiliter aut maculate viuit. Ceterum parum viuit papa· qui terrenis occupacionibus consumit tempus. Si. n. papa ad memoriam reducit· quantum vite sibi auferunt lites inutiles· causarum strepitus· quantum illa officiosa omnium rerum que in orbe sunt noticia· quantum morbi quos manu sibi facit: videbit quod paucissimos annos sibi habuit· et parum ac breuiter vsus seipso fuit. Quomodo. n. longo tempore viuit: qui non sapiencie· non laudatis studiis· non paci· non quieti christiani populi vacat: Cum scriptum sit· eruditio et sapiencia veram vitam tribuit. Non ergo diu viuit: cui districtus animus est· qui nihil speculatiuum: nihil intellectuale recipit· sed quecumque admittit: actiuum et terrenum est· omnia velut inculcata conspicit· quinimo ut quidam sapiens ait· viro occupatissimo nihil minus est quam viuere. Si vero papa nihil ex suo tempore inutiliter labi permittit· sibique vacat· eius vita longissima est: licet paucis sit annis computata. Itaque ut putamus hic est sensus illius elegantissime Salo. sentencie· senectus inquit venerabilis est: non diuturna neque numero annorum computata. Ecce inquit senectus venerabilis est· non diuturna diu viuendo sed sibi vacando non diuturna pluris annis: sed actionibus sanis· neque numero annorum computata sed virtute et otia adornata. Itaque longissimo tempore viuit: qui breui tempore tamen sibi vacans viuit·

quia quãtũcunq; viuit id sibi totũ tribuit. Romano
vo põtifici q̄ ꝑ ꝓ ꝑso cutis angit̃ nãe ẽ tps deficẽ· quia
illiꝰ vitã ꝑ ꝑlus tollit et eripit· q̄ fit ut paꝝ ille viuere
censẽdꝰ sit: q; nl̃lũ q̄ modicũ tps i suos vsus ꝯũtit. Et
hoc ẽ qd̄ idẽ Sen̄· dic̄· q; decipit̃ q̄ ꝑꝑ canos ⁊ rugas i
frõte putat diu vixisse. Nõ· n· nauigasse putãdũ est:
quẽ seua tẽpestas a portu huc atq; illuc tulit· totumq;
orbẽ egit· de q̄ dicẽ veꝝ ẽ· q; ille nõ ml̃tũ fuit pegnatꝰ:
sed plurimũ iactatꝰ. Itaq; cũ ro· põtifici nõ desunt vt
dc̃m ẽ· infelices et misere solicitudĩs cause: adeo vt per
tot occupationes nõ solum vita nõ gerat̃: ꝫ optat̃ ad
negociandũ· merito tã inutilibꝫ occupacõibꝫ pressus:
breuissimo tp̄e viuit· q; q̄ omẽ tps ꝑdidit: paruissimo
tp̄e viuit. Omne q̄a omẽ tps q̄ fuit aut ẽ· q̄ futuꝝ est·
papa· n· si pie nõ regit· si terrenis occupacõibꝫ deditus·
nec sp̄ualibꝫ intentus sit· nõ vacat respicẽ preterita· ⁊
si vacat: molesta est recordacõ· quomõ· n· iocunde re-
cordabitur: si ambitiose ꝯcupiuit· si superbe prefuit·
si arroganter ceteros ꝯtempsit· si auare ꝯgregat· pro-
dige effundit: necesse est haꝝ rerum memoriã teneat.
Nam omnis etas· q̄ preteritorũ obliuiscitur· q̄ illorũ
cũ molestia recordatur. Constat tamen quia p̄teritũ
certior est pars nr̃i tp̄is· presens vero tps ꝑbreue est·
ante desinit q̃ incipiat· solũ tñ hoc tp̄us papa hẽ: qd̄
tã breue est: ut teneri non possit· futuꝝ vo dubiũ est.
Quo fit· ut romano pontifici omne tp̄us ꝑbreue sit.
Nam preses tps ꝓpter sui breuitatem: aut non sentit
aut negligit· futura timet· preterita crutiant· sic omẽ
tps breue est. Rursus alio sensu papa non diu viuit·
q̄a parum viuit: qui assiduo timore mortis astrĩgit̃.
Facit· n· ipe timor ro· põtificẽ vitã ꝑdẽ· qd̄ ẽ nõ viuẽ·
q; iuxt̃ Cathonẽ. Qui metuit mortẽ· qd̄ viuit ꝑdit id-
ipm̄. Nõ sic apl̄s paulus timebat mortẽ: ꝫ pleruq; op-
tabat. Ille· n· q; pie ⁊ iuste p̄fuit: q; nihil sibi ꝯsciꝰ erat:
intrepide dicebat· cupio dissolui: et ẽẽ cũ xp̄o· mori nõ

timebat mūdo: qui optabat xp̄o viuere. et alibi vitam penā putabat. et mori lucrū. Ad hunc sensū dicebat sapiens. quia iustus cito perit. impius autem multo viuit tempore in malitia sua: Iustus inquit cito moritur. quia quamuis paucis diebus in seculo manserit: multo pmiorum cumulo floruit. Itaque quantum ad numerum dierum: breuis eius fuit vita. sed quantum ad fructum et meritū longissima. Nam vt inquit cipanus. iustus magis letatur quia breuem sed bonā vitā egerit: quam quia longam non vixerit. Impius vero longo tempore viuit in malitia sua. quia licet multis annis in seculo vitā egerit: puum tamen fructum pegit. quam vere in effectu breuissimo tempore viuere iudicandus est. Vel alio modo impius longo tempore viuit. quia cum cogitacōes suas in longū ordinat. diesque sibi multos pmittit: meditacōe et desiderio suo longo tempore viuit. Vel alio modo. Impius longo viuit tempore: id est toto vite sue tempore viuit in malitia sua. Totum enim tempus vite alicuius licet breue sit: multum videtur sibi veluti alias dicitur. quod multum dat qui totum dat. Nec intelligenda verba sunt ut sonant. quia impius longo annorum tempore viuat ne contradicat prophete sentencie qui ait. viri impii non dimidiabunt dies suos. Denique alio sensu papa non diu viuit. quia qui diu viuere cupit: diu viuere non videtur. Vnde ciceron. maximum vite inpedimentum est viuendi cupiditas. Et cipanus. illius est in mundo remanere velle: quem mundus oblectat. Et ut supra diximus cum Gregorio. male viuunt qui diu se viuituros desiderant. Desiderantibus enim diu viuere: omnis etas breuis videtur. quippe qui nullam mortis diem videre vellent. Non sic vitā concupiuit rex et propheta Dauid. quia enim pie et iuste prefuit: non desiderabat diu viuere. quinimo dolebat quia incolatus suus perlongatus esset. Cum ergo romanus pontifex pie regit: semper in eius meditacōe mortem prestolatur. illamque expoptat. quare recte parum viuit: quia parum vitam extimat. Non sic de impio dicitur quo ait sapiens. O mors quam amara est memoria tua homini iniusto habenti pacem cum substantia sua. Et ut paucis agamus. sancti prophete et qui pie populis prefuerunt: clamabunt desiderantes liberari de carcere mortis huius. et tanquam inuiti detinerentur voluntarie moriebantur.

Quo fiebat· ut iux̄ eoꝝ desideriū paꝝ viuēnt in seculo. Romani vero pōtifices eōtrio mori timētes· clamāt desiderātes viuē: q̄ꝙ pluris ānis viuāt: cū tm̄ p̄ter eorū mentē moriūt̄· nō tanq̄ꝫ exeant de vita: ſ tāq̄ꝫ exhant̄· clamāt paꝝ vixisse: q̄ nūq̄ꝫ mori vellēt. Fatem̄ tm̄ q̄ si papa ad fructū spūalē· et ad lucꝝ aīaꝝ ac fidei incrementa occupacōes recipit: lōgissime viuit· licꝫ breuissimis diebꝰ prefuerit. Idq̄ꝫ aget si iux̄ quedaꝫ sapientē totiꝰ orbis rōes admīstrat· tā pce q̄ꝫ alienas· tā diligēt̄ q̄ꝫ suas· tā religiose q̄ꝫ publicas. Lōge diffusiꝰ· q̄ꝫ putauimus egimꝰ de ro· pōtificis statu· illiꝰq̄ꝫ sublitate ⁊ exellētia· necnō ꝺ eiꝰ infelicitate pspis ⁊ adūsis dulcibꝫ ⁊ amaris. Supest ut t̄nseamꝰ ad statū sequentē pfectū ⁊ excellētem· videlꝫ dn̄oꝝ Cardialiū· deinde ad oēs alios ḡdus ⁊ ordinis eccīastici et spiritualis statꝰ

Ca· viij· de excellentia et p̄rogatiua status ⁊ digtatis cardinalatus· et de laudibus et preconijs eius.

CArdialatus siq̄dem digtas et excellētia: pꝰ sūmū pōtificatū vlt̄ oēs eccīe digtates supemīet· ac culmē gl'iaꝫ ⁊ potētiā obtīet· q̄ppe q̄ eodē sūmi pōtificij splendore coruscat. Quis· n· radios splēdidissimi sol̄: ab eiꝰ lucis claritate a gl'e ⁊ laudis īmensitate diuellē conabit̄: Aut q̄s mēbra a corpe: ramos ab arbore sepabit: Nisi forte q̄s dicat: q̄ plimū inter hos ⁊ illos interest. Trūcata siq̄dē altissima cedro: rami arescūt· eclipsato sole: radij dēsant̄· mortificato corpe: mēbra motu frustrāt̄. Sꝫ ī cardīalibꝫ mistici corpis eccīe eclipsato morte pōtifice: illoꝝ offitiū nō decrescit: ſ digtas virescit· nō ꝯfūdit̄: ſ magis diffūdit̄· q̄nimo ī seipis tō pene eccīe auctas refūdit̄. Dū tm̄ agit ī hūanis illiꝰ· ⁊ illoꝝ tāq̄ꝫ capitis ⁊ mēbroꝝ vna ē laus· q̄ꝝ vna ē v̓tꝰ· vna excellētie gl'ia· eadē insepabil̄ vnitas. Tāta ē· n· int̄ ro· pōtificem et cardinales ꝯmunio· tanta vnio: ut oīs sūmi

pontificatus excellentia· et culmīs eminentia illorū ēē
videat̄: vt vnū corp9 reputētur. Nec mō vnio int̄ eos
vnitissima ꝯsistit: qñimo ut ita dixeri eadē idēptitas·
adeo ut qđ vł fauore vł odio illā sedē ꝯtīnit: ꝛ cetū car-
dialiū veluti ꝑtes corꝑis sui tāgere cēsendū sit. Hinc
sapiētes voluerīt ex eaipa idēptitate· cardiales sūmo
ꝓsuli fidelitatē ꝗ obediētiā iurare vł ꝓstare nō oportē
veluti n̄ a seipo q̄s fidelitatē reqrit· cū int̄ petētem et
dantē debeat ēē distinctio. Ea igit̄ de re ro· pōtifex in
nūo cardialiū se ꝯnūat: sic impatorē legim9 ī senato-
rū nūo ꝯputari. Hi sł̄ ꝓclara eccīe luīaria· ꝛ cādelabra
splēdore lucis ꝛ decore excellētie radiātia· đ qƀ scriptū
est: ꝙ lumīaria cardinū dederūt lucē. Hi sł̄ de quib9
zacharias ꝓpħa ait· ꝙ tāꝗ filij splēdoris assistūt dñā-
tori vniūse t̄re. Hi sł̄ bases ꝛ columne eccīe sacroscte·
utpote ꝗ suoꝝ v̓tutibꝫ meritoꝝ: vicarij iħu xp̄i latera
tenēt· ꝛ illi9 āplissimi hostij sł̄ firmissimi cardies: qƀ
tot9 voluit̄ orbis. Hi sł̄ sacdotes leuitici gn̄is· ꝗ excel-
lentiore iure: ꝗꝫ leuitico· id est diuia auctate ī execucōe
pōtificalis offitij ro· presulis· ꝛ ap̄lici throni coadiu-
tores existunt. Hi sł̄ qui ut nubes volāt ꝑ altitudinē
stat9 ꝛ eminētiā digtatis· ꝛ q̄si colūbe ꝑ puritatē ad
fenestras suas id est ad sensuū corꝑaliū cohercōꝫ. Hi
sūt magni ꝯsiliarij sūmi pōtificis: quoꝝ sapiētia mōdus
regitur· ꝗ ex obscuris aperta faciunt· ex ꝑuis magna·
ex ꝑtibus tota· qui ī ꝓuato publicū agūt negotiū· et
plus vacādo vtilitatis afferūt: ꝗꝫ alij accōes exercēdo·
veluti nauē gubernātes· licet quieti sedeāt ī puppi: tn̄
multo maiora ꝛ meliora agunt ceťis nauigantibus·
et cuncta corporis membra mouentibus. Hi ex toto
orbe terrarū: pauci ex multis: singulares ex omnibus
assumunt̄· atqꝫ a vulgaribus offitijs educti: ad ipsi9
orbis regimen euehunt̄· et in marcido corꝑe exercent
mentis vires· eo sapientie et prudētie magis apti ne-
gotijs: quo in exercitijs corporis minus possint. Hos

gentilitas presigbat:quos ptho flamies appellabat. Nā istoꝝ tipū gerētes: magno honoris cumulo fungebant. Et nedū actu: ſ; habitu ⁊ ornatu a ceteris reip. ducibus differebāt. q̄ppe qui eoꝝ noia aureis merito literis scripta erant: apud quos erat auctas oim gerendoꝝ. Hi sꝫ pricipes noiati i orbe pn̄cipes leuitaꝝ offerentes sacrifitia. Hi sūt pn̄cipes qui ꝯgregati sūt. cū deo Abraam dei vicario patre multaꝝ gētiū. Hi sb̄ nr̄o xp̄o optio impatore pn̄cipes sꝫ ꝯstituti sup oēꝫ terrā. nō vtiq; i hac vl' illa ciuitate siue puītia: ſ; sup oēꝫ terrā. Que res agit. ut nō d' epis pn̄cipat9 ipe intelligi debeat: q̄ deēmiatas hn̄t puītias. Si igi' vni9 vrbis rectores i sūma glia hn̄t: q̄nto erit glosi9 toti9 orbis pn̄cipes fieri. Hi ad statū pfectū assumpti xp̄i vicario assistunt. in quo assistentie gr̄e: apl'oꝝ tipum representāt. atq; assistendo sanctitatem participāt. q2 scriptū est. quos eligit appropiquabūt ei. et sctificat in his q̄ sibi assistūt. Et veluti i celesti gerarchia cherubin atq; seraphin ceteraq; celestiū spirituū agmina. singl'ari: q̄dā assistētie p̄rogatiua ceteris angelis missis excellētiora sꝫ. Nec alit' i ecc̄iastica gerarchia cardiales statū assistētiū tenētes. ceteris epis ⁊ ecc̄ie p̄latis. q̄ missoꝝ statū gerūt: dig̃tate ⁊ g̃du merito p̄cedunt. Congruū. n. atq; dignū videtur. ut veluti r̄ōna ecc̄ia prior dig̃orq; oim existit tanq̄ dn̄a ⁊ mg̃ra: sic ⁊ illi9 ministri singulari q̄dā honoris p̄rogatia. et dig̃tatis excellētia ceteris p̄fulgeat. Hi certe a cardine nomen ducūt. quia veluti in materiali hostio templi duplex esse cardinū gen9. supius videꝫ et inferius: sic i viuis cardinibus duplex ꝯsistit misteriū supi9 ⁊ inferi9. sp̄ualiū videꝫ ⁊ tp̄aliū sedula admistracō. Vtrūq; igit' i his cardib9 voluit: q2 vtrūq; ecc̄ie expedire agnoscit'. diuiso tn̄ calle. Alteꝝ q̄deꝫ ut instrumtū admittit'. alterū ut fructus queritur. Deseruit ancilla dn̄e. ⁊ illā seq̄t' et obsequit'. Per eosdem certe hostij cardines: dn̄a intrat ⁊ serua.

sed finito ãcille misterio: ꝗ forte ut alt̄a. Agar supbi-
ente eiciť ãcilla foras · ⁊ recũbit dña cũ spõso · serua nõ
expelliť dũ mĩstrat · ꝫ festineť · ꝗꝛ ꝑuit: ideo ꝑuať · quia
decorat statũ dñe · de q̃ scriptũ ẽ · cũ ãcillis gloriosior
apparebo. Absit tñ ut filiꝰ ãcille sit heres cũ filio libẽ
dñe. Diũsus ẽ vtrisqꝫ finis · modesta tp̄aliũ occupacõ ·
dũ extiora sine culpa solicitat: dutibiliora ornacõraqꝫ
sp̄ualia facit. Sacra · n · cũ auro splendẽt · sordescũt sine
gẽmis. Nec tñ ea tp̄aliũ cura: excellẽtiã ꝗ statꝰ ꝑfectõꝫ
in cardĩalibꝫ minuit · dũ nõ sit affectãda ꝑ libito: sed
vtilis · ꝫ officiõsa ꝑ misterio qñimo plerũqꝫ ꝑfectõꝫ au-
get: dũ ꝑ eadem tp̄alia ꝓximoꝝ saluti ꝓuideť Paulus
siq̃dē aliqñ ad tp̄s ꝯtemplacõe caruit ut ꝑ extrĩsecas
acc̃oes pluriũ ꝓdesset vtilitatibꝫ. Hi sc̃ alij seraphin
qui ardẽtes intꝑretanť siue sustinẽtes · ꝗꝛ eoꝝ assiduo
obtuitu ⁊ familiari cõu̇uatione freq̃ntibꝰ obsequijs
sponsi ecclesie ardentissime intendũt · et super eorum
humeros nõ modo romane vrbis: ꝫ orbis vniũsitas ·
et tocius eius machine põdus insidet · de q̃bꝫ scriptũ
est: quia domini sũt cardines terre ⁊ posuit super eos
orbem: Hi sunt vigiles · hi custodes pro oĩm salute ·
ꝗꝛ dormiẽtibꝰ nobis: ipsi peruigilãt · quasi rõꝫ ꝑ nobꝭ
reddituri. Dum enĩ dormitare eos putamꝰ: vigilãt
animo · hostium insidias: infideliũ machinamenta:
et ꝑsequentiũ eciam fraudes explorant sagaciter. Hi
anticipãt ꝯsilia malignãtiũ deꝑhendũt laq̃os · elidũt
tẽdiclas · reciacla dissipãt · iniq̃ impiorũ ꝯsilia frustrãť.
Hi tandẽ oĩa tollerant: orãtes ꝑ xp̄o ⁊ sc̃ta ciuitate.
Vñ ꝗꝛ ecc̃ia ciuitas ẽ xp̄i collectõꝫ · spõsa xp̄i dilectõꝫ ·
grex xp̄i pascua. Cardĩales ecc̃ie rc̃e custodie ⁊ ꝯcordie
inuigilãt: ꝗꝛ ciuitas ẽ · inuigilãt pastui: ꝗꝛ grex ẽ · inui-
gilant ornatui: ꝗꝛ spõsa ẽ. De q̃bꝫ xp̄ꝫa ait · sup muros
tuos ꝯstitui custodes. Et iterũ cardines ostioꝝ domꝰ
domini interioris sancti sanctorum: et ostiorum do-
mus templi ex auro erant purissimo. Ex his igitur

apertissime noscitur huius spiritualis status eminẽtia·sublimitas et excellẽtia·illiusq̧ necessitas ⁊ sũma vtilitas. Colligitur deniq̧ quãta sit huius status felicitas et commoditas. Superest tandem: ut illius calamitates et miserias: infelicitates atq̧ pericula breuissime audiamus

Ca·ix·de plurimis anxietatibus et aculeis laboribus et periculis status et dignitatis cardĩalat⁹·et de oneribus que incumbunt huic dignitati.

Felix certe et tocius prosperitatis honoratior atq̧ beatior esset cardinea dig̃tas: nisi plures longe miserie atq̧ calamitates illam premerent: q̃m felicitatis et dulcedinis cumulus demulceret. Quo fit·ut qui rectus·q̃ iustus·qui equus hui⁹ rei censor extiterit: vtiq̧ reperiet statum illum multis calamitatibus et amaritudinibus respersũ esse·vt ꝺ̃ eisipis in hoc status culmĩe sedentibus Aug⁹·dicẽ videaẽ: q̧ summis felicitatib⁹ deus amaritudĩes immisceret· ut alia q̃raẽ felicitas: c⁹ dulcedo nõ est fallax. Fallax certe istius status sublimitas est·fallax g̃lia·si se falli pmiserit: nisi illius dultia ut amara consideret. Illa enim si mente reuoluerit: experietur vtiq̧ quia pocius grauat q̃ subleuet·plus premat q̃ pmiet. Cuius est propriũ teste Crisos·ut sic suis applaudat: ut noceat· sic ĩ via fortunatos demulceat: ut in fine pnitiẽ opeẽ· ab initio siquidem ppinat dultia·ut cũ inebriati fuerint: letale virus commisceat. In primis itaq̧ fateñ hũc statũ cardineũ sublimẽ fore atq̧ gloriosũ: si bene in eo voluitur orbis. Si ita ecclesie status voluitur: ut nõ poci⁹ ĩuoluaẽ. Si ĩ eo iusticie rectitudo ĩmobiliẽ voluiẽ·⁊ ꝯstanẽ vtiẽ: vt cũ expedit volubiliẽ pmaneat. Vnde hiero⁹·qui eodẽ decore fulgebat: de se ⁊ ill' dicẽ videẽ. Grandis ẽ inq̃t dig̃tas·grande offitiũ: si que illo digna sunt pficim⁹. Et rursus·letam̃ de ascensu:

sed nõ timem⁹ lapsũ. Et subdit· nõ ·n· tãti est gaudiꝫ
excelsa tenuisse: q̃nti meroris digtatis onera non im-
pleuisse. Itaqꝫ ut putam⁹ q̄ ĩ h̄ statu letabũdi sedẽt:
letari desinẽt: si illi⁹ sarcinas· si onera· si miserias recta
m̃te pẽsauerit· idqꝫ si q̃daꝫ supĩa ꝗ affectata ignorãtia
ignorare voluerit: ĩ ea tẽpestate eos piclitari nc̃e ẽ· ut
enĩ inq̄t Aug⁹. Eger eo morti ꝓpinq̇or est· q̄ a ꝓpriꝫ
morbi ꝯgnicõe ẽ remocõr. Agnoscãt g̊ qui h̄ culmen
tenẽt digtatis naꝫ q̄ pleꝛqꝫ possessoꝝ aĩos ꝑ abrupta
elacõnis rapit. Et q̄a eo quisqꝫ extollit̃ q̊ se sup̃ alios
videt in sup̲biam ⁊ abusionẽ erigit̃· nõ curat ꝓdesse·
sed gl̃iat̃ p̃esse· p̃sumit se meliorẽ: qꝛ se cernit supiorẽ·
peiores dedignat̃ amicos· notos ignorat: ꝯtemnit an-
tiquos· vultũ auertit· ceruicẽ erigit· grãdia loquit̃· cũ
exigua opet̃· sublimia meditat̃· subesse nõ patit̃: qui
preesse molitur. Utinã ex consideratiõe veri dominiꝫ
decresceret tumor sue dominationis· ut dicere possit:
nec ãbulaui ĩ magnis· n̄ ĩ mirabilib⁹ sup̲ me. Rurs⁹
gl̃iari desinẽt: si põdus ꝓuitutis· si molẽ solicitudinũ·
si turbã curaꝝ et anxietatũ ad mentẽ adduxerint. De
quib⁹ ait Job· ecce gigãtes gemũt sb̄ aq̄s. Ubi greg̃:
q̃nto q̄s altior erigit̃: tãto curis g̃uioribus onerat̃. Et
sequit̃· homo ĩ sublime posit⁹· tãtos supra se sustiet:
quãtos dignitate precellit. Ideo gigantes in ecclesia
potentes: videlꝫ cardines rc̄e gemũt sub aq̄s· id ẽ sub
populis. Et qꝛ scriptũ ẽ· aque multe ꝓp̄li m̄lti· sub q̄b⁹
ꝯtremiscũt· qꝛ illoꝝ assidua cura g̃uant̃· et illoꝝ pc̄tis
damnãt̃ Deniqꝫ nõ gl̃ient̃ cardĩes ipi: qꝛ spõso ec̄ie
assistunt· eiusqꝫ adiutores atqꝫ ꝯsultores instituti sũt.
Si enĩ ad mentis aciem reduxerint: quantis labori-
bus plena sit ac ecũnis ea romani pontificis assistẽ-
tia: ea consulendi et iuuandi necessitudo· quantisqꝫ
periculis referta sit: illa desiderata ad papam proxi-
mitas: cythara gaudiꝫ vertetur in luctum. Quãto ·n·
lucifer fuit deo ꝓpinquior: tãto g̃ui⁹ peccauit atqꝫ ruit.

Nimia plerūq; propinquitas nocet· nec ignis ledit nisi approximantē. Cognoscant igitur quia assistentes sūt· nō insistētes· ne dixerim obsistētes· coadiutores non impeditores· assistētes bono· resistētes malo· applaudantes bonis· impugnantes peruersos· ut sint de quibus scriptura ait· q̄ assistit: assistat q̄si gyon ī die vindemie Gyon cōflictus vel lucta dicitur. In vindemia vero mali fructū rapiūt. Qui igitur sūmo pōtifici assistit: cōflictū aggreditur· contra eos qui fidem et ecclesiam impugnāt. Assistere ergo quippe et resistē iuuareque oī tempore sint cardines pati· nō modo ī prosperis: sed aduersis· ne de illis romanus pōtifex recte cōqueratur: quia ei assistūt· nō autem ī opportunitatibus· nō ī tribulacōe. Cū autem tribulacō proxima est: nō est q̄ adiuuet. Demū ppinqui sint ut cōsultāt: nō ut cōsumāt· sicut scriptū ē· quos diligit appropīquabūt ei· et non derelinquēt eū. Vtinā q̄ tā proximi sunt ī dignitate: propinqui sint in sctitate· ut de eis romanus ipse pontifex recte dicē possit quod in leuitico ad leuitas dicebat summus sacerdos· sāctificabor inquit ī his qui appropinquāt mihi. Sed prohdolor verendū est potius· ne nimia ppīquitate ipi dracones sint iuxta arcam dn̄i· ne de illis dicat ecclesie sponsus: aduersus me appinquauerūt. Videāt rursus· quia difficilima res est tanto tribunali assistē· difficilius sic cōsulere: vt simul prosint et placeāt· et longe omniū difficilimū: ut in assistendo sit animus· ī cōsulēdo liber· nō odio· affectui· non passioni obnoxius. Nam iuxta quendam sapientem apud magnū tribunal difficile ē sic cōsiliari: ut sit ī verbo vitas· in cōsilio fides· in cōmisso silentiū· Ille siquidem teste Ambrosio recte cōsulit: q̄ vtiliter assistit· qui seipsum formam et exemplum exhibet in doctrina· in grauitate: ut sit eius sermo salubris· consilium vtile· vita honesta· sententia decora. Denique quātū cure· quātū solicitudinis· quantūque miserie· laboris atque periculi in ea assistentia vertitur: illud aperte indicat: quia quicquid egrū· quicquid marcidū· quicquid turbulētū aut

inq̄etū in orbe erit: totū eis curādū tribuit. Quicq̄d deformacōis q̄ morꝝ corrupcōis ī mūdo erit: sūmo pō-tifici siľ ꝛ cardialib⁹ imputať. Si pestis. si fames. si in deū ꝛ pximos fideles peccauerit: si vitia excreuerit: eis imputabiť. q̄ ut scriptā ait. cōmedūt pctā ꝑplor. Nā iuxᵃ Ambro. cū ꝑp'ls indisciplīat⁹ repiť: signū ē. quia sacerdotiū nō ē sanū. Vnde greg. ī quadā omelia. vbi sbiject⁹ ex sua culpa moriť: ibi is q̄ ē pest mortis causa inueniť. Et vt paucis agam⁹ tot sť cardialiū miserie et calamitates. tot mentis ꝛ consciētie remorsiones: quot sť preceptorū ꝛ rerū eis incumbētium transgres-siones. Que oīa enumerare pꝙꝫ difficile foret Cetꝝ congruit gradui. congruit ordini cardinaliū. expedit honori. cōuenit oneri ꝛ periculo: ut ꝯsiderēt se cardīes fore atqꝫ custodes ostiorum domus dei. per que nemo facile intrat nisi ꝑ cardinū ministeria. Ad eos igitur ecū spicē ꝑtinet q̄s ingᵈiť et egrediť. Conenť itaqꝫ vt intrēt habētes vestes nuptiales ꝛ qui digni reputēť. claudātqꝫ indignis. Clausa erat ihetico vbi positi erāt pn̄cipes. ut viderēt intn̄tes ꝛ egredietes. Et in libris iudicū. custodes vigilabāt clausis diligētissime ostiꝭ domus dei. Sꝫ caueāt ne claudāt ostia his q̄ intrare deberēt. pcuciētes eos q̄ foris sť. Quos scptā ꝯmēorat. qꝫ claudūt ostiū cū intrīsec⁹ fuerit. Rursus inuigilēt custodie cardīes ipsi. duo. n. Simones eis occurrent assidue inuicē ꝯtendentes. quos non equa lance am-plectanť. alteꝝ seq̄nť. alteꝝ ꝑseq̄nť Simonem magū corrūpe nitentē expellāt Simonē petrū ei maledicētē admittāt Simonē magū ꝛ filiā eius eiciāt. quia ad eosdē cardines scriptā ait. claudite ostia: ne sinatis eā intrare. Et iteꝝ in libris regū. eice eā et claude ostiū. Vterqꝫ Simon negociať vt intret. ꝫ longe disparit Simon petrus iniq̄ dom⁹ dei ꝯmertia damnat. alter Simō admittit. Ille etna vēdit: vt celestia asseq̄ť. iste spūalia emit: vt tpalia adipiscať. Ille dō ḡtis accipit:

gratis dat. Iste id pretio vēdit: qđ pretio emit Simō magus ait· accipe nūmos: vt habeā grē dei largitorē Simon Petrus ait· pecunia tua tecū sit in pditionē. Ille nihil hñs terreni: multū diuini mūeris elargit̄ cū ait: q̄cq̄d hēo tibi do. Iste plīma hñs nihil dat vtu- tis· q̄ extiauit domū dei posse pecuīa ꝯparari. Intret deniq̄ Simon Petrus· cūcta visitet ꝛ oper̄· pellatur Simon magus q̄ vulnerat ꝛ̄ medet̄. Ille claudos sa- nat ꝛ egrotātes· iste sanos efficit claudicātes. Ille cu- rat alioꝝ oculos· iste īplet suoꝝ loculos. Ille intret q̄ ait surge ꝛ ābula· alter expellat̄ dicēs: q̄ venit ad me nō eiciā foras. Ille ī noīe ihu nazareni suscitat mortuos· hic ī noīe zabuli mortificat viuos. Demū expedit car- dinalib9 iactātiā ꝛ ornatū exteriorē fugē. Nō sic ꝺ illoꝝ nūo: ī quib9 ēnit̄ vestiū cult9 plīm9: vtutū aūt nll's ā exigu9. Pompa· n· vestiū tollerāda pro tpe· nō affec- tanda p libito· pmittēda p status decētia· dimittēda pro scādalo. Auaritiā ut scorpionē cardines fugiāt· q̄ de illis scribit̄: pcute cardinē et ꝯmoueāt̄ sup limi- naria· q̄ auaritia ī capite ꝛ plateis eoꝝ: ꝓpterea nouis- sima eoꝝ ꝯsumā. Post auꝝ non eant· xp̄m nō questū seq̄nt̄· affluentiā rerū nō q̄rant: nisi vtutū et donorū spualiū. Vitent mensaꝝ luxutiē· ꝯgeriē vasoꝝ· q̄ hoc nō est ornare ecciā: ꝫ spoliare: nō ē decorē maiestatēq̄ custodire: ꝫ pdere· non ē defendere· ꝫ exponē. Rursus exponant se muꝝ pro domo domini. Exeāt ex aduso potentib9 seculi. Regibus se exhibeant imperterritos ut Iohēz iniustis· ut Moysen egipcijs· fornicātib9 vt Finees. Idolatris vt Heliā· auaris vt Elizeū· ut Pe- trū blasphemātib9· vt Paulum pseq̄ntibus· vulgū nō spnant: ꝫ instruāt· diuitem nō palpēt: ꝫ terreāt· pau- perem nō grauent· ꝫ foueant· dignos promoueant· in- dignos expellant. Et vt inquit canon querant eos in eccia colūbas erigē: quos plus cognoscunt pdesse· nō q̄s vel ipi amant· vl' q̄ꝝ sunt precib9 ꝛ huitio deliniti:

vel ꝑ q̈bus vt prelati fiāt:muneribꝫ impetrarūt. Et
cū apl'oꝝ tēpꝰ teneāt:distribuat̃ digtas ꝑ meritis·
nō ꝑ volitis·distribuāt vnicuiqꝫ ꝑ vt opus ē·nō sibi
ꝫ ꝑp'o. Juuenes doceāt nō exaltēt·minas p̄ncipū nō
paueāt:ꝫ ꝯtēnant:eccias nō spoliēt:ꝫ ornēt·marsupia
nō exhauriant:ꝫ corda refitiāt·⁊ crimia corrigāt:stu-
diosos diligāt·ignorātes ignorēt·qꝛ scptū ē:ignorans
ignorabit̃. De dote vidue ⁊ primoio crucifixi paupes
pascāt:nō in ꝯspctu hoim ꝫ dei. Nec rephēdimꝰ q̊sdā
q̈ pauc'las escas egenis erogāt:q̃ de sua ⁊ suoꝝ supest
mensa·ꝫ eos inculpamꝰ q̈ precōsiora recōdunt·more
illoꝝ ď quibꝫ Matheus ait·qꝛ decimāt mētā ⁊ anetū
ac ciminū:⁊ relinquūt q̃ grauiora sūt·qm̄ hec oportet
facē ⁊ illa nō omittē. Jubent̃ deniqꝫ cardines virilit̃
stare ꝑ afflictis·et iudicare eq̈tatē pro māsuetis tre.
Jubētur deniqꝫ vacare moꝝ correctōi·insistē ꝯcordie·
inuigilare paci·infideliū expug̃cōi et fidei argumēto
intēdere·eamqꝫ vsqꝫ ad sangnē tueri·in cꝰ tēpo rubei
pilei insignēs decorant̃. Sint deniqꝫ ī loquendo mo-
desti·in adūsitate securi·in ꝓspitate deuoti·ī hospicō
nō dissoluti·in cōuiuio nō effusi. Demū sint pōtifici
fideles·infidelibus comportabiles. Sint ad petendū
verecundi·ad negandum iusta difficiles. Sint grati
postq̈ acceperūt. Sint largissimi exhibitores et par-
cissimi promissores. Et vt finē v̈bis ꝫ nō m̄tis dolori
imponamꝰ·tales interius exteriusqꝫ cardines ecclesie
existant:quales se velle ēe professi sūt. Tales sibi ap-
pareāt:quales ab hoībus reputari cupiūt·ꝫ sit illis
pudor alios ēe·⁊ alios apparē. Fuere q̈dē m'lti:q̈bus
expediens mīme fuit apparē et conspici. Sꝫ ꝓch dolor
in omī statu experimur alios ēe:alios apparē·vt illud
Anticlaudiani apud oms verum sit:qꝛ aliqn̄ nō sūt
hoīes qď vident̃. Sepe v̈o pluris sūt q̈ appareāt:vt
glorie eis sit ascēdisse. Postremo id vellem: cardialiū
cordibus semꝑ defixū sit·qꝛ si tandē diūsis illecebris

delitescunt· nec eis onera incūbētia ptimescūt: vereor ne illd Amos pphete audiāt· stridebūt inqt cardies domus dei in illa die. Et iterꝝ illud Isaie· sup muros tuos constitui custodes· ipsi vero sicut locuste vineam depasti sunt·

Ca·x· de sublimitate excellentia ꝛ dignitate status patriarcarum· arciepōrum episcopoꝝ· prelatoꝝ· psbroꝝ· et ministrorum ecclesie· et de perfectione status eorū.

Cogit ordo policitus ut attingam⁹ certos status gerarcicos vite spūalis· videlicet patriarcarū· arciepiscopoꝝ· episcoporum· arcidiaconoꝝ· curatoꝝ· et alioꝝ clericoꝝ sub ecclesiastico ordine degentium. Cui⁹ status dignitas et excellentia· nō satis a mortalibus laudari extolli et commēdari pt. Conficerem⁹ quidē magna volumina: si ea omnia adducēm⁹: que illoꝝ excellentiā et sublimitatē demrant. Paucula tñ sub quodā breui epilogo perstringem⁹· q̄ntū p̄sertim ad ppositi rationē pertinet· quoniā latius excellentiā h⁹ status deducim⁹ ī libro defensorij stat⁹ ecciastici· vbi predcā cōprobam⁹ nō solū ex fūdamētis iuris nāl: s; testionijs ꝛ exēplis vetis legis· ac etiā ex ipa gētiliū obſuātia· necnō testionijs noue et euāgelice legis: et demū auctoritatib⁹ ꝛ fundamētis iuris hūani. Nā vt cetera taceā· quis dubitat pontificem ac sacdotalem dignitatē p̄ncipiū sūpsisse ex ipo nāli iure· quo vt inqt ph⁹ in politicis hoīes nāliter inclinant ad sacrifitia· que nō nisi p pōtifices ꝛ sacdotes· etiā ipa ātiquitas instituēda celebrādaq; duxit. S; ꝛ illa gentilitas nāli iuri innitēs· hāc pontificū et sacerdotū summā super oēs mortales dignitatem ꝛ excellētiā nedū institutis: s; humili ac deuota obſuacōe pfessa est. Nā ut Plutarco placuit ꝛ Policratus refert apud gētiles eos q religiōis cultui p̄erāt· qs pōtifices appellabāt· q̄si tipū aīe ī corpe hūano tenētes: sup oēs mortles venerabāt·

eisq̃ subijciebant͛. Sicut itaq̃ aīa totius corpis h̄t prī-
cipatū· cūctaq̃ mēbra vegetat· eiq̃ obsequūt͛· et illorū
gerit pn̄cipatū: ita pontifices q̄s ipe Plutarchus etiā
pfectos diuino cultui vocat· toti corpis cōmunitati p̄sint
oportet. Subdēs q̄ ⁊ Augustus cesar sacroꝝ pōtificibꝫ
eousq̃ sbiectus fuit: donec ⁊ ipe ne cui mortaliū subeēt:
vescalis creatus est pōtifex. Demū in ipa veti lege hic
excellentissimus ordo incoatus ē· ⁊ ī noua plenius cōfir-
matus vt inqt Isidorus. Nā scti doctores sacrificiū: ⁊ p-
cōsequēs sacdotiū ab Abel et Chayn incepisse aiūt· q̄
pmo sacrificarūt deo. Vn̄ credit͛ Adam ī spū ⁊ iussu
dn̄i docuisse filios sacrificare deo· q̄re dicūt ordinem
sacerdocij tūc pmo incepisse. Sed putamus vtrūq̃ rēc
stare posse· qm̄ ante legē sacdociū et sacrificiū incepit
ab Adam ⁊ filijs eius· videlꝫ implicite et sub q̄dam
figura. Sub lege vo explicite et expsse iussu domini
incepit ab Aaron. Alij a Melchisedech iux͛ illud· tu
es sacerdos ineternū sm̄ ordinē melchisedech. Sed vt
diximus sub lege Aaron pmus iubēte dn̄o victimas
obtulit vt inqt Isidorus. Quocūq̃ mō sit· ex ipa tpis
primitate ⁊ diuturnitate ac instituētis excellentia ⁊ scti-
status sctitas atq̃ sublimitas aptissime cōprobatur
Demū vo ipa pōtificalis ⁊ sacdotalis excellētia ⁊ scti-
monia ex h̄ agnoscit͛· qm̄ sublimiori noīe q̄ cogitari
pt: in sacra scriptura epi sacdotes ⁊ ecc̄ie ministri no-
minant͛. Appellant͛· n· dij. Vn̄ ī exodo scribit͛: dijs nō
detrahes· p deos epos ⁊ sacdotes intelligēs vt ait q̄daꝫ
canon. Rursus ordo ac status ipe in eo eminētissimus
atq̃ sctissimus ē: q̄ typum tenet celestis gerarchie. Nā
ipsi ecc̄ie mistri ecc̄iasticā cōstituūt gerarchiā. Ipsi q̄ in
sortē dei electi sūt: et ipe sors illorū est. Ipsi deniq̃ tāte
excellentie et dignitatis existūt: vt merito a cūctis seculi
pn̄cipibus· ⁊ xpiane fidei cultoribus p̄res appellant͛.
Vnde Greg. Quis dubitet ecc̄iastici ordinis viros
venerandos fore: quos regum et pricipum omniūq̃

et pn̄cipū oīmꝙ fideliū pr̄es et mgr̄os censeri ꝯpertū est. Et sequit̄. Nonne miserabilis insanie esse videt̄: si filius p̄rem · discipl's mgr̄m non hōrent: Et iniquis obligacōib' illū p̄tati sue subijcē·a q̄ credit non solū in terrā: ꝫ ī celis ligari posse ⁊ solui: Et iteꝝ idē greg. ēca pn̄cipiū pastoralis inq̄t·honor ⁊ sublimitas nl'lis potīt ꝯpacōib' adeq̄ri·si regū fulgore ꝯpes et pn̄cipū diademati longe inferius erit: q̄ si plumbi metallū et auri fulgorē ꝯpes. Quippe cū videamus regū colla et pn̄cipū submitti genib' sac̄dotū·⁊ osculata coꝝ dext̄: or̄onib' coꝝ credāt se ꝯtineri. Et ambro·in pastorali· magna est excellentia ⁊ sublimitas epoꝝ·q̄ sic maxia est: ita maximā debet hr̄e cautelā·q̄ honor grandis: grandiori debet solicitudine circunuallari. Et rursus idē Ambro·nihil in seculo excellentius sac̄dotib'·nihil epis sublimius repiri p̄t: ut cum dignitatē coꝝ oculis demonstramus: digne noscamus qd̄ sumus· et qd̄ sumus pfessiōe: accōe etiā demonstremus·ne sit gradus excelsus et deformis excessus. Denique iohes crisostomus huius status gradū ⁊ excellentiā signās ait·sacerdotib' cūie deus cūctos voluit esse subiectos·ad q̄s vniuersa que in ecc̄ia occurrunt: voluerit ptinere. Et augus· clericoꝝ statū ⁊ ecc̄iastici ordinis sublimitatē ⁊ sanctimoniā designās: ait ad mauriciū·sacerdotib' et leuitis ecc̄ie non ex terrena p̄tate dn̄s noster: ꝫ excellenti potentia ꝓpter eum cuius serui s̄t. Ita eis dn̄atur: ut debitā eis cuncti reuerentiā impendāt. Et subdit·nā in diuinis eloquijs ecc̄iastici ordinis clerici ⁊ sac̄dotes aliqn̄ dij: aliqn̄ angeli vocantur. Nam ⁊ ad moysem de eo qui ad iura deducendus erat dicit̄·applica eum ad deos· videlicet ad sacerdotes. Et rursus scriptū ē·dijs non detrahas ⁊ seculi sac̄dotib'. Et iteꝝ. Ego dixi dij estis Et ꝓpheta ait·labia sacerdotū custodiūt sciā·et legē de ore eius requirant·q̄ angelus dn̄i exercituum est. Quid ergo mirū si reges·si principes·si cuncti fideles

K

eos honorent· quibꝫ in suo eloquio honorē tribuens: aut angelos aut cristos· aut deos· deus ipse appellat: Grādis ergo est excellentia statꝰ ⁊ ordinis clericoꝝ et pontificū· veluti q̄ eius locū tenent sup terrā· q̄ celum et terrā ꝯdidit ⁊ oīa q̄ ī eis sū· q̄bꝫ tantā tribuit ptatē ut q̄s ipsi absoluūt vel ligant sup terrā: ipse ligatos solutosq̄ꝫ habet in celis· dicēte eis saluatore· quorum peccata remiseritis: remittunt̄ eis. Sed quid de huius ecclesiastici status dignitate ⁊ excellentia dicere phas est: Potius certe tempus q̄ꝫ dicendi materia deesset.

Ca· xj· de differentia ⁊ ꝯpacōe eccl'iasticoꝝ· videlꝫ epoꝝ ⁊ alioꝝ inferioꝝ prelatoꝝ ⁊ clericoꝝ inter se adinuicē et quis gradus altero sit dignior et perfectior.

Exigit ergo idē ordo policitꝰ· ut ecc'iasticoꝝ siue clericoꝝ ordinē int̄ seinuicē discernamꝰ ⁊ ꝯpemꝰ qd breuissime tāq̄ꝫ manifesta absoluemꝰ. Aliq̄· n· in minoribꝫ ordinibꝫ sū ꝯstituti· aliq̄ subdiaconi· alij dia= coni· alij presbiteri· alij epi· alij archiepi ⁊ ptiarche· int̄ quos longa valde dr̄na est. Nā etiā ex xp̄i institucōe: maioꝝ ⁊ minoꝝ sacerdotū discrecō facta est· qn̄ ap'los tāq̄ꝫ maiores: ⁊ septuagitaduos discip'los q̄si minores sacdotes instituit· ut patet Luce· x· vbi glosa· q̄ꝫ sic in ap'lis for̄ epoꝝ: sic ī septuagitaduobꝰ forma p̄sbroꝝ q̄si scd̄i ordis ē pscripta. Postea aūt ap'li hāc formaꝫ secuti sū· ⁊ in singulis ciuitatibꝫ episcopos in prochijs presbiteros ordinarūt. Procedente vō tp̄e et crescente messe dn̄i: ap'li ordinarūt diaconos· quoꝝ maximus fuit. Stephanus· subdiaconus vero ⁊ alios minores ordīes eccia p tp̄is discursū sibi ꝯstituit· q̄ꝫuis nōnlli dicant subdiaconatū ab ap'lis fuisse institutum· sed per eos inter sacros non nūatum· postea tn̄ ab eccl'ia aggregatū. Verū tn̄ dionisius q̄ pauli discip'lus fuit· in ecclesiastica gerarchia tres tantū ordines describit·

eporum presbiterorum et diaconorum. Eporum ordinem dicit maximum et perfectiuum presbiterorum vero illuminatiuum. diaconorum purgatiuum. Nec solum distinguitur quam ad sublimitatem et excellentiam dignitatis: sed etiam quantum ad perfectionem status non per excellentia et prerogatiua dignitatis: sed prout inducit quandam seruitutem propter deum oppositam statui libertatis. Nam secundum sententiam doctorum. citra istos gradus tria possunt considerari. sic tribus modis perfectio status aut vite sanctitas acquiratur Primo perfectio status sumitur communiter et large per actus dilectionem. Secundo magis proprie per officii administracionem. Tercio proprijssime per voti perpetuam obligacionem. Primo igitur modo omnes in caritate existentes: sunt in perfectionis statu. quia ut apostolus ait: sola caritas vinculum est perfectionis. Et hoc modo perfectio opponitur ruine peccati et culpe. secundum quem modum dicit apostolus qui existimat se stare: videat ne cadat. Secundo vero modo. omnes qui assumuntur ad officia ecclesiastica: possunt dici esse in statu perfectionis respectu laicorum. Sunt enim ipsi quasi medij inter deum et populum. Vnde quanto propinquiores deo ratione officij quod ministrant: tanto perfectiores. Vnde in canone scribitur. non solum epi: sed presbiteri et diaconi debent magnopere prouidere. ut cunctum populum cui president: obseruacione vita et doctrina excedant. Id etiam agere debent inferiores gradus puta exorzistae lectores et alij. Sed tercio modo solum epi archiepi ac patriarche. ac etiam religiosi illi videlicet qui per votum in perpetuam seruitutem sese tradunt ad seruiendum xpo. et hominibus propter ipsum in his que sunt circa opera perfectionis: tales sunt proprijssime in perfectionis statu. Et sic modo in hac parte accipitur status. ut videlicet sonet in quandam seruitutem opposita statui libertatis. quia per talem statum fit mutatio status libertatis in perpetuam xpi seruitutem ut supra diximus. Et hic proprijssime est status perfectionis vite apostolice in hac parte. secundum quem modum accipitur status. ij. q. vj. si quando in causa capitali vel status interpellatum fuerit. non inquit per procuratores: sed per seipsos est agendum Ceteri ergo ministri ecclesie indubie sunt in statu perfectionis propter officij administrationem:

talis tñ pfectio stat⁹ magis accipit͛ ꝯpatiue ꝙ̄ ꝓpric. Nã canones inferioꝝ clericoꝝ statũ magis appellant gradũ ꝙ̄ statũ. Vnde dicit͛ in q̄daꝫ canone. p gradu officij vn⁹q̄sq; stu͛dē oportet ad meliora. Et h̄ dictũ sit q̄ntũ ad ep̄os ⁊ ministros ecc̄ie int͛ seipos ꝯpatos.

Ca. xij. de plurimis difficultatib⁹ ⁊ aculeis. laborib⁹ et piculis status archiep̄orum. episcopoꝝ et ceterorum clericoꝝ. ⁊ de malis mi͛stris eccl̄ie. ac de m͛ltis abusib⁹ vicijs ⁊ inordinationib⁹ illoꝝ in gn̄e ⁊ in cõmuni.

Visa excellentia dignitatis et sublimitate status ecc̄iastici i gn̄e ac dr̄a ⁊ ꝯpacōe int͛ se: supest agē i ꝯmũi d̄ ei⁹ picl̄o aculeis ⁊ difficultate. Et adducent͛ in medium auct̄ates et rõnes: quib⁹ nõ inepte ꝓbari vident͛ hui⁹ stat⁹ difficultates picula et incõmoda. Indignũ. n. videt͛. ut si q̄s ep̄os aut clericos h⁹ stat⁹ sublimia ⁊ dulcia delectãt: amara ⁊ asp̄a moderent͛. nec i eo statu securos se reputãtes plimũ extollant͛: q̄ tam proximi ruine insistũt. In p̄mis itaq; nemo sibi blandiat͛ ex sc̄timonia h⁹ eminentis stat⁹ ecc̄iastici. nemo ĉte de ei⁹ excellentia extollat͛. nemo de illi⁹ dignitate ꝯfidat. Cogitet. n. q̄ ut inq̄t canon nõ loca. nõ dignitates. non cathedra statũ faciũt: s̄ vita ⁊ mores Vnde ex officio ⁊ dignitate non licentiã peccãdi: sed nc̄itatē beneuiuēdi ecc̄iastici viri se nouerit assecutos. nec ex eminētia stat⁹ audaciã deliquēdi sibi sumãt. p̄o eo maxime q̄ ut i p̄cedētib⁹ diximus nulli⁹ sc̄im dubitare debet: ꝙ̄ apex tãte dig̃tatis attollit. In q̄ si desunt bona acquisita per meritũ: sufficiũt q̄ a loco ⁊ cathedra testant͛. Et iteꝝ cathedra aut claros ad hec fastigia erigit: aut qui erigunt͛ illustrat. Ad que dicimus plimũ falli eos q̄ de loci dignitate letant͛. Nã symach⁹ papa seip̄m declarãs p̄dicta de ill͛ intelligit: qui per bonos actus sanctos p̄decessores imitantur.

Vnde subdit qꝫ ea q̄ de cathedre sctitate dixerat ad illos ptinet q̄s ꝯuersacōis splēdor illuiat. Sed ꝑ tāto sctōs vocat: qꝛ ꝓpter loci ⁊ cathedre sctitatē boni et scti presumunt. Vnde hiero· non sctōꝝ filij sūt q̄ tenēt loca sctōꝝ· s̄ q̄ exercent opa sctōꝝ. Itaqꝫ non reddat ecclia= sticos viros securos dig̃tatis fastigiū: s̄ potiꝰ reprimat aut humiliet immines ecclīastici statꝰ piculū. Vnde greg̃· nos q̄ p̄sumꝰ non cathedre· nō dignitatis· non ordinis vel gētis ꝓrogatiua: s̄ moribꝫ ꝯfidē debemꝰ· qꝛ ut inq̄t canon: nō dignitates aut ordines creatori ꝓximos faciūt: s̄ nos aut ꝓpria merita ꝯiungunt· aut mala disiūgunt. Non ergo letentur epi ex sanctitate cathedre· non sacdotes ꝯfidant ex sacdocij dignitate: sed potiꝰ ꝯtremiscāt ex imminēti calamitate ⁊ piculi ꝓnitate. Quid· n· dignitas affert si vita obest: Nam teste Greg̃· quid paradiso altiꝰ tutiꝰ atqꝫ iocundiꝰ: Quid celo securiꝰ: Et tñ homo de paradiso pecando: angeli de celo ceciderunt· ut posteris dedēt in exēplis· qꝛ nō loci ñ dignitatis amplitudo securitatē tribuat: sed vite innocētia· qꝛ ut idē Greg̃· subijcit· iustū q̄ppe est ut nobilitate loci ac dignitate officij non iuuet: q̄ dignitatē dei a se abijcit. Vnde crisostomꝰ· ad epōs de dignitate exellentia se effeteutes· nec illiꝰ eminētia picula ꝓuidētes pulcre ait· videte inq̄ꝫ fratres qꝛ non sedeatis supra cathedrā· q̄a non cathedra facit sacer= dotem: sed sacerdos facit cathedrā· non locꝰ sanctificat hoiem: sed homo locum: nec oīs sacerdos sanctus est: sed oīs sanctꝰ sacerdos. Et sequit̄ q̄ bene sederit sup cathedram: honorē accipit cathedre. Et iteꝝ· malus sacerdos ex sacerdocō suo: crimen acq̄rit nō dignitatē Secundo ecclesiastici status incōmoda et onera diffi= cultates ⁊ aculeos· erumnas atqꝫ pericula ex ip̄o noīe satis comprehendē possumꝰ. Si enim epi sacerdotis aut clerici nomen solum perterret: quanto amplius ipsius rei defectꝰ q̄ꝫ nomen importat. Episcopus enī

supintendens q̃ speculator dicit̃. Sacerdos vͦ dict⁹ q̈ sacra det q̃ doceat. Clericus vͦo appellat⁹ q̈ ĩ dei sortẽ elect⁹ sit. Qui gͦ nõ supintendit· q̃ non speculat̃· qui alõge nõ ꝓspicit incõmoda subditoꝝ: nõne epi falsũ nomen vsurpat: Sed ⁊ q̃ sac̃ ñ dat ñ docet: nõne falsũ sac̃dotis titulũ sumit: Cleric⁹ vͦ quõ sors dei dictus est· quem mũdus· quẽ seculũ· q̃ denic̨ ipse infernus de illo verius sortiunt̃. Hos itac̨ pulcre Bernardus de- scribit· miꝝ est q̈ clerici aliud videri cupiũt q̃m sint· videl; hitu milites· questu clerici· actu neutꝝ exhibẽt. Non enim pugnant ut milites· nec euangelisant̃ ut clerici· nec laborent ut ministri. Cuius igitur ordinis sint cum vtris̨ esse cupiunt: ⁊ vtrunc̨ deserunt ⁊ cõ- fundunt. Et sequit̃· vnusquisc̨ inquit apostolus· in ordine suo resurget· ꝗ isti in q̃: Sed ẽte q̈ nll'm tenent ordinẽ: sine ordine ꝑibũt. Et cũ sapiens deus veracit̃ credit̃ a sũmo vsc̨ deorsũ· nihil inordiate reliquerit· vereor certe nõ alibi esse ordinãdos: q̃ ibi vbi nullus ordo· sed sempit̃n⁹ horror inhabitat. Ad hos p̃terea sic noiatos pastores· ⁊ pastoralem curã deserentes· per ꝓphetã deus acerbissime cõminat̃. Ait· n· si nõ fueris locut⁹ ut se custodiat impi⁹ a via sua· etille iniq̃tate sua morieẽ: sanguinem eius de manu tua exquiram. Quod ergo maius periculũ cogitari potest: q̃ alioꝝ iniq̃tate dãnari: In cet̃is siquidez statib⁹ seu viuendi modis. culpa tenet auctores suos· quilibet ꝓprio suo peccato punit̃· q̈ scriptũ est· anima q̃ peccauerit: ipsa morieẽ. In hoc tñ p̃iculoso viuendi gñe: nedũ suo sed alioꝝ scelere pastor plectit̃. Damnantur· n· pastores ꝓ aliorũ iniq̃tate. Quis ergo sane mentis ad illud vite genus aspirat· ut aĩam suã teneri obligaric̨ baratro eligat· si alij peccauerit: In exordio humani generis. Cayn ipse licet reprob⁹· tante tñ intelligentie fuit: vt vite aliene curã abijcẽt inq̃ens. Nunquid ego custos fratris mei sũ: Repellebat ille a se caute fratris curã:

ne incautꝰ ꝓ fratre teneret. Ille etiaꝫ vterini fratris curā recusabat: nūc ꝓch dolor ad extraneoꝝ curā cum apto piculo ꝓperamꝰ. Quis oro tā sibi impiꝰ· qs taꝫ sui oblitꝰ existit· qs sponsorē seu aliene vite se ↄstitui fideiussorē optat: q̄ vitā ꝓp̄rā vix tueri pōt: Aut qd tā insanū· qd tā incōsideratū: q̄ꝫ alieaꝝ culpaꝝ strictā rōneꝫ sese reddituꝝ ꝓmittē: q̄ sua aut nō videt· ā nō intelligit: Quid tā demētie ꝓximū: q̄ꝫ alienoꝝ facioꝝ fieri diligēs indagator: q̄ suoꝝ ē negligētissimꝰ inq̄si-tor: ā qs aliena pc̄ta portare se pollicet̄: q̄ suis p̄mit̄: Quis purgādi alios onꝰ suscipit: q̄ p̄gatore indiget Aut illuīandi p̄limos officiū accipit: q̄ cecꝰ est· ⁊ q̄ se nō videt: quō alios ↄsiderat: Periculosa ītē atq̄ḡuis sarcina ē cura pastoris. Nā cuiuslibet ouis depdicō: illiꝰ piculū ē· ad q̄ꝫ ꝓpħa ait· ⁊ erit aīa tua ꝓ aīa illiꝰ Deniq̄ illiꝰ statꝰ piculū in eo ↄspicit̄: qm̄ teste greg· p̄lati tot mortibꝰ digni sūt: qt ad suos sb̄ditos ꝓdicōis exēpla trāsmittūt. Int̄ cet̄a vō detestāda exēpla vnū illd ē. Qm̄ etsi scriptū sit: huos dei nō oportet litigare Epi tn̄ ⁊ clerici q̄ sp̄ūales sūt: ⁊ lites ac ↄtencōes vitare speālꝰ iubent̄· ꝓch pudor tā acerbe· tā impie· tā crebro litigāt: ut oēs vincāt ī ↄtendendo laicos· ⁊ sub colore iustitie obrepit impietas. Iā nō mō ꝓ ep̄atu litigat̄: sed bellat̄: non mō ꝓ sacerdocio ↄtendit̄: sed pugnat̄. Et pleꝝq̄ nō sine orbis ⁊ vrbis piculo bellat̄ in ecc̄ia que pacē filijs ut pia mr̄ ꝓmittit. Aiūt· n· glīaꝫ nr̄aꝫ nō damꝰ alteri· q̄ dū vanā retinent: verā et eternam amittūt: ad gloriā currūt: s̄ glīa eoꝝ in ↄfusione erit. Cristꝰ iubet tunicā ꝓximo dimitti· quippe et in facie pcuti ne litigēt· isti eligūt pcutē q̄ꝫ perere· malūt picli-tari ecc̄ias: q̄ꝫ nō honorari. Tercio ille hoīm status nedū difficilis ⁊ laboriosus: sed ⁊ periculosus videt̄· ex quo plures seductores et scismatū seminatores in ecclesia oriunt̄· quos certe ex sacerdotū ⁊ ep̄orum statu prodisse comperimus. Vnde hiero· veteres ꝑscrutās

historias reperire non valeo · alios ecclesiam dei sci-
disse · ppłos seduxisse: p̄ter eos q̄ sacerdotes appellati
sūt. Accedit q̄m ille videt̄ piculosior · difficilior atq̧
incomodior viuēdi mod᷒: de q̄ plures cadūt · ⁊ plu-
res piclitāt̄. Cōstat aūt plures cadē ī via salutis · et
lōge pl'es ex statu eccłiastico piclitari ꝓpt̄ pluria · ⁊ p̄-
serti ꝓpt̄ tpaliū affluēciā. Sic ētē pl'es deuiāt ī ꝓspis
q̄ ī adūsis · de q̄b᷒ putādū ē ꝓpħaꝫ dixisse · cadēt a la-
tere tuo mille et decē milia a dextris ei᷒. Dexterā q̄-
dem hōratiorē ptē · epi et p̄lati in eccła tenent · ceteri
sinistrā. Si igit̄ de ceteris statib᷒ ad sinistram cadēt
mille: pfecto de istis cadēt decē milia Quarto eligē
curā aīaꝝ: nihil aliud est: q̄ exponē se ad maīfesta ⁊
īdubitata picula · qꝛ vt inq̄t. Greg᷒ · tl'ia appetē ē mē-
tis tēpestas. Nā nihil aliud est ptās culmis q̄ tēpes-
tas mētis. Quis · n · tā audax · q̄ veri᷒ q̄s tā temerai᷒
est: q̄ ī alto ⁊ tēpestuoso mari nauigaē poptat. Quis
illi᷒ nauis cupit fieri gubnator: quā piturā de pxio
ↄspicit · teste Greg° q̄eto mari imperit᷒ nauta nauē
dīgē p̄t · turbato aūt tēpestatis fluctib᷒ eciam pitus
nauta se ↄfūdit atq̧ pturbat. Profecto nil aliud est
curā aīaꝝ suscipe · sacdociū q̄ pōtificatū sumē: q̄ sciēt
se naufragijs mergē. Solēt hoīes de tēpestate ī por-
tum fugē. Qui vero aīaꝝ pastores fieri desiderāt: d̄
portu ī tēpestatē libent̄ fugiūt. De q̄b᷒ ꝓpħa dicē vi-
det̄ · q̄ descēdūt mare in nauib᷒ faciētes opacōs ī aq̄s
mł'tis · ⁊ descēdūt vsq̧ ad abissū: qꝛ aīa ī eis tabescit
ꝓpter negotioꝝ multipliciū pcellā · q̄re turbati sūt et
moti sūt sic ebri᷒ · et tādē oīs sapīa eoꝝ deuorata ē.
Mirū ētē videt̄ · vt nō satis difficile q̄ gue videat̄ · vni
epō vni᷒ aīe curā sumē: nisi oīm curas ī se suscipiat
Vnde q̄dā sapiēs de tā gui sarcina dicebat. Fortes
humeri q̄ talia sustinēt · q̄ fortes ambitio ad id aīos
cogens: vbi futurū piculū sciūt. Quod si pontifex in
altū se locatū gaudeat: ↄsidēt qꝛ tāto est ei cas᷒ guior

Vix enī ex alto sine labore aut piculo descendit̄. Sed
ut paucis concludā· cura aīaꝝ si recte gerit̄: sūmꝰ est
honor· ꝫ sūmꝰ labor· sūmū onus· sūma seruitꝰ. Si vo
male agit̄: sūmū aīe piculū· sūmū malū· q̄r anceps ex
omi pte negociū ē. Q̄nto nō est ꝓposito alienū ꝯsi-
derare· qm̄ ut ait crisostomꝰ ī canone· homo xp̄ianꝰ
fortit̄ cadit ī pcc̄ꝫ ꝓp̄t duas causas· q̄ ꝓp̄t magtudīeꝫ
pc̄ti· q̄ ꝓp̄t altitudīeꝫ dig̃tatis. He igit̄ due piclitādi
cause eccl̄iasticos viros fortit̄ tuere cogūt. P̄rio mag-
tudo pc̄ti· scient̄· n· ꝛ ex ꝯtētu peccāt. Nā q̄ scit volūtatē
dn̄i ꝛ nō facit: iux̄ v̓ba saluatoris vapulabit plagis
multis. Scd̓o altitudo dignitatis· q̄r q̄ntū dignitas
altior: tāto casus g̃uior. Et teste Greg̃· q̄nto q̄s ī sede
supiori locatꝰ ē: tāto ī maiori piculo versat̄. Et aug̃·
sublimitas honorū: magnitudo scelerꝝ ē. Et hiero· in
maiori g̃du: maior ē sine dubio pena. Et iterꝝ Criso·
in canone· honoris magnitudo his q̄ indigne viuūt
honore: maximꝰ cumulus incipit esse penaꝝ. Et iterꝝ
Aug̃· clerici officiū si perfunctorie gerit̄: nil apud deū
miseriꝰ tristiꝰ ꝛ dānabiliꝰ. Sexto ex ep̄orꝝ ꝛ clericorꝝ
admīstracōe: picula difficultates ꝛ incōmoda aptis-
sime demr̄ant̄. Non· n· ep̄i et clerici dn̄i sunt bonorū
eccl̄ie: sed ut Hiero· ait pcuratores sed dispensatores
rerum alienaꝝ· ꝛ velut sacrilegos plectendos ēe· si q̄d
paupibꝫ est erogandū: sibi r̄tinent plusq̄m eiꝰ statui
sufficit. Quomō ergo securi sunt clerici: q̄ non solū ex
mala q̄ desidiosa admīstratiōe: ꝫ ex cupida retētiōe
dānant̄. Vnde pulcre de se et ceteris p̄spitis dicebat.
Hiēoꝰ· q̄mō possumꝰ aliena fidelit̄ distribuē: q̄ nr̄a
timide reseruamꝰ. Hinc Augꝰ ad epōs ꝛ p̄sb̄ros ait.
Esurietiū pais est quē tu detines· nudorꝝ vestimētū
quod tu recludis· miserorꝝ redēptio ē pecunia quā tu
refodis· īfirmorum solatia sunt delitie quibꝰ tu las-
ciuis· tantorum ergo scias bona te inuadere: quātis
possis prestare q̄d velis. Sed et. Bernardus in ep̄la

ad fulconē ait. Ne tibi o pōtifex o sacdos blādiaris q̄ tuis ꝯtēt⁹ alia nō arripias. Rapis. n. cū luxuriaris ut d' altario supbias. d'. q̄bꝫ qd' pret nēcm. ac simplicē victū retines: tuū nō est. rapina est ⁊ sacrilegiū. Habentes inq̄t apl'us victū ⁊ vestitū. nō victū ⁊ ornatū. nō delitijs nō vestibꝫ q̄bꝫ lasciuiamus. Et iterū idē Bernardus ad senonensem arciepm. Clamant nudi. clamāt famelici. ꝯquerunt' paupes. dicūt dicite pōtifices in inferno: q̄d facit aurꝝ nobis fame frigore miserabiliter laborātibꝫ. Quid ꝯferūt tot imitatoria vel extensa in pticis. vel plicata in manicis. nēm ē quod effunditis. nobis crudelit subtrahit': qd' immanit' expēditis. Hinc ⁊ hiero. pōtifices ⁊ clericos ꝯminās ait eccīe pn̄cipes q̄ delitijs affluūt ꝓphetic⁹ s̄mo describit qꝫ eijciendi sīt d' spatiosis domibꝫ lautisqꝫ ꝯuiuijs. Et sequit'. Si vis scire quō eijciendi sīt in tenebras videlꝫ exteriores. vbi erit fletus ⁊ stridor dentiū. Itē idem Bernhardus ad clericos ait. Multiplica prebendas. habe arcidiaconatū. aspira ad epatum. ḡdati ascēdes et in pūcto ad inferos sine oī ḡdu descēdes. Septio picl'a incōmoda aculei ⁊ difficultates h⁹ stat⁹ eccīastici ex eo euidētī⁹ apparet. qm̄ si ꝓphāꝝ. si pr̄iarchāꝝ si totius sacre scripte repetunt' ānalia. nll'm repiem⁹ genus hoīm. q̄s deus vehementi⁹ arguat. et seuerius ꝯminet'. ⁊ crudelius puniat: q̄ꝫ pontifices pastores et sacdotes. Discurre p ꝓphas ⁊ scripturā lege. q̄d audis nisi pastores ꝓfi mei puaricati sīt in me. ꝓptea adhuc in iudicio cōtendā vobiscū. Et iterum. stulte egerunt pastores. Et sequit'. ꝓptea euellā eos de terra. Rursus ad eos. oēs pastores meos pascit vētus. Et alibi. ve pastoribꝫ q̄ dispgūt gregē meū. Et iteꝝ. ve pastoribꝫ israel q̄ pascūt seipsos. Et sequit'. collidā ī te pastoreꝫ et gregē. Deniqꝫ ad iohelem ꝓpham. transi. quid nisi cōminacōnis penas. quid nisi clamores plangentiū sacerdotum et pontificum audis: Ait enim plangite

sacdotes· vlulate mistri altaris. Ausculta ezechielē. ve pastoribꝫ istꝰ q̄ pascūt seipos Et iteꝝ· sup pastores iratꝰ ē furoꝛ meꝰ Malachias ꝗ̄ nō tacȝ coꝝ exīminiū Ad vos inq̄t sacerdotes q̄ despicitis nomen meū ad vos est mandatū. O sacdotes· ecce ego ꝓijciā vobis brachiū ire mee· et dispergā sup vultus vr̄m stercus. Et iterum Dedi vos ꝯtentibiles oīibꝫ ꝑplis. Sed et Amos ꝓpħa ꝗ̄ dure prelatos ⁊ pastores ecclie ꝯminetꝰ audiamus. Ait·n·ve vobis q̄ opulenti estis in syon et ꝯfiditis in mōte samarie optimates capita ꝑploꝝ· ingredientes pōpatice domū dei: q̄ dormitis in lectis eburneis·et lasciuitis in stratis vr̄is. Deinde ꝯtra hꝰ status ⁊ vite hoīes scriptū est Quicūqꝫ desiderauerit primatū in terra: inueniet ꝯfusionē in celis. Et iteꝝ· inter seruos dei nō ꝯputabitꝰ: q̄ de ꝑmatu tractauerit Sed ⁊ xp̄us ī euāgelio has illis penas ⁊ ꝯminacōes ꝯfirmat Ait·n·ve vobis q̄ diligitis ꝑmas cathedras Sed q̄d hec ꝯmemoramus: Plena est sacra scriptura huiusmodi increpacōibꝫ ac cōminacōibꝫ. Quis ergo dubitat piculosū difficilem et cūctis aculeis miserijs refertū esse illū hoīm statū·cui tot maledicoēȝ et ana= thematū·tot ꝯmīationū gn̄a·tot penaꝝ ⁊ suppliciorꝝ mala· ꝓphete p̄riarche sancti: ipse ꝗ̄ deus ī scripturis scīis imprecantꝰ. Vnde crisostomꝰ·sup illud obedite ꝑpositis vr̄is. O pōtifex o prelate conspice q̄nto igni supponis caput tuū. Et subijcit Miroꝛ siquē ꝯtingat saluari de his q̄ p̄ncipantꝰ· ⁊ ꝑsunt in tantis minis· et in tanta pigricia: in tantis increpatiōibꝫ ⁊ ī tanta desidia. Video tn̄ currentes ⁊ sponte se submittētes in picula· ꝯtra q̄s durissimū iudiciū his q̄ presunt scȝ male. De bonis vero scribitur prouerbioꝝ xij°· nouit iustus animas iumentoꝝ suoꝝ. Sed q̄d de piculo et incōmoditate·et aculeis ecc̄iastici statꝰ dicā: Cū ep̄is et clericis ip̄a symonia q̄ heresis appellatꝰ·tā fāiliaris et cara sit: ut vix sine illa in domo domini incedant

Quibus etiam inuidia domestica· auaricia annexa· libido· ira et superbia in rebus abundantia videtur. Sunt in hoc statu patriarche proposi· episcopi negligentes· decanus timidus· archidiaconus elatus· canonici extra chorum vacantes· vicarius in litibus· tabellio falsus· presbiter imprudens· curatus ignarus· confessor leuis· diaconus euangelia nesciens. Subdiconus epistolarum ignorat· cantor latrat· thesaurarius fabricat et fraudat· sacerdos sacramenta vendit· capellanus venalis· vt statim latius tangemus in capitulis sequentibus· vbi singulariter de quolibet gradu et offitio ecclesiastici status succincte agemus

Ca· xiii de dignitate et prerogatiua officij decanatus in ecclesia· et de illius honore et veneratione· et de his que ei competunt· demum de pluris oneribus et afflictionibus ac defectibus et periculis decanorum

AVdita sunt preconia· laudes necnon excellentia· preeminentia ac sanctimonia status ecclesiastici in genere et communi. Audita deinceps sunt eius vite formule incommoda· calamitates et miserie· afflictiones et pericula. Quo fit vt facile eiusdem status dulcia et amara cuilibet recte intuenti patere possunt. Verum quia quecumque in ea re breui diserta sunt: ad omnes ecclesie status secundum ordinum et offitiorum differentias applicari possunt quia omnes clericorum nomen et ministrorum officium ecclesia sortiti sunt· quia tamen particulariter episcopos et prelatos respicere videntur: superest vt ad ceteros inferiores ecclesie status· gradus et ordines breuis et singularis sermo dectrat. Consuetum igitur ordinem sequentes· vnumquemque inferiorum clericorum gradum siue statum tangemus· et quid laudis· quid excellentie· quid vtilitatis· demum quid calamitatis afflictionis et periculi habeat· sed et quot defectus in eos damnabiliter committantur: succincte afferemus. Primo igitur post episcopum decanus siue prepositus existit· nec id ratione caret· quia vt inquit. Canon Calixti pape et martiris· decanorum dignitas recte

maioꝛ post pontificalem appellat᷑. Nam decano post pontificē maioꝛ ac pͥncipalioꝛ cura et collegij admi⸗nistraciō ꝯgruit. Rurſ᷒ pximioꝛ ē ep̄o digtate ⁊ hono re· cui ꝓpīqoꝛ ē in ꝯsilio ⁊ assistētia. Ipse collegiū nō nō ꝑsonas ac res collegij iudicat et tue᷑. Hic ī exo⸗do int̄ iudicātes vniūsitatē decan᷒ ꝯstitui iube᷑· qͣre sacri canoēs venerādā eā digtatē decreuerūt. Est enī decan᷒ collegij caput· de q̄ scriptū ē· ꝯstituit cū dn̄s in caput nō ī caudā· qḋ ceteris corpis mēbris aucto ritate ⁊ iudicio p̄cellit· ideq ꝓmitas loci ī ecc̄ia īdicat. Hab; deiq decan᷒ ī caͦ et collegio ꝓmā vocē· ꝓmas salutacōes· ꝓmos recubit᷒ Sed iā audi hui᷒ dig⸗tatis onera hui᷒ stat᷒ calaītates miserias defect᷒ et picl'a In ꝓmis ig̃ fateoꝛ· grādis ē hui᷒ stat᷒ p̄roga⸗tiua. S; vtiā; tā bn̄ hui᷒ digtatis onera agnoscēn᷑: quā ip̄a appeti᷑. Dicā veri᷒ tā vtilit᷑ ei incūbētia im plece᷑: q̄ ab oīb᷒ sciū᷑. Gaudēt ēte decani et ꝑpositi de honoꝛis excellētia: ꝫ vtiā; digtatē v̄tus seq̄retur. Virt᷒· n· vt q̄dā ait sapiens nō solet esse iactatrix ꝗ sui miratrix: ꝫ alieni imitatrix nō de extrīsico honoē: ꝫ de ꝯscie onē cogitat· si illud delectat: istud cruciat. Virt᷒ nō de se ꝯfidit· nō arrogat· scit hoc esse tp̄us milicie ⁊ laboꝛis· nō delectacōis nō pompe· nō fauſ⸗tus. Fateoꝛ deniq decan᷒ collegij et capituli caput existit. Sed vide ne dignitas ipsa q̄ tātope delecta⸗ris: cōteret caput tuum. Sic age ne de te ecc̄ia dicat qḋ scriptum est· caput meū doleo. Videat decanus q̄ se collegij caput iactat· ne ceteri de impꝛouido ca⸗pite capita sua moueant. Cernat si ei᷒ facta ingerūt commotionem capitis in ꝑplis· q̄a omne caput lā⸗guidū a pede vsq ad verticem nō est in eo sanitas. Caueat decan᷒ ne sit illud caput de quo scriptū est· facti sunt hostes eius ī caput ei᷒. Mūtat decanus ne caput serpētis sit· cetā mēbꝛa nedū vegetās ꝫ infici⸗ens· q̄ꝛ deus ꝯfriget capita draconū ī aq̄s. Verēdū ē

plurimum ne sint illa capita de quib9 scriptum est. in vniu̾sis capitib9 ei9 caluitiū. id ē deformitatis vitiū Decanus siquidē si recte agat: episcopo odiosus sit necesse est. adeo ut illius sit hostis: si collegij amicus esse cupit. Si vero a presule amat᷑: a cap̄lo odietur. Pro eo enim caput capituli est constitutus: ut non-nunq̄ cupiditatibus aut episcopi insolētijs resistat qui priuilegia. qui libertates. qui bona. qui reddit9 ecclesie plerunq̄ vsurpat. Jdeo certe decanus. caput est: ut collapsa collegij erigat. sparsa colligat. & rupēt ꝑdita. deformia reformet. Caput tūc ēē desinit: cum singuloꝝ de collegio crimina palpat. ne coꝝ fauores perdat. atq̄ ut eū eligant: honorent & venerant᷑. Sed fateor labijs honorabunt non aīo. cor aūt longe est ab eis. Collegiū rursū regēdum decan9 suscipit. imo verius ferā indomitā gubernandā. Parua. n. dom9 egre et difficult᷑ regit᷑. Magna collegia presertim sine sapientia aut virtute tanto regunt᷑ difficili9: q̄nto q̄t sunt singuli: tot singularib9 ferunt᷑ opiniōib9. Si igit᷑ decanus letat᷑ de honoris dignitate: metuat onera. metuat ꝑicula. q̄ tot sūt ut enarrari facile nō possint Quis. n. est decanus q̄ ep̄o non sit grauis & ɔtumax. quin poti9 ɔtra eū ɔspiret q̄ in ei9 ɔtentū nō abstinet a diuinis. q̄ sigillat litās sine capituli assensu. q̄ sibi ɔmūia eccl̄ie appropat. q̄ nō residētes agit vt ꝑcipiāt fructus licet nō facientes seruitiū. q̄ grauāt subditos qui eos non defendunt. q̄ eos tollerant ꝑ pecunia in ꝑc̄tis: q̄ inhoēste incedūt. inhonesti9 viuūt. Paucula h9 dignitatis onera ꝑicula & afflictiōes atq̄ defectus enarrauim9. q̄ in sequētibus eccl̄ie officijs & gradib9 plurima adducemus. q̄ merito eidē dignitati aptari possunt. Qui igitur aures habet audiendi audiat. & inter tot periculoꝝ anfractus sit cautus. Facile enim vitabit cruciatum: si velit vitare reatum.

Ca·xiiij·de dig̃tate ꝛ ꝓrogatia officij arcidiaconoꝝ· ac de honore ꝛ veneracōe ei debitis· ac de his q̃ ad eū spectāt. Demū d̾ plurimis onerib ꝛ afflicōib· defectib et piculis arcidiaconoꝝ.

Arcidiaconi dignitas nō puā in ecc̄ia militādi prerogatiuā nec infimū honoris gradū habere dinoscit̃. Ipse·n·precipuus oculus epi dicit̃·pro ea q cūcta ad epm expectantia: vidē ac solerter prouidere tenet̃·veluti q̃ a canonib vicarius est illi constitut Ad arcidiaconū siquidē preceteris ecc̄ie gradibus pro singulari quadā excellentia examinare ptinet ordiandos·idoneosq admittē·inabiles vō repellere. Qui ut canones aiūt prelatos merito existit·q post episcopū p̄eminentiā iurisdicōēȝ ac autoritatē obtinet·p̄sertim cohertiuā ac contentiosā. Rursus illi corrigendi atq visitandi nō tam clerum q̄ȝ ppl'm fas est. Ipse deniq p̄sidē debet: cū arcipresbiter eligit̃. Ip sūq instituit ac pro meritis destituit: si ꝯtraria nō extet consuetudo. Ipse tandē tāte dignitatis est: vt coadiutor epi ecc̄ie p̄ncipis recte dicat̃. Sed ac ad eum ptinet vacantes custodire ecc̄ias. Ex q̄b p̄fate dig̃tatis eximi honor sil' ꝛ vtilitas: facile ꝯprehendit̃. Veꝝ audi amara h stat: tu q̃ dulcia degustasti·atq in p̄mis ea repete: q̃ supra pxime attulimus·signant̃ in p̄cedētib cap̄lis vbi de epis ꝛ clericis in gn̄e egimus. Sed et illa hic inserē: q̃ pauloante de clericis diximꝰ. Adde q fateor arcidiaconi ampla ꝗ ꝛ honorāda est dignitas: Si tu ea dignus existis·nō pua est p̄eminentia: sicq̄s p̄tate regis: v̄tute p̄emines. Honoris ē p̄rogatiua: si ceteros humilitate p̄cellis. Quod si sec agis: vtiq experieris illud sapientis senatoris·q dignitas ip̄a parē vicem improbis reddit·q̃ non taȝ a possidente deturpat̃: q̄ȝ ip̄m deturpat·deniq nō paꝝ eos cruciat ip̄a assidua diraq ambientiū crux Quis·n·est arcidiaconus·qui non prepositus aut decanus·ille ep̄us aut arciep̄us

Ille patriarcha· ille cardinalis· ille tandem romanus pontifex assumi nõ velit: Quis arcidiaconus proficit: nisi ut potentior ꝗ ditior sit· et pr̄ iustitie pcepta pesse querat: q̄ pdesse nescit: Et magne classis gubernacl'a querat: q̄ puã scafã dirigẽ nõ nouit. Taceo intrinsecas eoꝝ calamitates: q̄ pleꝝꝗ spem emũt dignitatũ· et ut quidã sapiẽs dicebat· vertigo est oĩm pessima: ut ad eã nũc currant certatim hoĩes q̄ fugẽ iubent̄· ab hisꝗ retrahi non velint: q̄ olim aspnari ꝯsueuerũt· q̄ppe et debuerũt. Fateor rursus arcidiaconus ocl'us epi descri= bit̄· nõnũꝗ tñ tales ipsi psules sꝫ talesꝗ eoꝝ oculi· ut alter altero orbari vellet· adeo ut eps de eis ipis ocl'is dicẽ cogat̄: ꝯtenebrati sũt oculi mei. Et iteꝝ cum alio ꝓpheta· nihil respiciũt ocl'i mei nisi mala. Quib⁊ ali⁹ ꝓpħa ait· dedit tibi dñs deficiẽtes ocl'os. Et hieremias ocl'i eoꝝ pleni sꝫ puluẽ: q̄ aptis palpebris nihil videãt qꝛ oculos hñt et non videbunt. Quis· n· epus de his oculis gr̄as agit: ut dicẽ valeat nõ elati sꝫ oculi mei· q̄ ita epi sui negligẽtias suppleãt: ut de eis dicat· imp= fectum meũ viderunt oculi mei id ẽ arcidiaconi. Hij certe sꝫ oculi de quib⁊ ait ꝓpheta· ponã oculos eoꝝ sup malũ et nõ sup bonũ. Quid· n· aliud vident arcidia= coni nisi munera: Conferunt beneficia non meritoꝝ ꝟ pecuniaꝝ cumulo· non virtuti sed sangui: q̄ ad sacros ordines deordinãdos ordinant· implẽt inutilib⁊ atꝗ ignaris ministris ecc̃ias: vt bursas repleãt. Hij ꝓpt̄ obsequia delicta nõ impuniũt· arcas nõ psonas visi= tant· nec ad lucꝝ aĩaꝝ: ꝟ questũ et grauamẽ visitãdi officiũ vtunt. Hij res paupeꝝ paupib⁊ non erogãt· sese secularib⁊ exhibẽt· q̄ ꝯtẽnũt presbiteros· q̄ pñcipũ curias sequunt̄· ut ad cathedrã pestilentie pestilenter ascendãt. Hij certe ut cum ꝓpheta loquar: viuificãt morituros et mortificant viuitos· excõmunicant sine ꝯgnicõe· absoluũt excõmunicãtos. Hij magis lauta ꝯuiuia q̄ꝫ diuina sequunt̄ officia. Adde qꝛ que ad eos

ptinent negligunt· aliena vero vsurpant· et cum eoꝝ tota pene iurisdictio ex ꝯsuetudie pendeat: contˀ epm pscribūt· in eius ordinariā messem: ex ordinariā falcē mittūt. Taceo eoꝝ pudicitiā q̄ tanta est: vt subditos agat impudicos· q̄ facile maioꝝ imitantˀ exēpla. Ad q̄s. Hiēmias in trenis ait· sbtrahūt ministri domꝰ dei a tēplo auꝝ et argētū· et erogāt illud in semetipsos. Et seqˀtˀ· dāt aūt ex illo ꝓstitutis ⁊ meretrices ornāt: hi non liberātur ab erugine et tinea. Illos certe signat. Malachias· recessistis inquit a via vr̄a scādalisastis plurios in lege: ꝓptea dedi vos ꝯtēptibiles et huīles oībꝰ ꝑlis. Paucula ēte ex mltis huiꝰ officij calamitates ⁊ afflictōs· miserias defectꝰ atq̄ picula enarrauiꝰ cū longe plura sint q̄ scribē libeat· q̄ cū q̄s in eo constitutꝰ ordine secū ipse cōsiderat: nihil est cur nō intꝰ plurimum crucietur: cuius aptissimi sunt defectus et paucissimi pfectus. Quare q̄ habet aures audiendi audiat· et in tantis piculis constitutus sit cautꝰ· nō enim timebit supplicia: si studebit fugare vicia

Ca· xv de dignitate et prerogatiua officij cantoris et primicerij· ⁊ de honore ac veneratione ei debitis· ⁊ de his q̄ ad eum ptinent· Demū de plimis oneribus et calamitatibus defectibus et periculis cantorum

Cantor siue pmicerꝰ singulari honoris et dignitatis pꝛogatiua in ecclia fungitˀ· cꝰ ministeriū ad celestes laudes: ad cultus diuini augmentū pricipalius ordinatˀ. Hic vt canoica tradit institutio: accolitos et ceteros eccie inferiores gdus ac ministros ad diuina dirigit offitia canendi· legēdi· ymnos ⁊ spalmodiam preuidet atq̄ instruit. Sed et q̄cq̄d diuine laudis in ꝯmuī choro decātatˀ p eum solicite pordiatˀ· psallēdi ordiez: orādi modū ipe cōmittit· negligētes ⁊ discolos punit. Et vt paucis agāꝰ eiꝰ oneri icūbit: ut

diuina officia gnanit̃ ⁊ ordinate altissimo p̲soluant̃. ut iux̃ ap̃lm oĩa scõm ordinẽ fiãt in eccl̃ia. Tãto igit̃ cantoris dig̃tas apud deũ dignior acceptiorq̃ ẽ: q̃nto p̃ncipalis celestib; laudib; occupat̃. Nemo.n.dubitat q̃ntũ deo nr̃o sit iocũda decoraq̃ laudacio. Hinc aĩc̃o dei Moysi p̲ speãli quadã excellentia dictũ ẽ. elige ad iudicandũ p̲p̃lm viros qui oderunt auariciã. tu aũt insiste in his q̃ ad deũ sunt: ut laudes ⁊ cerimonias offeras deo tuo. Sed ⁊ Ysaias sup̲ cuncta q̃ ĩ eccl̃ia dei geri p̲signabat modernis dei ministris ait. Tu inquit bene cãta. frequẽta cãticũ. Et iterũ scrip̃ta ait. vociferabunt̃ leuite: ⁊ ego exaudiã eos. Veꝝ heu heu dixeri cecidit corona de capite eoꝝ. ⁊ cant̃ illoꝝ versus est in luctũ. q̃ carmen lugubre ĩ ore eoꝝ. Cantores siq̃dem moderni in eccl̃ia nec canũt deo laudes: nec ut alij eos p̲soluant efficiũt. Quos ꝯminat̃ scrip̃ta inq̃ens. non claudas ora canentiũ: deo.n. gratũ est obsequiũ eoꝝ. Hij ex officio canere debent dñ̃o: q̃ bona tribuit sibi Hij neq̃q̃ dicẽ p̲ñt: exultabũt labia mea cũ cãtauẽo tibi. Quõ eni tacẽt q̃ cãtare iubent̃: Quib; p̲p̃ha ait. psallite dñ̃o ĩ vociferatione. Cantãt pleri q̃: s̃ nõ cum grauitate ⁊ modestia. Qui vtinã ex eoꝝ nũo essent q̃ dicẽ possent: in p̲p̃lo graui laudabo te. Non.n. cãtat dñ̃o q̃ ex corde non psallit. c̃s vie impie s̃t ⁊ ad secl̃aria debacant̃. Quẽ et siles alis p̲p̃ha signat inquiẽs. voces et victime impiorũ non placent dñ̃o. Et iterũ. Cantica eoꝝ quasi panis lugentiũ. Et rursum alibi. Non psallebant ad me ĩ corde suo ministri altaris: s̃ vlulabãt in cubilibus suis. Quomõ.n. eccl̃ie cãtores septies in die laudẽ dicunt dñ̃o: q̃ vtinã semel chorũ ingredẽnt̃: Quippe verecũdũ hodie putãt canẽ dñ̃o: qui cãtores appellari gestiũt. Oppositum apponũt in obiecto et monstro simile tentant: cum cantores esse volunt et cantare dedignant̃. Non igitur canentes aut psallentes: s̃ potius silentes dicantur. q̃re nec ut

canentes manducent: quippe ut silentes mendicent. Magna itaque misteria· magna calamitas: sed et magnum periculum est id negligere quod licet· et ita agere ne nomen consonet rebus. Canebant enim antiqui ecclesie ministri: sed diuerso calle. Nonnulli enim psallebant cum gaudio: quia suum psoluebant misterium· quos rex et propheta signat inquiens· exultate iusti in domino: quia rectos decet decantatio. Alij vero cantabant domino corde et voce· nec eos tenebat psallendi fastidium: quos delectabat pueniendi desiderium. Sic canebat Dauid inquiens: cantabiles mihi erant iustificationes tue in omni tempore. Nos certe cantores laudat extollit et commendat ecclesia· non vtique eos qui totum psallendi finem in vocis dulcedine collocant. Qua de re sancti viri et sapientes. diuersas circa ecclesie cantum tulere sententias. Athanasius enim· meditans cantilenas animos hominum plerumque inanes vanosque efficere posse: cauendum canendi vsum in ecclesia interdixit. Meminerat enim sanctus vir canendi delectationes vanos nonnunquam gignere conceptus· memor multorum nominatorum principum· qui incredibilem curam vocis habuere· velut de gaio cesare legimus. Taceo de nerone· qui vltima vite sue hora prima inter querelas quas propinqua mors afferebat: illa fuit· non quia tantus princeps: sed quia tantus musicus periret. Veruntamen beatissimus presul Ambrosius pietatis appetens diuinique cultus auctor et institutor: ut in ecclesia caneretur instituit Aurelius vero Augustinus· vtrumque se passum ait· difficileque negocium iudicauit ut in libro confessionum asserit. Ad de quo dicemus cum de canonicis agemus. Qui igitur aures habet audiendi audiat· acsi inter tanta pericula constitutus secure incedere cupit: agat iuxta precepta sui gradus: nec vsque erit ei finis paruus.

Ca· xvj· de dignitate et honore officij thesaurarij vel custodis ecclesie· et de his que ad eum ptinent. Demum de plurimis oneribus et calamitatibus· afflictionibus defectibus· et periculis illorum qui talia officia habent.

Thesaurari⁹ siue custos ꝑcipua q̄dā ꝑrogatiua:
ac honoris ꝑeminentia in sacrosc̄ta ecc̄ia fulget
Illoꝝ.n. dig̃tati ⁊ officio basilicaꝝ ꝓmo incūbit cus-
todia ⁊ tuitio. hostiarioꝝ institucō. luīariū incenso ⁊
ꝑparacō. Cura deniq̧ ꝯficiēdi ꝯseruādiq̧ baptismatis
dirigēdi baptisterij. Vasoꝝ q̧ sāctoꝝ ac sacerdotaliū
vestium: necnon sacraꝝ reliq̄aꝝ ⁊ tandē totius eccl̄ie
thesauri ad eū ꝑ̄ncipalit̄ ꝑtinet custodia. ꝫ ⁊ int̄ ecc̄ie
mīstros ꝓ mō obsequij ⁊ ꝑsonaꝝ differētias reddit⁹
et oblacōes diuidit. Merito igit̄ sc̄ta synod⁹ idipm̄
dig̃tatis officiū. ut vnā ecc̄ie colūnā sūmo studio eli-
gendā hōriq̧ habendā decreuit: ut nll's in ea nisi sc̄tior
et melior ordinet̄. Sed ordo exigit policit⁹. ut h⁹ dig-
tatis onera afflictiōes ⁊ ꝑicula breuissime audiam⁹.
In ꝑmis igit̄ sacriste siue thesaurarij ecc̄ie ā cuiusuis
reip. recte stomacho corpis natalis ꝯpant̄. Veluti.n.
stomachus recipit quippe ⁊ ꝯseruat sūma diligentia
alimenta hūano corpi nc̄cia. q̄ tn̄ refundit vtualit̄ et
effectualit̄ in mēbra singula. ñ alit̄ thesaurari⁹ ꝯſuat
ecc̄ie thesauros. et sua dispositione expensaꝝ subsidia
infundunt̄ aut in erariū ecc̄ie: ā in singuloꝝ nc̄itates
principis aut ꝯmūitatis iussu. Et veluti stomachus
pestifer est q̄ multa recipit. et recepta mime refundit
in membra ꝓ eoꝝ nutrimēto: sic thesaurari⁹ aut ecc̄ie
custos multa ab ecc̄ia recipiēs ⁊ nō ꝯseruās: ñ eq̄liter
ꝓ singuloꝝ vtilitate distribuēs: pestifer est. multosq̧
morbos in corpe ecc̄ie generās. Et de talib⁹ ait Hiere-
mias. ventrē meū doleo. Et iteꝝ ysaias. transgressorē
ex ventre vocaui te. Si vero fidelit̄ conseruat. atq̧ pro
membroꝝ et ꝑsonaꝝ ecclesie qualitate et presidentis
dispositione vtilit̄ distribuit: tāq̧ salubeṙim⁹ ꝯmē-
dandus est. Hinc policratus recitat fictā ꝫ facetā ac
vtilē fabulā: de altcatione ⁊ discordia int̄ membra et
stomachū. eo q̄ ille deuorabat omnes labores eorum
Nam ut ait ecclesiastic⁹: oīs labor hois in ore ipsius.

tandē cū venissent ad iudiciū corā rōne q̄ erat iudex: et rō iudicasset membra nihil debere dare stomacho ilico mēbra debilitata sᷤ· et tremores ī cūctis mēbris aderant· q̄re eisdem membris conq̄rentibꝫ: iterū ratio iudicauit: ut alimēta stomacho a mēbris mīstrarent̄ Quo facto membra refocillata sᷤ ꝛ pax ꝯfirmata est. Et ob eā rē Policratꝰ subdit· q̄ thesaurarij eccliaꝝ ꝛ qui pn̄cipū tenēt eraria: nō sibi ſ ꝯmūitati et totius corpis reip· coaceruare debent thesauros ipsos ꝛ eccl'ie reditꝰ. Si.n. aut sibi tenacit̄ ꝯseruat aut nimia largitate exinanitꝰ fuerit: nihil habebit qd̄ ministris ꝛ eccl'ie membris distribuat. Sed iā spēalius ad huius officij labores: difficultates incommoda atq̄ picula descendamꝰ. Thesaurarij itaq̄ siue custodis digtas fateor pdulcis est Jdq̄ eius nomen indicat ab auro dictū· nec miꝝ si nomen delectet: cū rem mortales tā auide perquirimꝰ. Delectantia certe noīa: ſ difficilia officia si recte gerant̄· alioq̄n piculosa plurimū atq̄ mortifera· iocūdū nomē: ſ mestus effectꝰ atq̄ ꝓmptū periculū· si reddenda est aliquando de receptis ratio Taceo de neglectu· cum scriptū sit· maledictus homo qui agit opus dn̄i desidiose. Basilicaꝝ igit̄ sacroꝝ q̄ vtensiliū ac vniuersi ecclie thesauri custodia· atq̄ illi vni pchpudor tuicōi vecūde omittit̄· q̄ plerūq̄ sui nō rectā gerit custodiā· q̄ aut puer ē q̄ minꝰ ad pdoneꝰ· nec satis notus. Et quod piculosius ē: cui nͤ etas nec ingenium: nec mores nec industria ad parue domꝰ custodiam satis sufficēt: matricis pn̄cipalisq̄ ecclesie templa nō modo turribꝫ munita: sed sacris pciosisq̄ iocalibus ditissima· illorumq̄ conseruatio intrepide demandat̄. Mira confidentia aut magna dementia· miranda facilitas aut stulta securitas. Vereor ne hij sint illi custodes: q̄s daniel signat inq̄ens. Custodes tui quasi locuste. Sed oro quo pacto luiaria in ecclia accendēt· ne lucis ī domo dei desit splendor: q̄ semper

obscuri existunt: Aut quō q̄ dormiunt in tenebris et umbra mortis aliis lucebūt: Quō rursus sacra tueť: qui ꝓfana intueť: Quō reliquiarū sanctarū preciosa pignora venerabiť: q̄ titulum nō vidit · nec eius auris audiuit · nec in cor ascendit · de reliquiis et veneracōe sanctoꝝ: Quō dominicū corpus reuerenter tenet: qui spurcitiis adheret: Quomō solerter prestabit exactā custodiā ceteraꝝ reꝝ spiritualiū: cui assidua est cura reꝝ secularium: Adde cui sacrarium carcer est · altare exiliū. Iubenť siquidē custodes ut ī libris numeroꝝ legiť excubare in custodiis tabernaculi · quippe custodiam ꝯtra custodiā diligentissime adhibere: ſ hii ut alii filii heli ꝯcubinas mittūt ad custodiā domus dei. Deniqꝫ redditus ac oblacōes thesaurarius recipit · quos vtinam equa lance diuideret · sed forte male dixerim diuidūt inquaꝫ: ſ nō ut apl̄s ꝑut vnicuiqꝫ opus est: ſ habenti dant · et nō habenti subtrahūt: id qđ habē debeat · nōnunq̄ꝫ vero nō seruienti: ſ absenti tribuūt. Diuidit inq̄m a fratribꝫ nō a se · sic ꝑtes distribuūt: ut totū retineāt: expensas graues defalcat: qui lucra sensit · nō ꝑua dāna suppotat: q̄ vltra sortē extorsit · et more ꝓditoris dispensatoris: sacrum de sacro eripit · atqꝫ dignitatis emolumentū in sacrilegiū vertit · Ex quibꝫ huius officii defectus calamitates et ꝑicula facile conspicies. Si igiť aures habes audiendi audias · et inť tot discrimīa et ꝑicľa versatus sis ꝓuidus. Tutus. n. in hac via gradieris: si qđ ordo requirit sequeris.

Ca · xvii · de dignitate et ꝓrogatiua officii scolastici ī eccl̄ia et de his q̄ ad ſ officiū spectāt. Demū de ꝑlimis onerībꝫ afflictiōibꝫ et calamitatibus ac defectibꝫ et ꝑiculis scolasticoꝝ.

Scolastici officiū siue dignitas nō mō honorāda: sed sūme nc̄ria in eccl̄ia fore dinosciť. Vt eni ait Honorius in canone · scolaꝝ magistri velut stelle in

ꝑpetuas eternitates doctrine lumē infūdūt. Hos merito ecclesia honorat atq; prebendis atq; redditib9 nō mō premiat: ſ; ditat ut ī vnaqq; cathedrali ecclia clericos ꝛ ceteros ſcolares paupes ḡtis inſtruāt. Quare illis ea de re tā opulent ꝓuidet: ut ꝛ docētis releuet nc̄citas: et via pateat diſcētib9 ad doctrinā. Sed hui9 officij calamitas defect9 afflictō ꝛ piculū breui audire libet. Atq; in ꝑmis ſcolaſticus qui a ſapiētie ſcola nomen trahit: nequaq̄ ut puto tā fauſtuoſo noīe oblectaret̄ ſi vera ſapiētia fulgeret: vt.n. inq̄t laureat9 poeta: nō eget titulis ſapientia ſolida ꝑ ſeipm clara eſt. Quis lucernā ut videatur ſoli adhibet. Plurimi ſcolaſtici doctoris aut mgr̄i digtate inſigniti: cum his titulis obſcuri ꝛ abſq; illis clariſſimi euaſere. Sed verū ē q; hodie mortles titulos q̄rūt nō rē laudē petūt ꝑmiū ēe inane exiguū atq; ſordidū. Que res egētis ingenij ſignū ē: q̄a vmbris gl'iari ac opīone nō veritate duci volūt. Rurſus nc̄e ē illd̄ noſcat q̄ ſcolaſtici digtatē aſſumit: q; docēdi nō laſciuiēdi nomen aſſumit. Docē enī eū oportet non nuda literaꝝ inſtrumenta: ſ; moꝝ preclara documenta vt quod docet in ſe teneat. Sed ꝓhdolor aſſumūt q̄dē ſcolaſtici ī hac tp̄is tēpeſtate ad h9modi ecclie officiū: ut hōris aſſequant̄ digtatē: licet nullā ſcie habeāt facultatē. Appellant̄ qd̄ nō ſt̄ nec vnq̄ didicerūt: qd̄ docē ꝯtendūt ꝛ qd̄ verecundi9 dicā ꝛ piculoſi9 eſt q̄ nuſq̄m ſcolas viderunt: ſcolas regē ꝓfitent̄. Magiſtri vocant̄: q̄ nō dū fuerūt diſcipli aut ſi velis magiſtri ſt̄ erroris: q̄ nūq̄ fuerūt diſcipli veritatis peritiā docendi pollicent̄: q̄ apte ignorātiā confitent̄ facundiam dicendi hoc officiū exigit: qui barbariſmis vtunt̄. Subtilitatē deniq; ſacras intpretandi ſcripturas ea digtas exquirit: q̄ vtinā ſimplicē intelligerent literā. Magna certe miſeria magna eſt magiſtri confuſio: id ignorare quod vocari delectat ut recte ei apoſtolus dicat qui alium doces: teipſum

non doces. Hos quidem ignorantie preceptores monet sapiens cum ait: antequam loquaris et doceas: disce audiendo. Quid enim tam turpe quam profiteri artem quam non novit: Et in eam committere que eum decorat: Taceo eorum mores omnium sane doctrine adversos: cum dicat boetius: vas putridum corrumpit aquas: et omnis doctrina vilescit ex ignominiosa vita docentis. Sed utinam quod per se non valent: per doctos probosque viros expleret. Sed verum est quod hoc habet omnis ignorans: ut tales ceteros appetat doctosque persequatur: quod non facile per ceteros explet: quod ipse odorit. Qui igitur habet aures audiendi audiat: atque inter tot calamitatum et defectuum pericula constitutus sit cautus: quod nulla ei nocebit adversitas: si nulla dominatur iniquitas.

Ca. xviii. de preminentia et utilitate officii archipresbiteri: et quante sit venerationis: et de his que ei competunt. Demum de plurimis oneribus et afflictionibus: defectibus et promptis periculis archipresbiterorum.

Archipresbiter non parvum honoris et prerogative gradum in dei ecclesia obtinet. Hic enim maior presbiterorum dicitur: quia illis preest: et in eos iurisdictionem ac coertionem exercet: cui visitatio ut sacri habent canones aliquando personarum: regulariter vero ecclesiarum ac fabrice competit. Sed et qua devotione: quove ordine baptismi ceteraque a presbiteris conferantur sacramenta: cura ei pertinet. Hic ex singulari prerogativa absente episcopo missas solennes in civitatibus celebrat: sacerdotesque ad missas et divina officia decantanda deputat. Hic largo nomine prelatus licet ruralis nuncupatur: magna certe dignitas: cui magna committuntur. Verum quanta sit huius officii et status calamitas: quanta afflictio: quantum periculum: ex eo conspicere libet: quod ipse archipresbiter qui maior presbiteris nominatur nomen solum retinet: rem autem ipsam diu perdidit: atque utinam ceteris presbiteris non minor esset vita et idoneitate: ipse qui gaudet nominis maioritate.

Maiores sūt ut prelatum exerceāt· nō q̄ꝺe in rectitudīe et hūilitate:ꝫ in rapinis supbia et abusione sacꝝ est archipresbiteri nomen:ꝫ exercēs pfanus· clarus titulus· obscura res. Magna ēte calamitas est ex dulci fauo amaritudinē fundere. Visitat archipresbiter:q̄ plerūq3 visitādus eēt· corrigē ꝯtendit:q̄ ad vitia tēdit· ecclias visitat:ut eas spoliet nō ut ornet· fabrice curā gerit:ꝫ domus sue nō muroꝝ tēpli. Hij sūt q̄s ꝓpha ꝯmēorat suscitabo pastorē q̄ delicta nō visitet. Qꝺ de qꝫ si visitāt nō q̄ꝺꝫ ī virga iniq̄tatis subditoꝝ· sꝫ in verberib9 pc̄ta coꝝ· n̄ ea visitacōe q̄ scriptū ē· req̄rā oues meas: et visitabo eas sic pastor visitat oues suas:ꝫ visitāt bursas· palpāt delicta q̄ merito audiēt: vos dispsistis gregē· deiecistis eos ⁊ non visitastis· quod crassū est cōmedistis· qꝺ infirmū non visitastis· quare inquit ꝓpheta visitabo preuaricacōes syon Et iteꝝ visitabo sup viros defixos fecib9 voluptatis videꝫ ⁊ auaricie. Qui igitur habet aures audiendi audiat· ⁊ in tātis periculis ꝯstitutus sit cautus· agat iuxta eius officio incumbentia: et vitabit cuncta discrimina nocentia.

Capl̄m xix· de prerogatiua ⁊ magna vtilitate officij canonicoꝝ· ⁊ quanti sit honoris et reputationis· et quid eis ꝯgruat· Demū de innumeris huius status oneribus ⁊ afflictionibus defectibus et periculis.

Canonicus sic honestū hʒ nomē:sic salubrrimū in eccia mīsteriū gerit· dictus est· n· a canone vel regula q̄ cūcta ordinat ⁊ dirigit. Canonici itaq3 regulati et disciplinati dicunt̄· quippe q̄ sua elecōe regulatiōe ac disposicōe eps eligit̄· q̄ est vertex et norma cꝫlibet ecclie· q̄ ⁊ scd̄m sacros canones cūctoꝝ ē preordinator. Nec ab re sancti patres canonicos ꝯsiliarios episcopi fore decreuerunt· quare ī corpore reipublice cordi recte comparant̄. Naꝫ veluti a corde ī corpe naturali est vita

et regimē sic a canonicis epm eligētib⁹ et ei ꝯsulētib⁹: regimen et oīm pene in ecclesia agendoꝝ regimen et directio ꝓcedit. Que res agit ut nō pua sit canoīcoꝝ honoris et tituli ꝑrogatiua. q primū in ecclīa gradū eligūt sibi et dirigūt. qre hmōi status et vite forma non mō honoris: sed et emolumenti in dei ecclīa plimū habet. Demū hic viuendi mods trāquills atq securs admodū est: nullam cure aīaꝝ sarcinā hn̄s. q fit ut minor doctrine atq etatis idoneitas eis sufficē videat. Unde qz libertatis obtinet satis. net ad sacros artat ordines. quippe quib⁹ ad seculū redire et sub sancto viuē mr̄imonio libet. Veꝝ hs vite miserias cruciatus et defects. calaītates ac picula tuipse audi: q tā libent hs status dulcia auscultasti. In pmis itaq canonics q ut ais nomen a regula traxit: an sub regula viuat oro considera. atq hic repete que supra d̄ epis et cetis clericis in ꝯmuni diximus. xij. hs libri caplo. Demū quo pacto canonics a regula dicat ignoro: q canoīce et sub regula nō viuit. q ut ceta taceā scd̄m regulas canonicum: plures prebendas obtinent. et vnus ipse plurimoꝝ forsan melioꝝ loca occupat: quippe cū non satis est ut vnus seruiat: dānabiliter mltoꝝ seruitia intercipit. Demum quanto liberiores sunt canonici: tanto licentis in plima debacant vitia. nec vna vni sufficit muliercula. nisi retentam ī domo habeat ut vxorē. ꝯcubinas vo et adulescentulas qrū nō est nūs. Sed et quō sub regula viuāt non video: q epis non obediūt. resistūt. sepeq ī eos ꝯspirāt. arma q mouēt. atq ne iuste ab ecclesie pn̄cipib⁹ puniant: iniuste se pn̄cipib⁹ seculi federant: sed et famulant. Et ut paucis agam. in tribus locis canonici versat officiū: ī altari videlicet: ī choro. ac in caplo. In altari ingēs reuerētia exquirit. In choro hoēstas et dinoꝝ deuota decātacō In caplo moꝝ correctio. ac agendoꝝ. vnitas et vtilitas. ꝑ his canonici in altari irreuerentiā vendicāt. ī choro

dissolucōēȝ· ī caplo lites. ¶ Ad altare inꝗ̄ irreuerent̄
accedūt· q̄ vt ait Hugo licȝ ablutis maib᷒ lota facie
albis vestib᷒ appropiquēt: tm̄ p᷒uso ope· polluto ore·
immūdo corde: xpi corp᷒: sac̄ vasa ptingē nō erubescūt
Deniqȝ ad altare accedit elat᷒ ad humileȝ· iratus ad
mitē· crudelis ad clementē. Accedit huius ad dn̄m nō
caritatis supne amore: ȝ pdēdi corpal' stipēdij timore
nō deuocōe: ȝ coaccōe. Accedit rursus turbat᷒ ab aliq̊
aut alios turbās. Accedit inꝗ̄ canonicus ad altare
van᷒ curiosus voluptati subdit᷒. Accedit ad mensā
xpi: nō nisi aliq'd tpalit̄ acceptus· ȝ veꝝ est q̄ accessit
ad ihm Petrus: tm̄ accessit ⁊ iudas· ȝ q̊ pacto deuote
accedēt: q̄ legē dn̄i nec sciūt nec discūt. Vacāt· n· otio
et ꝯmessacōib᷒· nō libris: nō ꝯtēplacōi: nō vtili accōi
studēt· terenis inhiāt· tpalia sapiūt· assidui ī plateis·
in ecc̄lia rari tardi ad p̄dicandum· parati ad leporis
vestigia inuestigandū· velociores ad congregandos
canes: q̄ ad alendos paupes: plures illis ad mensam
seruiūt: ad missā nullus. Cifus eoꝝ calice preciosior·
equ᷒ missali carior· cappa eoꝝ casula pulcrior· camisia
delicatior alba. Non igit̄ eoꝝ sacrificijs deus placat̄:
ȝ indignat̄· q̄ scriptū est oro iusti inpinguat altare·
depcatio impij nō liberabit eū. Et iteꝝ· spreuit dn̄s
altare suū ppt̄ iniq̄tatē mīstrantiū. ¶ Rursus q̄liter
in choro versent̄ discutiendū ē· vbi tāto deteriores in-
hoēstioresqȝ canoīci degūt: q̄nto hoēstiores ēē debēnt·
vbi mēte vagi· attoniti ocul'· habituqȝ dissoluti· pspi-
ciūt per cācellos nō paupculas· ȝ mulierculas· aliud
cantāt· aliud cogitāt. In choro sl' corpore· in foro sūt
mente· mane ī theatro· sero ī ecc̄ia· ibiqȝ nūc int᷒ nūc
foris exeūt inq̄eti· psalmoꝝ verba nō pnūciāt: quib᷒
cātare pudori existimāt· q̄ si verba aliquātō pferūt:
eoꝝ sensū nō attendūt· nescientes illud Greg᷒· q̄ vox
psalmodie cū ex cordis deuocōe agit̄: deo p intēcōem
mentis ꝯiungit̄. Alij cantant: ȝ nō q̄ libri habeant.

cantant ut placeant ppl'o magis q̄ deo· tāta q̄buldā
leuitas ē vocis: q̄nta ⁊ mētis· frāgit vocē q̄ nō frāgit
volūtatē· seruiat ꝯsonantiā vocū nō morū· quib9 ait
greg· q̄d p̄dest dulcedo vocis: si adest aspitas mētis
Tandē cātant nō cū dauid iux̄ arcā dn̄i: ẜ in palacō
cū herodiade ut placeat discumbentib9. Merito igit̄
chorus eoꝝ nō exultacōis: ẜ deploracōis effectus ē· ut
dicē cogant̄ cū Hieremia· versus ē inq̄t ī luctū chor9
nr̄. Sed q̄d hec. Vereor ne veꝝ sit canonicos nr̄i tp̄is
fruct9 nō facē suos· cū p̄imi choꝝ nō eēnt ingressuri:
nisi aliq̄d extorq̄rēt. Alij vnice intessentes hore: toti9
diei emolumenta rapiūt. Alij sterilib9 officijs sterile
exhibēt obsequiū· piguiora v̄o officia frequētāt. Alij
falso infirmant̄: ut distribucōes pcipiāt· ⁊ in domib9
dilitescāt. Alij ut ita dixeri infortūata hora q̄ intsūt
nō dinoꝝ decātacōi: ẜ secularium negociacōi: nec dinis
officijs: ẜ hūanis ꝯmercijs: n̄ orōi: ẜ vane ꝯfabulacōi
vacant. ¶ Deniq̄ ad capl'm canonici acced ūt sed ut
litigent· ut p̄ch dolor vbi litigia sopiri deberent: ibi
nascantur· ibi culpa augeatur: vbi deleri debuit· ibi
discordias gingnūt· ptes ꝯstituūt. Et ut paucis agā
q̄tiēs canonic9 capl'm ingredit̄: totiēs domū piurijs
redit· prece· n· aut precio· odio· fauore a timore longe
aliud ꝯsulit: q̄ aut ꝯscie aut ec̄ie vtilitas exposcunt·
ibi nō modesta discussio: sed clamorosa cōfusio· fitq̄
capl'm officina discordie: cū esse debuit mr̄ cōcordie.
Congregant̄ nō ut se corrigant: ẜ detrahāt· nec fit de
aīab9 sermo: ẜ ipsi loquunt̄ de extrinsecis· ducūt ad
capl'm oues ⁊ boues. Et ut paucis concludā· ibi nec
Maria locū h̄t: nec Martha cōpescit̄· q̄ n̄ bona actio
vētilat̄: nec Marie silentiū custodit̄. Taceo de elecōe
epoꝝ· in q̄ caro ⁊ sanguis ac māmona iniq̄tatis lōge
pl9 possunt q̄ ordo iustitie ⁊ vnitatis Cū v̄o capl'm
canōicos creat a ceca ꝯfert beneficia nō ad merita: sed
ad volita dirigūt vota sua· nec ad lōgiora obsequia

sed ꝓpinquiora trahunt ꝯmercia. Veluti vnus ex sanctis ecclesie doctoribus nō tā elegant q̄ facete ī ecclesia argētina accidisse refert. In ea .n. cū de ꝯferēdis ītis in ea ecclesia vacātibus p̄bendis nō bonū discordarent. alius nepotē puerū: alterū filiū: alterū ignobilem frēm noīantibus. Quidā romanus inibi canonicus asellū q̄ plus q̄ .xx. ānis ei seruierat noīauit. asserens in ꝯsciā: qꝛ ꝓpter diutina seruitia q̄ asinus ecclesie fecerat: dignior cūctis noīatis erat. Quis igit̄ ea oīa recolens iocūdus trāquillus aut securus ēē p̄t: Et ut inquit Bernar. q̄s in tātis piculis ꝯstitutus ac tātis bonis destitutus: nō int̄ vrget̄. non vrit̄ nō cruciat̄: Quis igit̄ h̄t aures audiēdi audiat. et int̄ tot miserias laqos ⁊ picula sit cautus. viuatq̄ sub regula q̄ a regula nomē accepit. Non .n. timebit eterna supplicia: si studebit vitare secula vitia.

Ca. xx. de p̄eminētia nēcitate ⁊ vtilitate officij sacerdotū curatorū. rectorū curā aīarū habentiū. Demū d̄ plimis h9 status laboribus ⁊ calamitatibus defectibus ⁊ piculis.

Rectoris curatiq̄ sacerdotis eximia est dig̃tas atq̄ p̄ncipiū. salubrrimū q̄ misteriū. Habet .n. ī p̄mis illū familiarissimū atq̄ salutiferū ad veri corpis x̄pi accessū assiduū: in q̄ est redēptio vita ⁊ salus nostra. Demū q̄nti honoris ⁊ emolimēti t̄palis h̄ ecclesie officiū existat: beatus Aug. patenter insinuat. Nā illud ap̄li exponēs. p̄sbiteri q̄ bene p̄sunt duplici honore digni habent̄. sic ait. presbiteri q̄ bene p̄sunt vita ⁊ doctrina: digni certe habent̄ a subditis duplici honore. sc3 ut sp̄ualiter eis obediant. ⁊ exteriora bona ministrent. Nec solū honore sublimi premiari debent: s3 ⁊ tereno. ut non contristent̄ indigentia sumptuū t̄palium. et gaudeant obedientia sp̄ualiū. Demū ex eo rectoris ⁊ curati dignitas honor ⁊ vtilitas cōprehendit̄. qm̄ ut inquit Greg. nazanzenus. spiritiuale est eius officiū:

mediatorē esse ꝓ'li apud deū. Unde Rabanus. non qualiscūq; dig̃tas sacdotū est. Huic. n. sorte datū est: ut mediator sit int̄ deū ⁊ hoīeȝ. ut p̄ eos gen⁹ hūanū creatori recōciliet̄. Ad de. hic p̄ ꝓ'lo orat. hic sordes ei⁹ abluit. hic vice xp̄i pc̄ca ꝯdonat. hic claues regni celoꝝ penitētibus aperit. hic baptismū quo xp̄i noīe censemur ⁊ ei ꝯiungim̄. ceteraq; mīstrat salubertima sacm̄enta. ut merito de illo dici possit qđ scriptū ē. q; ip̄e ꝯmedit pc̄ca ꝓ'loꝝ. ¶ Supest ut h⁹ officij calaītates. afflicōes. defect⁹ ⁊ p̄icula succīcte narrem⁹. quoꝝ p'lima in xij: h⁹ scđi libri ca° deseruimus. cū in ꝯmuni clericoꝝ oīm miserias. onera et labores tetigim⁹. ꝟ et illis nōnulla addenda sūt. q̄ inesse ceteris ecc'liasticis officijs dixim⁹: p̄sertī cū de canoīcis egim⁹. Parua tñ ex multis singulari⁹ eis cōgruentia afferemus. ut vnusquisq; nisi mente obcecat⁹ existat: facile h⁹ vite formule calamitates ⁊ p̄icula ꝯspiciet. Fateor igitur sūma est dignitas. sūmus honor curā aīaꝝ habere. qđ ex eo facile ꝯspicit̄. qm̄ sūma est hōīs p̄rogatiua corpoꝝ. rerūq;: quibus nō paꝝ aīe prestant regimen gerere. Sed oro ꝯsideret rector qualis ipse debeat esse. qui cet'os regendos imo corrigendos suscipit qđ tāto est p̄icl'osi⁹: q̄nto pauci sese corrigāt. Attēdat curat⁹ vires suas q̄ aīaꝝ sarcinaȝ sup humeros portat. Nō enim teste Crisostomo dignitas. nō officiū facit sacerdoteȝ: sed sacerdos officiū. nec loc⁹ sanctificat hoīeȝ: ꝟ homo locū. Ideo subdit. q; malus sacdos á rector de suo mīsterio crimē acq̄rit: nō dig̃tatē. q̄. n. alios purgādi curā suscipit: alijs sctior purgatiorq; esse debet. Unde ideȝ Crisos. magna est ꝯfugio. magnū p̄iculū sacdotū: qñ laici inueiunt̄ fideliores eis atq; iustiores Quō aūt nō erit ꝯfusio. illos ēe inferiores subditis: q̄s etiā eq̄les esse ꝯfusio est: Sed int̄ cetera ī eo sacerdotū curatoꝝ imminēs p̄iculū versat̄. q; non modo sua: ꝟ ut ait ysidorus populoꝝ iniq̃tate dānant̄. si eos aut

ignorantes nō erudiūt· aut peccātes nō corrigūt· qđ
et beat9 Greg· testat̄· ait· n· q̄ꝛ sac̄dos causa est ruine
ppl'i. Quis· n· se pro ppl'i peccatis intercessor obijciet: si
sac̄dotes q̄ eam curā hn̄t grauiora ꝯmittant: Quare
merito grauissimo supplicio sꝰ destinati· sꝰ· n· eodē teste
Greg· veluti aque sacri baptismatis· q̄ pcc̄a baptiza=
toꝝ diluēs: illos ad regnū celoꝝ mittit· ⁊ ipa i cloacā
descendit. Qui· n· alioꝝ delicta in se suscipiūt: nō taꝫ
suaꝫ q̄ꝫ alioꝝ vitā inspicē debent· q̄ꝛ quoꝝ sudoribus
viuūt· quoꝝ sangne laute pascunt: dignū est ut eoꝝ
culpis plectant̄. Hic idē greg· q̄ de oblacōib9 fideliū
viuūt· q̄s illi ꝑ peccatis suis obtulerūt· si ꝯmedūt et
tacēt: eoꝝ procul dubio peccata māducāt. Quare nō tā
rectoꝝ dig̃tas extollēda ē· q̄ꝫ illoꝝ piculū deplorādū·
qđ bernar· sūmis eiulatib9 lacrimat̄ inq̄ens. Egressa
est iniq̃tas a sac̄dotib9 tuis dn̄e· q̄ vident̄ regē ppl'm
tuū· nō est iam differētia· ut ppl'us· sic ⁊ sacdos. Heu
heu dn̄e de9 q̄ꝛ ipi sꝰ in ꝑsecucōe tua ꝑmi q̄ vident̄ in
ecc̄ia tua ppl'm regē. Quis· n· aīaꝝ rector int9 nō affli=
get̄: cū sciat curā subditoꝝ suo piclo suscepisse: De q̄
scribit sapiēs· defixisti extraneū manū tuā illaq̄atus
ex verbis oris tui. Quis est curat9 aut rector q̄ infir=
metur· cū infirmo subdito: Quis cum scandalisato
vrit̄: Quis cupit fieri pro fratre anathema ⁊ subdito:
Quis ponit aīam suā pro subditis: Quis curat9 est
samaritan9: q̄ ligat vulnera subditi: Quis facit secū
miaꝫ: Quis ducit eū i stabulū ecc̄iaꝫ dei: Quis reddit
que vltra ei nc̄ria sūt· q̄ vtinā vite nc̄ria nō auferret:
Quis curatus hodie est alter Joseph q̄ frumenta in
egipto diuidat· cum sint ꝓmptuaria eorum plena:
Quis liberat paupem a potente· ⁊ inopē cui non est
adiutor: Quis rector est hodie merentiū consolator:
Quis ut alt̄ Job de velleribus ouiū suaꝝ imo ecclesie
calefacit paupes: Quis viatorib9 hostia apit: Quis
curatoꝝ dicē poterit cū Moyse· tu scis bene quia nec

asellū nec q̄d aliud accepeci ab eis nec queq̄ꝫ afflixeri: Quis cū samuele audaci aīo dicet subditis loq̄mini corā dn̄o ꝛ corā xp̄o eius: vtrū bouē cuiusq̄m tulerim aut asinū· si quē piā calūniatus sū· si obp̄ssi aliquē· si de manu cuiusq̄ꝫ munꝰ accepi illudq̄ꝫ restituā vobis: Quis cū Ambrosio vasa sua ꝯflat: ꝛ dat captiuis et paupibꝫ Quis cū paulino nolano ep̄o ut inq̄t greg· p redimēdo filio parrochiane vidue· mitrā ꝛ baculū et indumēta pontificalia vendit: Sed ēte iaꝫ mutatꝰ est color optimꝰ· ꝛ disp̄si sunt lapides sanctuarij· qui merito sꝫ etiaꝫ rectores q̄ disp̄si sꝫ· nō solū ī plateis: ſ in capite plateaꝝ· qꝛ publice hōrari volūt de imagīe sc̄titatis· in q̄bꝫ nō est virtutis existentia n̄ veritatis. Sūt· n· fermento phariseoꝝ q̄d ē ypocrisis saginati· q̄ mesto vultu cū fletu ad altaria dn̄i virtutū accedūt· in q̄bꝫ sp̄ūſſctus nō habitat· q̄ vt inq̄t scrip̄tā effugiet fictū· merito repellit eū dn̄s et munera eiꝰ· qꝛ nō vero corde accedūt. Quos pulcre malachias signat· opie· batis inq̄t lacrimis altare domini· ꝛ fletu et mugitu gemebatis· ut vos populꝰ sacrificaret. Et ut paucis multa pertingam· solum eis curati ꝛ rectoris nomen relictum est· cura ipsa atq̄ꝫ regimen perijt. Deficit eis pietas· mansit auctoritas· q̄ galli erāt: castrati effecti sunt· canes nō valentes latrare· rectores plebiū vacce samarie sunt· ꝛ ditati nō mugiūt· nec via regia gra· diuntur. Hij ut dicit Bernar· nō taꝫ facile optarent honores: si cure ꝯsiderarent labores. Nec modo ea q̄ diximus pericula rectores ꝛ sacerdotes comitanꝫ: sed alia cōtra ordinis et officij sui naturā damnabiliter amplectunꝫ. Sūt· n· inuidi ꝛ inobedientes sup̄ioribꝫ q̄bꝫ inuidēt ꝛ detrahūt. Rursus nouū curati facinꝰ cōmittūt. Nō· n· contentanꝫ ceteris rectoribus viuos: sed mortuos subtrahere parrochianos· p̄curant enim sibi in testamētis aliq̄d relinq̄. Taceo qꝛ sacramentū penitentie mīstrantes in ip̄m sacramentū cōmittūt.

Imponūt·n·penitentibus missas·q̄s ipsi pecunia se celebratos pollicent̄·peītētias nō discretas imponūt· nl'li sł' illis casus reseruati·certati ōm̄s de ōib⁹ absol- uūt·missas et cetā eis incūbentia ꝑ defunctis onera nō ꝓsoluūt·celebrāt nō recōciliati·vocati ꝯfessiōes nō audiūt·pleꝝq̧ sine sacm̄entis subditi eoꝝ negligētia moriunt̄·admittūt excōicatos ad diuina·nō p̄dicāt ꝑ̄ se:ꝫ a ꝑ̄ se p̄dicant̄. Quo·n·pacto p̄dicabūt:q̄ l'ris operā nō dederunt: Aut quō alios docebit:q̄ nullus docuit: Sed verū ē illud celestini in q̄daꝫ ep̄la qd̓ ante Hiero·dixerat·q̄a abiectissime artes addiscunt̄·solū sacdociū vilis est qd̓ ante sumit̄ q̄ addiscit̄·auidius querit̄ q̄ cognoscit̄·facilis tribuit̄: cum tn̄ difficilius impleat̄. Denīq̧ rectores aīaꝝ facti sunt corpoꝝ suoꝝ crassatores·impīguati·n·dilatati ⁊ incrassati·buccas rubentes habentes·diuersis epulis saginati facile ut inq̄t Hiero·spumāt ī libidīes. Sed q̄d taꝫ ꝑfunctorie loquim̄ de vinolentia·de crapula ac ceteris gule irri- tamentis sacdotū et alioꝝ q̄ ecc'iastico noīe censent̄: Qui aiunt ꝯmedam⁹ ⁊ bibam⁹ ⁊ moriam̄·q̄ viuūt ut comedāt·quoꝝ de⁹ venter est·q̄ ventri vacant·et ad ventrem ut ad eoꝝ sūmam felicitatē et finē cūcta ordināt·nec eis satis est vti cibis q̄ in ea qua degunt patria nascunt̄:sed deū ⁊ naturā emendāt. Nā vltra matinis et forensib⁹ vinis·ac cum magnis impensis adductis ferculis saginant̄·quibus non vna sufficit ꝓuīcia diūsitate vinoꝝ letant̄.nō ꝯsiderātes·q̄ vni⁹ vini potus patriarchā Noe p sexcentos ānos sobriū: temulentū fecit·⁊ ut Hiero·in quadā ep̄la ait. Loth per ebrietatē insciens libidini miscuit incestū·et qd̓ dictu mirabile ē·quē sodoma nō vicit:vina vicerūt. Sacerdotib⁹ enim lex ꝓhibet vini vsum:sed et cetis qui presunt ne obliuiscant̄ iudiciorū dei·modernis vero sacerdotib⁹ ⁊ ecclesie mīstris longe magis mera abhorrenda forent·quibus digtas honorabilior est·

et ꝑatio sctior· q̄s vinolentia ac ipsa exq̄sita epulaꝝ
auiditas· misteriū vilificāt· ꝑsonas dehonestāt· ꝯū-
sacōēz decipant· ⁊ postremo ceteris lasciuiēdi causā ꝓbēt
Teste· n· greg· cū maiores voluptati deseruiūt: nimiꝝ
minoribus lasciuie frena laxant̄. Taceo ꝯmemorari
dilectā ab eis philargiā id ē amorē pecunie· plurimi
certe eoꝝ auꝝ sitiūt· aurū bibūt· ut consecuent carni
et sangni. Rectores moderni nō pastores: ſ raptores:
ouium tonsores· non ad viridia pascua ductores· nō
piscatores: sed negociatores· nō dispensatores bonoꝝ
crucifixi: ſ vorатores· sic sua falso querūt: ut que vera
sua sūt ꝑdāt· ꝑ pecuniꝭ celebrāt· corpus xp̄i vendūt
cum iuda· de māmona iniq̄tatis sacramēta mīstrāt.
Vereor satis an rem sac̄menti conferant· sacra emūt·
sacra vendunt: ſ grām non infundūt quā nō habēt·
aiunt nihil accipim⁹ gratis· nil dam⁹ gratis: dicētes
qđ ꝯparauimus vendimus· q꜡ mercatores pati sunt
vendē q̄ carius ipsi emerunt· ſ his lucꝝ est in bursa·
dānum in ꝯscia· nulla in eis grauitas· ⁊ ut ait canō
nihil ī eis defendit industria. Sed audi q̄ꝫ acerbe eos
ꝯminat̄ ecclesia quā offendunt. Ipsa· n· clamans ad
sponsū ait· duplici ꝯtricōe cōtere eos dn̄e de⁹ noster·
q꜡ tanta rapacitas· tanta ꝓteruitas· tanta segnicies·
duplici eos pena ꝯterit anima ⁊ corpe dū hic egere ⁊
in labore inutili viuē· ⁊ bonis suis gaudere nō sinit·
tandem gehennā vsq꜡ ꝑducit. Qui ergo aures habet
audiendi audiat ⁊ int̄ tot ꝑicula positus: viā querat
securitatis· q̄ tam ꝓpinqu⁹ est discrimini tēpestatis·
narrata pericula non pauebit: si curam subditorum
digne tenebit. Paucula certe de cūctis eccłiastici stat⁹
dignitatibus officiꝭ ⁊ ordinib⁹ enarrauimus· dulcia
parit̄ ⁊ amara tāgētes. Quare iam faciem⁹ finem· q꜡
finis nō esset: si quis conaretur plene narrare· cūctas
miserias ⁊ labores· aculeos et ꝑicula h⁹ status videlꝫ
pontificalis et sac̄dotalis. Veruntn̄ ne q̄s ista legēs

ex tāta mltitudine laboꝝ ⁊ ꝑnitate piculoꝝ statum ecciasticū pfectū et dignū· aut reprobet aut damnet: intelligat sane pdicta vera ēē ď illis epis ⁊ clericis· q̄ male negligent ⁊ pfunctorie curā pastoralē gerūt q̄bꝫ predicta ⁊ maiora picula pata sl̄t. Si tñ digne admi- nistrāt: eo maiora glie pmia hñt destinata. Et h̄ est qđ paucis verbis dicit Aug· qꝛ nihil piculosius· aut dānabiliꝰ in h̄ seclo epi ⁊ presbri officio: si pfunctorie agat· sicut nec beatius ⁊ deo acceptius: qꝫ si eo modo militet q̄ impator nr̄ iubet. Itaqꝫ nō est piculum in statu: ſ abutentibꝫ statu· nec est reprobacō ī digtate: sed in deturpantibꝫ dignitatē· in qua nimirum si sit multitudo laboꝝ: vbi ē excellentia honoꝝ ⁊ pmioꝝ.

Ca· xxj· de scđo statu spūali videlicet religiosoꝝ· ⁊ de motiuis ⁊ autoritatibꝫ ad pbandū statū ecclesiastici ordinis simpl̄r preferendum esse statui religionis· et p consequens ecclesiasticū ordinē esse preeligendum.

Vperest agere de scđo statu spūali videlꝫ reli- giosorū· ⁊ pmo adducunt rōnes ⁊ motiua ad pbandū statū ecciasticū simpl̄r pferendū esse statui religiōis· ⁊ p ꝯsequēs videt· qꝛ epi ⁊ ministri ecclie in digtate ⁊ pfecōe statꝰ sint religiosis preferēdi. Primo enī illud apte pbare videt Hiero. Naꝫ et ad rusticū monachum sic inqt· viue ī monasterio: ut clericꝰ esse merearis. Et iteꝝ aliꝰ sapiēs: vix bonus monachus mediocrē clericū facit. Et iterū ad heliodorū· alia est causa clerici: alia monachi. Clerici oues pascunt: ego pastor· illi de altari viuūt: ego ut securis q̄si ad radicē arboris infructuose poīt: si munꝰ ad altare nō offero Et iteꝝ· mihi añ pſbiteꝝ sedē nō licet. Illi si peccauo licet me tradē sathane. Vides gͦ digtatē ⁊ excellētiā clericoꝝ super monasticam vitā. Deniqꝫ q̄s dubitat bonum publicū preferendū esse puato: Constat aūt

clericoꝝ ⁊ prelatoꝝ vitā magis ꝑlo fructuosā fore q̄ꝫ
religiosoꝝ· ut· n· dicit greg· nllm deo magis accepta-
bile est sacrificiū: q̄ꝫ zelus aīaꝝ. Clerici gᵒ cum magis
fructificēt· merito gᵒ eoꝝ stat⁹ monastice vite ꝓferēd⁹
est· q̄ ꝓprie dūtaxat saluti intēdit Demū nēo hesitat:
qm̄ helias longe ꝑfectioꝛ fuit q̄cunq̄ꝫ monastico viro·
q̄d ex eo maxie ꝯstat· q̄ꝫ xp̄s ioh̄ez q̄ int̄ natos m̄lierū
ali⁹ nō fuit maioꝛ ī ꝑfectiōe eū inducit· dicēs ī euāge-
lio luce· ipse p̄ibit ante illū in spū ⁊ virtute helie. Et
iteꝝ in matheo dicit· si vultis scire: ipse ē helias. Sup
q̄ verbo criso s· pulcre ad ꝓpositū loquēs· si talē aliq̄n
mihi adducas monachū: q̄lis ut ex aggtracōe dicā
Helias fuit: nō tn̄ illi ꝯpandus est· q̄ tradit⁹ ꝑplis ⁊
multoꝝ pcc̄a ferre ꝯpulsus: immobilis ꝑseūauerit et
fortis. Hij aūt sᵗ ecc̄iastici ⁊ p̄lati: q̄ ꝑploꝝ saluti ꝯtiᵘ
student. Sed nec illud obmittendū ē· qm̄ cui ampli⁹
committit̄: ille magis meret̄· si bene ministrat: q̄ꝫ ille
cui minus cōmissū est. Constat tn̄ q̄ꝫ viris ecc̄iasticis
et p̄latis ampli⁹ est commissū: q̄ꝫ monasticis viris.
Accedit qm̄ ꝑfectio seu sublimitas alic⁹ status non
acquirit̄ sine caritate iuxta illud· si habuero omnem
sciam ⁊ fidem· ita ut montes transferaꝫ: caritatē aūt
nō habeam: nihil sum. Constat tn̄ caritatē· ꝓximoꝝ
magis inesse clericoꝝ statui: ꝓpter animaꝝ curā quā
habent. Preterea si meritū vtriusq̄ꝫ status cōsiderare
libet· illud verissimū est· qm̄ meritum hoīs ꝯsistit in
liberādo innocentes de manib⁹ fortioꝝ ⁊ tirannoꝝ· in
quoꝝ ꝑsona dicebat Job· ꝯterebaꝫ malos ab iniq· et
de dētib⁹ illi⁹ auferebā predā. Q̄d magis fit p statū
clericoꝝ ⁊ p̄latoꝝ: q̄ꝫ monachoꝝ. Vnde hieroni⁹· ad
paulinū ait· q̄ꝫ sc̄a simplicitas solū sibi prodest. Et
quāto pl⁹ edificat ecc̄iaꝫ dei ex vite merito: tāto plus
nocet si ꝯtradicentib⁹ non resistit. Demū magnitudo
meriti cōsistit ī magnitudine conatus· ad vincendū
magnā ꝓmptitudinē et incitamentū ad pcc̄m· quia

inqt ecclasticꝰ·pfectus ⁊ btūs est·q̄ potuit transgredi et nō ē transgressus·facē mala et nō fecit. Talis ergo magnitudo conatꝰ potiꝰ ē ī statu ecclasticoꝝ:q̄ꝫ religiosoꝝ. Possent in hac re plīma adduci·ſ; breuitatis grā predictis rōnibꝰ ꝯtentoꝝ·q̄bꝰ q̄daꝫ ꝓbare videnť epōs et ceťos mīstros ecclīe in statꝰ ⁊ digtatis eminētia·et pfecōe pferendos ēe religiosis·⁊ p ꝯsequēs ecclasticū statū ēe peligendū. Verūtñ q̄d tenendū sit ī seq̄tibꝰ caplīs explicabiť.

Ca·xxij·de pma ꝯpacōe hoꝝ duoꝝ statuū·videl; q̄lit hij duo statꝰ clericoꝝ ⁊ moāchoꝝ se hn̄t alť ad alteꝝ ꝯpatꝰ·⁊ q̄s eoꝝ sit simplr̄ eligibilioꝛ q̄ntū ad eminētiam ⁊ pfectiōem status·ac etiam vite ⁊ sanctitatis.

COnsiderādū rursus occrit atq; discutiendū·q̄lit hij duo statꝰ seu viuēdi modi·ecclasticoꝝ videl; et religiosoꝝ·inuicē se habent alter ad alterū ꝯpatꝰ·respectu eminētioꝛis vite ⁊ pfectioꝛis status. In quo articulo licet plīma dici possent: breuissime tñ ⁊ sub quodā epilogo dicendū est scdm sctoꝝ doctoꝝ snīas illud esse verissimū·videl; epōs nō solū ceteros omēs oꝛdies ⁊ mīstros ecclie militātis:ſ; ⁊ cūctos religiosos·et regulares viros pfectioꝛi mō representare aplos·et ideo super omnes eminentioꝛes ⁊ in perfectioꝛi statu fore. Naꝫ manifestum est·ꝙ epi succedunt apostolis in regimine ecclīe. Vnde paulus ad eos ait·attēdite vobis ⁊ vniuerso gregi·in quo spūssanctꝰ posuit vos epōs regē ecclīaꝫ dei·quā acq̄siuit sangne suo. Pro q̄ re aptiꝰ declarāda presupponendū duximꝰ·ꝙ q̄tuoꝛ pn̄cipalit ⁊ singularit fuerunt collota aplīs a xp̄o·et epis eoꝝ successoribꝰ·q̄ magnā ī eis excellētiā:⁊ statꝰ perfectiōeꝫ designāt·⁊ in quibꝰ epi aplīs succedunt·⁊ eos pre ceteris imitantur. Primo virga potestatia in sulcepcōe tp̄aliū stipendioꝝ. Vnde ī matheo legimꝰ Precepit eis ne quid tollerent in via;nisi virgam:ut

noie virge pratem a xpo receptā: de recipiēdo tpalia stipendia intelligam⁹ ȝm Aug. Scdo claues ī iurisdicōe admistracōis sacmētoꝝ. Unde ait xps Petro. tibi dabo claues regni celoꝝ. Tercio data ē insufflacō spūs in remissiōe pctoꝝ Unde apud iohem legimus. insufflauit ⁊ dixit. accipite spm̄ scm̄. quoꝝ pcta remiseritis ꝛc. Sup q̄ verbo Greg. inqt licet intueri inqn̄tū culmen glie pducti sit apli: ut vice dei quibusdā pcta relaxent. quibusdā retineant quoꝝ nūc in ecclia epi locū tenent. Quarto data est dispticō linguaꝝ ī pdicacōe vbi dei. ut ī actib⁹ aploꝝ legim⁹. qꝫ apparuerūt aplis dispertite lingue ad pdicandū verbū dei. In his ergo quatuor epi aplos excellentiori mō repn̄tant. qꝫ qcūqꝫ religiosi. ⁊ ideo sit in pfectiori statu. Adde qn̄tū ꝓpter votū ꝑpetue cure ouiū suaꝝ. vsqꝫ ad aiaꝫ ⁊ sangnem. In q̄ re pfectiori mō aplos repn̄tāt: qꝫ oēs religiosi. Qd votū cure aiaꝝ in ꝯsecracōe sua fecerūt vouētes aīas suas ponē p ouib⁹ suis. in q̄ voto tā excelse caritatis oēs rligiosos excedūt. qꝫ teste redēptore. maiorē caritatē nemo hꝫ: qꝫ ut aīam suā ponat qs p amicis suis. Sūm⁹ g° grad⁹ pfectiōis ē ī epis. qꝫ eoꝝ dignitas pfectā caritatē iā acqsitā: requirit non acqrendā. Si vero seclusis epis psbros ⁊ ceteros ministros ecclie ad religiosos ꝯpare volū⁹: hꝫ triplicitꝫ ꝯsiderare ⁊ intelligē possum⁹ Primo quantū ad hūani conat⁹ volūtatē Scdo qn̄tū ad opis q̄litatē. Tercio q̄ntū ad vtriusqꝫ stat⁹ ꝯditatē seu pximitatē. Primo mō pfert' cp⁹ opi vl' stat⁹ statui ex volūtate opātis. Qui. n. pmptiori volūtate et cū maiori conatu facit op⁹ ad qd tenet': maioris pfectionis et maioris meriti est. Si ergo isto modo opera religiosoꝝ ⁊ presbiterorum adinuicem compentince: rtū est. que opera sint maioris meriti ⁊ maioris pfectionis. quia planū est. qꝫ illorum opera maioris meriti ⁊ pfectionis sūt: qui cum promptiori voluntate et cum maiori conatu ipsa operant'. Scdo

vero mō quantū ad opis q̄litatē: virginitas p̄ponit̄ coniugali vel viduali ꝯtinētie ī bono. In malo vero homicidiū p̄ponit̄ furto. Similit̄ vita actiua p̄ponit̄ ꝯtēplatiē· q̄ fructuosior. Cōtēplatia v̄o p̄ponit̄ actie· q̄ merito maior ⁊ pfectior· ſm q̄ modū ꝯpando aliq̄ opa particl̄aria q̄ faciūt presb̄ri: ſl̄t pfectiora aliquib ꝯ opib ꝯ ptic̄laribꝯ: q̄ r̄ligiosi faciūt· sic magis ē intendē saluti aīaꝝ: q̄ ieiunare: q̄ silentiū tenē. Et aliq̄ opa q̄ faciūt religiosi· pfectiora ſl̄t quibusdā opibꝯ: q̄ faciūt presb̄ri. Et ita isto mō habent se sic excedēs ⁊ excessa Sed tercio modo ꝯpando opera religiosoꝝ ad opera presbiteroꝝ in ordine ad p̄mā quiditatē ⁊ radicē a q̄ pgrediunt̄· puta ī ordine ad radicē illam q̄ religiosi totam coꝝ vitā deo vouē· ⁊ se ⁊ sua in x̄pi obsequiū perpetuo tradiderunt: longe sunt pfectiora quocunq; singulari ope presbiteroꝝ Et eodem mō in pfectione vita religiosoꝝ ad vitā presbiteroꝝ ꝯpat̄: sic infinitū ad finitū· ut dicit Anselmus in libro de silitudinibꝯ. Quāuis enī in bono abstinētia sumpcōi cibi p̄ferat̄: sumē tn̄ cibū cum aliq̄ x̄pē caritatē p̄fert̄ abstinentie In malo vero quāuis ad vlteriū p̄ferat̄ furto: furari tn̄ gladiū ad occidendū est grauis q̄ adulteriū. Sic quāuis p̄sbiteri in aliq̄ pticulari ope possint preferri religiosis: ex adiūcta tn̄ radice p̄petue obligacōnis· q̄ se ī x̄pi obsequiū religiosi tradiderūt· simpl̄r ī pfectiōis statu p̄ferendi sūt· ⁊ hāc opiōnē aliq̄ eximij doctores tenent. Alij vero affirmāt arcidiaconos et curatos et alios inferiores eccīe mīstros ēē ī excellenciori pfectiōis statu· ⁊ maxime x̄pter tria: q̄ eis specialit̄ cōueniunt. Prio x̄pē p̄tatē. Scdo x̄pē admīstracōēȝ officij. Tercō x̄pter hōris p̄coniū. P̄tatē·n·receperūt a x̄po ī psona discipuloꝝ· qn̄ dictum ē eis Luce·x. Ecce dedi vobis p̄tatē calcādi sup̄ serpētes et scorpiones· ⁊ sup̄ om̄em virtutē inimici· ⁊ nihil vobis nocebit· ac si dicēt· dedi vobis p̄tatē eijciēdi om̄e gen⁹ immūdanoꝝ spirituū

ab obsessis corpib9:ne putaret ee dictu de bestijs ut Crisostom9 exponit. Istud aut representat presbri in sacmentoru admistracoe. Administracois vo officiu receperut: qn dictu e i quacuqz domu intraueritis: pmu dicite pax huic domui. qz n bonoru oim pax mat est. sine q cetera inania st. Ideo xpus discipulis primo pace iussit offerre: tanqz bonoru oim initiu: quoru mistros eos faciebat ut Crisostom9 dicit. Hos aut repsentat presbiteri i euagelij pdicacoe i q pmo nuciada e pax Iux illo ad ro. x: qz speciosi pedes euagelisantiu pace euagelisantiu bona Istud aut resentant presbiteri in plebis cure suscepcoe. p q donec ipam tenent aiam: et vita ppria tenent expone. Sed hois pconiu recepert: quado reuersi cu gaudio dixerut dno demones etia subijciunt nob i noie tuo. Gaudebat n ut glo dicit qz qsi sublimes effecti tribiles hoib9 et demonib9 erat Hoc aut representat psbiteri in subditoru iurisdicoe et cohercone a qb9 si bene eis presunt: duplici honore debent haberi ut dicit Apls. j. Thi. v. Per hec igit q prime dicta st pcludut aliq doctores etiaz inferiores mistros ecce i eminetia et in pfectioe stat9 religiosis preferendos esse vel salte eos fore in pfectionis statu. Hac itaqz opinione pdicti doctores roborare vident per rationes et autoritates supius allegatas cum de excellentia et perfectione epoz et ministroz ecce actum est ad quas q religiosos inferiorib9 ecclesie ministris preferunt respondent prout in xxiij capl'o videbit.

Ca. xxiij de alia pparacoe hoz duoz statuu clericoz et religiosoz inter se adinuice. videlz quis sit eligibilior tanqz simpliciter humanior et tollerabilior.

Post pdicta pparacoz hoz duoz statuu videlz eccia-sticoz et religiosoz qntu ad pfectioez stat9: alia pparatio succedit: quis videlz hoz statuu clericalis vel

regularis eligibilior sit tanq̄ simpliciꝰ humanior et
tollerabilior. In q̄ re ut mihi sane videt̄ questio ipsa
facti est. vterq̄ .n. viuendi mod9 excellentissimus atq̄
sctissim9 est. ī q̄tū quolibet diuse vie ad salutē repiri
possunt. nec .n. xp̄s sponsus eccīe plene illi prouidisset:
nisi scd̄m diuisas infirmitates: seu vires suoꝝ fideliū:
sic diūsos viuēdi modos ad vnū tn̄ dei cultū tēdētes
instituisset. Hinc ip̄e ait. ī domo pr̄is mei mansiōes
multe sunt. Et iteꝝ scribit̄. ī via dn̄i alius sic. ali9 sic
ibat: oēs tn̄ non ad diūsos fines ſ3 ad vnū ppetātes.
S3 ut deo diūsis tn̄ gressibꝰ famulent̄. ⁊ si ali9 currat.
alius plane vadens: ei nō inuideat: cū vterq̄ metam
attīgat. q̄ diūsitas vnitas ē. q̄ ad vnū dei cultū diuīt9
ordiata. Ea igitur decora diūsitate atq̄ fulgida vni-
tate floret atq̄ splendet dei ecclia: tā3 pulcra fidelium
suorū vnanimi varietate. Nihilomin9 tn̄ inter istos
stat9 seu viuēdi modos ut s̄ tactū est. ex diūsis casibꝰ
et respectib9 alter istis: alt̄ illis eligibilior est. Vnde
ait Dionisius. nonnulli sunt in via perficiendorum.
et ad pfectōis acquisicō3 aliquo indigēt. qđ alijs nō
expedit. Nā ad depmendas passiōes: arta vita videl3
p abstinentiā ac exercitia et vigiliaꝝ expediret. Alijs
vo nō hn̄tib9 illas passiōes: nō congrueret. qui forte
defectus suos alio exercitio. vel diuine gratie auxilio
supplere possent. Nā veluti scd̄3 doctrinā apl̄i: in vno
corpe multa sūt mēbra nō idē offitiū hn̄tia. ⁊ qđ vni
ꝯgruit: alīi plerumq̄ est nociuū sine offensiōe corpis.
sic plerumq̄ vna viuendi forma q̄ aliqbꝰ ē ad salutē:
alijs cedit in pernitiem. et econtra. Profecerunt certe
sibi ⁊ multis ī ordine ecclastico: cōplures quos nūare
oposū foret. adeo ut dicē mihi rēe posset aliq's tāq̄ de
stellis celi: nūa si potes. Sic Nicolaus fulsit. sic Greg.
sūmus ip̄e pōtifex. sic Paulinus epūs nolanus licet
opulētissim9: ſ3 ⁊ ī regulari ⁊ monastica vita effulsit.
Item Basilius Benedict9 Hieronim9 Domic9 atq̄

Franciscus· et plurimi quibꝰ domus domini referta est· inter quos nonnulli aut diuino motu supernaq; inspiratione vocati: ꝗ varijs ex causis ex altero statu ad alterum aspirarūt· in quo beati euasere: sine tamē prioris status diminutione. Hinc Benedictus· hinc Dn̄icus et q̄mplures strictiore feruore deo famulari cupiētes· ⁊ seculi ꝯsortia fugiētes: ex clericoꝝ ordīe ad regularē vitam trāsierunt. Hinc rursus Aug9 Greg· eadem vocati inspitacōe ⁊ pꝛofitiendi fidelibꝰ vberibꝰ zelo succensi: ex monastica religione ad ecclesiasticum episcopalis ordis gradū sancte ⁊ meritorie ꝯmearūt. Vnusquisq; igit̄ ꝑ ut scꝫ Apl'm destinauit in corde suo: sic hāc vel illā viā eligit· vires suas ꝯsiderās scꝫ finē sibi intentū. Est·n· vterq; stat9 ut tactum est nō precepti: sed ꝯsilij et supererogacōis· nec imperatur: sed suadetur. Et veluti de ꝟginib9 Apl'us ait· q̄ pt cape capiat. Et de m̄rimonio scꝫ eundem Apl'm· pleꝝq; melius est nubere q̄ᵐ vri. Ita ī his statibꝰ dicendū est. In quibusdaꝫ forte vtilius foret: ut ꝑ sp̄uale m̄rimoniū eccīe nubāt· q̄si vltra vires inexptas sb stricta regulari vita retro respiciētes: vitam deserūt inceptā. Itaq; inexpertis imbecillib9 et infirmis putamus: q̄ status ecciastici ordis tanq̄ hūanior et tollerabilior est preeligendus· nisi altiori inspiracōne quis desup ad aliam vitam vocatus: ꝗ sp̄uali ⁊ corpali adiumēto roboratus fuerit. Accedit ad hoc· q̄a eligere actus est volūtatis ⁊ ꝟtutis· ꝟtus gᵒ ipa ꝯsiderāda ē iux̄ ph'm scꝫ electionē medij qd in rēa rōne ꝯsistit. Ecciasticus itaq; status attēta hūana fragilitate ⁊ ꝓmptitudine peccādi: q̄ndā viā mediā ⁊ rōnabilē viuēdi hr̄e videt̄. Habet·n· religiositatis satis· hr̄ et aliqd hūanitatis seu laxitatis. Qd si forte dicat̄ religiōis vitā etiā eodē respectu simpl'r fore eligendā: pro eo q̄ hr̄ tollerātias et moderationes suas ad iuditiū prelatoꝝ· nec vltra precipitur: q̄m rationabiliter supportari possit. Et q̄

dato q̄ quis in religione cadat: hẽt resurgẽdi remedia
propt̃ intencōz ad deū erectā. Habet deniq̄ frēs a q̇b⁹
iuuari pt̄. Fateor illud verū fore· tñ illud idē qd̄ eisdez
religiosis ex ꝑmissiōe fit: seu indulgẽtia clericis: fit ex
iure ꝯmuni· qd̄ ·n· tollerat̃ q̄ indulget̃: ꝯstat legi dero-
gare· atq̄ aliqñ ꝓhibitū ēē. ⁊ si aliqñ sine cā īdulgeat̃:
ꝯsciā vrgetur et intus bellū nascit̃: vbi q̇etari sperat̃·
maxīe ꝓpter instituta et artissimas cuiusq̄ religionis
ꝯstitucōnes: quib⁹ se artari vouerūt· et ad multa alia
q̇rū trn̄sgressio: q̄ ꝯtempt⁹ mortale plerūq̄ inducit pc̄tm·
que oīa nō ita arctiter clericis ꝯtingūt. Demū eaipsa
remedia· que religiosis ꝯpetunt ex tollerantia vel fra-
trum presidio: etiā clericis ꝯmūia ēē pñt. Circa scd̄m
vo q̇s status seu viuẽdi modus ꝓdicōꝝ ꝓeligẽd⁹ sit:
tanq̄m sanctior ⁊ ꝑfectior: dictū est in precedenti ca.

Ca· xxiiij· assignant̃ rn̄siones ad obiecta contra religiosos
ꝓ tuẽda opiōne illoꝝ: q̇ sentiūt religiosos ēē ī ꝑfectōri
statu: q̄m sint decani arcidiaconi et alij inferiores cle-
rici post epm̄: vbi discutitur: que sit perfectior vita ac-
tiua vel contemplatiua· et de eaꝝ adinuicem ꝯparacōe·
et de alijs hanc materiam tangentibus.

LIbet igit̃ ꝓ tuẽda illa opiōne que hẽt inferiores
ministros ecc̄ie· p⁹ epōs non eq̄ri religiosis quo ad
statum ꝑfectionis rn̄dere ad nōnulla obiecta superi⁹
adducta· que probare vident̃ arcidiaconos· curatos·
et predictos inferiores ministros ad religiosos com-
paratos perfectōrem: aut saltem equalem statū in ecc̄ia
obtinere. Et quanq̄m per ea que dicta sunt satis ra-
tiones ipse solute videantur: particularius tamẽ ad
singulas singule fient satisfactiones. Primo igit̃ di-
cebat̃: q̄ monachis licitū est trn̄sire ad statū ꝑsbroꝝ:
tanq̄ ad perfectiorem· q̇a ut inquit Hieronimus· et
transsumptiue in canone· xxiij· q· j· dicitur· sic viue in

monasterio ut clericus esse merearis. Rñdetur tñ q
monach9 tanq monach9: nõ habet offitium clerici
exercere. verutamen inquantũ litterati et docti sunt licite
possunt promoueri ad presbiteratũ. 7 curã mõachalẽ
alioꝝ habere. pfectionem tamen status non habet ex
illo transitu: sed ex perpetua obligacõne voti. Et ita
licet fiat presbiter non dimittit perfectionem mona-
chalem: ideo subditur in prefato decreto: multo tp̃e
disce: que postmodum doceas. et inter bonos semper
meliores sectare. Deinde adducebat illud Hiero. ad
Eliodoꝝ vbi dicebat hiero9. mihi scilicet monacho añ
presbiteꝝ sedere nõ licet: illi si peccauero: lic3 me tradere
sathane. Ex quo videtur curam animaꝝ habentes in
perfectiori ẽe statu quibusuis religiosis ꝯtemplacõni
vacãtib9. q̃ saltem in statu perfectionis ẽe. S3 dicẽdũ
est oẽs ministros ecc̃ie ẽe in pfectõis statu mo do quo
s̃ dc̃m ẽ vide3 ꝓpter offitij admĩstracõẽ. ꝯ talis pfectõ
stat9 scd̃3 eos qui hanc opĩo3 tenent: magis accipitur
ꝯpatiue q̃ ꝓprie. Vnde canones appellant statũ cle-
ricorũ gradũ quendã. ut inferi9 lati9 tanget̃. Postea
v° dicebat̃ bonũ publicũ pferẽdũ ẽe bono priuato. et
cũ curati gerant offitiũ publicũ: q curam aĩarũ. quo
zelo seu offitio scd̃3 Greg. nll'm ẽ deo acceptabili9. et
religiosi solũ intẽdãt ꝓprie saluti. videt̃ curatos ẽe in
pfectiori statu. Quibus rñdetur. q q̃muis absolute
intẽdẽ bono publico: sit maioris pfectõis q̃ intendẽ
bono priuato. hoc est in gñe opis pfectio. intendẽ tñ
pfecte bono priuato: vel saluti ꝓprie: prefertur illi qui
impfecte intendit bono publico. Zelus. n. aĩaꝝ sacri-
fitiũ est acceptũ deo. si ordinate fit. q̃ ordo ẽ: ut quis
primo habeat curã salutis sue. et p9modũ alioꝝ. q ut
scribit Math. xvj. et transsũptiue ĩ canone. Quid ꝓdest
hoĩ si vniuersũ mũdũ lucret̃. aĩe v° sue detrimẽtũ paciat̃:
Deniq rñdent alio modo. vide3 q ea que dicta sunt
bene probant curatos: et inferiores ministros ecclesie

si rite agant: posse esse ī pfectionis ope: ꝫ nō ī pfectōis statu. Quia predcī mīstri ecclie nō suscipiūt plebis aut parrochie sue curā cū ꝑpetuo obligacōis voto. qđ ex eo patet. ꝙ eā deserē pñt. ꝗ renūciādo. ꝗ ꝑ religiōis ingressū. soli gº epi cū voto ꝑpetuo suscipiūt curā aīarū. et ideo sine licētia aplice sedis illā deserē nō possunt. Rursus qđ obicit de Helia de ꝗ Crisos. dic. si talem aliqꝫ adducas mihi monachū: qlis Helias fuit. nō tñ illi ꝯpandꝰ ē. qui traditꝰ ē cure ꝑplo℞ ꝛc. Ad qđ dicit. ꝙ Crisos. nō intellexit de simplici psbro: ꝫ de epo. ꝙ si loquat̄ đ simplici psbro: nō intēdit preferre statū psbri statui religiōis. ꝫ intendit ꝙ piculosior ē statꝰ hñtis curā aīa℞: ꝙꝫ religiosi ī ꝯtemplacōe viuētis ꝛ. ꝑ ꝯseqꝫs ꝓuare se innocētem ī maiori piculo iudiciū ē maioris ꝟtutis. Sꝫ ꝙuis maior ꝟtꝰ requirat̄ ad ħ ꝙ aliquis se preꝓuet immunē a pcto int̄ ꝑplos ꝙꝫ ī religiōe: maioris tñ ꝟtutis ē vitare picula religionē intrādo ꝙꝫ nō vitare picula int̄ ꝑplos viuēdo. Item obiiciebatur ꝙ psbris et ministris ecclie magis ꝯmittitur. videꝫ cura aīa℞. ꝙꝫ religiosis. ꝛ ꝑ ꝯsequēs statꝰ est maioris perfectōis ꝛ meriti. Ad qđ đ. ꝙ aliqꝫ agē vel admīstrare dupliciť ꝯtingit. si. n. ille cui plus ē ꝯmissum maiora faciat. aut plus ꝓuiat: indubie plus meret̄: ꝙꝫ ille cui minꝰ ꝯmittit̄: ꝛ minꝰ faciat. ꝫ si ille cui minꝰ ꝯmittit̄ maiora et perfectiora faciat et plus seruiat magis meretur q̄m ille cui magis est ꝯmissum ꝛ minus seruit. In vtroqꝫ igitur statu clericorum et religiosorū ista duo reperiri possunt. per q̄ vis argumēti soluit̄. Ad aliud autem quod dicebat̄ de merito et perfectione quod consistit ī cura animarum. sup̄ responsum est in solutione ad argumentū. quod fiebat de publico et conmuni bono priuato preferendo. Subsequenter non obstat quod dicebatur quia liberare innocentes de manu perfidorū maxime perfectionis et meriti est. adducētes etiam illud Hieronimi. quia

sancta simplicitas solum sibi prodest· sed tanto plus nocet: si contradicentibus non resistit. Dicendum est quod illa magnitudo meriti intelligitur ex parte mētis· quando quis tantum proficit in contemplatione: ut propter deum velit intendere saluti proximorū· etiā cum aliquo detrimento contemplacōnis. Hoc enim modo certum est quod ad maiorem perfectionē caritatis pertinet quā simpliciter vacare contemplationi: Et hoc est quod Isidorus in libro de summo bono ait· bonū est igiť corporaliter remotū esse a mundo· melius tñ remotum ēē voluntate. Optimū autem et perfecti meriti est: utroqз esse semotum. Quod etiā dicebať quod magnitudo meriti ꝯsistit i magnitudine conatus ad vincendū promptitudinē peccandi· quia beatus est qui potuit trāsgredi et nō est trāsgressus· quae promptitudo magis inest ministris ecclie: quā in religiosis. Dicendū est quod magnitudo meriti homīs erga deum ex tribus pōt insurgere. Primo ex parte merentis: Secundo ex parte principij formalis quo quis mereť. Tertio ex parte opis meritorij. Si igiť magnitudo meriti pensetur ex parte merentis· quū aliquis ꝯtemplatione dei ⁊ in xpi amore tantum creuit: ut ad tempus cupit detrimētū pati sue fruicōnis propter xpi gloriam· ad procurandā proximorum salutem modo quo dicebat Apl's ad Ro· ix· cupiebam ego esse anathema a xpo pro fratribus meis· de quo Crisos· dicit in bello de laudibus eius· quod sicut ferrū in ignē missum non ē aliud quā ignis: sic aīa Pauli diuīa caritate incēsa· nō erat aliud quā caritas. Talis ergo puto magis mereť i vita actiua saluti proximorum intendēs: quā i vita ꝯtemplatiua· ꝯtemplacōi vacās. Vñ Paulus hoc eligit tanquā maioris caritatis ⁊ maioris meriti· electio enī non est nisi de maiori bono. Vnde dicit ad Phil· primo. Coartor enī ex duobus desideriū habēs dissolui et ēē cū xpo· quod mihi multo melius ē· permanere autē in caritate necessarium propter vos.

Et hoc confidens scio quia pmanebo omnibꝫ vobis ad profectum vestrum· super quo verbo dicit glosa· ꝙ eligit Paulus nõ quod sibi melius erat: sed quod multis expediebat propter caritatem que supeminet omibꝫ. Si vᵒ ꝯsideret̃ pͥncipiũ formale quo q̃s meretur: putãt aliq̄ ꝙ maioris meriti ẽ ꝯtẽplatiua vita q̃ꝫ actiua. Cũ .n. pͥncipiũ forle merendi sit caritas· sicut magis meritorium est: diligẽ deum scd̓ꝫ se q̃ꝫ diligere proximũ· sic maioris meriti ẽ vita ꝯtemplatia· q̄ dir̃e de suo gñe ordinat̃ ad dilectõꝫ dei scd̓m quẽ modum intelligitur illud Greg̃· vj· morali· vltimo ca· Marte cura nõ reprehẽdit̃. Marie vᵒ ꝯtemplacõ etiã laudat̃. quia magna sunt vite actiue merita: ꝫ cõtemplatiue sunt potiora. Verꝫ si ꝯsiderat̃ opus meritoꝝ: vident̃ se habere sicut excellentia et excessa· quia respectu meriti accidentalis· cũ tale meritũ detur scd̓m genꝰ opis maioris meriti p̃t ẽe actiua vita pocõr q̃ꝫ ꝯtemplatia. Et isto modo nedũ epi: sed presbiteri ⁊ sacͦdotes curã animaꝝ hñtes· in excellentiore ⁊ pfectiore statu sunt· q̃m religiosi. Et de istis loquit̃ Augꝰ Valerio· nihil est in hac vita difficiliꝰ· piculosius· laboriosius· epi· psb̓ri· aut diaconi offitio: si perfunctorie agatur: sed apud deũ nihil beatius: si eo modo militetur quo nr̃ Imperator iubet. Si vero vtrã q̃ꝫ seu vtramq̃ꝫ vitam sũmimꝰ respectu meriti essentialis· qd̓ rñdet caritati tanq̃m radici merendi· putãt aliqui simpl̓r maioris meriti ẽe cõtemplatiuã q̃m actiuã. Alij vero famosi et moderni doctores ꝯpando istas duas vitas adinuicem distiguunt· quia quantũ ad eoꝝ substantiam simpliciter pocõr: ⁊ p ꝯsequens preferẽda ẽ ꝯtẽplacõ· ut d̓ in c· nisi cũ pridem· d̓ renũtiacõe· ipa ẽ .n. securior et magis suauis· paucissimis indigens et propter se eligenda tanq̃m qetissima· quoꝝ cõtr̃ia contingunt opibꝫ actiue· ⁊ scd̓ꝫ hunc modũ ꝯpandi ꝯtemplatiua simpl̓r est melior· et preferenda actiue. Si vero ꝯpant̃

quantū ad eoꝝ vsū: tūc distiguūt. Nā qꝫ vsus respicit opis executoꝫ. Executo aūt actōis duo respicit· scꝫ ipsos ad q̄s est· s· subditos· ⁊ ipm̄ exeq̄ntē scꝫ plātū. Si pmo mō ꝯpent: sic actiua p̄ferēda ē ꝯtemplacōni· q̄a pluribus vtilis est· et magis fructuosa· ut ḋ in dicta decretali· licet illa sit securior et magis suauis· q̄a in fecunditate sobolis: lippitudo Lie Rachaelis pulcritudini ē prelata· ut dic̄ Greg· sup Ezechielē expōnēs illud erat Lia lippa: sed fecunda. Si vero ꝯparentur secūdo mō· aut est ad illud dispositus ⁊ idoneus: aut non· si non: tunc melior est sibi vsus ꝯtemplatiue· q̄a sibi p̄t ibi proficere· sed in actiua: nec sibi nec aliis. Si vero est idoneus· aut accedit vocatus et necessitatus: aut propria voluntate. Si secundo modo ꝯtemplacō precellit· qꝫ actiua nō precellit: nisi ꝑueniat ex coactōe et necessitate: si vero coactus: tunc simpliciter actiua precellit quo ad vsum eius· et sic siue cogatur ab hoīe vel ex caritate· vel propter necessitatem proximoꝝ· et talibꝫ melior est actiua: q̄m ꝯtemplatiua. Nā p talē actōꝫ augetᷣ caritas· et ad pferendū adūsa· ⁊ ꝯtemplādum optima· ⁊ sic sua actio est melior aliis: q̄m sua contemplatio· est etiam maioris meriti. Et sic patet qꝫ quo ad vsum vite presentis talis actiua est simpliciter melior ē status eius· et etiam opera magis meritoria. Fatemur tamen qꝫ contemplatio est realiter preeligēda · quia plures inueniuntur ad hoc idonei: qui in actione deficerent. Si tamen homo esset assecuratus· qꝫ populus indigeret· et qꝫ bene gereret illaꝫ curā etiam sine piculo peccati posset illam desiderare et se ingere· et velle magis hoc fieri· p se q̄ꝫ p aliū· neqꝫ hoc esset presumptuosum· qꝫ licitū est appetere maiꝰ meritū sic fecit Isaias. Itaqꝫ talis vita tanq̄m bona simpl'r est p̄eligenda. Ex quibus apte monstratᷣ quō intelligēde sīt rōes adducte p pte illoꝝ: q̄ putāt statū clericoꝝ inferioꝝ ab epo pfectiorē ēē statui religionis

Ca.xxv. de excellentia et laudibus vite monastice et religiose et de pluribus causis propter quas preeligenda sit quam alius vivendi modus.

Monasticam religiosamque vitam preconiis laudibus efferre non puto aliud fore quam lucem ipsam facibus adiuvare. hec enim hoc vite genus ea omnia que ad bene beateque vivendum conferunt que ad veram felicitatem conducunt et ut paucis omnia comprehendam. id habet proprium religiosorum vita: ut deo propinquior acceptiorque ceteris esse videatur. que enim inquit Apostolus adheret deo: unus spiritus est cum eo. Nam et hieronymus fatetur meliores non posse inveniri: quam qui in monasteriis profecerunt. Unde et Augustinus in libro de operibus monachorum illos sanctiores esse testatur: qui a conspectu hominum separati: paucis ad se prebent accessum sed deo contemplantur. Quis enim dubitat quin deserentes mundum et tumultum seculi et se a seculi oblectamentis segregantes: christo conformentur et ab eo facilius confortentur: Quod latius ipse Augustinus prosequitur super illud Apocalipsi. mulier fugit in solitudinem. sed neque illud pretermittendum est: quoniam in ceteris huius vite occupationibus et vivendi modis illud hominibus commune est: ut tempora transeant et non redeant. Religiosi tamen viri illud facile agere possunt. non tantum ne tempus fugiat: sed ne pereat. Occupantur quidem religiosi aliquando lectione plerumque oratione. nec altera alteram impedit: sed auget. Succedit demum divini verbi predicatio: qua deo nulla gratior occupatio esse potest. Demum itur ad bonarum artium studia. Discunt enim et docent scribuntque posteris doctrinam ad erudiendos salvandosque homines. nullumque illis tempus vacuum est. Et cum teste Cicerone. nihil dulcius bene impensi temporis memoria. hac locupletissimi sunt religiosi. In ceteris siquidem vivendi modis consideremus hominum tempora. Primo infantiam ipsam sive pueritiam in vanos ludos. Adolescentiam et iuventutem in libidinem et avaritiam. Senectam vero et senium in querelas. in cruciatus et dolores corporis. in suspiria. in lamenta consumimus. Religiosi vero

infantiā in artib⁹ addiscendis· in diuino cultu impri‑
mēdo. Adolescētiā vō ī alcōribus studijs. Senectutē
vō in docēdo· pdicando· deoq₃ vacādo ⁊ ↄtemplando
frūuose expendūt. Et ut paucis agam⁹ int̄ mōasticā
vitam et cet̄as viuēdi formlas illō int̄est· q̄ q̄ magis
illi nitunt̄ ut salui fiant: tm̄ isti conantur ut pereāt.
Animo q̄ntū illi nos ad saluādū inuitāt· adiuuāt·
atq₃ cogūt: tm̄ nosipōs prepedim⁹ Ceterꝝ religiosoꝝ
vita ex q̄nq₃ causis excellencōr atq₃ pfectōr cetis videt̄.
Primo q̄dez q̄ dignor· veluti quā xp̄s eligē visus est· ⁊
ap̄li secuti sunt. Scd̄o q̄ securior· nam ut inq̄t Aug⁹·
pro mille cadentib⁹ in religione: cadent decē milia in
seculari vita. Tertio excellentior ē vita monastica· q̄
dulcior atq₃ iocundior· nō eni habet amaritudinem
conūuatio eius· nec tediū conuictus illi⁹: ʒ gaudiū et
leticiā. Quarto q̄ sanctior et deo ꝓximior p adhesiōꝫ
ↄtemplacōis· vnde quidā₃ sapiens religiosoꝝ vitam
t̄ec p dextā₃ desigt· secularem vō vitam per sinistram·
vnde sup illo· leua ei⁹ sub capite meo: et dextera illi⁹
amplexabitur me. Recte inquit secularis vita sb̄ leua
eccie ponit̄: q̄ iuuat ad sustentationē. Sʒ dexta id est
vita religiosa· xp̄m sponsum eccie amplexat̄: dū eius
innocentie ⁊ ↄtemplacōnis amplexib⁹ delectatur. Sʒ
et his alia quinq₃ addenda sunt· ꝓpter q̄ monastica
vita pfectissima atq₃ excellentissima habet̄. Primo q̄
tpaliū solicitudinis minus h̄t. Scd̄o q̄a ad sp̄ualem
adhesionē maiorē₃ habet aptitudinem. Tertio quia
maiorē reconpensacōē₃ ab ea sperat. Q̄rto quia in ea
maiorē vn⁹quisq₃ habet sui p̄tatem et fruicōꝫ. Quīto
quia ī ea vn⁹qnisq₃ facilius vitat hūanoꝝ periculoꝝ
promptitudīes. Rursus monastici viri nedū in his:
sed plurimis alijs cunctis vite modis p̄ferunt̄. Alibi
eni negociātes foris: q̄eteꝫ q̄runt· quā religiosi inter se
habent. Illi tpalib⁹ studēt· secularib⁹ implicant̄· va‑
nitatib⁹ inuoluunt̄· et dum inferiores plurios habē

delectantur· ab interioribꝫ et superioribꝫ elongantur. Distrahunt͡ alibi hoīes propter ea que foris sunt· et infeliciter amittūt preciosiora q̄ intra se sunt· ut recte cū Bern· dicāt. Quanto magis ad mundū accedimꝰ: tanto magis a deo recedimus. Desiderāt· n· qui extra religionem degunt videri sapientes: dū operꝫ bonorꝫ penuria· et vera sapiētia stulti effitiunt͡. Credūt foris lucrari: dum seipsos perdunt· celestia appetere vident͡: dum carnei eis oculi sunt. Quanto magis ī tp̄alibꝰ reddunt͡ soliciti: tanto magis a sp̄ualibꝰ effitiuntur mendici. Ceci quippe sūt et duces cecorū· omīa enim disponere ordinare et scire presummūt: dum seipsos distrahunt. Illa preterea differentia inter seculares ⁊ religiosos aptissima est· qm̄ ut inquit Hugo de sc̄to victore. In illis vigilat sp̄itus dei: dū in ceteris dormit· viget in illis ratio· ī istis sensus· in his ratio exting= uitur· feruet in illis amor dei· ī istis amor mundi· hi mundū diligūt: dū illi relinquūt· illi oīm obliuiscūt͡· et vnꝰquisqꝫ vnice matris sue ꝯtinuo recordat͡· isti vō oīm que sunt mūdi recordant͡ et se obliuiscunt͡. Illi caduca· hec et terrena amplectunt͡· et ad ea sumopere aspirant: dum isti ea que sup̄ terram sīt desiderāt. Hi gressu proprio ꝛ̄unt ad interitū: dū monastici ad sa= lutē festināt. Religiosi oīa ꝓpt͡ deū dimittūt: dū tp̄a= les viri deū relinquūt ꝓpter oīa. Sꝫ ꝛ̄te nō falluntur· ea enī funesta cecitas vicē eis reddit· qꝛ cū propter eos oīa deus fecerit· isti propter illa deū dimittūt· quare iuste eos oīa dimittūt. Seclares deniqꝫ prudētiores vi= dent͡· in q̄ re hꝰ secli se hoīes ꝓprobāt· qꝛ vt scriptū est· filij hꝰ secli prudētiores sīt filijs lucis. Isti ad ea que dei sunt· tardi· duri· pigri· tepidi atqꝫ inertes sunt· n̄ cogitant quo tendē debeant· viam sciunt: sed scienter deuiant· ⁊ si qui eam nesciūt· illā nō inq̄rūt. Animo religiosorum vitā· quia humilem· qꝛ seclo obiectā· qꝛ mollibꝫ nō indutā abijciūt ⁊ vitā eorꝫ putāt insaniā.

Qui paulopost videbunt quomodo computati sūt in numero sanctorum et sors illorum ineternū. Patz ergo huius regularis et monastice summa excellētia et perfectio super ceteros temporales status.

Ca. xxvj. de difficultatibus vite religiose et de laboribus et aculeis religiosorum in genere.

Religiosā atqȝ mōasticā vitā laudabilē atqȝ pfectā. et deo acceptā ēe nemo ē qui ambigat. Verꝝ alia alijs ꝯgruūt. ⁊ diu̾si ad diu̾sa aptiores sīt. Deniqȝ aliud est religiosum ēe. aliud religiose viuere. multi noīe religiosi sunt. pauci re. plurimi religiose viuere ceperunt: qui superstitiosa vita finierunt et vt quidam ait sapiens dulce negotium. iocundum nomen religionis est. sed progressus difficilis. veluti in quo vite statu homī libertas. volūtas ac voluptas. ⁊ affluentia adimit̄. et ut breuibus dicā ipa q̄ȝ que nā ꝯcedit: sancta religio prohibet. Fateor in monasterijs deus ipse noscitur. ibi dei noticia. amor et cultus habent̄. ea tamen in ceteris vite statibus impleri possunt. et vtinā tam digne: tā rēe implerent̄ ab hoībꝫ q̄ȝ sciunt̄. Scit. n. vnusquisqȝ quomō placere deo posiit. idqȝ si agat: vere religiosus est. Se enī deo ille religat: qui in pietate ⁊ hūilitate deū colit. et insolentias stirpat. Fateor ea cōmodi⁹ ī mōasterijs fieri: si facultas corpis atqȝ vires suppetūt. Deniqȝ q̄etem animi ī religione mōastica inueniri aiūt. Quibꝫ ego dicē possez. si q̄etē aī speras ꝗ optas: cur g⁰ in bello stas: Quocūqȝ igi⁹ in statu viuas. q̄s tibi bellū infert: nisi tu vn⁹: Quid g⁰ tu tibi aufers: q̄re ī alio statu speras: Deniqȝ ꝯsidēa illō Jsidori. qm̄ ad dei q̄etudinem nō acceditur passibus corpis: sed mentis speculacionib⁹. Vidisti tu plimos religioso habitu indutos p inq̄etudines discurrētes. apostatātes. et alios propter inopiam rerꝫ nētiarum

ab incepto ope cadentes· de quib9 scriptũ est· qm̃ ꝓpt᷑ inopiã mlti deliqrũt. Quanq̃ illd fateoꝛ nõ sacre religioni: ſ3 eoꝝ improbitati imputandũ est· veꝝtamen deliberacõe et ꝯsilio nõ puo op9 ẽ. Quare ut ego puto mõastica religiosaq; vita ab illis potissime eligenda est: q̃ casũ nõ timẽt· impfectis· n· ⁊ fragilib9· ⁊ nõdũ vicioꝝ mortificacõ3 ſupantib9· experiendũ dixerim nõ ꝓfitendum· aut verius differendũ. Preterea religiosi nõnulli hui9 tp̃is ab vtero regl'e sue aberrantes· quo enim modo conuersentur· quo ve obedientie paupertatis et castitatis tramite religionem obſuẽt: tuipse nosci· in quibus ut mihi videtur maior est periculi timor: q̃ spes ꝓfitiẽdi. Hĩc quidã sapiẽs illd trenoꝝ exponens· lapides sanctuarij dispsi sunt. Plangunt᷑· inquit religiosi implicati tp̃alib9 negotijs: qꝛ non est actio secl'aris vite: quã hodie nõ administrẽt religiosi· discurre singuloꝝ occupacões et offitia: religiosos adesse videbis. Secularia enĩ negocia secularitet pertractant· ad que vtinam profitiendi gratia· ꝗ vocati accederent. Sed ꝓh dolor sese ingerunt cupiditatis vel adipiscende digtatis gratia· ꝗ forte lasciuitatis ⁊ habende exempcõis· ut excuciãt collum ab obediẽtia suoꝝ prelatoꝝ· agentes cont᷑ ꝑ̃ncipalia eorum vota· per quoꝝ obligacõe3 positi sunt in statu pfeccõis. Et q̃mq̃ prauoꝝ hoim facta· bonos a bono nõ retrahãt· qnimo sicut pena suos actores: sic innocẽtia suos tenet sectatores. Nihilomin9 hec quoꝝdam religiosoꝝ praua exempla· et si aliquos a religione penitus non arceant: cogunt tamen vt differant quousq; se experiantur. Quibus colligitur hunc statum non parum laboris et difficultatis habere.

Cap'lm· xxvij· ꝑticulatius et latius de promptitudĩe periculorum huiusmodi status in spetie et de malis religiosis· et abusibus illorum.

Post difficultates et labores predictos quos nonnulli in genere adducunt: circa monasticam vitam afferunt et alia particularius de promptitudine periculi huius status. Aiunt enim quod periculosa monastice vite ex pluribus conspicere licet eo presertim: quod cum peccata effugere vix possimus constat in eodem genere peccandi longe gravius religiosos peccare quam ceteros homines. Quis enim dubitat ut sanctus Thomas refert religiosum gravius peccare fornicando contra votum continentie: gravius peccare contra votum paupertatis gravius denique peccare inobediendo contra votum obedientie: Deinde quis dubitat religiosum gravius peccare ex contemptu quod ut sancti aiunt doctores per contemptum videtur ingratus beneficii recepti: cum per religionem sublimatus sit ad perfectionis statum quinimo et dei filium conculcat atque vituperat per contemptum. Contra quos Hieronymus conqueritur videtur inquiens illud sapientis quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa: Denique gravius peccat propter prompta scandala cum multi eius vitam ut speculum respiciunt. Quos idem hieronymus significat. Ait enim cum propheta Hieremia vidi similitudinem adulterii et iter mendacii et confortaverunt manus pessimorum non ut converteretur unusquisque a malitia sua. Confortaverunt inquit manus pessimorum quia malo eorum exemplo mali quemadmodum confortari videntur eos videlicet sequendo in sceleribus: quos sequi debuerunt pie et sancte vivendo. Est igitur periculosus contemptus in religioso quod ut Thomas ait: cum religiosus venit in contemptum: incorrigibilis efficitur et omnium est pessimus. Adducens illud hieremie confregisti iugum et dirupisti vincula mea. Unde Bernardus ad Eugenium. Que maior perversitas quam maior contemptus: quam post perfectionis votivam promissionem voluntariamque obligationem post sacri habitus susceptionem post exemplorum virtuosorum patrum multitudinem et perfectionem: redire ad peccata sicut canis ad vomitum. Illorum precepta contemnere: quos totius vite et actionis sue iudices loco dei elegit. Et subdit magna monachi dignitas sed magna eius damnatio: si que sunt monachi agere pretermittit.

Ceter huius status labores et difficultates nō negauit Aug. ad Vincentium donatistā. Ait eni fateor caritati vr̄e corā dn̄o deo nr̄o: q̄ testis ē sup aiā meā ex quo deo seruire cepi. q̄m difficile sum expertus meliores posse inuenire q̄ qui i monasterijs pfecerūt: ita nec peiores q̄m qui in mōasterijs defecerunt. ut hinc arbitror i apocalipsi ēē dictū. Iust. iustificet adhuc. et qui in sordib. est: sordescet adhuc. Attēdēda g° sūt Aug. verba. Fatet eni meliores nō repiri q̄m qui in monasterio profecerūt. sed nec peiores q̄ q̄ defecerūt. Constat .n. lōge plures deficē q̄ pficē. Nā ut Hieron. inq̄t. rara ē v̄tus. atq̄ difficilis. et a paucis appetit. Sz et phs in ethicis ait. difficile admodū fore tenē mediū v̄tutis. q̄re lōge plures defitiūt: q̄ attingūt. veluti sagittātes ad signū mediū: plures defitiūt q̄m signum tangāt. Vn̄ q̄dam sapiēs nō mirat q̄re plures hoīes sint vicōsi q̄ v̄tuosi maxie q̄a peccare multis modis ɔtingit. et vnico defectu q̄s reddit viciosus. s; neq̄q̄m q̄s v̄tuosus et innocens erit: nisi omi ɔcurrente v̄tute q̄ inuicem ɔnexe noscunt. Vnde saluator multos fore vocatos ait: sed paucos electos. Et ppha clamat. quia multi q̄ defecerūt. Et iterū. oēs sil' inutiles facti sūt. nō est qui faciat bonū. ut bonor raritatē atq̄ parcitatē desigāret. Cū g° in omi statu plures deficē arbitrādum sit: religiosos q̄uius deficere non est ambiguū. Quis eni nō cernit religiosor tam copiosam nūositatem: s; quis non videt tam paucorū sanctitatem: Quis non cernit multorum religiosorum supbiā et elatiōnē: s; quis nō videt paucor humiliacōz. Plurimi certe sūt religiosi: s; pch dolor t'les ut cū Bern. loq̄r sub habitu religionis aīm secularem. et sub pannis ɔuersationis hr̄e inueniant. cor altum in seculo. et pusum ad religionis opa. de quib. idē Bern. ait. doleo d' m'ltis qui post spretā ipi' pompā ɔuersari deberēt i scola hūilitatis. grauius insolescē et impatientes amplius fieri

in claustro: q̄ fuissent in seculo. Et quod magis periculosū est· plerics in religione nō patiuntur haberi se contemptui: qui in domo sua seculariter viuentes· nō nisi ꝯtemptibiles eē potuerunt. Preterea in eo versatͬ q̄ maxime religiosoꝝ piculum· ꝙ cū sint religati deo dū se ligatos fore dolēt: se amittūt solutos· nō ꝯsiderantes ꝙ bene ligata securi9 custodiunt· soluta vero facile pdunt. Multis rursus aculeis ⁊ laborib9 status religiōis ē refert9 ⁊ plurimis piculis exposit9. Quis enī dubitat teste Bernardo· grauissimū eē int assuetas epulas esurire: Inter delitias p̄teritas macerari: Int vestes preciosas et multas algere: Et inter diuitias quas ostendit mūdus· offert diabolus· desiderat nr̄ appetitus eas cōtemnere: Profecto tanto hec grauiora existunt q̄nto grauius a paucioribus tolerant. Fateor certe quia ut Bernardus ait· non desunt religiosi in claustro· q̄ hoc pacto volunt esse paupes: ut nihil eis desit. Deniqȝ volo religiosi casti sint et paupes. Quid tn̄ dices de piculo arrogantie· vane glie· q̄ nō nisi meliores temptat: Vn̄ hiero9· plus ē deposuisse animū: q̄ cultū· difficili9 arrogātia: q̄ auro caremus ⁊ gēmis. His .n. abiectis gl'iosi interdū tumem9 sordibus· et vēdibilē paupertatem populari aure offerim9. Sed ad alia trnseam9: Quis talis religiosus ē quē Bern· ipse describit· q̄ in nullo prsus q̄ resistit prioribus· q̄ inuideat· paribus· q̄ subiectus· plene obsequat· socijs ꝯgruens· subiectis vtiliter omnib9 ꝯdescendens· fugax voluptatis· appetitor laboris· patiens abiectōis· impatiēs honoris· paupr in pecunia· diues in scientia· humilis ad merita· supbus ad vicia· qui ita huic mundo morit: ut soli deo viuē delectetur: De his Eusebi9 dicebat· qm̄ taliter in monasterio viuere pfectio est: sed aliter ꝯuersari magna damnatio est· Sed ēte poti9 eos imitant· de quib9 idem Bern· ait· quoniā supbie inobedientie et auaritie student: q̄tum prime culpe casus attulit ⁊

labor· tertie lapsus timetur. His tribus piculis tres
claustraliū ordīes sbijtiūť· scz q̄ sedē prelacōis q̄runt:
⁊ p̄esse nō valēt. Alij qui nō obediūt nō obedire volūt.
Tertij familiares Iude loculos portātes et in occulto
detrahentes. Sed vt paucis multa cōprehendam· si
studia si mores· si vitam pluriꝝ religiosoꝝ ꝯgnoscē
vis: ꝯsidera· quia illis capitulū hostis est· extra mur-
mur et inuidia· in nocte nullas vigilias habent nec
in die labores· laborat monachus ut fiat abbas· ab-
bas ventrosus· prior ingrassatur mendicans blādiť
potētibꝫ· terrena diligit· suspiciosus claustralis bur-
sarius pecuniosus· infirmarius concubinarius· capi-
tosus sacrista· sine oratione conuersi· fratres ad q̄stū
predicant· gardianus equitat· prouintialis procla-
mat· generalis generat. Preterea de hꝰ status piculo
vide qđ Bernardus dicat in quadā epistola moriēs
vix vnq̄ꝫ aliquis in cella ad infernum descendit: qꝛ vix
vnq̄ꝫ in celo predestinatꝰ in ea vsqꝫ ad mortē ꝑsistit.
Item labores pericula huiꝰ status aptissime demōstrat
Greg· in registro inq̄ens· vos q̄ viā vite exēplo hoim fre-
q̄ntiā ducitis tanto maiora certamia pati nēce ē: q̄m
ad vos magister ipse temptacōnū accedit. Ceterū ex
multitudine p̄ceptoꝝ et oneꝝ religionū: periculum ⁊
difficultas huiꝰ status ꝯprehendiť. Nā vt dič Augꝰ·
vbi sť mľte p̄cepcōe: sibi mľte sť t̄n sgressiōes. Habēt
enī religiosi longe plura p̄cepta: q̄ꝫ quicunqꝫ homīes
alioꝝ statuū· imo pleꝛqꝫ ut s̄ dixi· qđ alijs meritum:
sibi ad peccatū et periculū est· ne iuuat si dicas: non
oīa p̄cepta obligant. Quibꝫ Hictorꝰ· t̄ndet in quadā
epľa: nō ideo putet q̄ se deo obtulit aliq̄ ꝯtemnēda ēe
mādata qꝛ leuia sunt: tam enī maxima illa q̄ꝫ mīma
impata sunt· ⁊ contemptus vnius p̄cepti precipienti
iniuria ē. Et seq̄tur· ī quocūqꝫ· n· statu ī q̄uis ḡdu eq̄le
peccatum est: vel probibita dimittere· vel iussa non
facere· et Bern· ait· iussa sine culpa non negliguntur·

et sine crimie nō ꝯtemnunt̄. O q̄ multa sunt hodie in
religiōib⁹ p̄cepta: o q̄t vīcula multiplicata. o q̄ pauca
et tarda remedia. De q̄b⁹ xp̄s dicē videt̄: alligāt one-
ra ḡuia et importabilia: ꝛ imponūt ea ī hūeris hoīm.
Cont̄ hos multiplicātes precepta ꝯminat̄ deus duas
maledictiones. Prima est. ve vobis scribe ꝛ pharisei
ypocrite. qui clauditis regnū celorum ante homines
vbi nō intratis nec permittitis alios intrare. Secūda
est. ve vobis scribe et pharisei. qui decimatis mētam
et anetum: et relinquitis que grauia sūt. scilicet legis
iuditium misericordiam et fidem. Forte dicet q̄spiā
fatēdum esse. plurima esse religionū precepta. p̄lima
onera ex quibus necesse est plurima sequant̄ peccata.
Fatendum etiam plurima esse in religione pericula
incōmoda. plures difficultates et labores. Verumtamē
ex plurimis bonis que religiosi agunt facil⁹ credit̄
absorbi posse: sed ꝛ promptius ab eis resurgere vale-
bunt. presertim propter intentionē quam habent ad
deum erectam. Accedit quia habent socios a quibus
iuuent̄. ad q̄s dici p̄nt que tetigi s̄ in xxiiij. ca. Demū
fateor possibile illud ē. ꝫ difficile dixeri. p̄cepta. n. apta
sunt. impletiones dubie. mādata certa. t̄ngressiones
certiores. vitia nō occulta sl̄. bona nō vident̄. pericula
manifesta existunt. nec sine discrimie incurruntur. re-
media vero dubia. nec sine magnis laboribus que-
runtur. Facilius cadimus q̄ resurgemus. socij vero
an iuuent eum qui se ledere vult: vnusquisq; ꝯsideret.
de quibus quidam sapiens ait. quid iuuat amic⁹: si
anim⁹ amicitior ledit: Fateor tn̄ bonis ꝛ deo dicatis
religiosis. pericula difficultates. labores huiusmodi
quedam certamīa. quedā exercitationes existunt. que
religiose viuentes eo magis coronant. atq; ut s̄ dixi
cū d̄ periculis et laboribus status ecc̄iastici egi. nō est
in culpa religio: sed abutentes religione. Nec est im-
probatio in religione: sed deturpātibus religionem.

in qua non est mirum si sit multitudo piculorũ: vbi violẽtibꝫ ⁊ bene militãtibꝫ est cumulus donoꝝ. Nam ut ait Hugo de scto victore· omni statui benigna est religio· abundãs paupi· mediocribꝰ suffitiẽs· tollerabilis diuiti· infirmis larga· dedicatis cõpatiẽs· penitentibꝰ miserans· peruersis seuera· bonis optima. Et Crisos· religio nunq̃ senescit· fatigationẽ nõ sentit· ex quibꝰ omnibꝫ aperte monstratur huius vite ⁊ statꝰ periculum labor et difficultas simul et necessitas.

Ca· xxviij· de inclinacõne ⁊ disposicõne nãli ⁊ diuersitate ꝯplexionum et abilitatum hominũ quantum ad religionem· et consilio in talibus.

Ultra predcã nõnlli cautos agũt ⁊ attẽtos religioꝫ ingredi volẽtes: ut iclinacões suas ac disposicões natales et complexiones attendãt· viresq̃ suas discuciant. Tandem quidã illis circa predicta ꝯsilia prebẽt. Diũt· n· quia scdꝫ antiquorum sapientiũ sententias· diuersi ad diuersos penitꝰ viuẽdi modos: q̃ inclinant̃ q̃ disponũt̃. Diũsitas autẽ ⁊ dissilitudo· q̃ disparitas viuendi vnius ad alteꝝ: ut in politicis inquit phus· ex triplici radice procedit. Primo ex nã siue qualitate diuersa· nõnullos ex diuersitate cõplexionis loci q̃ in quo viuitur: nãliter ad diuersa ferri videmꝰ· nõnllos eñi inclinari cõspicimus ad bene politizandũ in rep· alios ad militandũ· alios ad artifitia· alios ad sacrifitia et cultũ diuinũ· ñ solum ad hec exercitia: ꝫ anime passiões diuersimode disponunt̃· quoniaꝫ aliqui ad verecundiã· alij ad iram· alij ad tristiciã inclinantur. Cõplexiõis g° diũsitas ⁊ regionis qualitas: ad diũsa penitꝰ inclinat· etiã quo ad mores. Quãto· n· hũana complexio simplitior ⁊ purior ẽ: tãto sensus extiores viuatiores· potẽcõres atq̃ sbtiliores reddũt̃· q̊ fit· ut per ꝯsequẽs intellectus hominis eo magis sit purior

et subtilior. Idq; ex eo patet esse manifestum· quōm
q̄mdiu sensus ipsi exteriores viuatiores existūt: tāto
magis intellectui deseruire possunt. Quoniam intel-
lectus ipse nihil agit aut intelligit· q̄mdiu in homīe
existit: nisi cū misterio sensus· q̄re rēe Aristo· inquit·
quia aīe sequūt̄ corpa. Et alibi in libris de aīa ait·
molles carne aptos mente dicim⁹. Anima ergo siue
intellectus humanus nō exercet opationes suas: nisi
mediantibus organis corporis· q̄a eodem ph̄o teste
nihil est ī intellectu: qn̄ pri⁹ fuerit in sensu. Ex q̄ radice
procedit illa causa a multis ignorata· q̄re intellectus
humanus qn̄q; fatigatur· qd̄ licet īpprie dc̄m sit: tn̄
intellectum fatigari dicimus nō scdʒ se: ſ; scd̄m sensus
exteriores· cū quibus agere debet intellectus ipse· Ex
quibus omībus constat q̄ abilitant̄ seu disponūtur
homīes ad hunc vel illum modum viuendi: scd̄m q̄
peius vel melius complexio illorum ē disposita. Et
q̄mq̄ aīa ip̄a eque perfecta existat: tamē aliqn̄ eligit
vnū viuendi modum sibi accomodum· ⁊ ī eo facilius
bene operatur: si organa corporis melius habet dis-
posita et complexionata· que inclinatiue nō comple-
pletiue ad hoc vl̄ illud disponunt. Secūdo diu̾sitas
modi viuendi cōtingit plerumq; ex diu̾sa ꝯsuetudīe·
que naturam imitatur· et illa ad vnum modum vi-
uendi trahit alios· alios ad aliū. Tertio hec dispari-
tas viuendi contingit nōnunq̄m ex spirituali diuīa
influentia· que quādo et quomodo vult hūc trahit
ad vnū viuēdi modū: aliū ad aliū· sine tn̄ offensione
vniuscuiusq; liberi arbitrij· pro ut sue inscrutabili placi
prouidentie. Quicūq; ergo hoc modo trahit̄ ad vitā
monasticā: laudet deū qui traxit· et properet ad locū
quem sibi mōstrat deus· et relictis vrbibus ⁊ carum
illecebris: vadat saluari in segor. Verum secundus
modus consuetudinarius eos repente nō iuuat: qui
delicate in vrbib⁹ nutriti sunt· ſ; opus ē ꝯsuetudinem

perniciosam cõtraria ꝯsuetudine paulatim deuincē. Si vero primum modum attendunt: recurrant ad cõplexiōē ut p̄diximꝰ ad naturā suā. ad inclinacōē. ad disposicōē interioris hoīs sui vnusquisq̄ recrat. deniq̄ ad vires corporis sui. ⁊ seipsos et intra seipsos diiudicēt. ⁊ de se magis sibi q̄ alijs credāt. Cōcludūt gͦ ⁊ ꝯsulūt nōnlli scribētes. ut q̄ i deliberacōe pēdet. an religiosā vitā assumat: cūcta aīo digerat. ⁊ id eligat: qd̄ portare ⁊ ꝯtinuare possit. Nec volumus que tetigimꝰ dicta ēē aīo dissuadēdi religionis ingressū. maxie cū nō ignoramꝰ neīnē sine ḡui pcc̄o religiōis vitā alicui aut ꝓhibere aut impedire posse. iuuenibꝫ presertī. nā adolescēti volenti viā pfectiōis dixit xp̄s. vende oīa q̄ habes ⁊ da paupibus. ⁊ veni et sequere me. Vnde quidam sapiens ait. qui adolescentem a religiōe retrahūt: similes sunt phariseis quibus ore saluatoris dictū est. ve vobis: quia nec vos intratis in regnū celoꝝ. nec alios sinitis intrare. Veruntamē religiōis ingressus de consilio sit. ⁊ de operibus sup erogationis vnusquisq̄ ut dictum est ad se recurrat. viresq̄ suas discutiat. fragilitati sue cōplexioni nat̄e consuetudini cōsulat. ⁊ si potest cape capiat. Dicare enim et religare se deo optimum est. Sed cogitet qui religionē intrat. Laboriosam viam. iter arduū atq̄ difficile aggredi. nec ad tp̄s: ꝟ q̄diu vixerit religiōis onera necesse ē sustineat. Illudq̄ sp in mentē veniat. q̄a sic manū ponat ad laboriosū aratrū: ne respiciat retro. q̄ aptus non erit regno celoꝝ. Fatemur tamē quia ea q̄ tetigimus inclinatiue nō cōpletiue ad hoc vel illud disponūt. Potens est deꝰ abūdare et facere grām nobis. q̄ de lapidibꝫ istis potest suscitare filios Abrae. de lapidibꝫ inq̄ id est de induratis ⁊ inflexibilibꝫ aīs hoim. nō solū nat̄a vel cōplexione: sed etiā deprauacōe et malitia p̄t suscitare filios Abrae. id ē redd̄ē eos flexibiles ⁊ obsequentissimos ad obediētiā

et cetera onera religionū· non tñ improbamus quin vnusquisq̨ fragilitatem viresq̨ suas discutiat. Et cū consilij sit religiōē ingredi ut supradictū ē: si potest capere capiat.

Ca· xxix· de compatione religiosoꝝ int̄ se adinuicem· et primo de cōpatiōe solitarioꝝ ad socialem vitam agentes· et que vita perfectior sit altera.

Habita est igit̄ sup̄ius cōpatio: ⁊ dr̄na hoꝝ duoꝝ statuū· clerical̄ videlȝ ⁊ regl̄aris int̄ se adinuicē ꝯpatoꝝ· et q̄liter alter alteri aut equat̄ aut ꝑponat̄ q̄ ad ꝑfectionē statuū· et q̄s sit eligibilior ꝓut ꝑfectior aut ꝓut hūanior. Jā supest ut status religiosoꝝ int̄ se adinuicē distinguant̄ cōꝑent̄ q̄ ad ꝑfectiōis statū. Et p̄mo d̄ religiosis solitarijs ꝯpatis ad vitā socialē agentes. Quantū igitur ad religiosoꝝ statū inter se ꝯsiderandū· ⁊ ꝯꝑandū: duplicē fore puto differentiā religiosoꝝ q̄rundā qꝛ solitariā ⁊ anacoriticā vitā ducunt· alioꝝ q̄ socialē. De solitarijs ergo p̄mo dicēdū est· deinde ad socialē vitā agentibꝫ. De p̄mis itaq̨ a nōnullis sc̄tis doctoribꝫ asserit̄ illos omnes cet̄os religiosos excellētia vite stat̄ ꝑfectōe anteire: sic de Antonio legit̄· sic d̄ Paulo p̄mo heremita r̄nō b̄ndicto et p̄mis macarijdibꝫ ⁊ ꝯpl̄imis alijs· de q̄bꝫ Aug̃· in libro de opibꝫ monachoꝝ ait illos mōachos sc̄tiores esse: q̄ a ꝯspectu hoim segregati nll̄i ad se p̄bēt accessū Alij v̄o distiguendū putāt· qꝛ vel loquim̄ d̄ ꝑfectōis statu vel de ꝑfectōnis ope. Vtroq̨ aūt mō solitaria vita maiorē ꝑfectōē acq̄rit q̄ȝ socialis. Quoꝝ racō ē· qm̄ vita socialis stat̄ ē vol̄etiū ꝑfici p instructōēȝ in intellectu· ⁊ p correctōēȝ i effectu· cū aliq̄n ꝯtigat a via ꝑfectōis deuiare. Sed solitaria vita ē ꝑfectoꝝ· ⁊ taliū qui nll̄o istoꝝ indigeāt. Solitarie· n· viuētes ⁊ alioꝝ ꝯsorcia asp̄nātes· ⁊ ciuilit̄ ⁊ socialit̄ nō ꝯsūlātes· n̄cīo ut ph̄s ait ī poli· vel s̄t ut bestie· vel s̄t hoīe meliores.

Vnde nõ solũ scḋm sanctorũ: ꝫ ꝫm pħoꝝ sententias solitarie ⁊ virtuose viuere pfectoꝝ est· ⁊ magis tales debēt dici q̈dã diȷ q̃ hoĩes· vel tanq̃ supmi ⁊ pfectissimi hoĩes: nõ solũ honorãdi: ꝫ potiꝰ admirãdi sũt. Quãto ergo status pfectoꝝ excedit statũ pficiendoꝝ tãto solitaria vita monachoꝝ excedit vitã q̃rũcunq̧ religiosoꝝ socialiter viuentiũ. Si vero loquamur de pfectionis ope: hoc idẽ putãt. Opus· n· vite solitarie cõtẽplatio est· socialis vͦ vite actio est· vel vtriusq̧ opis ĩ quibusdã cõmixtio Planũ est aũt ꝙ ꝯtẽplacõ p̄eminet actioni· ⁊ ẽ opus magne pfectionis· nõ solũ ꝑꝑ̄ xp̄i verba· de martha ⁊ Maria ꝯmunit̄ recitata: sed ꝑpter xp̄i exemplũ imitandũ. De q̃ scribit᷑ apud lucã ꝙ exiȷt in montẽ orare· ⁊ erat pnoctãs in orõne et hoc fit ꝑꝑ̄ faciliꝰ diuinũ auxiliũ impetrandũ. Nõ enim dixit exiȷt ad turbas· aut ad vrbes orare: sed in montẽ vaste solitudinis· vbi· n· deest auxiliũ hũanũ: solitudinis locus aptus est ad impetrandũ diuinũ auxiliũ· ꝙ cũ ignoramꝰ qḋ agẽ debeamus: hoc solũ habeamꝰ refugiȷ: ut oculos nr̃os dirigamus ad deũ. Item querit̄ solitudo ꝑpter tumultũ seculi fugiendũ deserens· n· mḋm ⁊ tumultũ seculi et seperans se non solũ a voluptatibꝰ mḋi: ꝫ a iocũditate sociali: ꝯfortat̄ a xp̄o ut glosa ait sup illo verbo apocalipsis xiȷ· mlr̄ fugit in solitudinẽ. Circa p̄dicta tñ q̃ de sctitate vite solitarie dicta sũ: dicã qḋ aĩm pulsat Alia est· n· racõ illiꝰ antiq̃ tp̄is· alia moderni. Si· n· viros solitarios ꝯsideramꝰ· illos videꝫ q̃ in p̄mitiua ecc̃ia floruerunt: verissimũ puto illos fuisse pfectioris ⁊ sanctioris vite ceteris socialẽ vitaꝫ agentibꝰ. Eo· n· tp̄e nõ artabant̄ fideles tot canonum decretoꝝ preceptis censuris aut penis. Nec erãt tũc ut ita dixeri tot laquei legum seu ꝯstitutionũ· excõmunicationũ siue censuraꝝ· a quibꝰ vix fideles etiã diligentissimi ⁊ timorati respirare et precauere possunt· nõ tot ieiunia indicta· nõ vigilie·

non silentia·non diurna pariter et nocturna diuina officia dicēda ac ex precepto dicēda·nō deniqꝫ tot festa colenda·nō taꝫ crebra ꝯfessio ⁊ corpis xp̄i ꝯmūicatio· non tot obedientiaꝝ prestatiōes: sicut modo fideles artant̄ aut potius inuoluunt̄. Ita ut recte de p̄latis eccīe dici possit illd̄ xp̄i: q̄ alligāt onera importabilia et cetera Vnde si aliq̄ hm̄ōi in illa p̄mitiua ecclesia seruabantur: erant tamen voluntatis: que protunc transgredi peccatum non erat. quia nondū p̄hibita. Nunc vero ea omnia que diximus et complura alia ab ecclesia addita ⁊ quotidie secundum hominū et temporis malitiā expedit: ut augeant̄ et sub p̄cepto iiungunt̄. Quoꝝ·ignorātia aliquē nō excusat·⁊ oēs etiā solitarios ad obseruacōeꝫ ligāt. Cū igit̄ ea oīa nō solū facē ꝟ et scire difficile sit et fere impossibile: non solū anatoritis·⁊ in heremo vitā agentibus·q̄ hoīm conuersacōes fugiūt·et oīm reꝝ necessariaꝝ penuriā habent: ꝟ etiam his q̄ vrbes incolūt. Ideo putamus sine offensiōe veritatis p̄babilit̄ dici posse·modernis temporibus·vitam heremiticaꝫ nō posse repiri illius p̄fectiōis ⁊ sanctimonie: sicut priscis illis tēporibus· q̄nimo piclosam admodū fore et difficult̄ cūcta eccīe statuta obseruare posse ꝯnisi forte aliq̄s dicat q̄ anacorite predicti iam adeo p̄fecti sunt·et tam fixū aīm in dei amore habent: ut ab his ligamētis liberi sint· et predicta p̄cepta·habeāt in ꝑparacōe animi. Quibꝫ nō facile assentio·q̄ cū de eccīa sint preceptis ecclesie ligari manifestum est·nisi priuilegiati reperiantur· aut diuinitus aliter fuerit reuelatum.

Capl'm·xxx·de compatione religiosoꝝ vitā socialem agentium inter se·⁊ que religio socialis alteri sociali sit p̄fectior·⁊ vtrum religio eo q̄ artior: sit p̄fectior.

Onsequēs est ut religiosos vitā socialē agētes
discernamꝰ ꝛ ꝯpemꝰ qn̄tū ad eoꝝ pfectōem· int̄
qs ut sc̄ti doctores tradūt: lōga admodū dr̄na ē. Nā
ut inq̄t sanctus Thomas sc̄da sc̄de· q· Clxxxviij· dr̄na
religiōis vnꝰ ad aliā pn̄cipalit̄ q̄dē attendit̄ ex pte
finis: sic si vna religio ordinet̃ ad pegrinos hospicio
recipiēdos ꝛ alia ad visitādos vl̄ redimēdos captiuos
Secūdario aūt ex pte exercitij· qꝛ diūsi modi exercitij
sūt in diuersis religiōibus· puta qꝛ in vna religione
castigat̄ corpꝰ p abstinentias ciboꝝ· i alia p exercitiū
opeꝝ manualiū· vel p nuditatem vel aliquid aliud
hmōi Et qꝛ nō pt̄ aliq̄d dici altō potiꝰ· nisi ꝑm illd̄
in q̄ ab eo differt: Ideo excellentia vnꝰ religiōis sup
aliā pn̄cipalit̄ q̄dē attēdit̄ ꝑm religiōis finē Sc̄dario
aūt sc̄dm exercitiū· diūsimode tn̄ sc̄dꝫ eū vtraqꝫ ꝯpacō
attendit̄. Nā ꝯpatio q̄ est sc̄dm finē ē absoluta· eo qꝛ
finis ꝓpt̄ se querit̃. Cōpatio aūt q̄ est sc̄dm exercitiū
querit̄ nō ꝓpt̄ se: ꝫ ꝓpter finē· ꝛ ideo illa religio alteri
prefert̃ que ordinat̄ ad finē absolute potiorē· vel q̄a
est maius bonū· vel quia ad plura bona dirigit. Si
vero sit idē finis ꝫ secūdario: tūc attendit̄ ꝓeminētia
religionis non sc̄dm q̄ntitatē exercitij: sed secundum
ꝓporcōeꝫ eius ad finē intentū. Vnde ꝛ in collacōibꝫ
patrum introducit̄ sententia beati Antonij· q̄ ptulit
discrecōem· p quā aliq̄s oīa moderatur ꝛ ieiunijs· et
vigilijs· ꝛ oībꝫ hmōi obseruacōibꝫ. Sic g° dicēdū
qꝛ opꝰ vite actiē ē duplex· vnū q̄dē qd̄ ex plenitudie
ꝯtemplacōis deriuat̄· sicut doctrina ꝛ predicacō vnde
et Greḡ· dicit in q̄nta omelia sup ezechi· qꝛ perfectis
viris ꝓmo ad ꝯtēplacōeꝫ suā redeūtibꝫ: dicit̄ mēoriā
suauitatis tue eructabunt· et hec prefertur simplici
contemplationi· sicut enim est maius illuminare q̄ꝫ
lucere solū· ita maius est ꝯtēplata alijs tradē q̄ꝫ solū
ꝯtēplari. Aliud aūt ē actiue vite: qd̄ totalit̄ ꝯsistit in
occupacōe extiori· sic elimosinas dare· hospites recipe

et alia huiusmodi q̄ sunt minora opibus ꝯteplacōis·
nisi forte ī casu necessitatis. Sic ergo sūmū gradū in
religiōib' tenet: q̄ ordinant̄ ad docendū ⁊ p̄dicādū· q̄
etiā ꝓpinquissimi sūt pfectioni epoꝝ· sic ⁊ ī aliis reb'
fines pmoꝝ ꝯiūgunt̄ pncipiis scdoꝝ· ut dicit Dioni·
septio· c· de· di· no. Scdz aūt gradū tenet ille q̄ ordiat̄
ad ꝯteplacōez. Terciū aūt q̄ occupant̄ circa exteriores
acōes. In singul' aūt his gdib' pt attēdi peminētia
sm q̄ vna religio ordinat̄ ad altiorē actū ī eodē gne·
sic int̄ opa actiue potiꝰ ē redimē captiuos: q̄ suscipe
hospites· ⁊ ī omib' opib' ꝯteplatiue: potior est orō q̄
lectio. Potest etiam attendi peminētia· si vna earum
ad plura horū ordinat̄ q̄ alia· vl' ꝯuenientiora statuta
habeat ad finē ꝓpositū ꝯsequēdū· Moderni tn̄ doctores
ad eundē intellectū alit̄ distinguūt. Tres enim gdus
faciūt illorū religiosoꝝ vitā socialē agentiū· p̄serti
q̄ in pauptate voluntaria ꝑt̄ xp̄m assumptā regl'arē
vitā elegerūt. Primꝰ gdꝰ fuit qn̄dā ⁊ hodie est q̄rdā
mōchoꝝ· q̄ habētes possessiones in cōmūi: de fructib'
et ꝓuentib' ipsaꝝ viuūt· et de illis sibi et nc̄iis vite
sue ꝓuident. Secūdꝰ modꝰ fuit et adhuc q̄rūdā est
religiosorū· q̄ mūdū spernētes de labore manuū suaꝝ
victitant· ac vestium et alia nc̄ia sibi ex illo misterio
subministrāt· scdm quē modū aliqn̄. Paulus apl's
vixit: ne offēdiclm daret euāgelio Terciꝰ gdꝰ ē alioꝝ
religiosoꝝ q̄ hodie ꝯmūi vocabl'o mēdicātes appellā-
tur· q̄ spiritualib' pncipl'r vacātes: ⁊ p̄dicacōi ⁊ doctri-
ne insistētes· de his q̄ sibi a fidelib' offerūt̄: in volūta-
ria pauptate deo famlant̄. He igit̄ religiōes habent
int̄ se drās et ꝓporcōes· ⁊ alie aliis antiq̄ores st̄ et etiā
strictiores. Sz q̄tū ē ad statū vberioris pfcōis: nō dubi-
to vltimā id est mēdicātiū vitā maioris esse pfectōis
et meriti: ac etiā securitatis ad salutē ꝑt̄ q̄tuor cau-
sas supiꝰ assigtas cū de excellētia religiose et mōstice
vite in gnē actū est. Prio videlz q̄a tempaliū rerum

minorē hʒ solicitudinē. Scđo q̄ ad spūalē ɔtēplacōeʒ maiorē hʒ dispoſicōʒ ānexā. Tercō q̄ reſpectu maiorꝫ bonorꝫ q̄ fidelibꝫ ſubmīſtrāt et quaꝫ in h̄ ſeculo recō- penſacōeʒ recipiūt. Q̄rto q̄a magis xp̄i vitā imitanẗ et aplorꝫ. Scribiẗ.n.ī luca.q̄ mlieres mlte ſequebanẗ xp̄m mīſtrātes ſibi de facultatibꝫ ſuis. quā aliq̄ putāt vitā mendicantiū Fortaſſe aliq̄s obijtiet q̄ nōnulle religiōes artioris vite ſl̄ q̄ mendicātes: ideo videnẗ eminētioris atq̄ pfectioris ē̄ ſtatꝰ. Nā dicēdū eſt ut ſcti tradunt doctores. q̄ iſta duo ſil̄ ſtare pn̄t. aliquā religiōeʒ ē̄ artiorē: ⁊ tn̄ mīoris pfectiōis. Q̄d triplici via oñdiẗ. Prīo p xp̄i exēplū. Scđo p diſciplorꝫ docu- mētū Tercō p ecc̄ie militātis ɔmūe expimtū. Prīo.n. pat3 p exēplū xp̄i. Nā nlli fideliū dʒ ē̄ dubiū: q̄ nl̄la regula vel religio artior ē̄ pt: q̄ religio Johīs bap- de quo diciẗ Math.j. q̄ veſtimentū eiꝰ erat de pilis camelorꝫ. eſca aūt eius locuſte ⁊ mel ſilueſtre Sup q̄ verbo dicit. Hiero. q̄ mirꝫ erat in hūano corpe tantā aſperitatē vite ɔſpicē. Demū nlli dubiū ē. q̄ nl̄la alia religio aut viuēdi modꝰ pfectior fuit vita ⁊ religiōe xp̄i. Vnde Math.xj. diciẗ. venit Johēs baptiſta non manducās nec bibens: ⁊ tn̄ dixiſtis q̄ demonē habet Venit filius hoīs manducās ⁊ bibens: ⁊ dixiſtis ecce homo vorax ⁊ potator vini. et iuſtificata eſt ſapiētia a filijs ſuis. Sup q̄ verbo dicit Augꝰ. q̄ ſancti apl̄i intellexerūt regnū dei nō ē̄ in eſca ⁊ potu: ſʒ ī equani- mitate ⁊ volūtate tolerandi. q̄s neq̄ copia ſubleuat neq̄ deprimit egeſtas. Et ſic patet q̄ religio xp̄i licet fuerit minus arta: tamen longe maioris pfectionis. Scđo h̄ patet p doctrinā aplorꝫ. Tanta.n. fuit apl̄ice vite pfectio ⁊ eccleſie pmitiue: ut cūctis poſſeſſionibꝰ abdicatis: oīa haberent in ɔmuni: ⁊ pcia poſſeſſionū ponebanẗ ad pedes apoſtolorꝫ. a qua perfectiōis via aliq̄tenꝰ poſteriores defecerūt. q̄ poſſeſſiōes in ɔmūi licite tn̄ reſeruabāt ut alibi latius diximꝰ. preſertim

in eo libro q̄ de xp̄i pauptate edidim9 tetigim9· etiā i libro defensorij stat9 ecc̄iastici Nā expsse dicit Aug9 in de doctrina xp̄iana· nll'as ecc̄ias gētiū fecisse: quod tp̄e apl'oꝝ factū est· ⁊ tñ monasteria ex gentibus conuersis cōgregata ⁊ possessiones in cōmuni seruantes: artioris vite fuerūt q̄ religio siue stat9 apl'oꝝ. Dicit ·n· hiero9· i epl'a ad eustochiū d' cibo v'o et potu taceo· cū etiā languētes monachi aq̄ frigida vtant': et coctū aliqd' cōmedisse luxuria est. Fuerūt ergo monachi in primitiua ecc̄ia artioris vite q̄ apl'i: ʒ tñ minoris pfectionis. Qd' pat; q2 ex eo q2 monachi p̄dicti possessiones in cōmūi seruabāt: Aug9· videt' innuere eos qd'amodo a perfectōe apl'oꝝ defecisse. Tercio hoc etiā cōspicit' p militātis nr̄e ecc̄ie expimentū· Tenet enī communit' ecc̄ia religionē siue statū epoꝝ pfectiorē esse q̄ alia religione tā mōchoꝝ q̄ alioꝝ: ⁊ tñ expimentum doc;: q2 q̄lib; religio artioris vite ē q̄ religio seu stat9 epoꝝ. Nō ergo se comitant' ista: q2 religio q̄nto artior tāto pfectiō. Potest enī esse maior pfectō cū miori artitudīe· et maior artitudo cū miori pfectōe. Et ħ ecc̄ia ɔcedat trāsire ad artiorē illis q̄ sūt in laxiori: nō ꝓptea id ɔcedit q̄si credat religiōe3 tāto esse pfectiorē q̄to artiorē simpl'r: ʒ credit artiorē instrumītal'r esse pfectiorē respectu illoꝝ: q̄ p talē artitudinē dicūt ɔmodi9 posse puēire ad statū pfectōis Et hec q̄tū ad pfectōrē statū intelligēda sunt Quid aūt tenēdū sit q̄tū ad trāsitū: canōiste tractāt in· c· sane· d' regl'a. Dicūt enī explīgca· q2 attēta institucōe regl'e sācti Aug· et etiā sancti benedicti: artiōris regl'e ē ordo sancti bn̄dicti· et laxior sancti Aug· videb; q̄tū ad trāsitum d' vna religiōe ad aliā Itaq; nisi ɔstitucōes regl'ares obstarēt· vel obseruātia actualis fratrū p̄dicatoꝝ· ⁊ alioꝝ q̄ regl'a3 beati Aug· pfitent': ctū est eos posse trāsire ad ordinē sc̄ti bn̄dicti. Verūtñ in ista mat'ia q̄tū ad trāsitū ad aliā religiōe3: dicūt doctores q2 capit' latior vl' artior hn̄do

respectũ ad actualẽ obſuãtiã regl'e:etiã ad ɔſtitucões
factas vlt' reglam. Unde q̃tũ ad dictũ trãſitũ nõ eſt
ſolũ põderãda regl'a ſcti Bñdicti ⁊ aug: ſʒ ſunt põde-
rãde cõſtitutiões ipoꝝ ordinũ et actuales obſeruãtie.
Et ideo cũ fr̃es p̄dicatoꝝ ⁊ ſcti Aug. ⁊ alioꝝ q̃ tenent
reglã bti Aug. ſcðm ɔmunẽ modũ viuẽdi et ſeruãdi
reglã reducti ſīt ad inſtar mẽdicãtiũ. põderata verita-
te: videt' eſſe artioris ordinis q̃ ordo ſcti bñdicti. ⁊ nõ
poſſʒ trãſire frat' p̄dicatoꝝ ad ordinẽ Scti bñdicti ſine
pape licẽtia. Tamẽ q̃ntũ ad pfectõnem ſtat⁹ vtriuſq̃
regl'e ſimpl'r aſſumpte ſcðm opiõnẽ ml'toꝝ: regl'a bti
bñdcti pfectõis ſtat⁹ q̃ ſcti Aug. eſt. Et hec d' cõpati-
one int' ſe cunctarũ religionũ vitã ſocialem habentiũ
breuiter dicta ſufficiant

Concluſio libri toti⁹ ad ſctiſſimũ dñm

Accipe btiſſime pater hoc hũane vite ſpecl'm tuo nõi
ſed ml'toꝝ vtilitati dicatũ. vt p te qui ſpecl'm et toti⁹
mortalis vite norma datus es cuncti fideles in q̃uis
ſtatu arte gr̃du ac dignitate cõſtituti ſpecl'ent. atq̃ in
eo videãt: quid cuiq̃ conueniat. quid incũbat. in q̃ue
deuiant a tramite vie iuſte. Nã veluti natale ſpecl'm
cui⁹libʒ forme ſibi oppoſite ymaginariã pfert ſimi-
litudinem: ſic hoc ſpeculum omnium mortalium va-
rias viuẽdi formas recipiet ⁊ quid boni. quid ſiniſtri
habeat: diſtinguet et intuebit'. Ibi enim vitã ſuã ſpe-
culabit' omnis homo Nã videbit peccator ⁊ iraſcetur
ſpecl'ans p̄uaricacões ſuas in eo rurſus videbũt recti
et letabũtur: q'a cernent in quo creſcant. Deniq̃ in eo
videbũt iuſti et timebũt: q'a putãtes ſe ſtare videant
ne cadant. Et tãdem videbũt mortales: q'a oĩs caro
fenũ et oĩs hui⁹ ſeculi decor vt ſtercus. Dabo ergo fi-
nẽ q̃ p rerũ magnitudine vix incepi Scio paucl'a forte
et mlta d' hui⁹ mort'l vite diuſis artib⁹ ⁊ viuẽdi mõis
diſerui: q̃ q̃dẽ lõgiora q̃ breuiora dici poſſe nõ ignoro

Verum nec breuitati admodum studui nec copie:ne legentes á tedio á nimia breuitate afficerẽ. Imitatus sapientem ecclìastẽ· qui ex multis cõposuit parabolas sacras:q̃ sũt verba vtilia· scribẽs ſmones rectissimos ac veritate plenos:non sibi sed futuris pspitiens· ad laudem omnipotẽtis dei qui tandẽ tuã beatitudinẽ feliciter protegat et conseruet· et tandem post diutinũ huius vite cursum:vna cũ grege tibi credito pducat ad vitam eternam Amen.

Edidit hoc lingue clarissima norma latine
Excelsi ingenij vir rodoricus opus
Qui norma angelica est custos bene fidus in arce
Sub pauli veneti nomine pontificis
Claret in ytalici zamorensis episcopus ausis
Eloquij· id superos gloria parta viri

Finit liber dictus Speculũ vite humane· q. in eo et cesarea potestas· et regalis dignitas· bubulcorum etiã genus sibi speculatur salubettima sil' spiritualisq. vite viros secũ aduehens· papam scz cardinales· archiepos· clericos· et ceteros ecclie ministros:rectã et his speculãdi pscribendo normã· a Gintheto zainer ex Reutlingen ciui progenito· vrbe aũt cõmanenti Augustensi:arte impressoria in mediũ feliciter deditus:Anno a partu virginis salutifero Milesimo quadringentesimo sep-tuagesimoprimo:ydus vero Januarias tercio.

Incipit repertorium siue tabula per alphabetum ad facilit' recipiēdas mateias in p̄senti libro dicto specl'm vite humane·

A

B

C

D

E

li·primo·c·xxxj.
Theatrice artis et omniū ludoꝝ illusiones labores et periculali·pri·c·xxxj.
Thesaurarij ecclesie dignitas cōmendat᷑ et de illius erumnis laboribus ⁊ periculis·li·se·c·xvi.

V

Vanitas nobilitatis carnis·li·pri·c·viij.
Vanitas et afflictio oīm que fiunt ab hominibus· li·p·c·xl·et sequenti.
Venatoria ars commēdatur ꝯ de illius damnis et periculis et de artibus sub ea·li·pri·c·xxviij.
Vite humane artes et officia ·tam spiritualiter q̄m temporaliter·li·pri·et secundo per totum.
Vita contemplatiua an prefertur actiue ⁊ de vtraqꝫ libro secundo·c·xxiiij.

Explicit breuis tabula siue reptoriū p alphabetū in p̄nti libro Speculū vite humane nuncupato.

N ec nos aere[illegible]nemur auis
N ec mihi sunt vise clio cliosq; sorores
S eruanti pecudes vallibus ascra tuis
V sus opus monet hoc vati parete perito
V era canam ceptis mater amoris ades
E ste procul vitte tenues insigne pudoris
Q ueq; tegis medios instita longa pedes
N os venerē tutam cõcessaq; furta canemꝰ
I nq; meo nullum carmine crimen erit
P rincipio quod amare velis reperire labora
Q ui noua nunc primũ miles in arma venis
P roximꝰ huic labor ē placidā exarare puellā
T ercius ut longo tempore duret amor
H ic modꝰ hec nostro signabitur area cursu
H ec erit admissa meta terenda rota
D um licet et loris passim potes ire solutis
E lige cui dicas tu mihi sola places
H ec tibi non tenues veniet dilapsa ꝑ auras
Q uerenda est oculis apta puella tuis
S cit bene venator ceruis vbi retia ponat
S cit bene qua frendens valle moretur aper
S unt apibꝰ noti frutices q̄ cõtinet hamos
N ouit que multo pisce natentur aque
T u quoq; materiam longo q̄ queris amori
A nte frequens quo sit disce puella loco.
N on ego querentē ventis dare vela iubebo
N ec tibi vt inuenias longa terenda via est
A ndromeden ꝑseus nigris portauit ab ĩdis

